

RAPORT O STANIE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

PODSUMOWANIE DZIAŁALNOŚCI ZARZĄDU
WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO W 2021 ROKU

Raport opracowany został na podstawie art. 34 a ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. 2022 poz. 547), zgodnie z przyjętymi przez Sejmik Województwa Lubelskiego szczegółowymi wymogami dotyczącymi opracowania Raportu o stanie Województwa Lubelskiego (Uchwała Nr IV/95/2019 z dnia 11 marca 2019 r., zmieniona Uchwałą Nr XIV/259/2020 z dnia 24 lutego 2020 r.).

Szanowni Państwo,

Zgodnie z ustawą o samorządzie województwa zarząd województwa każdego roku do dnia 31 maja przedkłada sejmikowi województwa dokument, w którym przedstawia informację o swojej działalności w roku poprzednim. Zakres Raportu obejmuje informacje z realizacji polityk, programów i strategii oraz uchwał sejmiku województwa. Podstawowym celem tego dokumentu jest zaprezentowanie usystematyzowanej, przejrzystej i kompleksowej informacji, która stanowi podstawę debaty dotyczącej działalności zarządu województwa jako organu wykonawczego samorządu terytorialnego.

Zgodnie z przyjętą przez Sejmik Województwa Lubelskiego Uchwałą określającą zakres **Raportu o stanie Województwa Lubelskiego** w dokumencie przedstawiono informacje o sposobie realizacji przez Zarząd Województwa Lubelskiego uchwał Sejmiku, informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których prowadzone są polityki rozwojowe oraz realizowane zadania w ustalonych obszarach z uwzględnieniem zakresu działań Samorządu Województwa Lubelskiego (art. 14 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa). W szczególności dotyczy to regionalnych polityk sektorowych służących realizacji celów strategicznych województwa. Ponadto, *Raport* zawiera dane dotyczące wdrażania programów operacyjnych w województwie lubelskim, budżetu województwa oraz nadzoru właścicielskiego i sposobu kontroli zadań.

Treść **Raportu** ma charakter sprawozdania, a przedstawione informacje pochodzą z właściwych komórek organizacyjnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie, wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych, zgodnie z powierzonymi kompetencjami i zadaniami oraz in. informacji i danych statystycznych. Należy podkreślić, że w 2021 roku na przebieg procesów społeczno-gospodarczych bardzo istotnie wpłynęła pandemia COVID-19 i wywołany przez nią kryzys gospodarczy. Stanowiło to bardzo duże wyzwanie oraz potrzebę podejmowania szeregu decyzji i działań zaradczych, realokacji środków niemal we wszystkich obszarach życia, w tym wsparcia z budżetu oraz z Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych (EFSI).

Przedstawiając Sejmikowi Województwa Lubelskiego **Raport**, wyrażam przekonanie, że dokument ten zarówno pod względem zakresu, jak i formy przedstawionych informacji, spełnia zakładane cele oraz będzie pomocny przy ocenie i weryfikacji działań wpływających na kształtowanie przyszłości naszego regionu.

Marszałek
Województwa Lubelskiego

Jarosław Stawiarski

Lublin, maj 2022

Spis treści

1.	Cel i założenia metodyczne Raportu.....	2
1.1.	Cel opracowania Raportu.....	2
1.2.	Zakres i metodyka sporządzania Raportu.....	2
2.	Budżet Województwa Lubelskiego.....	6
3.	Uchwały Sejmiku Województwa Lubelskiego w ujęciu tematycznym.....	10
4.	Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie kreowania i realizacji polityk rozwojowych.....	11
4.1.	Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.....	12
4.2.	System wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.....	16
4.3.	Zintegrowana lista przedsięwzięć dla realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.....	17
4.4.	Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności.....	19
4.5.	Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji.....	21
4.6.	Udział w projekcie Centrum Wsparcia Doradczego.....	25
5.	Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych.....	27
6.	Wpływ pandemii COVID-19 na sytuację społeczno-gospodarczą regionu.....	30
6.1.	Wydatki związane z przeciwdziałaniem skutkom pandemii.....	31
7.	Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie kreowania i realizacji polityk rozwojowych w poszczególnych obszarach tematycznych.....	36
7.1.	Obszar: EDUKACJA, KULTURA, OCHRONA ZABYTKÓW I OPIEKA NAD ZABYTKAMI.....	36
7.2.	Obszar: OCHRONA ZDROWIA.....	45
7.3.	Obszar: POMOC I INTEGRACJA SPOŁECZNA.....	55
7.4.	Obszar: ROLNICTWO I OBSZARY WIEJSKIE.....	70
7.5.	Obszar: PLANOWANIE PRZESTRZENNE.....	80
7.6.	Obszar: OCHRONA PRZYRODY I ŚRODOWISKA.....	85
7.7.	Obszar: TRANSPORT.....	100
7.8.	Obszar: SPORT I TURYSTYKA.....	112
7.9.	Obszar: OBRONNOŚĆ I BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.....	124
7.10.	Obszar: BEZROBOCIE I RYNEK PRACY.....	129
7.11.	Obszar: TELEKOMUNIKACJA.....	142
7.11.	Obszar: WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA I EUROPEJSKA WSPÓŁPRACA TERYTORIALNA.....	145
7.12.	Obszar: ROZWÓJ GOSPODARCZY.....	152
7.13.	Obszar: GEODEZJA I REGIONALNA INFRASTRUKTURA INFORMACJI PRZESTRZENNEJ.....	163
7.14.	Obszar: ENERGETYKA.....	172
7.15.	Obszar: GOSPODAROWANIE MIENIEM WOJEWÓDZKIM.....	182
8.	Wdrażanie programów operacyjnych w województwie lubelskim.....	186
8.1.	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego.....	189
8.2.	Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027.....	192
8.3.	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich.....	197
8.4.	Program Operacyjny Rybactwo i Morze.....	198
9.	Działalność Zarządu Województwa Lubelskiego w zakresie budżetu obywatelskiego.....	201
10.	Działalność Zarządu Województwa Lubelskiego w zakresie nadzoru i kontroli sposobu realizacji zadań.....	201
11.	Podsumowanie działań Zarządu Województwa Lubelskiego.....	204
	Spis tabel.....	205
	Spis wykresów.....	210
	Spis rycin.....	212
	Spis map.....	212

Wykaz Skrótów

B+R	Działalność Badawcza i Rozwojowa	OSI	Obszar Strategicznej Interwencji
BB	Biuro Bezpieczeństwa	OZE	Odnawialne Źródła Energii
BC	Biuro Certyfikacji	PBU	Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina
BDL	Bank Danych Lokalnych GUS	PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
BDO	Baza Danych Odpadowych	PKB	Produkt Krajowego Brutto
BOD	Biuro Odwołań Regionalnego Programu Operacyjnego	PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
BRFE	Biuro Rzecznika Funduszy Europejskich	PO RYBY	Program Operacyjny Rybactwo i Morze na lata 2014-2020
BWL	Budżet Województwa Lubelskiego	POIR	Program Operacyjny Innowacyjny Rozwój 2014-2020
COIE	Centra Obsługi Inwestorów i Eksporterów	POIŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020
CPK	Centralny Port Komunikacyjny	POP	Program Ochrony Powietrza
CWD	Centrum Wsparcia Doradczego	POPC	Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020
DGiWP	Departament Gospodarki i Wspierania Przedsiębiorczości	POPW	Program Operacyjny Polska Wschodnia
DGK	Departament Geodezji i Kartografii	POWER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
DIIMW	Departament Infrastruktury i Majątku Województwa	PPS	Parytet Siły Nabywczej
DKED	Departament Kultury, Edukacji i Dziedzictwa Narodowego	PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020
DRiROW	Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich	PSZ	Publiczne Służby Zatrudnienia
DSiR	Departament Strategii i Rozwoju	PUP	Powiatowy Urząd Pracy
DŚiZN	Departament Środowiska i Zasobów Naturalnych	PZGiK	Państwowy Zasób Geodezji i Kartograficznej
DWEFRR	Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego	PZP	Prawo Zamówień Publicznych
DWEFS	Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego	PZPWL	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego
DZiPS	Departament Zdrowia i Polityki Społecznej	RIIP	Regionalna Infrastruktura Informacji Przestrzennej
DZRPO	Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym	RIS	Regionalne Inteligentne Specjalizacje
EBI	Europejski Bank Inwestycyjny	ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	RPDZ	Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia
EFRRROW	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich	RPO WL	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020
EFS	Europejski Fundusz Społeczny	RRF	Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności
EGiB	Ewidencja Gruntów i Budynków	RSI	Regionalna Strategia Innowacji
EIS	Europejski Instrument Sąsiedztwa	SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
EOG	Europejski Obszar Gospodarczy	SRWL	Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.
EWT	Europejska Współpraca Terytorialna	SUIKZP	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego
FEL	Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027	SWL	Sejmik Województwa Lubelskiego
FST	Fundusz Sprawiedliwej Transformacji	TPST WL	Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji dla Województwa Lubelskiego
GDDKiA	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	TRB	Transgraniczny Rezerwat Biosfery
GESUT	Geodezyjna Ewidencja Sieci Uzbrojenia Terenu	UE	Unia Europejska
GUGiK	Główny Urząd Geodezji i Kartografii	UG	Urząd Gminy
GUS	Główny Urząd Statystyczny	UMWL	Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego
jcwp	jednolite części wód powierzchniowych	URE	Urząd Regulacji Energetyki
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego	WDB	Wartość Dodana Brutto
KPA	Kodeks Postępowania Administracyjnego	WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
KPO	Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności	WL	Województwo Lubelskie
KSOW	Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich	WODGiK	Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej
KSRR 2030	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	WUP	Wojewódzki Urząd Pracy
LCiIT	Lubelskie Centrum Innowacji i Technologii	WWRPP	Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej
LGD	Lokalna Grupa Działania	ZDW	Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie
LKA	Lubelska Kolej Aglomeracyjna	ZRM	Zespół Ratownictwa Medycznego
LOPS	Lubelskie Obserwatorium Polityki Społecznej	ZWL	Zarząd Województwa Lubelskiego
LRFR	Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju		
MAP	Ministerstwo Aktywów Państwowych		
MFiPR	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej		
MI	Ministerstwo Infrastruktury		
MOF	Miejskie Obszary Funkcjonalne		
MPZP	Miejski Plan Zagospodarowania Przestrzennego		
MST	Mechanizm Sprawiedliwej Transformacji		
MŚP	Małe i Średnie Przedsiębiorstwa		
NOSG	Nadbużański Oddział Straży Granicznej		

1. Cel i założenia metodyczne Raportu

Obowiązek opracowania **raportu o stanie województwa** wynika z ustawy o samorządzie województwa¹. Zarząd Województwa Lubelskiego ma obowiązek przedstawienia Sejmikowi Województwa Lubelskiego Raportu o stanie Województwa Lubelskiego w terminie do dnia **31 maja każdego roku**.

Przyjęty tryb prac przygotowania Raportu o stanie Województwa Lubelskiego obejmował następujące **etapy**:

- Określenie **szczegółowych wymogów** dotyczących opracowania Raportu o stanie Województwa Lubelskiego w drodze uchwały Sejmiku Województwa Lubelskiego;
- Decyzja Zarządu Województwa Lubelskiego o **rozpoczęciu prac nad Raportem**;
- Przygotowanie przez DSiR **propozycji zakresu i organizacji prac**, w tym udział i przygotowanie wkładu do Raportu przez poszczególne departamenty i komórki UMWL oraz właściwe jednostki samorządowe;
- **Opracowanie i redakcja** przez koordynatora (DSiR) projektu Raportu o stanie Województwa Lubelskiego;
- **Akceptacja** projektu Raportu o stanie Województwa Lubelskiego przez Zarząd Województwa Lubelskiego celem skierowania go pod obrady Sejmiku Województwa Lubelskiego;
- **Przekazanie** Raportu o stanie Województwa Lubelskiego przez Zarząd Województwa Lubelskiego pod **obrady Sejmiku Województwa Lubelskiego**.

1.1.Cel opracowania Raportu

Celem opracowania jest przedstawienie Sejmikowi WL informacji o działalności ZWL w **zakresie określonym Ustawą**, w szczególności realizacji polityk, programów i strategii, uchwał sejmiku województwa oraz budżetu obywatelskiego.

Raport o stanie województwa stanowi **podsumowanie** działalności ZWL jako organu wykonawczego samorządu województwa, rozumianej jako zadania realizowane przez **zarząd województwa**, a także zadania, których realizacja należy do **kompetencji marszałka województwa**. Raport jest podstawą do debaty dotyczącej działalności Zarządu Województwa Lubelskiego w kontekście **udzielenia absolutorium**. Uwzględniając ogólny zakres zawarty w ustawie, sejmik województwa ma możliwość określania w drodze uchwały **szczegółowych wymogów** dotyczących raportu. Korzystając z tych uprawnień **Sejmik Województwa Lubelskiego przyjął szczegółowe wymogi dotyczące opracowania Raportu o stanie Województwa Lubelskiego w drodze Uchwały Nr IV/95/2019 z dnia 11 marca 2019 r.**, zmienionej w drodze **Uchwały Nr XIV/259/2020 z dnia 24 lutego 2020 r.**

1.2.Zakres i metodyka sporządzania Raportu

Raport opracowano w oparciu o przyjęte następujące założenia:

- ustaloną **strukturę Raportu** uwzględniającą obszary tematyczne zidentyfikowane w oparciu o obowiązujące przepisy prawa

¹ Art. 34a ust.2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. 2022 poz. 547)

- ramowy **zakres informacyjny** zapewniający spełnienie **wymogów prawnych** oraz **kompleksowe** przedstawienie działalności Samorządu Województwa Lubelskiego na tle aktualnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych i stanu województwa,
- **zasady** opracowania Raportu.

■ **Struktura Raportu obejmuje:**

- Główne elementy obrazujące **stan województwa lubelskiego** w aspekcie poszczególnych obszarów tematycznych jako **tła i kontekstu dla prowadzenia polityki regionalnej** oraz działań podejmowanych przez ZWL, z uwzględnieniem:
 - **kluczowych wskaźników,**
 - **dynamiki zmian,**
 - **zidentyfikowanych trendów rozwojowych,**
 - wskazania najbardziej **aktualnych dostępnych danych** w ramach zasobów własnych UMWL oraz statystyki publicznej. Wykorzystanie w części przypadków informacji za 2020 r. było konieczne i wynika z obowiązującej **metodyki generowania danych**, w tym różnych trybów ich opracowywania i terminów udostępniania;
 - przyjęcia zakresu czasowego obejmującego lata 2018-2021, w celu zobrazowania pojawiających się **tendencji, zjawisk i procesów** w wybranych elementach;
- Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie **kreowania i realizacji polityk rozwojowych**, która zawiera:
 - zagregowaną informację o sposobie **realizacji uchwał Sejmiku Województwa Lubelskiego** przez ZWL (rozdz.9 oraz załącznik nr 1);
 - **przekrojącą informację o działalności Samorządu Województwa Lubelskiego** z uwzględnieniem zakresu działań i kompetencji obejmujących kreowanie regionalnych polityk sektorowych służących realizacji celów strategicznych województwa (rozdz. 4 i 7);
 - uszczegółowienie **działalności ZWL za 2021 r.** w poszczególnych obszarach tematycznych, z wykazem zadań zrealizowanych przez departamenty i komórki UMWL oraz właściwe jednostki samorządowe (ujęcie tabelaryczne w rozdz. 7);
- Działalność ZWL dotyczącą **wdrażania programów operacyjnych** i pozostałych dostępnych **mechanizmów finansowych, budżetu województwa** oraz informację na temat **nadzoru i sposobu kontroli** realizowanych zadań (rozdz. 2, 8, 9 oraz 10).

W celu optymalizacji przejrzystości dokumentu, przedstawione informacje finansowe zostały ujęte w formie **uogólnionych wartości liczbowych**. Szczegółowe dane są dostępne we właściwych sektorowych dokumentach finansowych, sprawozdawczych oraz monitoringowych.

■ **Zakres informacyjny Raportu został określony w oparciu o ustawę o samorządzie województwa, która jest podstawą prawną działalności samorządu województwa**

- Merytoryczny zakres informacji przedstawionych w raporcie obejmuje zadania realizowane przez zarząd województwa, a także zadania, których realizacja należy do kompetencji marszałka województwa. Uwzględnienie zadań należących do kompetencji marszałka nie wynika bezpośrednio z art. 34a ustawy o samorządzie województwa, jednak stanowi wypełnienie przyjętej w ramach założeń prac nad dokumentem zasady **kompleksowości informacji**. Ujęcie tego typu zadań

wzbogacają informacje m.in. z zakresu ochrony przyrody i środowiska, geodezji i regionalnej infrastruktury informacji przestrzennej.

- Uwzględniając wskazany w ustawie **zakres działań** oraz **kompetencje** obejmujące kreowanie regionalnych polityk sektorowych służących realizacji celów strategicznych województwa, dla potrzeb przygotowania *Raportu* przyjęto **16 podstawowych obszarów tematycznych**:

- 1) **Edukacja, kultura, ochrona zabytków i opieka nad zabytkami,**
- 2) **Ochrona zdrowia,**
- 3) **Pomoc i integracja społeczna,**
- 4) **Rolnictwo i obszary wiejskie,**
- 5) **Planowanie przestrzenne,**
- 6) **Ochrona przyrody i środowiska,**
- 7) **Transport,**
- 8) **Sport i turystyka,**
- 9) **Obronność i bezpieczeństwo publiczne,**
- 10) **Rynek pracy,**
- 11) **Telekomunikacja,**
- 12) **Współpraca zagraniczna,**
- 13) **Rozwój gospodarczy,**
- 14) **Geodezja i regionalna infrastruktura informacji przestrzennej,**
- 15) **Energetyka,**
- 16) **Gospodarowanie mieniem wojewódzkim.**

Ze względu na szczególną specyfikę zadań ZWL obejmujących także aspekty kontrolne, organizacyjne i finansowe, **obok 16 podstawowych obszarów tematycznych**, w ramach struktury dokumentu zostały wyodrębnione **informacje** dotyczące:

- **budżetu województwa,**
- **działań ZWL w ujęciu formalnym,**
- **systemu kontroli zarządczej,**
- **realizacji programów rozwoju.**

Uwzględniając przyjęte założenia opracowania Raportu, w niniejszym dokumencie nie uwzględniono problematyki dotyczącej organizacji pracy niektórych departamentów i komórek UMWL, w tym min.: spraw kadrowych, postępowań przetargowych, zmian regulaminów. Ze względu na utrzymanie syntetyczności Raportu, zakres informacyjny obejmuje głównie te aspekty, które obrazują aktywność ZWL ukierunkowaną na kształtowanie przestrzeni społeczno-gospodarczej regionu.

■ **Zasady opracowania Raportu**

- **Syntetyczność informacji** – ujęcie kluczowych informacji, które z jednej strony zapewnią kompleksowe zobrazowanie aktywności ZWL, z drugiej zaś pozwolą na zapewnienie przejrzystości merytorycznej dokumentu;
- **Spójność i komplementarność informacji** – uwzględnienie informacji opracowywanych przez poszczególne komórki organizacyjne UMWL w ramach powierzonych do realizacji zadań (m.in. informacji z prac ZWL, systemu kontroli zarządczej);
- **Kompleksowość informacji** – uwzględnienie działań obejmujących kreowanie i realizację polityk rozwojowych w wymiarze społeczno-gospodarczym oraz przestrzennym (w oparciu o najbardziej aktualne, dostępne dane);
- **Trwałość zakresu informacyjnego** – traktowanie wypracowanej struktury i zakresu

opracowania jako wiążących ram metodycznych dla sporządzanych raportów za kolejne lata prac ZWL;

- **Ciągłość informacyjną** – przyjęcie metodyki monitorowania procesów i działań rozwojowych w ujęciu rocznym;
- **Jednoznaczność kompetencyjną** – zdefiniowanie i ujęcie tych kategorii działań zarządu województwa, które wynikają z art. 14.1 ustawy o samorządzie województwa oraz zostały określone w przyjętych regionalnych politykach rozwoju;
- **Obiektywność informacyjną** – charakterystyka ilościowa i faktograficzna działań zarządu województwa pozbawiona sugestii interpretacyjnych i ocennych;
- **Współodpowiedzialność** – zaangażowanie wszystkich komórek organizacyjnych UMWL w proces sporządzania Raportu, w tym zarówno w aspekcie identyfikacji kluczowych zadań w poszczególnych sektorach polityki regionalnej jak i monitorowaniu realizowanych działań;
- **Zgodność z systemem programowania rozwoju** – ujęcie tematycznych obszarów działalności zarządu województwa realizowanych w ramach zadań sektorowych w układzie celów strategicznych określonych w strategii rozwoju województwa.

■ Podstawowe definicje

W oparciu o przepisy ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju dla potrzeb opracowania Raportu przyjęto następujące **definicje**:

- **Polityki** – jako zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju województwa, spójności społeczno-gospodarczej, przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy. Politykę rozwoju prowadzi się na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych².
- **Strategii** – jako dokumentu określającego podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju odnoszącego się do sektorów, dziedzin, regionów lub rozwoju przestrzennego, w tym obszarów metropolitalnych i obszarów funkcjonalnych³.
- **Programu** – jako dokumentu o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, określającego zamierzenia rozwojowe w odniesieniu do wybranej sfery rozwoju społeczno-gospodarczego lub przestrzeni województwa, wskazującego uwarunkowania, priorytety oraz działania rozwojowe, w tym:
 - **programy operacyjne** – programami operacyjnymi są krajowe i regionalne programy operacyjne⁴,
 - **programy rozwoju** – jako dokumenty realizujące cele zawarte w strategiach rozwoju oraz programy wieloletnie, o których mowa w przepisach o finansach publicznych⁵,
 - **inne programy** – na podstawie odrębnych przepisów.

² art. 2 oraz art.4 ust.1 Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2021 poz. 1057 z późn. zm.)

³ art. 9 pkt 3 oraz art. 10a Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2021 poz. 1057 z późn. zm.)

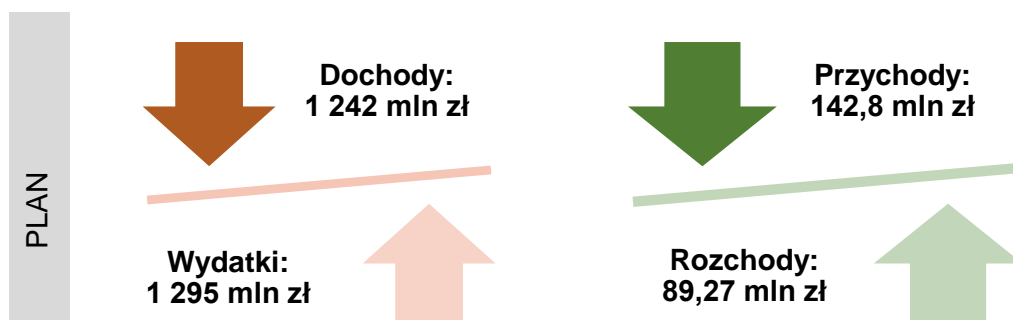
⁴ art. 15 ust. 4 Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2021 poz. 1057 z późn. zm.) jako dokumenty, o których mowa w art.37 rozporządzenia Rady (WE) nr1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące EFRR, EFS oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999, realizujące cele zawarte w narodowej strategii spójności i strategiach rozwoju, o których mowa w art.9 pkt 3.

⁵ art. 9 pkt 3 oraz art. 125 ust. 4 Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2021 poz. 1057 z późn. zm.)

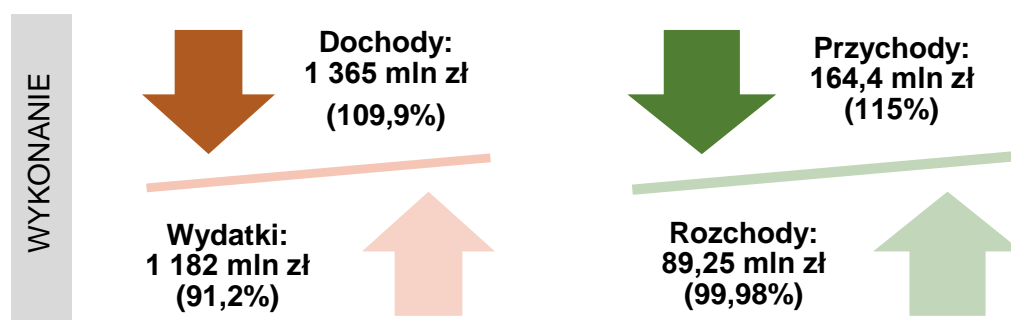
2. Budżet Województwa Lubelskiego

Budżet województwa jest jednym z najważniejszych instrumentów zapewniających funkcjonowanie, realizację zadań oraz prowadzenie polityki przez Samorząd Województwa.

Plan dochodów i wydatków Województwa Lubelskiego na 2021 rok uchwalony przez Sejmik Województwa Lubelskiego na dzień 31 grudnia 2021 r. wyniósł:

Uchwalony budżet 2021 roku **wykonano** w następujących wielkościach:

Plan dochodów województwa został określony na **1 242 mln zł** i był **wyższy o blisko 140 mln zł** niż w 2020 r.

Planowany deficyt budżetowy został określony na 53,5 mln zł. Województwo zamknęło 2021 r. **dodatnim wynikiem**, liczonym jako różnica pomiędzy wykonanymi dochodami i wykonanymi wydatkami w **kwocie 182 970 671,13 zł**.

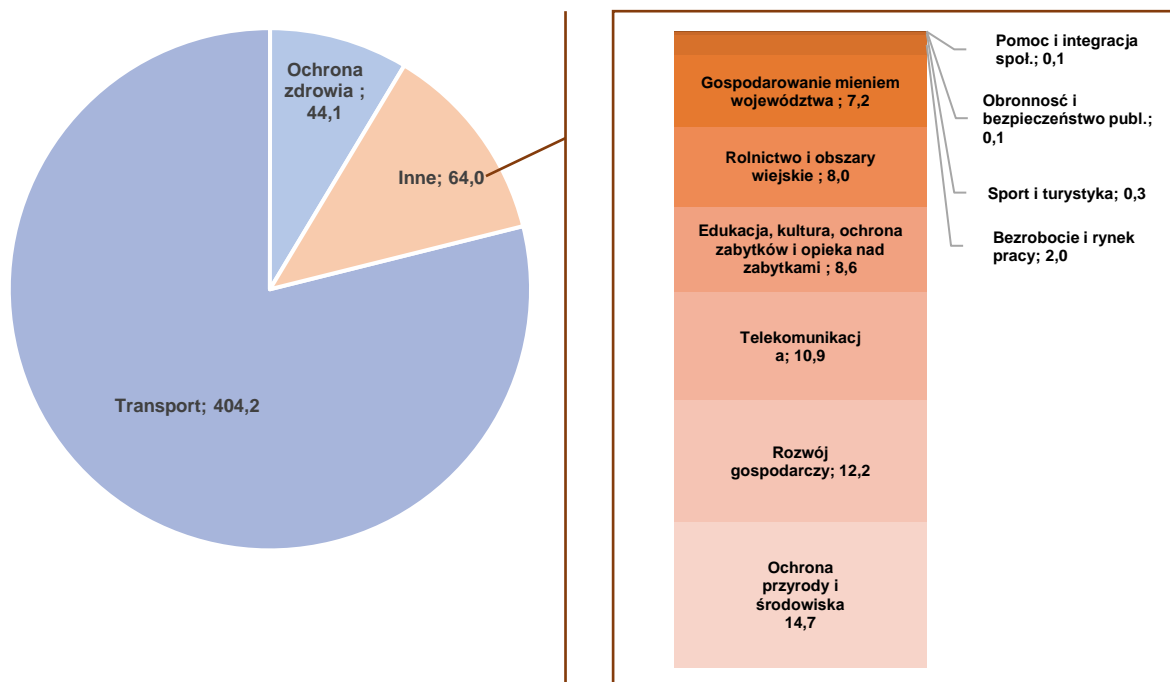
Z uwagi na zakres i przedmiot niniejszego raportu, informacje w zakresie budżetu województwa lubelskiego koncentrują się na wydatkach inwestycyjnych, które obrazują aktywność Zarządu WL ukierunkowaną na rozwój i kształtowanie przestrzeni społeczno-gospodarczej regionu.⁶ **Struktura** tych wydatków została przedstawiona na wykresie 1.

Budżet 2021

- Rok 2021 został zamknięty z **dodatnim wynikiem** finansowym – **blisko 183 mln zł**.

⁶ Szczegółowe informacje w zakresie realizacji budżetu województwa lubelskiego zostały przedstawione w „Sprawozdaniu rocznym z wykonania Budżetu Województwa Lubelskiego za 2021 rok”, uchwała Nr CCCLIII/6141/2022 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 5 kwietnia 2022 r.

Wykres 1 Wydatki majątkowe z Budżetu Województwa Lubelskiego według przyjętych obszarów tematycznych [stan na koniec 2021 r., w mln zł]

Źródło: Oprac. własne DF UMWL, Lublin 2022 r.

Spośród **wydatków majątkowych**, największą wartość stanowią wydatki z zakresu **transportu – 79%** oraz **ochrony zdrowia – 8,6%**, a dalszej kolejności z **ochrony przyrody i środowiska – 2,9%**, **rozwoju gospodarczego – 2,4%** oraz **telekomunikacji – 2,1%**.

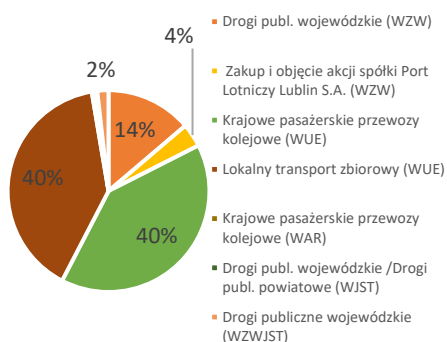
Wielkość środków wykorzystywanych na zadania podejmowane przez Samorząd Województwa obejmuje:

- wydatki na zadania własne (WZW),
- wydatki na finansowanie programów lub projektów z udziałem środków z budżetu Unii Europejskiej oraz innych środków zagranicznych (WUE),
- wydatki na zadania z zakresu administracji rządowej (WAR),
- wydatki na pomoc finansową dla jednostek samorządu terytorialnego (WJST),
- wydatki na zwrot dotacji i odsetek, udzielonych w latach ubiegłych (WZDiO),
- wydatki na zadania własne realizowane z pomocy finansowej od jednostek samorządu terytorialnego (WZWJST).

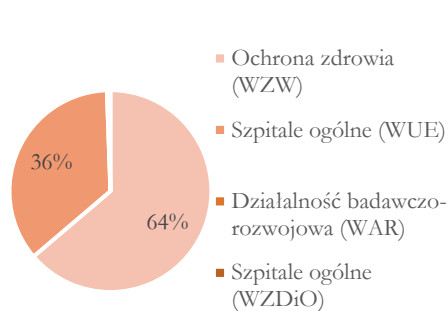
Struktura wydatków majątkowych Województwa Lubelskiego według przyjętych obszarów tematycznych została przedstawiona w Tabeli 1.

Tabela 1. Wydatki majątkowe Województwa Lubelskiego według przyjętych obszarów tematycznych

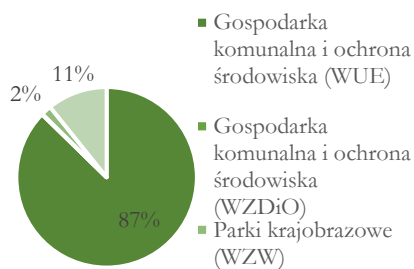
Transport – 404,2 mln zł

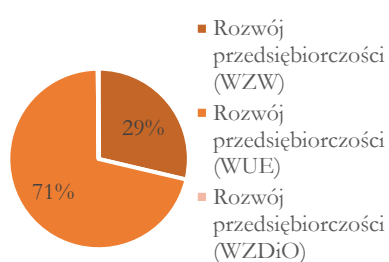
Ochrona zdrowia – 44,1 mln zł

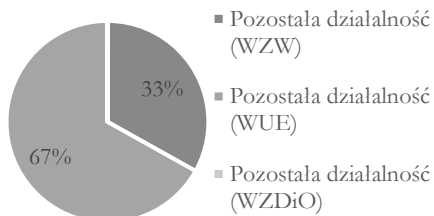
Ochrona przyrody i środowiska – 14,7 mln zł

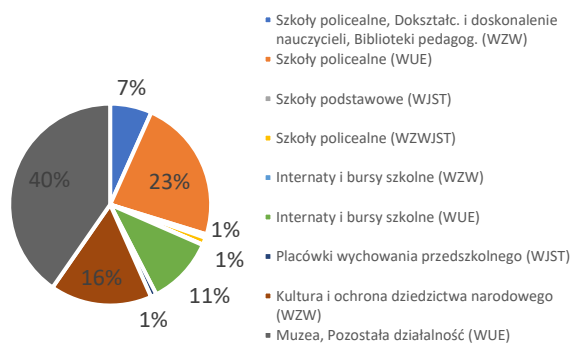
Rozwój gospodarczy – 12,2 mln zł

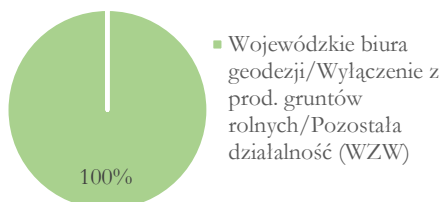
Telekomunikacja – 10,9 mln zł

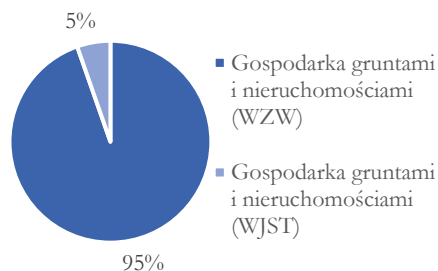
Edukacja, kultura, ochrona zabytków i opieka nad zabytkami – 8,6 mln zł

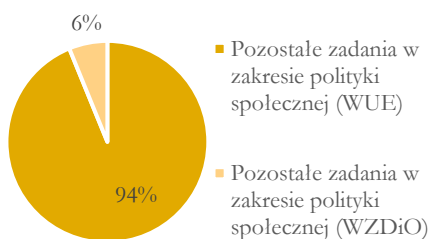
Rolnictwo i obszary wiejskie – 8 mln zł

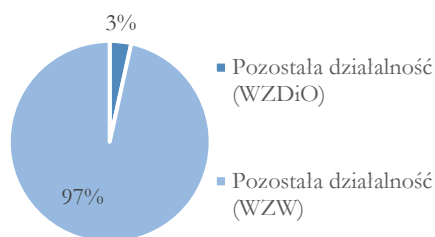
Gospodarowanie mieniem województwa – 7,2 mln zł

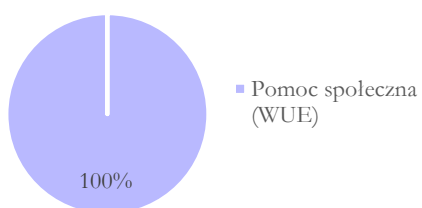
Bezrobocie i rynek pracy – 2 mln zł

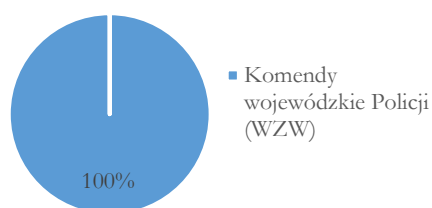
Sport i turystyka – 284 tys. zł

Pomoc i integracja społeczna – 64 tys. zł

Obronność i bezp. publiczne – 60 tys.

Planowanie przestrzenne

Współpraca zagraniczna

Geodezja i regionalna infrastruktura informacji przestrzennej

Energetyka

-

SUMA – 512 mln zł

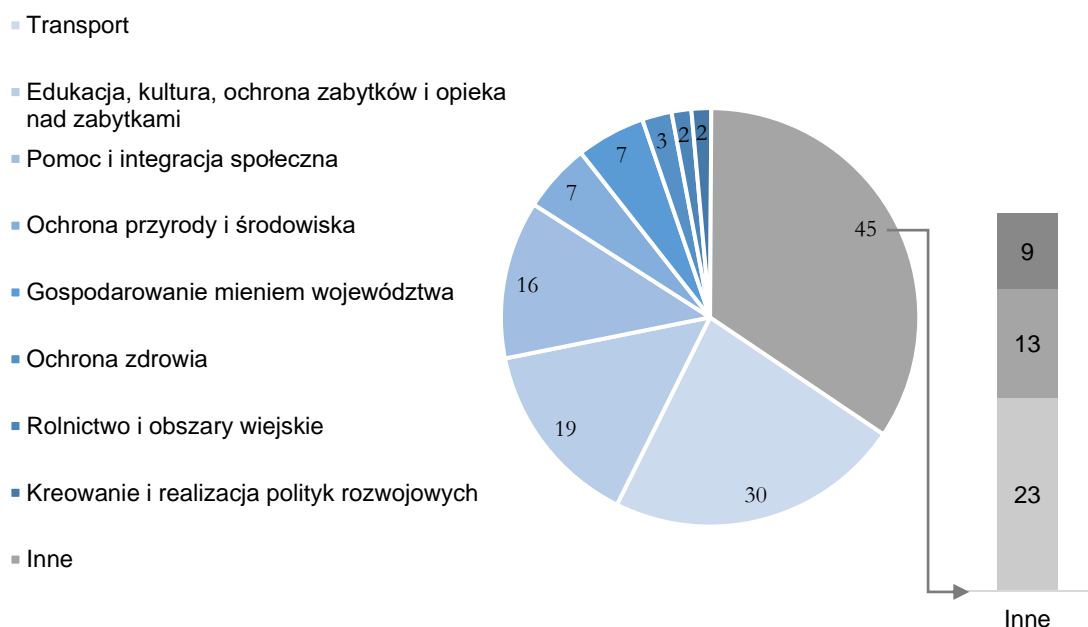
Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych DF UMWL, Lublin 2022 r.

3. Uchwały Sejmiku Województwa Lubelskiego w ujęciu tematycznym

Sprawy rozpatrywane na sesjach plenarnych sejmiku województwa rozstrzygane są poprzez podejmowane uchwały, które są odrębnymi dokumentami, z wyjątkiem uchwał o charakterze proceduralnym odnotowywanych w protokole sesji. Zarząd województwa wykonuje uchwały sejmiku i realizuje zadania określone w ustawach przy pomocy urzędu marszałkowskiego i wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych lub wojewódzkich osób prawnych.

W 2021 r. Sejmik Województwa Lubelskiego podjął **131 uchwał**, które zostały ujęte w zestawieniu tabelarycznym - Załącznik nr 1. **Liczba uchwał przyjętych przez Sejmik WL** w podziale na przyjęte **obszary tematyczne** przedstawiona została na wykresie 2.

Wykres 2 Zestawienie uchwał Sejmiku Województwa Lubelskiego podjętych w 2021 roku w podziale na obszary tematyczne

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2022 r.

Znaczna część uchwał Sejmiku Województwa Lubelskiego dotyczyła organizacji prac organów Samorządu Województwa Lubelskiego, budżetu Województwa Lubelskiego, przyznania pomocy finansowej podmiotom zewnętrznym, w tym innym jednostkom samorządu terytorialnego.

4. Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie kreowania i realizacji polityk rozwojowych

Układ dokumentów strategicznych i ich wzajemne relacje jest regulowany przez ustawę o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz ustawę o samorządzie województwa. Na poziomie wojewódzkim najważniejszym dokumentem określającym kierunki rozwoju regionu jest **strategia rozwoju województwa** realizowana m.in.: poprzez regionalne programy operacyjne, krajowe programy operacyjne (współfinansowane środkami UE, budżetu państwa, budżetów samorządów, środków prywatnych), programy rozwoju oraz pozostałe dostępne mechanizmy wdrażania.

„**Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku**” wyznacza **kluczowe długoterminowe cele i kierunki rozwoju regionalnego i jest głównym dokumentem umożliwiającym racjonalne organizowanie działań i prowadzenie skoordynowanej polityki rozwoju** w określonym horyzoncie czasowym. Jest jednocześnie dokumentem stanowiącym obligatoryjne odniesienie dla dokumentów regionalnych o charakterze sektorowym i operacyjnym. Do tych dokumentów należą przede wszystkim „Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku”, „Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030”.

Zgodnie z zasadami prowadzenia polityki rozwoju, strategia województwa określa priorytety i kierunki interwencji, które uwzględniane są w procesie programowania rozwoju. SRWL 2030 jest podstawą do konstruowania **programu „Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027” oraz przygotowania dokumentów niezbędnych dla wykorzystania różnych mechanizmów wsparcia rozwoju regionalnego**, m.in.: kontraktów programowych, kontraktów sektorowych, porozumień terytorialnych⁷.

W wymiarze **planowania przestrzennego**, regionalną politykę rozwoju określa plan zagospodarowania przestrzennego województwa. „**Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego**”, wskazując warunki i zasady kształtowania ładu przestrzennego w regionie jest dokumentem komplementarnym wobec strategii rozwoju województwa umożliwiając realizację przyjętych celów rozwoju społeczno-

SRWL 2030

- Najważniejszy regionalny dokument strategiczny.
- Przyjęta przez Sejmik Województwa Lubelskiego Uchwałą Nr XIV/406/2021 z dnia 29 marca 2021 r.

Uszczegółowienie i operacjonalizacja SRWL

- W dokumentach sektorowych o charakterze strategicznym i programowym następuje uszczegółowienie i operacjonalizacja przyjętych strategicznych celów i kierunków działań.
- SRWL 2030 jest podstawą do wydatkowania środków na poziomie regionalnym ((Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027)
Wymiar przestrzenny uwzględniony w regionalnej polityce rozwoju
- Integracja programowania strategicznego z planowaniem przestrzennym.

⁷ Wskazane w projekcie Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030.

gospodarczego w przestrzeni.

Przyjęte **systemowe podejście** w zakresie **planowania strategicznego** obejmuje:

- zapewnienie hierarchicznej spójności opracowywanych dokumentów strategicznych,
- wzmocnienia koordynacji i skuteczności współpracy w ramach UMWL i jednostek podległych,
- poprawę efektywności wydatkowania publicznych środków finansowych,
- poprawę synergii działań,
- stworzenie systemu monitorowania procesów rozwojowych.

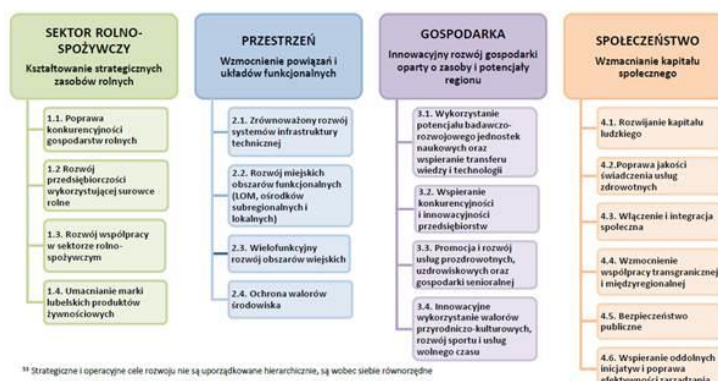
4.1.Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030 została przyjęta przez **Sejmik Województwa Lubelskiego** Uchwałą Nr XXIV/406/2021 z dnia 29 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia SRWL 2030.

W SRWL 2030 przyjęto **zasadniczą zmianę podejścia** do kreowania rozwoju województwa. Przyjęto model zrównoważonego i odpowiedzialnego rozwoju, w którym wizja oraz cele strategiczne wynikają wprost z rozpoznania realnych wyzwań i potrzeb oraz oczekiwań mieszkańców. Podstawą stał się **rozwój zrównoważony terytorialnie**, oparty na wykorzystaniu lokalnych i regionalnych potencjałów oraz inteligentnych specjalizacji.

W SRWL 2030 przyjęte zostały **cztery cele strategiczne** (Ryc. 1), w ramach których wyodrębnionych zostało 18 celów operacyjnych oraz pakiety kierunków działań. Stanowią one punkt odniesienia dla wszystkich działań rozwojowych podejmowanych w regionie.

Ryc. 1 Cele strategiczne i operacyjne SRWL 2030

Źródło: SRWL 2030, str. 59

Wskazane cele strategiczne i operacyjne, a także kierunki działań odpowiadają na wyzwania przyjętej **wizji rozwoju województwa lubelskiego** w perspektywie do 2030 roku (Ryc. 2). Ich skuteczną realizacją będzie wymagała zaangażowania wielu środowisk i podmiotów, które realizując własne cele i działania będą kierunkować się jednocześnie uzgodnionymi i przyjętymi dla całego regionu celami.

Ryc. 2 Wizja rozwoju województwa lubelskiego do 2030 roku

Źródło: SRWL 2030, str. 55

Konsekwencją przyjętego modelu zrównoważonego i odpowiedzialnego rozwoju jest wzmocnienie i urealnienie systemu wdrażania SRWL 2030, m.in. poprzez przyjęte w projekcie programu FEL 2014-2020 zapisy i przesądzenia.

Ryc. 3 Wykaz obowiązujących dokumentów regionalnych w województwie lubelskim w 2021 r.

Dokumenty strategiczne o charakterze średniookresowym

- **Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku**
- **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego**

Regionalne polityki rozwoju / strategie sektorowe

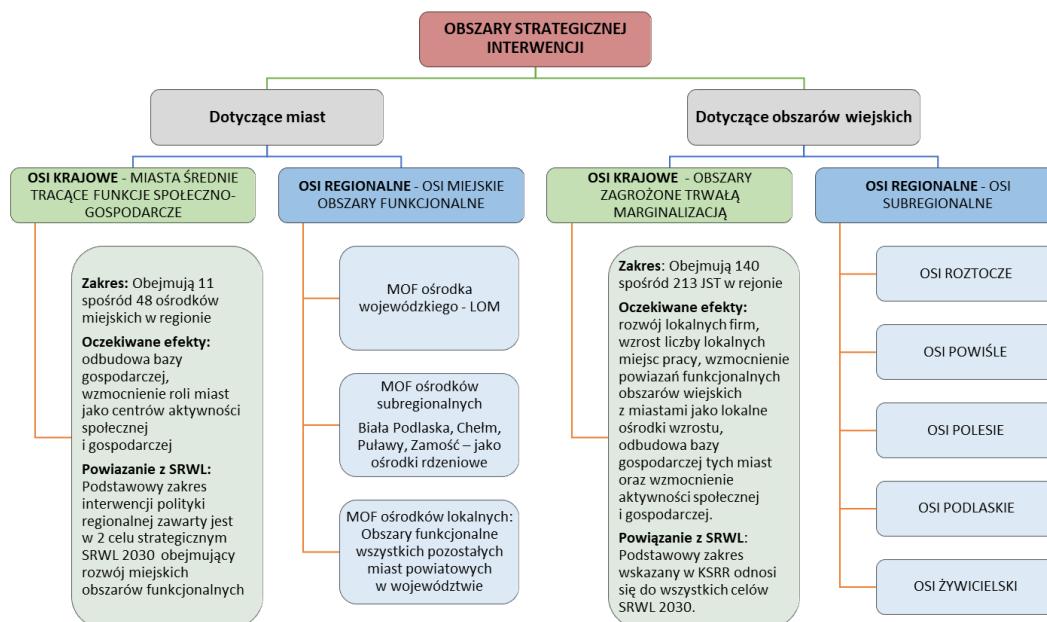
- Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030
- Regionalna Polityka Miejska Województwa Lubelskiego
- Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego do roku 2030 (z perspektywą do 2040 roku) (projekt)
- Plan rozwoju sieci dróg wojewódzkich Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030 z perspektywą do 2040 (projekt)
- Program Strategiczny Ochrony Zdrowia Województwa Lubelskiego na lata 2021-2027
- Program ochrony środowiska województwa lubelskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027
- Plan gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego (2022)
- Program rozwoju turystyki w województwie lubelskim do 2020 roku z perspektywą do 2030 r.
- Program Rozwoju Energetyki dla Województwa Lubelskiego (2009)
- Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego (2014)

Regionalne programy rozwoju / dokumenty operacyjne

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020
- Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027
- Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w województwie lubelskim na lata 2019-2022
- Program prozdrowotny w zakresie zapobiegania chorobom kręgosłupa oraz fizjoprofilaktyki dotyczącej ergonomii pracy na lata 2017-2021
- Program profilaktyki zakażeń pneumokokowych w oparciu o szczepienia przeciwko pneumokokom w województwie lubelskim w latach 2020-2025
- Program profilaktyki raka skóry dla mieszkańców województwa lubelskiego na lata 2018-2021
- Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych na lata 2021-2025
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2021-2024
- Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2021-2024
- Wojewódzki Program na Rzecz Osób Starszych na lata 2021-2025
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021
- Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie lubelskim na lata 2021-2027
- Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2021-2025
- Regionalny Program Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2021-2025
- Wojewódzki program poszerzenia, zróżnicowania i unowocześnienia pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia społecznego na lata 2018-2022
- Wojewódzki program rozwoju zróżnicowanych form wspieranego i wspomaganego zatrudnienia oraz przedsiębiorczości społecznej dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi na lata 2019-2022
- Aktualizacja Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa lubelskiego na lata 2016-2032
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa lubelskiego (2019)
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa lubelskiego dla dróg: DK12 i DW844 przebiegających przez teren miasta Chełm
- Program ochrony powietrza dla strefy lubelskiej ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszzonego PM10 i PM2,5 oraz docelowego benzo(a)piranu (2020)
- Program ochrony powietrza dla strefy aglomeracja lubelska ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszzonego PM10 i PM2,5 oraz docelowego benzo(a)piranu (2020)
- Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na 2021 rok
- Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na 2022 rok

Zaplanowane w programie Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 wsparcie z poziomu regionalnego będzie celowo i precyzyjnie adresowane w te obszary, gdzie jest ono najbardziej potrzebne i efektywne – poprzez określone preferencje dla 22 Obszarów Strategicznej Interwencji wskazanych w SRWL 2030 (Ryc. 4). Delimitacja OSI świadczy o postrzeganiu z poziomu regionalnego zróżnicowanych problemów do rozwiązania w układzie terytorialnym i przestrzennym.

Ryc. 4 OSI wyznaczone na poziomie krajowym oraz regionalnym

Źródło: SRWL 2030 - Synteza, str. 5

Na potrzeby niniejszego Raportu, sposób realizacji celów SRWL 2030 w układzie obszarów tematycznych znajdujących się w kompetencjach samorządu województwa został przedstawiony w następującym układzie:

- **Obszary tematyczne w układzie celów strategicznych SRWL 2030** zawierają ramowy układ wdrażania celów strategicznych w odniesieniu do poszczególnych obszarów tematycznych (Tabela 2);
- **Wykaz dokumentów** stanowiących elementy kreowania polityk, programów i strategii w poszczególnych obszarach tematycznych i tym samym uszczegółwiających zapisy SRWL 2030 zawarty w tabelach w poszczególnych obszarach tematycznych (rozdz. 7);
- **Wykaz konkretnych działań** stanowiących elementy realizacji polityk, programów i strategii w poszczególnych obszarach tematycznych i wdrażających zapisy SRWL 2030 zawarty w tabelach w poszczególnych obszarach tematycznych (rozdz. 7).

Tabela 2. Obszary tematyczne w układzie celów strategicznych SRWL

Cele strategiczne SRWL 2030		Obszary tematyczne wpływające na realizację celów SRWL 2030
Cel 1	KSZTAŁTOWANIE STRATEGICZNYCH ZASOBÓW ROLNYCH	Rolnictwo i obszary wiejskie Rozwój gospodarczy
Cel 2		Ochrona przyrody i środowiska

Cele strategiczne SRWL 2030		Obszary tematyczne wpływające na realizację celów SRWL 2030
	WZMOCNIENIE POWIĄZAŃ I UKŁADÓW FUNKCJONALNYCH	Energetyka
		Transport
		Telekomunikacja
		Planowanie przestrzenne
		Geodezja
		Rolnictwo i obszary wiejskie
Cel 3	INNOWACYJNY ROZWÓJ GOSPODARKI OPARTY O ZASOBY I POTENCJAŁY REGIONU	Edukacja, kultura, ochrona zabytków i opieka nad zabytkami
		Współpraca zagraniczna
		Ochrona zdrowia
		Rozwój gospodarczy
		Sport i turystyka
Cel 4	WZMACNIANIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO	Ochrona zdrowia
		Pomoc i integracja społeczna
		Bezrobocie i rynek pracy
		Współpraca zagraniczna
		Obronność i bezpieczeństwo publiczne

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, 2022 r.

Ważnym zadaniem podjętym w 2021 roku były decyzje odnoszące się do ustaleń i działań operacjonalizujących zapisy SRWL 2030. Wśród najważniejszych zadań określających sposób wdrażania SRWL 2030 należy wymienić:

- opracowanie „**Systemu wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku**”⁸,
- opracowanie „**Zintegrowanej listy przedsięwzięć dla realizacji celów SRWL 2030**”⁹,
- opracowanie „**Projektu Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Lubelskiego**”¹⁰,
- udział w pracach nad przygotowaniem „**Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności**”.

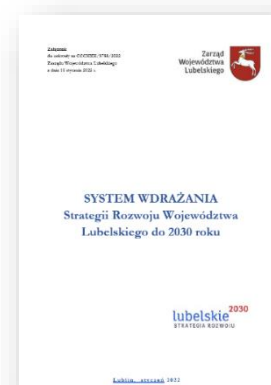
⁸ Uchwała nr CCCXXX/5788/2022 Zarządu Województwa Lubelskiego z dn. 18 stycznia 2022 r.

⁹ Uchwała nr CCCXXXIX/5947/2022 Zarządu Województwa Lubelskiego z dn. 23 lutego 2022 r.

¹⁰ Uchwała nr CCXCIV/5186/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dn. 7 września 2021 r.

4.2. System wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

Opracowany „System wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030” jest autorskim i nowatorskim dokumentem o charakterze operacyjnym. W dokumencie tym, w ujęciu projektowym, wskazane zostały zadania służące realizacji celów regionalnej polityki rozwoju województwa lubelskiego w horyzoncie 2030 roku. Jest on ważnym elementem kształtowania komplementarności pomiędzy procesami oraz zadaniami realizowanymi przez różne komórki i jednostki Samorządu Województwa Lubelskiego. Zaproponowany w dokumencie model czytelnie definiuje zadania i rolę poszczególnych podmiotów oraz **integruje** system wdrażania z systemem monitorowania regionalnych polityk rozwojowych.

Podstawowym założeniem przyjętym przy pracach nad **Systemem wdrażania** było zapewnienie elastyczności i możliwości dostosowania do dynamiki procesów rozwojowych oraz zmieniających się uwarunkowań regionalnej polityki rozwoju. W związku z tym przyjęto taką formułę dokumentu, która pozwala na pełną elastyczność i wypracowanie stanowiska ZWL wobec zmieniającego się otoczenia, uwarunkowań i możliwości realizacyjnych.

Celem wypracowanego **Systemu wdrażania** jest zwiększenie efektywności prowadzonych działań zarówno horyzontalnych jak i sektorowych, a także pełniejsze i efektywniejsze wykorzystanie zasobów kadrowych i potencjału intelektualnego pracowników poszczególnych komórek organizacyjnych UMWL oraz wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych.

System wdrażania ma na celu zapewnienie następujących funkcji:

- organizacyjnej,
- porządkującej,
- informacyjnej.

Przyjęte podejście projektowe i sformułowanie w jego konsekwencji zestandaryzowanych **kart poszczególnych przedsięwzięć** ma na celu skonkretyzowanie, uporządkowanie i zapewnienie, przy zastosowaniu syntetycznej formy, funkcji informacyjnej w zakresie poszczególnych przedsięwzięć, w tym ustalenia **podmiotów odpowiedzialnych** za realizację, **współpracę** oraz **nadzór merytoryczny** ze względu na właściwość kompetencyjną w zakresie prowadzenia danej polityki sektorowej przez poszczególne komórki organizacyjne UMWL.

W ramach **procesu implementacji** ustaleń SRWL 2030, w oparciu o przyjęte założenia, został opracowany **katalog kart przedsięwzięć**, tj.:

- przedsięwzięć stanowiący **katalog imiennych inicjatyw lokalnych** dedykowanych głównie rozwojowi miejskich obszarów funkcjonalnych,
- **przedsięwzięć flagowych** przyjętych do realizacji w ramach OSI oraz kierunków działań Samorządu Województwa Lubelskiego wskazanych w SRWL 2030.

Wszystkie ww. przedsięwzięcia zostały przygotowane w formie **Kart Przedsięwzięć**, które

przyporządkowane zostały wg właściwości kompetencyjnej i zakresu merytorycznego poszczególnym komórkom organizacyjnym UMWL odpowiedzialnym za poszczególne polityki sektorowe.

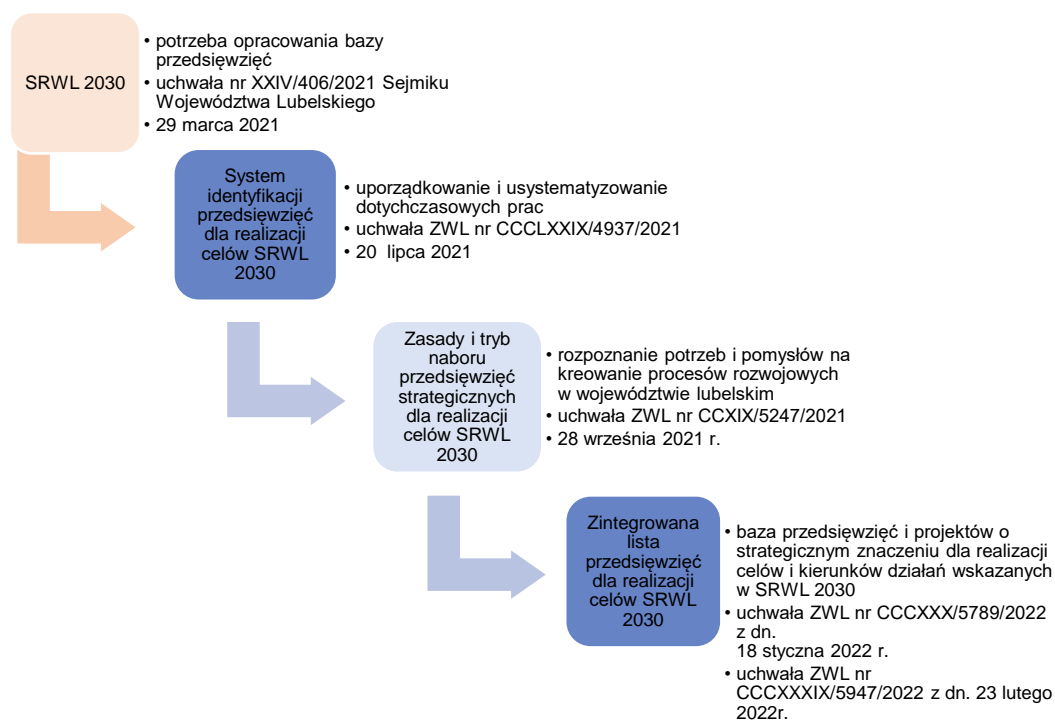
Ze względu na przyjętą formułę projektową **Systemu wdrażania**, a także charakter podejmowanych działań, informacje dotyczące stopnia realizacji przedsięwzięć stanowią bardzo ważny element procesów monitorowania SRWL 2030 oraz zadań wykonywanych przez Samorząd Województwa. W związku z tym, przedmiotowe **informacje będą stanowiły strukturalny element treści: Raportu o stanie województwa oraz Raportu monitoringowego SRWL 2030.**

4.3. Zintegrowana lista przedsięwzięć dla realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

Zgodnie z zapisami SRWL 2030 implementacja jej zapisów przewiduje przygotowanie **bazy przedsięwzięć i projektów o strategicznym znaczeniu** dla realizacji celów i kierunków działań wskazanych w SRWL 2030. Baza ta stanowi **zasób** oraz źródło informacji **o potrzebach i pomysłach** na kreowanie rozwoju. Jest także inspiracją do podejmowania decyzji o sposobie i zakresie ich wykorzystania oraz animowania partnerstw na rzecz realizacji inicjatyw o znaczeniu ponadlokalnym. W tym celu Zarząd Województwa Lubelskiego podjął decyzję o przygotowaniu bazy przedsięwzięć i projektów o strategicznym znaczeniu (ryc. 5).

Ryc. 5 Główne etapy prac nad identyfikacją przedsięwzięć w ramach Zintegrowanej listy przedsięwzięć dla realizacji celów SRWL 2030

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, 2022 r.

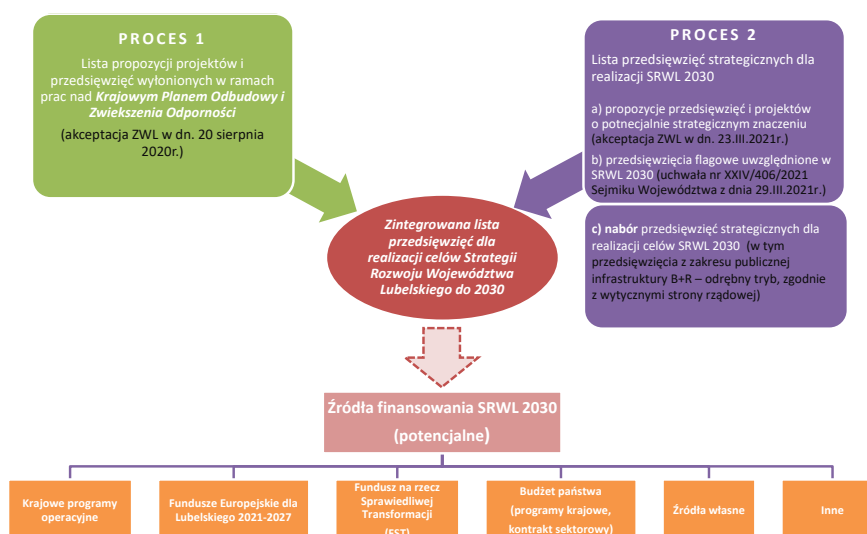
„System identyfikacji przedsięwzięć dla realizacji celów SRWL 2030” został opracowany w oparciu o **dotychczasowe doświadczenia** oraz wnioski z analiz oraz prac nad wyłonieniem przedsięwzięć w ramach zadań i procesów prowadzonych przez Departament Strategii i Rozwoju UMWL. Celem opracowania Systemu (...) było uporządkowanie i usystematyzowanie różnych procesów prowadzonych w UMWL (KPO, baza pomysłów rozwojowych w ramach procesu aktualizacji SRWL, tzw. inicjatywy flagowe uwzględnione w SRWL 2030. W swoich założeniach System (...) ten, uwzględnia możliwość przeprowadzenia nowego, otwartego naboru przedsięwzięć.

W celu przeprowadzenia naboru nowych przedsięwzięć opracowany został dokument określający „**Zasady i tryb naboru przedsięwzięć strategicznych dla realizacji celów SRWL 2030**”. Otwarty nabór został przeprowadzony w dn. **1 października – 29 października 2021 r.** W wyniku naboru do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie wpłynęło: 137 propozycji przedsięwzięć, z których:

- 116 stanowiły propozycje nowych przedsięwzięć,
- 21 przedsięwzięć stanowiło powielenie (lub aktualizację) przedsięwzięć uwzględnionych w Systemie identyfikacji przedsięwzięć (...) ¹¹.

Efektem tego procesu było wyłonienie **nowych 80 propozycji przedsięwzięć**, a także **zaktualizowanie 21 przedsięwzięć**. Wszystkie te przedsięwzięcia stanowią element składowy „**Zintegrowanej listy przedsięwzięć dla realizacji celów SRWL do 2030 roku**” (Ryc. 6).

Ryc. 6 Elementy składowe „Zintegrowanej listy przedsięwzięć dla realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku”

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2021 r.

Ocenę zgłoszonych w ramach naboru przedsięwzięć przeprowadzono zgodnie z wytycznymi zawartymi w dokumencie „Zasady i tryb naboru przedsięwzięć strategicznych dla realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku”.

Aktualnie „**Zintegrowana lista przedsięwzięć dla realizacji celów SRWL 2030**” roku

¹¹ Uchwała nr CCLXXIX/4937/2021 ZWL z dn. 20 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu pn. System identyfikacji przedsięwzięć dla realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

zawiera **274 przedsięwzięcia**.¹²

Zidentyfikowane w Zintegrowanej liście (...) przedsięwzięcia obejmują swoim zakresem potencjalne interwencje istotne z punktu widzenia samorządu województwa oraz mają ważne znaczenie rozwojowe w skali ponadlokalnej. Realizacja przedsięwzięć zidentyfikowanych w ww. liście przyczyni się do realizacji celów SRWL 2030 m.in. poprzez **lepsze ukierunkowanie** i wykorzystanie środków przeznaczonych na rozwój regionu, a także na **aktywniejsze wspieranie** potencjalnych inwestorów oraz podmiotów z województwa w ubieganiu się o zewnętrzne źródła finansowania.

Umieszczenie przedsięwzięcia na liście **nie jest równoznaczne z przyznaniem dofinansowania**. Aby uzyskać wsparcie, każde zaproponowane przedsięwzięcie będzie musiało spełnić wymogi określone na etapie oceny projektów ustalone dla danego źródła finansowania (programy krajowe, program regionalny i inne) oraz przejść całą wymaganą procedurę formalno-prawną. **Brak wpisania** propozycji przedsięwzięcia na ww. listę **nie wyklucza możliwości** ubiegania się o wsparcie w ramach dostępnych źródeł finansowania zgodnie z przewidzianymi właściwymi kryteriami i wymogami w ramach dostępnych źródeł.

4.4. Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności jest podstawą do skorzystania przez kraje członkowskie UE z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności. KPO to **kompleksowy program reform i projektów strategicznych** którego celem jest wzmocnienie odporności gospodarczej i społecznej, budowa potencjału gospodarki na przyszłość, a także zwiększenie spójności terytorialnej. Przy konstruowaniu KPO państwa członkowskie powinny łączyć reformy i inwestycje w ramach jednego obszaru działania. Dla UE kluczowe obszary to: infrastruktura, transport, energia i środowisko, innowacje, cyfryzacja, zdrowie, społeczeństwo oraz spójność terytorialna. Plan musi również przyczyniać się do **zielonej i cyfrowej transformacji** oraz przestrzegać **środowiskowej zasady do no significant harm (DNSH¹³)**.

Do finansowania w ramach KPO mogą kwalifikować się działania (reformy/inwestycje) rozpoczęte po 1 lutego 2020 r. pod warunkiem, że realizują cele RRF. Okres realizacji wszystkich projektów w ramach KPO nie może jednak przekroczyć 31 lipca 2026 r.

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności

- Kompleksowy program reform i projektów strategicznych;
- Budżet dla Polski w ramach Instrumentu na Rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności - ok. **58,1 mld euro**, w tym:
 - 23,9 mld euro w formie dotacji,
 - 34,2 mld euro w pożyczkach.

¹² Uchwała nr CCCXXXIX/5947/2022 ZWL z dn.23 lutego 2022 r. zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia Zintegrowanej listy przedsięwzięć dla realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

¹³ DNSH (*Do No Significant Harm*) - zasada nieczynienia poważnej szkody środowisku

Polska, podobnie jak inne państwa członkowskie UE, aby uzyskać dostęp do funduszy w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności opracowała **Krajowy Plan Odbudowy**, który został przekazany do KE. KPO jest dokumentem programowym odnoszącym się do możliwych do podjęcia lub kontynuowania reform oraz inwestycji, który stanowi podstawę ubiegania się o wsparcie z Funduszu Odbudowy.

Na realizację celów przyjętych w KPO planowane jest wydatkowanie 58,1 mld euro, w tym środków bezzwrotnych – 23,9 mld euro oraz środków w formie pożyczkowej – 34,2 mld euro.

Koordinacja przygotowania KPO została powierzona MFiPR, a w prace nad KPO zostały zaangażowane resorty, regiony, interesariusze społeczno-gospodarczy oraz eksperci zewnętrzni. Proces prac nad KPO rozpoczął się w lipcu 2020 r. MFiPR przy aktywnym udziale samorządów województw przygotowało projekt KPO. Współpraca regionów polegała m.in. na:

- identyfikacji projektów na poziomie regionalnym,
- udziale w procesie weryfikacji i oceny oraz wypracowywania indykatywnej listy projektów.

Województwo lubelskie **aktywnie uczestniczyło w każdym** z ww. etapów, m.in. poprzez udział w pracach poszczególnych grup roboczych. Posiedzenia grup odbywały się cyklicznie w 2020 r.

W ramach otwartego naboru przeprowadzonego w sierpniu 2020 roku, do UMWL zgłoszone zostały 493 propozycje projektów w różnych obszarach tematycznych o szacunkowej wartości ok. 50,6 mld zł. Projekty te zostały zgłoszone zarówno przez partnerów społecznych i gospodarczych jak i departamenty UMWL i jednostki podległe. W wyniku tego procesu, propozycje projektów odpowiadających przyjętym zasadom i wytycznym określonym przez MFiPR, poddane zostały dogłębnej analizie, a następnie przyjęte przez ZWL i przekazane do MFiPR. Lista zawierała: **36 propozycji projektów** o szacunkowej wartości ok. **20 744,4 mln zł** (Tabela 3).

Tabela 3. Liczba i wartość propozycji przedsięwzięć zgłoszonych do KPO przez woj. lubelskie

Obszar tematyczny przedsięwzięcia	Liczba propozycji	Zakładany ogólny koszt [mln zł]
Transport	8	7 580
Turystyka	4	5 015,0
Energia i środowisko	8	4 168,2
Spółeczeństwo	9	2 698,2
Infrastruktura	2	519,5
Gospodarka	1	513,0
Cyfryzacja	4	250,5
Łącznie	36	20 744,4 mln zł

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2022 r.

• **Kluczowe obszary wsparcia:**

- infrastruktura,
- transport,
- energia i środowisko,
- innowacje,
- cyfryzacja,
- zdrowie,
- społeczeństwo,
- spójność terytorialna;

• **Rola regionów:**

- identyfikacja projektów na poziomie regionalnym,
- udział w procesie weryfikacji i oceny listy projektów.

Projekt wypracowanego dokumentu KPO został oficjalnie przekazany przez MFiPR do Komisji Europejskiej w dniu 3 maja 2021 r., natomiast 12 lipca 2021 r. zakończyły się uzgodnienia z KE na poziomie technicznym. Obecnie trwają prace w UMWL nad aktualizacją przedsięwzięć zgłoszonych przez poszczególne instytucje w ramach naboru z 2020 r.

4.5. Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji

Osiągnięcie **neutralności klimatycznej Europy do roku 2050** jest jednym z głównych celów europejskiego zielonego ładu wyznaczonego przez Unię Europejską. Kluczowym narzędziem realizującym ten cel jest **Mechanizm Sprawiedliwej Transformacji**, składający się z trzech filarów:

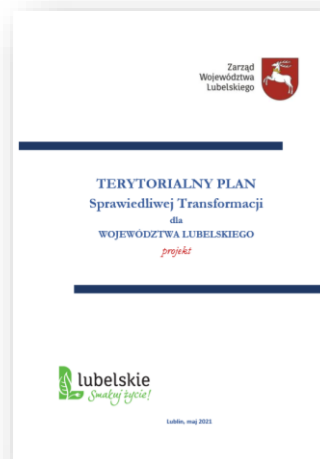
- **Fundusz Sprawiedliwej Transformacji** – główny filar MST. Warunkiem udzielenia wsparcia z FST jest opracowanie, a następnie zatwierdzenie przez KE Terytorialnych Planów Sprawiedliwej Transformacji.
- **System sprawiedliwej transformacji w ramach InvestEU,**
- **Instrument pożyczkowy EBI** na rzecz sektora publicznego.

Głównym celem FST jest umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie.¹⁴

Głównym założeniem całego mechanizmu jest **dywersyfikacja gospodarcza terytoriów najbardziej dotkniętych negatywnymi skutkami transformacji.**

Komisja Europejska wskazała 3 polskie regiony – Dolnośląskie, Śląskie i Wielkopolskie, kwalifikujące się do ubiegania o wsparcie z FST. W celu rozszerzenia zasięgu geograficznego FST, Rząd Polski zgłosił kolejne 3 regiony węglowe – Lubelskie, Łódzkie i Małopolskie, które powinny zostać objęte Funduszem, umożliwiającym łagodzenie skutków transformacji branży paliw kopalnych w kierunku gospodarki neutralnej klimatycznie.

W ramach prac nad przygotowaniem procesu sprawiedliwej transformacji, Zarządzeniem Marszałka Województwa Lubelskiego z dnia 21 grudnia 2020 r. powołany został **Zespół Zadaniowy** który miał na celu przygotowanie Terytorialnego Planu Sprawiedliwej

¹⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady 2021/1056 z dnia 24 czerwca 2021 r. Ustanawiającego Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji

Transformacji dla Województwa Lubelskiego. Pracami Zespołu kieruje Wicemarszałek. Członkami Zespołu są przedstawiciele:

- Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej,
- Ministerstwa Aktywów Państwowych,
- Ministerstwa Klimatu i Środowiska,
- Wojewody Lubelskiego,
- LW Bogdanka S.A.,
- Wojewódzkiego Urzędu Pracy,
- Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego,
- Politechniki Lubelskiej,
- PGE Dystrybucji S.A.,
- samorządów lokalnych powiązanych z działalnością kopalni (Mapa 1),
- Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego.

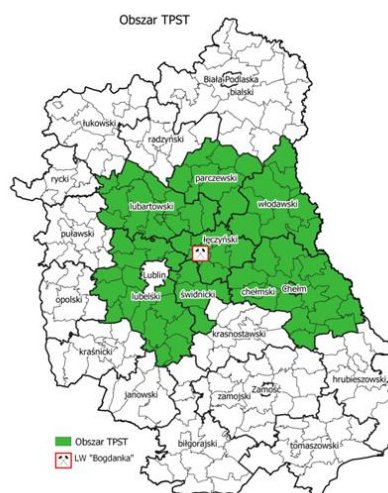
Podsumowanie działań

- 4 posiedzenia Zespołu Zadaniowego
- 26 spotkań Grupy Roboczej
- Opracowanie i uchwalenie projektu TPST WL
- Przeprowadzenie Konsultacji społecznych projektu TPST
- Sporządzenie Prognozy oddziaływania na środowisko projektu TPST

Powołana została także **Grupa Robocza**, w skład której włączeni zostali przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego oraz przedstawiciele firmy PwC Advisory, wyłonionej przez MFIPR w celu wsparcia merytorycznego regionów w przygotowaniu TPST.

W planie określony został obszar transformacji, który może najsilniej odczuć negatywne skutki. **Delimitacja wskazanego obszaru** obejmuje powiaty: łączyński, lubelski, chełmski, w tym miasto Chełm, lubartowski, świdnicki, włodawski, parczewski (łącznie **69 gmin**). Obszar transformacji zajmuje powierzchnię **8 203 km²** (33% powierzchni województwa lubelskiego) i zamieszkuje go **586 099 osób** (28% ludności województwa).

Mapa 1 Zasięg obszaru transformacji TPST WL

Źródło: Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji dla Województwa Lubelskiego (projekt) s. 9

Ocena skutków gospodarczych, społecznych i środowiskowych przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu wskazała, że najistotniejsze wyzwania transformacji w województwie lubelskim dotyczą:

- **zmiany profilu działalności LW Bogdanka** (dekarbonizacja) oraz przedsiębiorstw powiązanych z sektorem górniczym;
- **zmiany kwalifikacji pracowników** sektora górniczego,
- wysokiego **ryzyka depopulacji** oraz możliwych problemów społecznych,
- **wzrostu ubóstwa energetycznego**.

Na wskazane potrzeby i wyzwania związane z łagodzeniem potencjalnych skutków społeczno-gospodarczych transformacji, TPST WL określa następujące cele szczegółowe:

Zdywersyfikowana, zielona i zeroemisyjna GOSPODARKA

Celem wsparcia jest stworzenie alternatywnych dla górnictwa specjalizacji gospodarczych zapewniających stabilny rozwój na obszarze transformacji, oparty na zielonych technologiach. Realizacja wsparcia przyczyni się do rozwoju zielonych technologii i unowocześnienia istniejących przedsiębiorstw, które umożliwią aktywizację gospodarczą i inkubowanie nowych przedsiębiorstw.

Aktywne i kompetentne SPOŁECZEŃSTWO

Celem wsparcia jest budowanie kompetencji potrzeb zdywersyfikowanej i zeroemisyjnej gospodarki, wspieranie dla osób poszukujących pracy, aktywizacja zawodowa, a także działania umożliwiające płynniejsze przebranżowienie i cyfryzacje przedsiębiorstw oraz dostosowanie profilu i infrastruktury edukacji. W wyniku interwencji zakłada się zapewnienie przekwalifikowania i podnoszenie poziomu kompetencji osób odchodzących z górnictwa i wzrost aktywności zawodowej mieszkańców obszaru transformacji.

Czysta energetyka i ciepłownictwo, BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE

Celem wsparcia jest stworzenie samobilansujących obszarów energetycznych, które swoim zakresem będą obejmować jednostki wytwórcze, produkujące energie z odnawialnych źródeł energii. Systemowy rozwój instalacji OZE pozwoli na budowanie bezpieczeństwa energetycznego na obszarze transformacji, niwelowanie ubóstwa energetycznego oraz przyczyni się do wykorzystania lokalnego potencjału do budowy fotowoltaiki oraz produkcji biomasy i wpłynie stymulująco na przedsiębiorczość i rynek pracy.

Zintegrowana, wysokiej jakości PRZESTRZEŃ

Celem interwencji jest zapewnienie mieszkańcom obszaru transformacji otoczenia wysokiej jakości mające na celu rekultywację i renaturalizację obszarów zdegradowanych przez działalność górnictw. Rezultatem interwencji będzie przywrócenie potencjału gospodarczego, społecznego i środowiskowego zdegradowanych terenów oraz zwiększenie spójności terytorialnej terenów poprzez adaptację m.in. na cele środowiskowe oraz uzupełniająco na cele turystyczne.

W dniu 14 maja 2021 roku ZWL skierował projekt dokumentu do **konsultacji społecznych**, które trwały 21 dni. Projekt TPST WL został poddany szerokim konsultacjom społecznym, w których uczestniczyli wszyscy zainteresowani, w tym jednostki samorządu terytorialnego, partnerzy społeczni i gospodarczy.

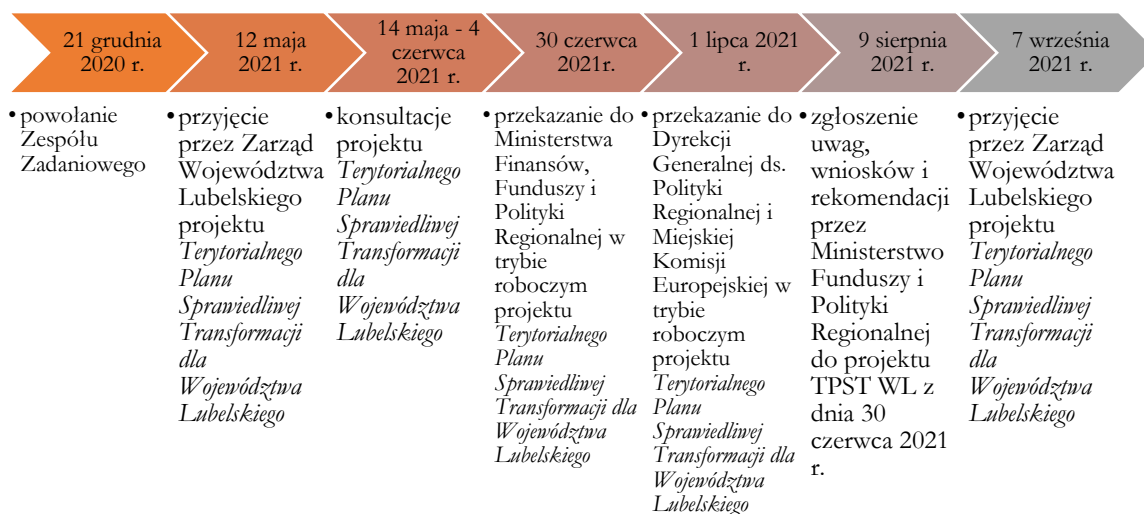
W dniu 30 czerwca 2021 r. projekt TPST WL uwzględniający uwagi i wnioski z konsultacji społecznych został przekazany do MFIPR, stanowiąc podstawę do dyskusji z przedstawicielami Komisji Europejskiej.

W dniu 6 września 2021 r. Zespół Zadaniowy ds. przygotowania TPST WL uwzględnił

propozycje zmian i uzupełnień do dokumentu, a w dniu 7 września 2021 r. Zarząd Województwa Lubelskiego przyjął uchwałą projekt TPST WL, który został przekazany do MFiPR i MAP.

Dokument sporządzono zgodnie z zakresem i wymogami zawartymi w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji dla regionów górniczych i przemysłowych, z uwzględnieniem przebiegu procesu transformacji oraz kierunków działań wynikających z problemów i wyzwań specyficznych dla województwa lubelskiego.

Ryc. 7 Główne etapy prac nad przygotowaniem projektu TPST WL

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2022 r.

Kontynuację prac związanych z TPST WL stanowi:

- **prognoza oddziaływania na środowisko** opracowana w ramach **strategicznej oceny oddziaływania na środowisko** w zakresie uzgodnionym z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Lublinie oraz z Lubelskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Lublinie,
- opracowany projekt **osi regionalnej FST** w ramach FEL 2014-2020.

Ostateczne decyzje dotyczące TPST WL zostaną podjęte w ramach negocjacji Rządu RP z Komisją Europejską.

Założenia TPST WL

- **Redukcja wydobycia węgla energetycznego**
 - 33% do 2030 r.
 - o 74% od 2040 r.
- **Dywersyfikacja działalności** Bogdanki (inicjatywy niewęglowe: OZE, GOZ, klastry energii)
- Zakończenie wydobycia węgla w Bogdance **do 2049 r.**
- Zwiększenie udziału OZE w produkcji energii elektrycznej w obszarze transformacji do **45% w 2030 r.**
- Ograniczenie emisji CO₂ w obszarze transformacji o 35%.

4.6. Udział w projekcie Centrum Wsparcia Doradczego

Centrum Wsparcia Doradczego to projekt strategiczny Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030), który ma na celu **wzmocnienie sprawności administracyjnej samorządów terytorialnych** (gminnych i powiatowych), w tym przede wszystkim poprawę ich kompetencji do **zarządzania strategicznego** rozwojem lokalnym oraz **inicjowania i realizacji kompleksowych przedsięwzięć** rozwojowych, w partnerstwie społeczno-gospodarczym i z sąsiednimi samorządami.

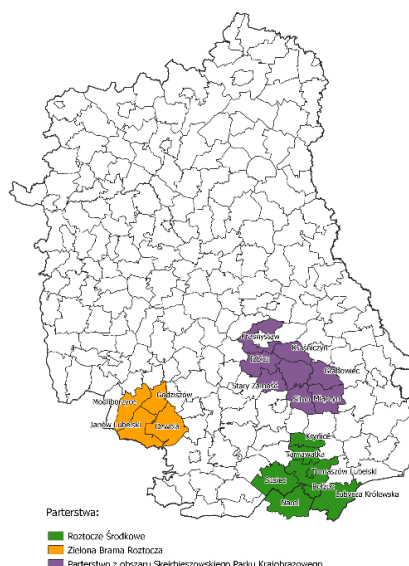

Projekt miał charakter **pilotażu**. Jego celem ogólnym jest wypracowanie modelu świadczenia doradztwa partnerstwom samorządów lokalnych oraz gromadzenie dobrych praktyk. Koordynatorem projektu jest MFiPR przy udziale Związku Miast Polskich. Wsparcie w ramach projektu uzyskiwały partnerstwa samorządowe **najsłabszych gospodarczo obszarów** wymienione w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 jako obszary strategicznej interwencji: obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz małe miasta powiatowe liczące do 20 tys. mieszkańców wraz z sąsiadującymi obszarami, powiązanych z nimi funkcjonalnie.

W realizację pilotażu zostały włączone samorzady terytorialne z województwa lubelskiego, tj.:

- **Partnerstwo z Obszaru Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego** - Grabowiec, Izbica, Kraśniczyn, Krasnystaw, Miączyn, Sitno, Skierbieszów oraz Stary Zamość;
- **Partnerstwo Roztocze Środkowe** - Bełżec, Susiec, Tarnawatka, Tomaszów Lubelski, Krynice, miasto Tomaszów Lubelski, miasto i gmina Lubycza Królewska oraz miasto i gmina Narol;
- **Partnerstwo Zielona Brama Rostocza** - Dzwola, Godziszów, miasto i gmina Janów Lubelski oraz miasto i gmina Modliborzyce.

Mapa 2 Partnerstwa z terenu województwa lubelskiego biorące udział w pilotażu CWD

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2021 r.

Efektom prac wszystkich partnerstw są opracowane **strategie terytorialne** spełniające wymogi tzw. ustawy wdrożeniowej (art. 23).

MFiPR wraz ze Związkiem Miast Polskich oraz Fundacją Fundusz Współpracy przygotowuje się do **uruchomienia w 2022 roku CWD Plus**. Założeniem projektu jest wsparcie zarówno „starych” partnerstw uczestniczących w pilotażu CWD jak i „nowych” partnerstw tworzących obszary funkcjonalne na Obszarach Strategicznej Interwencji, jak miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze i obszary zagrożone trwałą marginalizacją.

Ryc. 8 Efekty prac partnerstw w ramach projektu pilotażowego CWD

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2022 r.

5. Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych

Program Polski Ład jest nową inicjatywą przyjętą na poziomie krajowym w oparciu o następujące kluczowe założenia:

- przewyciężenie skutków pandemii,
- plan gospodarczej odbudowy kraju,
- kompleksowe wdrażanie programu społeczno-politycznego postulowanego przez rząd RP.

W ramach przedmiotowej inicjatywy został utworzony **Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych**¹⁵, który umożliwia jednostkom samorządu terytorialnego uzyskanie bezzwrotnego dofinansowania na realizację inwestycji publicznych w określonych obszarach tematycznych.

Program ten realizowany jest poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez Bank Gospodarstwa Krajowego. Wysokość bezzwrotnego dofinansowania jest zależna od obszaru priorytetowego, w którym mieści się planowana inwestycja. Pierwsza edycja pilotażowego naboru wniosków rozpoczęła się 2 lipca i trwała do 15 sierpnia 2021 r. W tym czasie każda JST mogła zgłosić maksymalnie trzy wnioski o dofinansowanie.

W ramach I edycji naboru w 2021 r., jednostki samorządu terytorialnego województwa lubelskiego oraz ich związki otrzymały **dofinansowanie do 372** inwestycji na kwotę prawie **1,867 mld zł**, co stanowiło **7,81%** kwoty ogółem dofinansowania inwestycji jednostek samorządu terytorialnego i ich związków w Polsce.

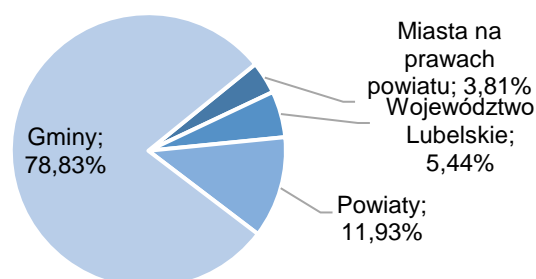
Pozyskane dofinansowanie w podziale na poszczególne rodzaje JST przedstawia się następująco (wykres 3):

- **Województwo Lubelskie** - otrzymało dofinansowanie w wysokości **101,5 mln zł** na **2 inwestycje**, co stanowi **5,44%** ogólnej wartości dofinansowania uzyskanego przez JST województwa lubelskiego, tj.:

- Przeciwdziałanie skutkom społeczno-gospodarczym Covid-19 poprzez rozbudowę drogi wojewódzkiej Nr 820 od km 19+050 do km 28+460 –**76 mln zł**;
- Zwiększenie bezpieczeństwa sanitarno-epidemiologicznego w zakresie usług żywieniowych i pralniczych w odpowiedzi na pandemię – Covid-19 –**25,5 mln zł**.

- **Miasta na prawach powiatu** – otrzymały dofinansowanie o łącznej wysokości ponad **71**

Wykres 3 Udział poszczególnych grup JST w wartości otrzymanego dofinansowania z Rządowego Funduszu Polski Ład: w ramach I edycji naboru w 2021 r.

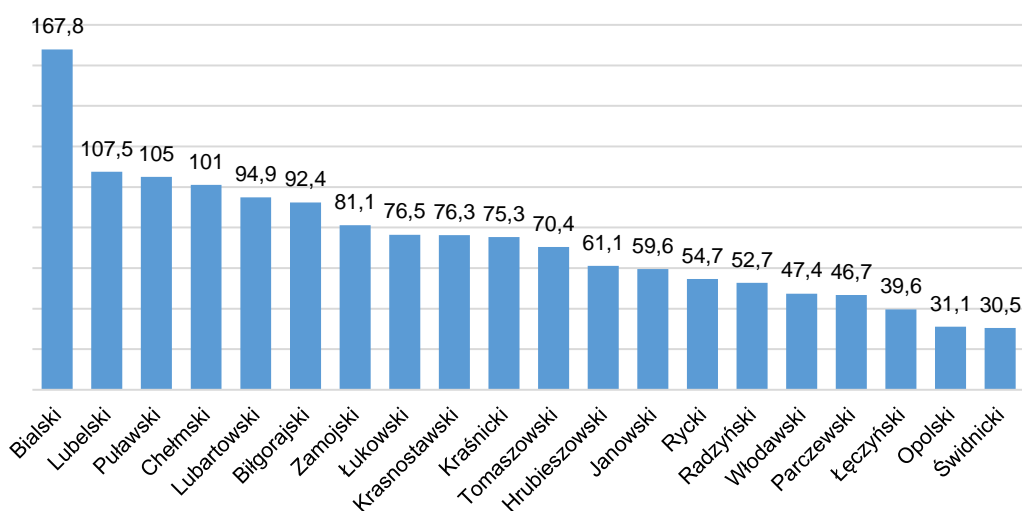
Źródło: Oprac. własne na podstawie danych BGK, <https://www.bgk.pl/polski-lad/edycja-pierwsza/#c21535>, dostęp 09.11.2021 r.

¹⁵ Podstawą Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych jest Uchwała nr 84/2021 Rady Ministrów z 1.07.2021 r. (znak RM-06111-84-21) w sprawie ustanowienia Rządowego Funduszu Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych

mln zł na 5 inwestycji, co stanowi **3,81%** ogólnej wartości dofinansowania uzyskanego przez JST województwa lubelskiego

- **Powiaty** – otrzymały dofinansowanie o łącznej wysokości ponad **222 mln zł** na **24 inwestycje**, co stanowi **11,93%** ogólnej wartości dofinansowania uzyskanego przez JST województwa lubelskiego,
- **Gminy** – otrzymały dofinansowanie o łącznej wysokości ponad **1,5 mld zł** na **340 inwestycje**, co stanowi **78,81%** ogólnej wartości dofinansowania uzyskanego przez JST województwa lubelskiego,
- **Związek Komunalny Gmin Ziemi Lubartowskiej** – otrzymał dofinansowanie **270 tys. zł** na **1 inwestycję** co stanowi **0,01%** dofinansowania w województwie lubelskim.

Wykres 4 Poziom wartości otrzymanego dofinansowania wg poszczególnych grup JST¹⁶ z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych w ramach I edycji naboru w 2021 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR WMWL na podstawie danych BGK, <https://www.bgk.pl/polski-lad/edycja-pierwsza/#c21535> (dostęp 09.11.2021 r.)

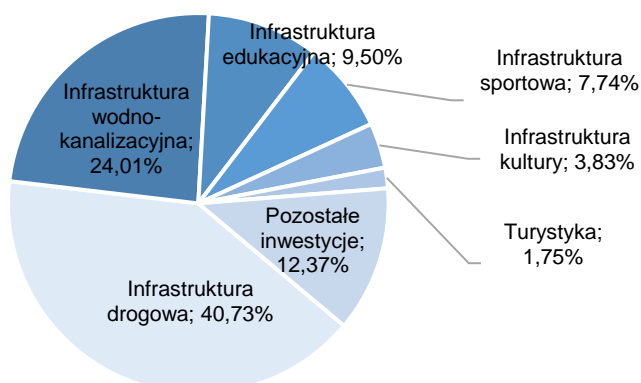
JST województwa lubelskiego otrzymały dofinansowanie na inwestycje w następujących obszarach tematycznych (wykres 5):

- **Infrastruktura drogowa** – **147 inwestycji** o łącznej wartości **ponad 760 mln zł**, co stanowi 40,73% łącznej sumy dofinansowania uzyskanego w województwie lubelskim,
- **Infrastruktura wodno-kanalizacyjna** - **87 inwestycji** o łącznej wartości **prawie 450 mln zł**, co stanowi 24,07% łącznej sumy dofinansowania,
- **Infrastruktura edukacyjna** – **37 inwestycji** o łącznej wartości **ponad 177 mln zł**, co stanowi 9,50% łącznej sumy dofinansowania uzyskanego w województwie lubelskim,
- **Infrastruktura sportowa** – **21 inwestycji** o łącznej wartości **ponad 144 mln zł**, co stanowi 7,74% łącznej sumy dofinansowania uzyskanego w województwie lubelskim,

¹⁶ Poszczególne dane obejmują łączną wartość otrzymanego dofinansowania przez gminy położone na obszarze danego powiatu

- **Infrastruktura kultury – 22 inwestycje** o łącznej wartości **ponad 71 mln zł**, co stanowi 3,83% łącznej sumy dofinansowania uzyskanego w województwie lubelskim,
- **Turystyka – 7 inwestycji** o łącznej wartości **ponad 32 mln zł**, co stanowi 1,75% łącznej sumy dofinansowania uzyskanego w województwie lubelskim,
- **pozostałe inwestycje – 51 inwestycji** o łącznej wartości **ponad 230 mln zł**, co stanowi 12,37% łącznej sumy dofinansowania uzyskanego w województwie lubelskim.

Wykres 5 Inwestycje dofinansowywane w województwie lubelskim z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych, w ramach I edycji naboru w 2021 r. w układzie obszarów inwestycyjnych

Źródło: oprac. własne na podstawie danych BGK, <https://www.bgk.pl/polski-lad/edycja-pierwsza/#c21535>, dostęp 09.11.2021 r.

6. Wpływ pandemii COVID-19 na sytuację społeczno-gospodarczą regionu

Procesy i sytuacja społeczno-gospodarcza w latach 2020 - 2021 były w znacznym stopniu **zdominowane przez pandemię** spowodowaną koronawirusem SARS-CoV-2. Wyzwania z tym związane objęły obszary nie stanowiące wcześniej pola działań dla powszechnej ochrony zdrowia. Stąd też **walka z pandemią miała wieloaspektowy i nadzwyczajny charakter.**

Priorytetowym stało się **zaangażowanie prawno-administracyjne, ekonomiczne, logistyczne wielu podmiotów**, w tym spoza sfery zdrowia publicznego, co skutkowało min. zwiększeniem potencjału i utworzeniem nowych miejsc opieki dla chorych na COVID-19. Powstały szpitale tymczasowe, uruchomiono rezerwy strategiczne dla zapewnienia podmiotom leczniczym dodatkowego sprzętu. W efekcie podjęcia wielu działań, poszerzono możliwości diagnostyczne w regionie na rzecz wykonywania badań w kierunku SARS-CoV-2, a **laboratorium Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Lublinie jako jedno z pierwszych w kraju** rozpoczęło wykonywanie badań w tym zakresie.

W Lublinie utworzono **Szpital Tymczasowy** w oparciu o Centrum Targowo - Wystawiennicze Targów Lublin S.A. pod nadzorem Samodzielnego Publicznego Szpitala Klinicznego Nr 1 w Lublinie.¹⁷

Zarząd Województwa Lubelskiego w 2019 r. powołał **Społeczną Radę ds. Ochrony Zdrowia**, której zadaniem było min. monitorowanie (w latach 2020-2021) bieżącej sytuacji w zakresie ochrony zdrowia w województwie lubelskim oraz rozpatrywanie większości zagadnień dotyczących zagrożenia epidemiologicznego koronawirusem SARS-CoV-2.

Przyjęte przez **Wojewódzką Radę Dialogu Społecznego Województwa Lubelskiego w latach 2020- 2021** stanowiska, stanowiły cenny głos społeczny i w istotnym zakresie koncentrowały się na przeciwdziałaniu negatywnym skutkom COVID-19. Mając na uwadze skalę wyzwań i problemów rozwijającej się pandemii, powołano **Doraźny Zespół Roboczy ds. Koordynowania skutków społeczno-gospodarczych pandemii koronawirusa**, co pozwoliło na lepszą analizę bieżących informacji na rzecz trafnych decyzji dotyczących zwalczania pandemii SARS-CoV-2.

Z ważniejszych działań w tym zakresie należy wymienić:

Inwestycje w laboratoria szpitalne podległe ZWL w 2021 r., bezpośrednio związane z przeciwdziałaniem pandemii:

- **utworzenie pracowni** Genetycznej w WSS w Białej Podlaskiej,
- **modernizację Laboratorium** Mikrobiologicznego funkcjonującego w ramach Zakładu Diagnostyki Laboratoryjnej w SPWSS w Chełmie,
- **zwiększone możliwości diagnostycznych** w SPSW im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu,
- **utworzenie Pracowni** Diagnostyki Koronawirusa SARS-CoV-2 w SPSW im. Jana Bożego w Lublinie.

¹⁷ W związku wyhamowaniem pandemii podjęto decyzje o zakończeniu jego działalności z dniem 31 marca 2022 r.

- **zorganizowanie** ponad **50 punktów pobrań wymazów** na obecność wirusa SARS-CoV-2;
- wydzielenie i funkcjonowanie w lubelskich szpitalach **1020 łóżek dla pacjentów** z COVID-19 wraz z przeznaczoną liczbą **89 respiratorów** (stan na 31 marca 2022 r.);
- przeznaczenie i przystosowanie również **8 karetek** do pełnienia funkcji ruchomych punktów wymazowych;
- funkcjonowanie **izolatorium** zlokalizowanego w SPWSS w Chełmie;
- ustanowienie **blisko 50 placówek wsparcia psychologicznego**.

Rok 2021 był rokiem, w którym na szeroką skalę w walce z pandemią wykorzystano szczepionki. Ciężki przebieg choroby COVID-19 towarzyszący wielu osobom powodował dużą liczbę zgonów. Od początku pandemii do dnia 31.03.2022 r. w województwie lubelskim odnotowano blisko **310 tys. zakażeń**¹⁸ zmarło blisko 6 tys. osób.

Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa lubelskiego w 2021 r., w znacznym stopniu uzależniona była od postępów w walce z pandemią. Stąd też, stale rozszerzano bazę **wyspecjalizowanych laboratoriów i punktów szczepień dostosowując je do wymagań Narodowego Programu Szczepień** oraz wytycznych dla stosowania **szczepionek przeciwko COVID-19**.

Baza punktów szczepień

objęła w woj. lubelskim:

- **425** punktów szczepień populacyjnych,
- **48** punktów szczepień powszechnych,
- **66** punktów szczepień aptecznych,
- **5** mobilnych jednostek szczepień

Źródło: serwis gov.pl/szczepimysię stan na 30.04.2022 r.

- Od początku pandemii do dnia 31.03.2022 r. w województwie lubelskim odnotowano blisko
 - **310 tys. zakażeń**.
- Liczba szczepień:
 - wykonanych do 31.12.2021 r. – **2 198 896**
 - wykonanych do 31.03.2022 r. - **2 484 348**
- Zgony spowodowane zakażeniem SARS-CoV-2 w woj. lubelskim (02.01.2021 r. - 28.03.2022 r.)
 - **5 896** osób

Źródło danych: Baza Analiz Systemowych i Wdrożeńiowych

6.1. Wydatki związane z przeciwdziałaniem skutkom pandemii

Kryzys związany z koronawirusem był wstrząsem dla gospodarek europejskich. Państwa członkowskie UE w różnym stopniu decydowały o **zaangażowaniu środków budżetowych**, w celu wspierania płynności i zdolności systemów odpowiedzialnych za krytyczną sferę funkcjonowania obywateli jak i całych sektorów gospodarek. Oprócz wsparcia krajowego znaczna część środków została uruchomiona w ramach realizowanych już programów z udziałem **środków pochodzących z budżetu UE**.

Główna oś pomocy finansowej udzielanej w regionie w ramach **Tarczy Antykryzysowej** dla lubelskich przedsiębiorców i lubelskiego rynku pracy, była świadczona za pośrednictwem sieci PUP, MUP w Lublinie oraz WUP, który pełnił również rolę koordynatora i usługodawcy dla wybranych form wsparcia. Źródłami finansowania działań były:

- Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych,
- Fundusz Pracy,

¹⁸ Według danych Ministerstwa Zdrowia agregowanych na podstawie inf. przekazywanych przez Wojewódzkie Stacje Sanitarно-Epidemiologiczne.

- środki z dedykowanych działań RPO WL 2014-2020 i POWER 2014-2020.

Wydatki z budżetu województwa lubelskiego

W celu ułatwienia dostępu do pakietu rozwiązań chroniących lubelskie firmy i przedsiębiorców przed kryzysem wywołanym pandemią koronawirusa w UMWL w maju 2020 r. uruchomiono Program Tarcza Lubelska.

Wydatki z Budżetu Województwa

- 2020 r. ok. – 39 mln zł,
- 2021 r. ok. – 17 mln zł

W ramach tego działania województwo lubelskie prowadziło działania informacyjne w zakresie dostępnych instrumentów finansowych, których celem było udzielenie wsparcia z poziomu krajowego i regionalnego. Informacje w formie szkoleń i bezpośredniego kontaktu uzyskało prawie 350 przedsiębiorców, natomiast w 2021 roku 80 interesariuszy.

Wsparcie finansowe oprócz znacznych środków pochodzących z budżetów centralnych, przyjęło także formę zaangażowania po stronie wydatków budżetów w ramach JST. Skalę wydatków bieżących i majątkowych budżetu WL z rachunku Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 w 2021 r. (Wykres 6).

W ramach Budżetu WL w 2021 r. realizowano zadania w oparciu o dotacje bieżące i majątkowe oraz inne wydatki bieżące, z których najważniejsze to:

- Wsparcie działań związanych z przeciwdziałaniem skutkom rozprzestrzeniania się pandemii COVID-19 w domach pomocy społecznej, **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie: POWER – ok. 3,4 mln zł,**
- Razem przeciwko Covid-19 – II, **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie (RPO WL) - 1,3 mln zł,**
- Środki w formie dotacji majątkowej przeznaczone na finansowanie zadań związanych ze zwalczaniem skutków choroby zakaźnej wywołanej wirusem SARS-CoV-2 w **Kolejowym Szpitalu Uzdrawiskowym w Nałęczowie SP ZOZ – ok. 554 tys. zł,**
- Zwiększenie potencjału laboratoriów szpitalnych w **SPSZW im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu** w zakresie COVID-19 – ok. 166 tys. zł,
- Finansowanie zadań związanych ze zwalczaniem skutków choroby zakaźnej wywołanej wirusem SARS-CoV-2, **Instytut Medycyny Wsi im. W. Chodźki w Lublinie - ok. 100 tys. zł,**
- Dotacja na finansowanie zadań związanych ze zwalczaniem skutków choroby zakaźnej wywołanej wirusem SARS-CoV-2 w SP ZOZ **Szpitalu MSWiA w Lublinie – ok. 15 tys. zł.**

Wykres 6 Wsparcie finansowe z rachunku Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 na 2021 r. [mln zł]

Źródło: DF UMWL Program Budżet 24, Lublin 2022 r.

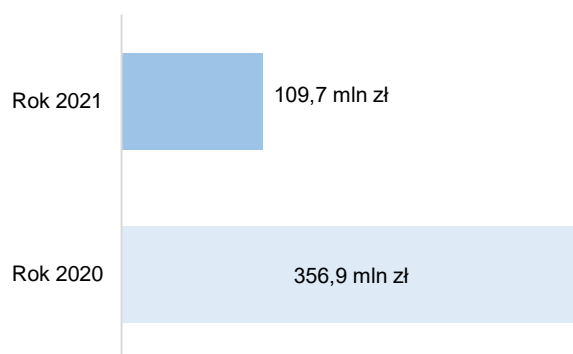
Wydatki Urzędów Pracy

Łączne wsparcie udzielone przez urzędy pracy (WUP, PUPy, MUP w Lublinie) w latach 2020 i 2021 wyniosło **ponad 1,3 mld zł**.

**Wsparcie z urzędów pracy
w 2020 i 2021 r.
– ok. 1,3 mld zł**

Wsparcie udzielone przez WUP w Lublinie na podstawie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych realizowano w formie **dofinansowania do wynagrodzeń pracowników** objętych przestojem, obniżonym wymiarem czasu pracy czy spadkiem obrotów gospodarczych.

Wykres 7 Wsparcie udzielone przez WUP w Lublinie¹⁹ (kwota wypłat w latach 2020 i 2021 w mln zł)

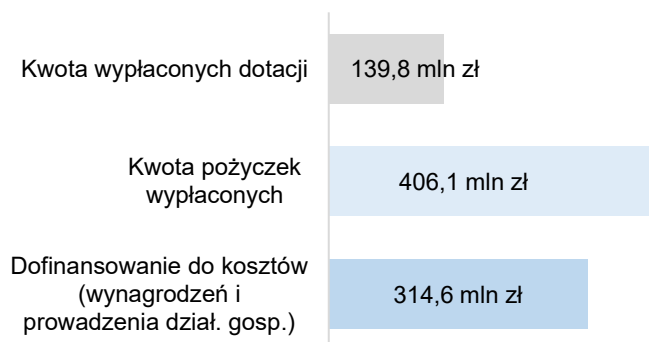

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych WUP, Lublin 2022 r.

W latach 2020 i 2021 Wsparcie udzielone przez **WUP w Lublinie** na podstawie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 wyniosło **ponad 466 mln zł** (Wykres 7).

Wsparcie udzielone przez PUP i MUP w Lublinie na podstawie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (ze środków: Funduszu Pracy, RPO WL, POWER) realizowano w formie:

Wykres 8 Wsparcie udzielone przez PUP i MUP w Lublinie²⁰ (suma z lat 2020 i 2021 w mln zł)

- **dofinansowania** części kosztów **wynagrodzeń**,
- **dofinansowania kosztów prowadzenia działalności** gospodarczej,
- **pożyczek** niskoprocentowanych,

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych MRiPS Dep. Rynku Pracy, Lublin 2022 r.

¹⁹ Działania w związku z art.: 15g, 15g, 15gga ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (finansowanie ze środków Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych).

²⁰ Działania w związku z art.: 15zzb, 15zzc, 15zsd, 15zze, 15zze4, 15zze4rozp. 15zze4a ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

- **dotacji** dla określonych branż.

W latach 2020 i 2021 wsparcie udzielone przez **PUP i MUP w Lublinie** na podstawie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 wyniosło **ponad 860 mln zł** (Wykres 8).

Wydatki ze środków RPO WL na lata 2014-2020 (środki UE)

Łącznie na działania związane ze zwalczaniem negatywnych skutków pandemii COVID-19 w ramach **RPO WL 2014-2020** przeznaczono **blisko 348 mln zł**.

W związku z pojawieniem się pandemii COVID-19 ZWL niezwłocznie podjął działania ograniczające rozprzestrzenianie się koronawirusa, kierując pierwsze środki do jednostek ochrony zdrowia. Środki te przeznaczone były na **zakup sprzętu i wyposażenia, adaptację pomieszczeń** w tym min.:

- **Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej im. św. Jana z Dukli w Lublinie** zyskało ponad **22 mln PLN** na dodatkowe zadania, związane z zakupem sprzętu i adaptacją pomieszczeń, mające na celu przeciwdziałanie skutkom epidemii COVID-19.
- **6 szpitali wojewódzkich** otrzymało ponad **25,5 mln PLN** na sprzęt i wyposażenie niezbędne do walki z COVID-19. Środki przeznaczono na m.in. zakup respiratorów, videobronchoskopów, defibrylatorów czy cyfrowych aparatów RTG.
- W ramach dwóch nowych projektów współfinansowanych z EFS na ograniczanie negatywnych skutków pandemii przeznaczonych zostało ponad **20,7 mln PLN** dla **41 podmiotów** leczniczych z naszego województwa, którym objęto min. szpitale powiatowe, szpitale wojewódzkie, stacje pogotowia ratunkowego, stacja ratownictwa medycznego czy powiatowe centrum zdrowia.
- **Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Puławach** na modernizację oddziałów i zakup sprzętu medycznego, otrzymał **800 tys. PLN** z dotacji celowej Budżetu Państwa.
- Wsparcie otrzymali również **seniorzy oraz domy pomocy społecznej**, które były narażone na skutki pandemii. **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie** otrzymał ponad **8,6 mln PLN** na realizację dwóch projektów mających na celu zapobieganie rozprzestrzenianiu się wirusa oraz ochronę życia i zdrowia osób szczególnie narażonych na zakażenie. W efekcie tego dofinansowania, wsparciem zostało objętych łącznie **322 instytucji** w tym: 47 domów pomocy społecznej, 213 ośrodków pomocy społecznej, 20 powiatowych centrów pomocy rodzinie, 22 instytucji opieki paliatywno-hospicyjnej oraz 20 schronisk dla osób bezdomnych.

Środki skierowane były także dla **przedsiębiorców** w celu niwelowania negatywnych skutków wywołanych nałożonymi obostrzeniami, które ograniczały funkcjonowanie podmiotów gospodarczych. **ZWL przeznaczył:**

- W ramach **Tarczy Anty kryzysowej (PUP):**

RPO WL 2014-2020
– ok. **348 mln zł**
(środki UE)

ok. **78 mln zł**
– wsparcie dla
ochrony zdrowia

ok. **270 mln zł** -
wsparcie dla
przedsiębiorców

- wsparcie skierowano do mikro, małych i średnich przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych i innych podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego,
 - celem była ochrona miejsc pracy w okresie wprowadzonego przez przedsiębiorcę przestoju ekonomicznego lub obniżonego wymiaru czasu pracy, a także po tym okresie,
 - przeznaczono ok. **123 mln zł** dofinansowania ze środków UE,
 - do końca 2021 r. udało się **wesprzeć około 31,5 tys.** miejsc pracy w regionie.
- **Dotacje na kapitał obrotowy (LAWP):**
 - dla mikro i małych firm z województwa lubelskiego (w tym osób samozatrudnionych), które znalazły się w sytuacji nagłego niedoboru lub braku płynności w związku z wystąpieniem pandemii i odnotowały spadek obrotów o co najmniej 30%,
 - przeznaczono ponad **114 mln zł** (stan na 31 grudnia 2021 r.),
 - podpisano **3 409 umów**.
 - Uruchomienie **pożyczek obrotowo-płynnościowych (LAWP):**
 - środki przeznaczone m.in. na: wynagrodzenia pracowników, spłatę zobowiązań handlowych, czy pokrycie kosztów użytkowania infrastruktury,
 - łącznie przeznaczono ok. **33 mln zł** na ten cel, do końca 2021 r. ze wsparcia w ramach RPO WL skorzystało **37 przedsiębiorców** na kwotę ponad **10 mln zł**.

Sytuacja epidemiczna wpłynęła na **ograniczenie działalności, zdecydowanej większości podmiotów gospodarki narodowej** w dotychczasowej postaci i dotknęła negatywnymi skutkami znaczną część mieszkańców regionu w szeroko rozumianej sferze ich dotychczasowej aktywności.

Przemodelowaniu uległy dotychczas funkcjonujące systemy gospodarcze, a łańcuchy społecznych powiązań zostały w znacznym stopniu zaburzone. Wszystkie państwa i regiony dotknięte skutkami epidemii zdecydowały o **zaangażowaniu dodatkowych środków finansowych**, w celu wspierania płynności i zdolności systemów odpowiedzialnych za krytyczną sferę funkcjonowania obywateli jak i całych sektorów gospodarek. Oprócz wsparcia krajowego znaczna część środków została uruchomiona w ramach realizowanych już programów z udziałem **środków pochodzących z budżetu UE**.

7. Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie kreowania i realizacji polityk rozwojowych w poszczególnych obszarach tematycznych

7.1.Obszar: EDUKACJA, KULTURA, OCHRONA ZABYTKÓW I OPIEKA NAD ZABYTKAMI

Edukacja

Kwalifikacje, umiejętności i odpowiednie kompetencje mieszkańców umożliwiające dostosowywanie się do potrzeb rynku pracy zapewnia regionalnej gospodarce odporność na kryzys, a także możliwość efektywnego wykorzystywania szans rozwojowych. Podstawą budowania kapitału ludzkiego o takich kwalifikacjach jest zapewnienie powszechnego **dostępu do wysokiej jakości edukacji** na różnych poziomach. Zmieniające się dynamicznie otoczenie powoduje potrzebę stałego wzbogacania wiedzy i kwalifikacji, a także nabywania nowych umiejętności. Na koniec 2020 roku w woj. lubelskim **wykształceniem wyższym legitymowało się 28,7% mieszkańców**, podczas gdy średnio w kraju 29,2% osób. Województwo odnotowało awans z zajmowanego w 2018 roku 6 miejsca w kraju na miejsce 5 w 2020 roku z odsetkiem osób z wykształceniem wyższym. Jednocześnie województwo wciąż znajduje się w pierwszej szóstce regionów o najwyższym odsetku osób posiadających wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niższe (w 2020 roku wyniósł 14,1%, średnio w kraju 12,8%).

W roku szkolnym 2020/21 we wszystkich typach szkół (łącznie z 6 latkami odbywającymi obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne i dorosłymi) kształciło się **283,4 tys.** osób (tj. o 4% mniej w stosunku do roku szkolnego 2017/2018).

W zakresie zabezpieczenia **potrzeb opiekuńczo-wychowawczych** w roku szkolnym 2020/21 nastąpiły korzystne zmiany, tj.:

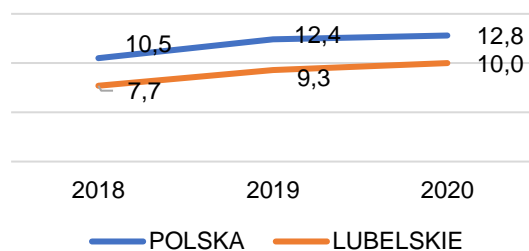

EDUKACJA

- wzrost o **2,3 p. proc.** odsetka dzieci objętych opieką w żłobkach
- wzrost liczby dzieci objętych wych. przedszkolnym o **0,2%**
- wzrost liczby uczniów szkół podstawowych o **13%**
- wzrost liczby uczniów szkół ponadpodstawowych o **25%**
- spadek liczby szkół policealnych o **30%**
- spadek liczby studentów o **1,7%**
- wzrost odsetka studentów cudzoziemców o **1,5 p. proc.**
- wzrost o **12%** wydatków JST na edukację

- wzrost odsetka dzieci objętych opieką w żłobkach z 7,7% (2018 r.) do 10% (2020 r.), tj. o 2,3 p. proc. tak samo jak w Polsce (wykres 9)
- zwiększyła się liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (w wieku od 3 do 6 lat) osiągając w 2020 r. wielkość 71,1 tys., tj. o 0,2%;
- z 1372 (2018 r.) do 1357 (2020 r.) spadła liczba placówek wych. przedszkolnego.

Wykres 9 Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w latach 2018-2020

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2022 r.

Ze względu na **uwarunkowania demograficzne**, a także w konsekwencji wprowadzonych reform w województwie lubelskim w roku szkolnym 2020/21 miały miejsce wyraźne zmiany ilości uczniów oraz liczby obiektów wykorzystywanych w celach edukacyjnych w odniesieniu do poszczególnych kategorii wiekowych, które przedstawiają się następująco:

- **wzrost liczby uczniów szkół podstawowych** (łącznie z uczniami z potrzebami specjalnymi) z 142,3 tys. (2018 r.) do 161,3 tys. (2020 r.), tj. o 13%;
- **wzrost liczby uczniów szkół ponadpodstawowych** z 70,8 tys. (2018 r.) do 88,6 tys. (2020 r.), tj. o 25%, w tym:
 - w liceach ogólnokształcących z 31,2 tys. (2018 r.) do 39,5 tys. (2020 r.),
 - w technikach z 30,8 tys. (2018 r.) do 37,8 tys. (2020 r.);
- **wzrost liczby uczniów branżowych szkół I stopnia** (do roku szk. 2016/2017 zasadnicze szkoły zawodowe, a od roku 2017/2018 łącznie z oddziałami zasadniczych szkół zawodowych), z ponad 8 tys. (2018 r.) do 9,7 tys. (2020 r.);
- do **szkół branżowych II stopnia** w roku szkolnym 2020/2021 uczęszczało 136 uczniów;
- liczba **szkół artystycznych ogólnokształcących** utrzymuje się na podobnym poziomie. W roku szkolnym 2017/2018 było ich 6 z liczbą uczniów 684, a w 2020/2021 - 5 i 738 uczniami;
- o 30% **zmniejszyła się liczba szkół policealnych**. W 2017/2018 roku było ich 122 i uczyło się w nich 15,8 tys. uczniów a w 2020/2021 - 85 z liczbą uczniów 11,6 tys.

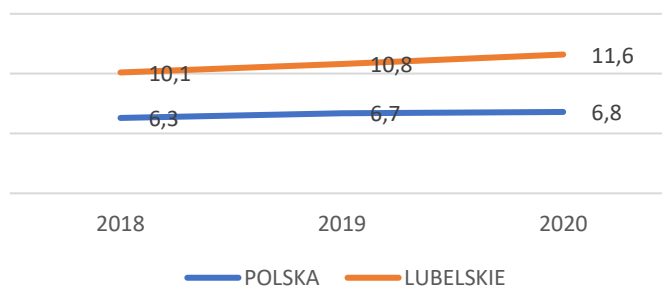
Szkolnictwo wyższe

W roku akademickim 2020/2021 w województwie lubelskim funkcjonowało 16 szkół wyższych. Głównym ośrodkiem akademickim jest miasto Lublin, gdzie działało 9 szkół wyższych, w których kształciło się 88,0% ogółu studentów. W szkolnictwie wyższym odnotowano:

- **spadek liczby studentów** o ok. 1,2 tys., tj. z 69,8 tys. w roku akademickim 2017/2018 do 68,6 tys. w roku 2020/2021 tj. o 1,7% (w Polsce o 1,1%);

- wyraźną tendencją wzrostową w zakresie **umiędzynarodowienia lubelskich szkół wyższych** - wzrost odsetka studentów cudzoziemców z 10,1% (2018 r.) do 11,6% (2020 r.). Wzrost liczby studentów cudzoziemców następuje w szybszym tempie niż średnio w kraju (wykres 10).

Wykres 10 Odsetek studentów cudzoziemców w woj. lubelskim i w Polsce w latach 2018-2020

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2022 r.

W 2020 roku z możliwości podnoszenia kwalifikacji w tej formie **studiów podyplomowych** skorzystało **ponad 9,9 tys. osób**. Pod względem liczby słuchaczy studiów podyplomowych województwo lubelskie uplasowało się na **3 miejscu w kraju** (po mazowieckim i dolnośląskim).

Wydatki budżetów JST na oświatę i wychowanie

Wydatki publiczne na oświatę i wychowanie z budżetów powiatów i gmin w województwie lubelskim w 2020 r.:

- wyniosły 3,7 mld zł (w Polsce 69,5 mld zł), z czego 2,4 mld zł są to wydatki budżetów gmin bez miast na prawach powiatów,
- udział wydatków na edukację w wydatkach ogółem poniesionych przez jednostki samorządu terytorialnego w województwie lubelskim w 2020 r. wyniósł 30% (w Polsce 28%),
- najwięcej środków przeznaczono na funkcjonowanie szkół podstawowych – 54% (w kraju 51%) i przedszkoli – 15% (w Polsce 19%),
- w porównaniu do roku 2018 wydatki jednostek samorządu terytorialnego na edukację w województwie lubelskim wzrosły o 12% (w kraju o 13%), przy czym największy wzrost odnotowano w przypadku wydatków na szkoły podstawowe o 36% (w Polsce o 32%).

Działalność Samorząd Województwa Lubelskiego w zakresie edukacji

W ramach działalności oświatowej i edukacyjnej **Samorząd Województwa Lubelskiego** w roku 2021 prowadził sieć **18 jednostek oświatowych** o zasięgu regionalnym, w tym:

- dwie szkoły podstawowe specjalne zorganizowane w podmiotach leczniczych** – w roku szkolnym 2020/2021 średnia liczba uczniów wynosiła 183 oraz 33 przedszkolaków,
- dziewięć szkół policealnych – medycznych studiów zawodowych (SP-MSZ)** – w roku szkolnym 2020/2021 kształciło się **2108 słuchaczy**. Od 2018 roku Samorząd WL stworzył szanse edukacyjne i dał możliwość uzyskania wykształcenia zawodowego w szkołach policealnych dla ponad **8 tys. słuchaczy**. Zdawalność w roku szkolnym 2020/2021 wyniosła **93%**,
- Kolegium Pracowników Służb Społecznych (KPSS)** połączone ze Szkołą Policealną Pracowników Służb Społecznych (SPPSS) w Lublinie – w 2021 roku naukę pobierało **69 słuchaczy**. W latach 2018-2021 liczba słuchaczy wyniosła **221 osób.**, a zdawalność była na poziomie **100%**.

- placówka doskonalenia nauczycieli – **Lubelskie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli (LSCDN)**. W 2021 r. wiodącym celem w działalności placówki, w związku z sytuacją epidemiologiczną było wspomaganie nauczycieli i dyrektorów szkół w organizowaniu i prowadzeniu **nauczania zdalnego**. Z oferty konsultantów i doradców metodycznych LSCDN skorzystało łącznie prawie **51,5 tys. uczestników szkoleń**.

- cztery **biblioteki pedagogiczne**:

- Łącznie w roku szkolnym 2020/2021 biblioteki pedagogiczne przeprowadziły **796 działań wspomagających**, w tym m.in.: zajęcia edukacyjne, wystawy stacjonarne, wernisaże on-line.

- W 2021 r. liczba wypożyczeń stacjonarnych wyniosła prawie 180 tys., natomiast ze zbiorów online skorzystało blisko 42 tys. czytelników. Liczba wypożyczeń w bibliotekach pedagogicznych w latach 2018-2021 wyniosła blisko **724 tys.** pozycji. Natomiast liczba użytkowników wyniosła ponad **35,5 tys. użytkowników**.

- W 2021 r. rozpoczęto proces **kompleksowej automatyzacji i informatyzacji procesów bibliotecznych**, takich jak możliwość zapisu do biblioteki poprzez profil zaufany, czy zainstalowanie przy placówkach książkomatów (system wypożyczania bezkontaktowego).

- Dla jednostek i ich filii został zakupiony **wspólny system biblioteczny PROLIB**, umożliwiający pełną automatyzację procesów bibliotecznych. Proces wdrażania systemu PROLIB będzie kontynuowany do końca 2022 r. poprzez realizację projektu we współpracy z Lubelskim Centrum Innowacji i Technologii „**Wsparcie szkoleniowe dla pracowników placówek edukacyjnych w zakresie sposobu korzystania z narzędzi technicznych umożliwiających lub wspierających pracę zdalną**”.

Samorząd Województwa Lubelskiego realizuje **projekty stypendialne**:

- **Studenckie Stypendia Marszałka Województwa Lubelskiego** – w 2021 r. złożono 243 wnioski, po ich weryfikacji **przyznano stypendium 222 osobom** na łączną kwotę **594 tys. zł.** W latach 2018-2021 ze stypendium skorzystało łącznie **976 studentów**.
- **Lubelskie wspiera uzdolnionych 2020-2021** oraz **Lubelskie wspiera uzdolnionych 2021-2023** (kształcenie ogólne) – w 2021 roku łącznie **wypłacono 1079 stypendiów** na łączną kwotę **ok. 2,2 mln zł.** W latach 2018-2021 rozpatrzonych zostało **3 877 wniosków o przyznanie stypendiów**, na podstawie których ZWL **przyznał 2 090 stypendiów**, w łącznej kwocie **6,9 mln zł.**
- **Lubelska kuźnia talentów 2019-2021** oraz **Lubelska kuźnia talentów 2021-2023** (kształcenie zawodowe) – w 2021 roku łącznie **wypłacono 1180 stypendiów** na

DZIAŁANIA – EDUKACJA

- **18** – jednostek oświatowych
- **219 tys. zł** – kwota przeznaczona w budżecie Województwa Lubelskiego na doskonalenia zawodowego nauczycieli
- **222** – Studenckie Stypendia Marszałka WL na łączną kwotę **594 tys. zł.**
- **1079** – stypendia dla uczniów szkół ogólnokształcących
- **1180** – stypendia dla uczniów szkół zawodowych

łączną kwotę **ok. 2 mln zł.** W latach 2018-2021 rozpatrzonych zostało **3 274 wnioski**, na podstawie których ZWL **przyznał 1 913 stypendiów**, w łącznej kwocie **5,8 mln zł.**

Coraz lepsze wyniki edukacyjne uzyskiwane przez uczniów i duże zainteresowanie stypendiami są **efektem zwiększenia** w roku 2021 puli środków na stypendia, dzięki czemu w ramach projektu dla uczniów szkół zawodowych przyznano **o 180 stypendiów więcej** niż w 2020 r., zaś dla uczniów szkół ogólnych przyznano o 77 stypendiów więcej niż w roku 2020.

Ponadto w roku 2021 podjęto działania, aby już od stycznia 2022 r. rozpocząć realizację projektu **Lubelska kuźnia talentów 2021-2023 II**, którego celem jest finansowe wsparcie uczniów klas pierwszych szkół zawodowych (nie zostali oni, z przyczyn proceduralnych, objęci programem Lubelska kuźnia talentów 2021-2023, rozpoczętym we wrześniu 2021 r.).

Województwo lubelskie w latach 2018-2021 uzyskało dodatkowe wsparcie finansowe w kwocie **ponad 19,5 mln zł** przy realizacji projektów **w obszarze edukacji**, w tym z:

- **RPO WL 2014-2020** na kwotę łączną ponad **12,5 mln zł**,
- **Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020** na kwotę łączną ponad **5,1 mln zł**,
- **ERASMUS+** na kwotę **44,5 tys. €**,
- **EFRR** w ramach Programu Operacyjnego **Polska Cyfrowa** na kwotę prawie **371 tys. zł.**

Kultura

Wśród najważniejszych **instytucji kultury** mających duży wpływ kulturotwórczy należy wskazać: 57 muzeów, 7 teatrów, filharmonię, 31 kin, w tym 3 multiplexy z 25 salami projekcyjnymi oraz liczne domy kultury, świetlice, ośrodki kultury, biblioteki. W Lublinie, funkcjonują **instytucje o oddziaływaniu regionalnym i krajowym**, w tym m.in.: teatr dramatyczny (Teatr im. J. Osterwy), teatr lalkowy (Teatr im. H. Ch. Andersena) oraz jedyny we wschodniej Polsce teatr muzyczny. Na uwagę zasługuje twórczość licznej grupy teatrów alternatywnych, w tym m.in.: Ośrodek Praktyk Teatralnych w Gardzienicach, Scena Plastyczna KUL, Lubelski Teatr Tańca.

Wiodącą instytucją muzyczną w regionie jest Filharmonia Lubelska im. Henryka Wieniawskiego, posiadająca jedną z najnowocześniejszych w Polsce profesjonalnych urzędzeń prezentujących i rejestrujących wydarzenia artystyczne. Inicjowaniem działań w zakresie animacji kultury oraz współpracą z ośrodkami kultury (JST) na terenie województwa zajmują się Wojewódzki Ośrodek Kultury i Centrum Spotkania Kultur. Podobną rolę, w zakresie promujących czytelnictwo, pełni Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego.

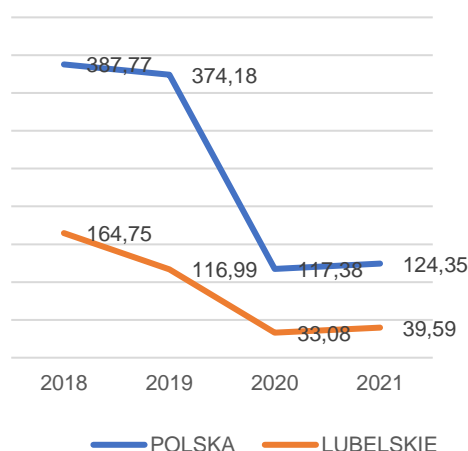
KULTURA

- **zmniejszyła się** liczba kin stałych (o 6,1%) oraz liczba widzów w tych kinach (o 65%)
- **zmniejszyła się** liczba widzów w spektaklach i koncertach (o 78%)
- **zmniejszenie** liczby imprez masowych i ich uczestników (o ponad 80%)
- poprawa o 61 osób przypadających na 1 miejsce na widowni w stałych salach teatrów
- **wzrost** wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego o 3,4%

Spadek w ostatnim roku zwiedzających/uczestników we wszystkich placówkach kulturalnych spowodowany był wprowadzonymi ograniczeniami w ich funkcjonowaniu w związku z COVID-19.

Analiza danych z ostatnich lat, dotyczących liczby odwiedzających wybrane obiekty kultury obrazuje dużą zmianę w 2020 roku. Znaczne fluktuacje liczby odwiedzających obiekty kultury w regionie, spowodowane były konsekwencjami pandemii wirusa SARS-CoV-2. Generalnie w związku z zagrożeniem epidemicznym, czasowym wyłączeniem atrakcji dla zwiedzających oraz ograniczeniem podróży przez turystów liczba odwiedzających w 2020 r. radykalnie spadła (wykres 11). We wszystkich obiektach zanotowano duży spadek widzów/uczestników. W latach 2018-2021 dostępność usług kultury w województwie lubelskim przedstawiała się następująco:

Wykres 11 Liczba widzów i słuchaczy (wg miejsca prezentacji) w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności w woj. lubelskim i Polsce w latach 2018-2021

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2022 r.

- **liczba widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych na 1 tys. mieszkańców** województwa w 2021 r. wyniosła 40, co oznacza spadek w stosunku do roku 2018, o 76% (165). W tym samym okresie wskaźnik ten w skali kraju spadł z 388 w 2018 r. do 124, tj. o 68%,
- w 2020 r. na **1 miejsce na widowni** w stałych salach teatrów i instytucji muzycznych województwa przypadało 1 081 osób. Zanotowano nieznaczna poprawę w tym zakresie – tj. o 61 względem 2018 roku, w którym na 1 miejsce przypadało 1 142 osób (średnio w kraju w 2020 r. 378 osób na 1 miejsce). Pod tym względem województwo zajmuje 15 miejsce w kraju,
- w 2021 roku odbyły się **117 imprez masowych** (rok 2018 – 335 imprez), w których uczestniczyło prawie 413 tys. osób (ponad 2-krotnie mniej niż w 2018 r.). Sytuacja ta bezpośrednio wynikała z obowiązujących obostrzeń związanych z pandemią.

W regionie odbyło się szereg ważnych, cyklicznych **imprez kulturalnych** o długiej tradycji i międzynarodowym znaczeniu, w tym: Ogólnopolskie Spotkanie Lalkarzy w Puławach, Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym, Carnaval Sztukmistrzów w Lublinie, Święto Krainy Rumianku w Hołowni, Międzynarodowy Podlaski Jarmark Folkowy w Białej Podlaskiej, Festiwal Filmu i Sztuki „Dwa Brzegi” w Kazimierzu Dolnym i Janowcu, Jarmark Jagielloński w Lublinie, „Chmielaki Krasnostawskie”, Festiwal Trzech Kultur we Włodawie, Ogólnopolskie Warsztaty Kowalskie w Wojciechowie, Europejski Festiwal Smaku w Lublinie, Sejmik Teatrów Wsi Polskiej, Transgraniczny Festiwal Pieśni o Roztoczu w Suścu i wiele innych na trwałe wpisanych w kalendarz wydarzeń kulturalnych województwa lubelskiego.

Wydatki budżetów JST na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego

W 2020 r. **wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego** z budżetów gmin i miast na prawach powiatu w województwie lubelskim:

- wyniosły 367,3 mln zł, w porównaniu z 2018 r. wzrosły o 3,4%,
- stanowiły 5,1% wszystkich wydatków poniesionych w województwie,

- w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 175 zł (w 2018 r. – 167zł). W kraju na 1 mieszkańca wydano średnio 187 zł (w 2018 r. – 194 zł).

Działalność Samorząd Województwa Lubelskiego w zakresie kultury

Zważywszy na znaczenie kultury w rozwoju regionalnej społeczności, **Zarząd Województwa Lubelskiego podejmuje szereg działań** mających przyczynić się do dalszego rozwoju w tym zakresie. Działania te obejmują przede wszystkim:

- organizowanie i prowadzenie wojewódzkich samorządowych – **11 instytucji kultury**,
- mecenat nad działalnością kulturalną poprzez:
 - **wsparcie stypendialne** dla osób zajmujących się twórczością artystyczną, upowszechnianiem kultury i opieką nad zabytkami – w 2021 r. wpłynęło 172 wnioski, z czego przyznano **145 osobom** stypendia na łączną kwotę **145,5 tys. zł.** Od 2018 roku wpłynęło łącznie **800 wniosków**, z czego **przyznanych zostało 567 stypendium na łączną kwotę 580 tys. zł,**
 - **przyznawanie nagród** za osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania i ochrony kultury – **Nagrody Kulturalne Województwa Lubelskiego** – w 2021 roku **nagrody indywidualne** otrzymało **54 osoby** na łączną kwotę **150 tys. zł** oraz **nagrody zbiorowe** otrzymało **5 podmiotów** na łączną kwotę **18 tys. zł.** Od 2018 roku ZWL przeznaczył łącznie 413,5 tys. zł dla 146 osób i 46 podmiotów,
 - **wsparcie realizacji zadań publicznych** w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego.

DZIAŁANIA - KULTURA

11 instytucji kultury

145 osobom przyznano stypendia na łączną kwotę **145,5 tys. zł;**

54 osoby otrzymały indywidualną Nagrodę Kulturalną Województwa Lubelskiego na łączną kwotę **150 tys. zł**

5 podmiotów otrzymało zbiorową Nagrodę Kulturalną Województwa Lubelskiego na łączną kwotę **18 tys. zł**

Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostki samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym, a w związku z tym **samorząd zapewnia instytucjom kultury środki niezbędne do prowadzenia działalności kulturalnej oraz utrzymania obiektów**, w których ta działalność jest prowadzona poprzez udzielanie dotacji podmiotowych z budżetu Województwa oraz dotacji celowych na bieżące zadania własne jednostek.

Ponadto w 2020 roku utworzono **Muzeum Badań Polarnych w Puławach** (w organizacji), pierwsze w kraju muzeum o takiej tematyce. Celem działalności nowej instytucji kultury jest gromadzenie, przechowywanie, konserwacja i udostępnianie zbiorów w zakresie badań polarnych na terenach Arktyki i Antarktyki, dokumentacji aktywności lodolodu na terenie dzisiejszej Polski oraz dokumentowanie prac polskich zesłańców, w tym naukowców badających obszar Syberii.

W 2020 roku Sejmik Województwa Lubelskiego podjął uchwałę w sprawie wyrażenia zgody na połączenie Muzeum Lubelskiego w Lublinie z Muzeum Narodowym w Lublinie oraz prowadzenia jako wspólnej (z Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego) instytucji kultury

– **Muzeum Narodowe w Lublinie.** Celem podjętych działań było podniesienie rangi muzeum, wzbogacenie zbiorów oraz oferty kulturalnej Muzeum Lubelskiego w Lublinie, z jednoczesnym poszerzeniem realizowanych programów badawczych, dokumentacyjnych i wydawniczych. Od 2021 r. Muzeum Narodowe w Lublinie jest państwową instytucją kultury.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których ZWL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania w obszarze edukacji, kultury, ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały przedstawione w tabeli w zestawieniu tabelarycznym (Tabela 4).

Tabela 4. Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze edukacji, kultury, ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

L.p.	Nazwa zadania	Podstawa (formalna / prawna / organizacyjna) realizacji zadania	Miernik realizacji zadania (2021 r.)	Wartość finansowa (2021 r.) (w tym udział środków z Budżetu WL w zł) oraz źródło finansowania
1.	Wsparcie stypendialne dla uczniów ze szkół prowadzących kształcenie zawodowe, z wyłączeniem szkół dla dorosłych.	Uchwała Nr VI/125/2019 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 28 maja 2019 r. w sprawie regulaminu programu stypendialnego w ramach projektu pozakonkursowego „Lubelska kuźnia talentów 2019-2021” Uchwała Nr XVI/276/2020 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 27 maja 2020 r. zmieniająca uchwałę w sprawie regulaminu programu stypendialnego w ramach projektu pozakonkursowego „Lubelska kuźnia talentów 2019-2021”	Wyplata 500 stypendiów	1,2 mln zł w tym 60 tys. BP 120 tys. budżet WL ponad 1 mln UE
2.	Wsparcie stypendialne dla uczniów ze szkół prowadzących kształcenie zawodowe, z wyłączeniem szkół dla dorosłych.	Uchwała Nr XXVII/447/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 13 lipca 2021 r. w sprawie regulaminu programu stypendialnego w ramach projektu pozakonkursowego „Lubelska kuźnia talentów 2021-2023”.	Wyplata 680 stypendiów	952 tys. zł W tym 47,6 tys. BP 95,2 tys. budżet WL 809,2 tys. UE
3.	Wsparcie stypendialne dla uczniów ze szkół prowadzących kształcenie ogólne, z wyłączeniem szkół dla dorosłych.	Uchwała Nr VI/124/2019 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 28 maja 2019 r. w sprawie regulaminu programu stypendialnego w ramach projektu pozakonkursowego „Lubelskie wspiera uzdolnionych 2019-2020”. Uchwała Nr XVI/275/2020 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 27 maja 2020 r. w sprawie regulaminu programu stypendialnego w ramach projektu pozakonkursowego „Lubelskie wspiera uzdolnionych 2020-2021”.	Wyplata 501 stypendiów	ok. 1,2 mln zł W tym 58,6 tys. budżet WL 117 tys. BP 996,5 tys. UE
4	Wsparcie stypendialne dla uczniów ze szkół prowadzących kształcenie ogólne, z wyłączeniem szkół dla dorosłych.	Uchwała Nr XXVII/446/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 13 lipca 2021 r. w sprawie regulaminu programu stypendialnego w ramach projektu pozakonkursowego „Lubelskie wspiera uzdolnionych 2021-2023”.	Wyplata 578 stypendiów	809 tys. zł W tym 40,5 tys. budżet WL 81 tys. BP 688 tys. UE

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DKEiDN UMWL, 2022 r.

7.2.Obszar: OCHRONA ZDROWIA

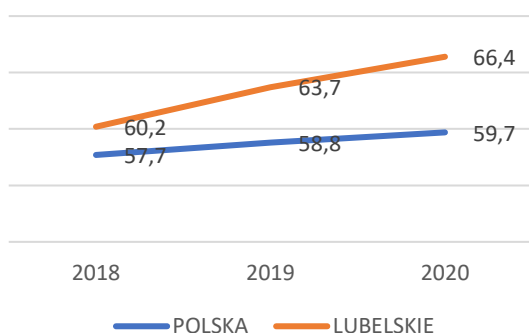
Województwo lubelskie charakteryzuje się relatywnie dobrymi warunkami opieki medycznej i w tym zakresie utrzymuje się na wysokiej pozycji w kraju. Ważnym czynnikiem wpływającym na jakość i dostępność usług zdrowia w regionie jest znacząca rola ośrodka lubelskiego w kształceniu kadry medycznej. W ostatnich latach odnotowano szereg pozytywnych zmian w zakresie **dostępności** do usług i opieki zdrowotnej. Obserwuje się m.in.:

- wzrost **liczby lekarzy na 10 tys. ludności** z poziomu 60,2 (2018 r.) do 66,4 (2020 r.), tj. o 6,2, w Polsce o 2 – wykres 12,
- wzrostu **liczby pielęgniarek i położnych na 10 tys. ludności** z poziomu 78,4 (2018 r.) do 83,8 (2020 r.), tj. o 5,4, w Polsce 2,1 – wykres 13,

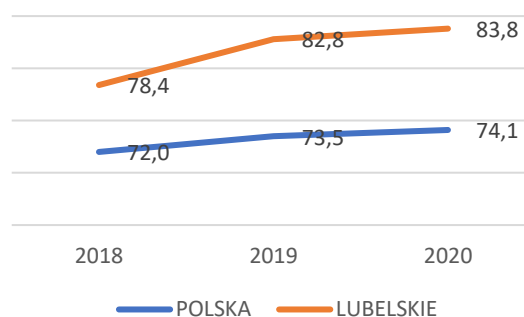

- **wzrost** liczby lekarzy na 10 tys. ludności o 6,2
- **wzrostu** liczby pielęgniarek i położnych na 10 tys. ludności o 5,4
- **spadek** liczby udzielonych porad w ramach POZ o ok. 1,3 mln
- **wzrost** wskaźnika liczby pacjentów przypadających na łóżko w szpitalach ogólnych do 195

Wykres 12 Liczba lekarzy na 10 tys. ludności w latach 2018-2020

Wykres 13 Liczba pielęgniarek i położnych na 10 tys. ludności w latach 2018-2020

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2022 r.

- **spadek** liczby udzielonych porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej (POZ) w 2020 r. (udzielono ok. 9,3 mln konsultacji) tj. o ok. 1,3 mln w porównaniu z 2018 r.,
- **wzrost** wskaźnika **liczby pacjentów przypadających na łóżko w szpitalach ogólnych** w porównaniu z 2018 r., z 193 osób do 195.

W związku z wystąpieniem stanu epidemii COVID-19, w 2020 roku wprowadzono szczególne rozwiązania świadczenia usług medycznych w formie **teleporad**, w ramach których:

- zrealizowano 4121,8 tys. porad lekarskich w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej,
- zrealizowano 685,5 tys. porad lekarskich w zakresie specjalistycznej opieki zdrowotnej.

Przeciętny mieszkaniec województwa, w 2020 r. skorzystał z 7 porad w placówkach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, w tym: z 4 u lekarza opieki podstawowej i z 3 u lekarza specjalisty.

Działalność Samorząd Województwa Lubelskiego w zakresie ochrony zdrowia

Samorząd Województwa Lubelskiego jest podmiotem tworzącym dla **18 podmiotów leczniczych** funkcjonujących w formie samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, w tym:

- 13 jednostek lecznictwa stacjonarnego,
- 1 zakładu lecznictwa ambulatoryjnego
- 4 jednostek ratownictwa medycznego

Rolą Samorządu Województwa Lubelskiego w kontekście funkcjonowania krajowego systemu opieki zdrowotnej jest między innymi: **implementacja założeń krajowych strategii ochrony zdrowia do regionalnej strategii województwa.**

Istotnym narzędziem wykorzystywanym przez Samorząd Województwa Lubelskiego przy kreowaniu regionalnej polityki zdrowotnej są **mapy potrzeb zdrowotnych**. W połowie roku 2019 **uruchomiono Bazę Analiz Systemowych i Wdrożeniowych** sukcesywnie zwiększając jej możliwości i użyteczność.

Wieloaspektowa ocena stanu zdrowia mieszkańców województwa lubelskiego została zawarta w dokumencie pn. **Ocena stanu zdrowia oraz określenie potrzeb zdrowotnych mieszkańców województwa lubelskiego na potrzeby opracowywania programów polityki zdrowotnej realizowanych przez Samorząd Województwa Lubelskiego w latach 2016-2021**. Obok charakterystyki potrzeb zdrowotnych ludności województwa lubelskiego dokument ten wskazuje **propozycje programów** polityki zdrowotnej wynikających z rozpoznanych potrzeb.

Kontynuacją polityki zdrowotnej na szczeblu regionalnym jest **Program Strategiczny Ochrony Zdrowia Województwa Lubelskiego na lata 2021-2027**, w którym zostały zdiagnozowane obszary wsparcia.

Wszystkie podmioty lecznicze podległe Samorządowi Województwa Lubelskiego **wdrożyły procedury przeciwko zagrożeniom epidemiologicznym** wykonując polecenia Ministerstwa Zdrowia, Wojewody Lubelskiego oraz służb sanitarnych mające na celu minimalizację transmisji SARS-CoV-2.

Dostępna baza łóżek covidowych była systematycznie dostosowywana do potrzeb wynikających z aktualnej sytuacji epidemicznej. Sukcesywnie zwiększano bazę łóżkową przekształcając część szpitali w szpitale pełniące funkcje częściowo lub wyłącznie covidowe, a w budynkach użyteczności publicznej organizowano szpitale tymczasowe. Tę funkcję na

- **18 podmiotów leczniczych**
- dostosowywanie bazy łóżek covidowych do sytuacji epidemicznej
- **6 tzw. „węzłowych”** podmiotów leczniczych: podległych Samorządowi WL w akcji szczepień przeciw COVID-19
- łączna strata jednostek ochrony zdrowia w wysokości ponad 94 mln zł
- **67,4 mln zł** środki pozyskane i przeznaczone na działania związane z ochroną zdrowia w 2021 r.
- **połączenie** Samodzielnego Publicznego Szpitala Wojewódzkiego im. Jana Bożego w Lublinie z Wojewódzkim Szpitalem Specjalistycznym im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej w Lublinie

terenie województwa lubelskiego pełni obiekt zlokalizowany na terenie Centrum Targowo - Wystawienniczego Targów Lublin S.A. pod patronatem Samodzielnego Publicznego Szpitala Klinicznego Nr 1 w Lublinie.

Od 28 grudnia 2020 r. rozpoczęła się **akcja szczepień przeciw COVID-19** przeprowadzanych na podstawie Narodowego Programu Szczepień, przyjętego przez Radę Ministrów. Do realizacji tego programu zostało zaangażowanych **6 tzw. „węzłowych”** podmiotów leczniczych: podległych Samorządowi Województwa Lubelskiego. Do dnia 31 grudnia 2021 r. łącznie te jednostki wykonały ponad **213 tys. szczepień** przeciwko COVID-19.

Informacja finansowa

Zarząd Województwa Lubelskiego do dnia 20 lipca 2021 r. zatwierdził **18 sprawozdań finansowych** za rok 2020 podległych jednostek ochrony zdrowia. Łączny wynik netto za 2020 r. wyniósł prawie -69,5 mln zł. W porównaniu do roku 2019 nastąpiło zmniejszenie łącznej straty netto o ponad 65 mln zł.

Według wstępnych informacji przekazanych w miesięcznych informacjach finansowych według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. jednostki ochrony zdrowia zanotowały **łączną stratę w wysokości ponad 94 mln zł.**

Podmioty lecznicze prowadzone przez Samorząd WL na koniec 2021 roku dysponowały łózkami w ilości 5 600. Natomiast zatrudnienie na dzień 31.12.2021 r. w oparciu o umowę o pracę wynosiło niemal 11 194 osób, a ilość umów kontraktowych wyniosła 1 796.

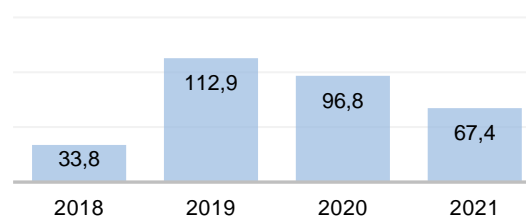
Z inicjatywy Zarządu Województwa Lubelskiego, Sejmik Województwa Lubelskiego podjął Uchwałę Nr XXXI/476/2021 z dnia 29 listopada 2021 r. w sprawie **połączenia** Samodzielnego Publicznego Szpitala Wojewódzkiego im. Jana Bożego w Lublinie z Wojewódzkim Szpitalem Specjalistycznym im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej w Lublinie. Celami połączenia szpitali są **poprawa dostępności i wzrost kompleksowości świadczeń zdrowotnych** (cel nadrzędny - społeczny) oraz poprawa wyniku finansowego i płynności finansowej (cel dodatkowy - ekonomiczny).

Środki pozyskane i przeznaczone na działania związane z ochroną zdrowia (Budżet Państwa + Budżet Województwa Lubelskiego) w latach 2018-2021 wynoszą w sumie **310,9 mln zł**. Najwięcej, bo 112,9 mln zł przypadło na 2020 rok (Wykres 14).

Najważniejsze inwestycje realizowane w podległych Samorządowi Województwa Lubelskiego podmiotach leczniczych w 2021 r.:

- **Zakup sprzętu medycznego** dla Samodzielnego Publicznego Szpitala Wojewódzkiego im. Jana Bożego w Lublinie – poprawa dostępności i jakości świadczeń zdrowotnych. Wartość projektu: **prawie 7,5 mln zł.**
- Modernizacja Oddziału Neurologii z Pododdziałem Udarowym i wczesną rehabilitacją poudarową wraz z ambulatoryjną opieką specjalistyczną w celu wykonania innowacyjnych procedur medycznych dla pacjentów Samodzielnego Publicznego

Wykres 14 Środki przeznaczone na działania związane z ochroną zdrowia z BWL i BP w latach 2018-2021 (mln zł)

Źródło: Oprac. własne DZIIPS UMWL, Lublin 2022 r.

Szpitala Wojewódzkiego im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu. Całkowita wartość projektu: **7,3 mln zł.**

- **Zwiększenie potencjału laboratoriów szpitalnych** podległych Samorządowi Województwa Lubelskiego w kierunku efektywniejszej diagnostyki wykrywania SARS-CoV-2:
 - **Utworzenie Pracowni Genetycznej** w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Białej Podlaskiej. Wartość projektu: **522 tys. zł.**
 - **Modernizacja Laboratorium Mikrobiologicznego** funkcjonującego w ramach Zakładu Diagnostyki Laboratoryjnej w SPWSzS w Chełmie celem stworzenia pracowni genetycznej przeznaczonej do badań RT-PCR w kierunku SARS-CoV-2. Wartość projektu: **807 tys. zł.**
 - **Zwiększenie możliwości diagnostycznych** w SPSzW im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu w zakresie COVID-19. Wartość projektu: **645 tys. zł.**
 - **Utworzenie Pracowni Diagnostyki** Koronawirusa SARS-CoV-2 technikami biologii molekularnej w systemie zamkniętym w SPSzW im. Jana Bożego w Lublinie. Wartość projektu: **344 tys. zł.**

Kluczowe zadania inwestycyjne realizowane w ostatnich latach w podległych Samorządowi Województwa Lubelskiego podmiotach leczniczych:

- **Rozbudowa Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej im. św. Jana z Dukli** - trwająca od 2011 roku inwestycja została zakończona w 2020 r. Łączne nakłady finansowe wyniosły 316 mln zł, w tym: Środki z BP - 168 mln zł, Środki z BWL - 148 mln zł.
- Zakup specjalistycznego wyposażenia i technologii teleinformatycznych dla Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej im. św. Jana z Dukli. Trwająca od 2014 r. inwestycja została zakończona w 2020 r. Łączne nakłady wyniosły 67 mln zł.
- Prospektywna pełnoprofilowa onkologia dla Lubelszczyzny – doposażenie Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej im. św. Jana z Dukli w Lublinie poprzez zwiększenie jakości i dostępności do specjalistycznych świadczeń onkologicznych. Całkowita wartość projektu wynosi: 67,6 mln zł.
- **Projekt Partnerski 6 Szpitali** pn.: „Poprawa efektywności działalności wojewódzkich podmiotów leczniczych w obszarach potrzeb zdrowotnych mieszkańców województwa lubelskiego poprzez niezbędne, z punktu widzenia udzielania świadczeń zdrowotnych, prace remontowo-budowlane, w tym w zakresie dostosowania infrastruktury do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, a także wyposażenia w sprzęt medyczny”. Całkowita wartość projektu wynosi: **209 mln zł.**

Powołanie **Spółecznej Rady ds. Ochrony Zdrowia** w 2019 r. Rada pełni funkcję konsultacyjno-doradczą dla Zarządu Województwa Lubelskiego. Do zadań Rady należy w szczególności m.in. analizowanie bieżącej sytuacji w zakresie ochrony zdrowia w województwie lubelskim, optymalizacja funkcjonowania podmiotów leczniczych działających na terenie województwa Lubelskiego oraz opracowywanie propozycji działań na rzecz rozwoju systemu ochrony zdrowia w województwie lubelskim.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których ZWL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania w obszarze ochrony zdrowia zrealizowane w 2021 r. przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Tabela 5, Tabela 6).

Tabela 5. Strategie i programy w obszarze ochrony zdrowia

L.p.	Nazwa dokumentu	Nr, data i nazwa organu przyjmującego dokument	Działania formalne (np. opracowanie, aktualizacja, monitorowanie) zrealizowane w 2021 roku
1.	Program strategiczny ochrony zdrowia województwa lubelskiego na lata 2021-2027	UCHWAŁA NR CCLXXXIX/5107/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 24 sierpnia 2021 r. w sprawie przyjęcia „Programu strategicznego ochrony zdrowia województwa lubelskiego na lata 2021-2027”.	<ul style="list-style-type: none"> • Wdrażanie programu
2.	Program prozdrowotny w zakresie zapobiegania chorobom kręgosłupa oraz fizjoprofilaktyki dotyczącej ergonomii pracy na lata 2017-2021 (kontynuacja programu realizowanego w latach 2012-2015)	UCHWAŁA NR CCLXX/4761/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 15 czerwca 2021 r. w sprawie zatwierdzenia prac komisji konkursowej powołanej w celu przeprowadzenia konkursu ofert na wybór realizatora programu polityki zdrowotnej w roku 2021 pn. „Program prozdrowotny w zakresie zapobiegania chorobom kręgosłupa oraz fizjoprofilaktyki dotyczącej ergonomii pracy na lata 2017-2021 (kontynuacja programu realizowanego w latach 2012-2015).	<ul style="list-style-type: none"> • Wdrażanie programu, • Proces monitorowania i ewaluacji
3.	Program profilaktyki zakażeń pneumokokowych w oparciu o szczepienia przeciwko pneumokokom w województwie lubelskim w latach 2020-2025	UCHWAŁA NR CCLXIV/4665/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 18 maja 2021 r. w sprawie zatwierdzenia prac komisji konkursowej powołanej w celu przeprowadzenia konkursu ofert na wybór realizatora programu polityki zdrowotnej pn. „Program profilaktyki zakażeń pneumokokowych w oparciu o szczepienia przeciwko pneumokokom w województwie lubelskim na lata 2020-2025”.	<ul style="list-style-type: none"> • Wdrażanie programu, • Proces monitorowania i ewaluacji
4.	Program profilaktyki raka skóry dla mieszkańców województwa lubelskiego na lata 2018-2021 (kontynuacja programu realizowanego w latach 2014-2017)	UCHWAŁA NR CCXCI/5138/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 31 sierpnia 2021 r. w sprawie zatwierdzenia prac komisji konkursowej powołanej w celu przeprowadzenia konkursu ofert na wybór realizatora w roku 2021 programu polityki zdrowotnej pn. „Program profilaktyki raka skóry dla mieszkańców województwa lubelskiego na lata 2018-2021 (kontynuacja programu realizowanego w latach 2014-2017)”.	<ul style="list-style-type: none"> • Wdrażanie programu, • Proces monitorowania i ewaluacji

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DZIIPS UMWL, 2022 r.

Tabela 6. Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze ochrony zdrowia

L.p.	Nazwa zadania	Podstawa (formalna / prawna / organizacyjna) realizacji zadania	Miernik realizacji zadania (2021 r.)	Wartość finansowa (2021 r.) (w tym udział środków z Budżetu WL w zł) oraz źródło finansowania
1.	Kontrola trybu, zakresu i sposobu przeprowadzania badań psychologicznych, prowadzonej dokumentacji, wydawanych orzeczeń, warunków lokalowych, spełniania przez uprawnionego psychologa wymaganych warunków.	art. 88 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 roku o kierujących pojazdami	39 kontroli	Dotacja z Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego: <ul style="list-style-type: none"> • kwota zaplanowanej dotacji – 38 tys. zł • kwota wykorzystana – 27 tys. zł
2.	Kontrola prawidłowości wykonywania badań lekarskich, dokumentacji prowadzonej w związku z tymi badaniami oraz wydawaniem orzeczeń.	art. 80 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 roku o kierujących pojazdami	37 kontrole	Dotacja z Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego: <ul style="list-style-type: none"> • kwota zaplanowanej dotacji – 30 tys. zł • kwota wykorzystana – 28,5 tys. zł

3	Rozpatrywanie informacji o sprzecznych orzeczeniach psychologicznych.	art. 88 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 roku o kierujących pojazdami	3 informacje	nie dotyczy
4	Przyjęcie do szpitala psychiatrycznego osób skierowanych na leczenie psychiatryczne bez wymaganej zgody (na podstawie postanowienia sądowego)	art. 46 ust. 2b ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego.	<ul style="list-style-type: none"> • 28 zlecone transporty • 31 rozliczone transporty 	Dotacja z Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego: <ul style="list-style-type: none"> • kwota zaplanowanej dotacji – 35 tys. zł • kwota wykorzystana – 31 tys. zł
5	Ocena zasadności zastosowania przymusu bezpośredniego wobec osób z zaburzeniami psychicznymi	art. 18 ust. 3 i ust. 10 pkt 2 oraz art. 46 ust. 2c ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego	68 wydanych opinii 62 rozliczonych opinii	Dotacja z Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego: kwota zaplanowanej dotacji – 20 000,00 zł kwota wykorzystana – 6 tys. zł
6	Prowadzenie ewidencji psychologów uprawnionych do badań psychologicznych w zakresie psychologii transportu.	art. 87 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami.	<ul style="list-style-type: none"> • 19 decyzji w sprawie wpisu do ewidencji • 19 zaświadczenia w sprawie wpisu • 31 pozostałe zmiany w ewidencji 	nie dotyczy
7	Prowadzenie rejestru przedsiębiorców prowadzących pracownię psychologiczną wykonującą badania psychologiczne w zakresie psychologii transportu oraz ewidencji jednostek prowadzących pracownię psychologiczną.	art. 85 i 86 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami.	<ul style="list-style-type: none"> • 10 zaświadczeń w sprawie wpisu do rejestru • 25 pozostałych zmian w rejestrze (wykreślenia, zawieszenia, aktualizacje) 	nie dotyczy
8	Prowadzenie ewidencji lekarzy uprawnionych do przeprowadzania badań lekarskich w zakresie braku lub istnienia przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdami.	art. 77 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami.	<ul style="list-style-type: none"> • 4 decyzje w sprawie wpisu do ewidencji • 1 decyzja w sprawie skreślenia z ewidencji • 4 zaświadczenie o wpisie do ewidencji • 7 pozostałe sprawy związane z ewidencją 	nie dotyczy
9	Rozpatrywanie skarg na podległe podmioty lecznicze.	Dział VIII ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - KPA	2 rozpatrzone skargi	nie dotyczy
10	Zmiany Statutów podmiotów leczniczych, dla których podmiotem tworzącym jest Samorząd Województwa Lubelskiego.	Art. 42 ust. 4 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	Brak w 2021 r.	nie dotyczy
11	Przeprowadzanie postępowań konkursowych na stanowiska dyrektorów podmiotów leczniczych, dla których podmiotem tworzącym jest Samorząd Województwa Lubelskiego.	Art. 49 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	1 przeprowadzone postępowanie	nie dotyczy
12	Realizacja zadań z zakresu konkursów na niektóre stanowiska kierownicze w podległych podmiotach leczniczych.	Art. 49 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	<ul style="list-style-type: none"> • 1 uchwała ZWL w sprawie wskazania przedstawicieli • 8 publikacji ogłoszeń 	nie dotyczy

13	Zmiany składów Rad Społecznych podległych podmiotów leczniczych oraz zatwierdzanie regulaminów Rad Społecznych.	Art. 48 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	<ul style="list-style-type: none"> 1 uchwała ZWL w sprawie zmiany składu rad społecznych, 1 uchwała ZWL w sprawie powołania rady społecznej, 6 uchwał ZWL w sprawie zatwierdzenia regulaminów rad społecznych 	nie dotyczy
14	Załatwianie spraw z zakresu nadzoru nad podległymi podmiotami leczniczymi.	Art. 121 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	150 spraw	nie dotyczy
15	Wydawanie na żądanie Rzecznika Dyscypliny Finansów Publicznych opinii o wywiązywaniu się przez kierowników podmiotów leczniczych, dla których podmiotem tworzącym jest Województwo Lubelskie z obowiązków służbowych.	Art. 96 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych	1 opinia	nie dotyczy
16	Analiza i konsultowanie projektów aktów prawnych z zakresu ochrony zdrowia oraz przygotowanie opinii do stanowisk Konwentu Marszałków RP.	Zapis w Regulaminie Organizacyjnym UMWL	<ul style="list-style-type: none"> 41 konsultacji aktów prawnych 16 opinii do stanowisk 	nie dotyczy
17	Szkolenie osób wykonujących zawody medyczne w podmiotach leczniczych, dla których podmiotem tworzącym jest Samorząd Województwa Lubelskiego	Umowy z podmiotami leczniczymi, dla których podmiotem tworzącym jest Samorząd Województwa Lubelskiego	Zawarto 16 umów z podmiotami leczniczymi, z czego 14 podmiotów przeprowadziło szkolenia za 145 150,00 zł.	Kwota zaplanowana w BWL 156 tys. zł. Kwota wykorzystana 145 tys. zł
18	„Zwiększenie potencjału laboratoriów szpitalnych podległych Samorządowi Województwa Lubelskiego w kierunku efektywniejszej diagnostyki wykrywania SARS-CoV-2. Utworzenie Pracowni Genetycznej w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Białej Podlaskiej”	Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych; art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej;	zadanie zostało zrealizowane	382 tys. zł
19.	„Zwiększenie potencjału laboratoriów szpitalnych podległych Samorządowi Województwa Lubelskiego w kierunku efektywniejszej diagnostyki wykrywania SARS-CoV-2. Modernizacja Laboratorium Mikrobiologicznego funkcjonującego w ramach Zakładu Diagnostyki Laboratoryjnej w SPWSzS w Chełmie celem stworzenia pracowni genetycznej przeznaczonej do badań RT-PCR w kierunku SARS-CoV-2”	Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych; art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej;	zadanie zostało zrealizowane	657 tys. zł
20.	„Zwiększenie potencjału laboratoriów szpitalnych podległych Samorządowi Województwa Lubelskiego w kierunku efektywniejszej diagnostyki wykrywania SARS-CoV-2” – „Zwiększenie możliwości diagnostycznych w SPSPZ im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu w zakresie COVID-19”	Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych; art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej;	zadanie zostało zrealizowane	559 tys. zł
21.	„Zwiększenie potencjału laboratoriów szpitalnych podległych Samorządowi Województwa Lubelskiego w kierunku efektywniejszej diagnostyki wykrywania SARS-CoV-2” – „Utworzenie Pracowni Diagnostyki Koronawirusa SARS-CoV-2 technikami biologii molekularnej	Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób oraz wywołanych nimi sytuacji	zadanie zostało zrealizowane	344 tys. zł

	w systemie zamkniętym w SPSzW im. Jana Bożego w Lublinie”	kryzysowych; art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej;		
22.	„Zakup diatermii – szt. 4 na potrzeby Centralnego Traktu Operacyjnego dla Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Lublinie”	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	415 tys. zł
23.	„Prace konserwacyjne pomieszczeń po byłym Oddziale Chirurgii oraz wykonanie podjazdu dla osób niepełnosprawnych w SPSzW im. J. Bożego w lokalizacji ul. M. Biernackiego 9 w Lublinie w ramach projektu pn. „Utworzenie Oddziału Medycyny Paliatywnej”	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	294 tys. zł
24.	„Budowa Windy przyścienniej 2 kondygnacyjnej do planowanego Oddziału Obserwacyjno - Zakaźnego wraz z projektem” - Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Jana Bożego w Lublinie	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	488 tys. zł
25.	„Wyposażenie Apteki Szpitalnej, Ambulatoryjnej Opieki Specjalistycznej oraz Banku Krwi” - Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Jana Bożego w Lublinie	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	653 tys. zł
26.	„Zakup wyposażenia Zakładu Patomorfologii Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Lublinie”	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	595 tys. zł
27.	„Zakup sprzętu medycznego dla Samodzielnego Publicznego Szpitala Wojewódzkiego im. Jana Bożego w Lublinie – poprawa dostępności i jakości świadczeń zdrowotnych”	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	BWL: ok. 2 mln zł; BP: 5,5 mln zł
28.	„Modernizacja Oddziału Neurologii z Pododdziałem Udarowym i wczesną rehabilitacją poudarową wraz z ambulatoryjną opieką specjalistyczną w celu wykonania innowacyjnych procedur medycznych dla pacjentów Samodzielnego Publicznego Szpitala Wojewódzkiego im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu”.	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	BWL: ok. 2 mln zł; BP: 5,3 mln zł
29.	„Dokończenie dobudowy dwóch klatek schodowych oraz dróg ewakuacyjnych w ramach dostosowania do wymagań ochrony przeciwpożarowej pawilonu C” - Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Chełmie	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	832 tys. zł
30.	„Wymiana dwóch akceleratorów – dostawa, instalacja, szkolenie oraz adaptacja pomieszczeń wraz z użyciem sprzętu” - COZL im. Św. Jana z Dukli w Lublinie	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	961 tys. zł
31.	„Zakup aparatu USG z funkcją echokardiografii dla Oddziału Kardiologii – Pododdziału Intensywnego Nadzoru Kardiologicznego w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Lublinie”.	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	298 tys. zł
32.	„Zakup lasera holmowego dla Oddziału Urologii i Onkologii Urologicznej z Centrum Leczenia Kamicy Układu Moczowego w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Lublinie”.	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	298 tys. zł
33.	„Zakup i montaż aparatury medycznej oraz wyposażenia 8 stanowisk Intensywnego Nadzoru Pooperacyjnego Oddziału Kardiochirurgii oraz toru wizyjnego dla Oddziału Urologii” - Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	696 tys. zł
34.	„Utworzenie izolatorów w budynku administracyjno-hotelowym Szpitala na potrzeby osób, które nie mogą odbyć kwarantanny w domu, osób chorych na COVID-19 o łagodnym przebiegu” - Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Chełmie	Uchwała nr 102 Rady Ministrów z dnia 23 lipca 2020 r. w sprawie wsparcia na realizację zadań inwestycyjnych przez jednostki samorządu terytorialnego	w trakcie realizacji	ok. 2,5 tys. zł

35.	„Modernizacja Laboratorium Mikrobiologicznego funkcjonującego w ramach Zakładu Diagnostyki Laboratoryjnej (stworzenie pracowni genetycznej przeznaczonej do badań RT - PCR w kierunku SARS-CoV-19) – zgodnie z wnioskiem dotyczącym zmiany zakresu rzeczowego na „Zakup mebli i wyposażenia niemedyceznego na potrzeby świadczenia usług medycznych w przywróconym do użytkowania budynku pawilonu szpitalnego D” - Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Chełmie	Uchwała nr 102 Rady Ministrów z dnia 23 lipca 2020 r. w sprawie wsparcia na realizację zadań inwestycyjnych przez jednostki samorządu terytorialnego	zadanie zostało zrealizowane	561 tys. zł
36.	„Modernizacja systemu ciepłowniczego szpitala” - Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Chełmie	Uchwała nr 102 Rady Ministrów z dnia 23 lipca 2020 r. w sprawie wsparcia na realizację zadań inwestycyjnych przez jednostki samorządu terytorialnego	w trakcie realizacji	61,5 tys. zł
37.	„Utworzenia Chełmskiego Kompleksu Opieki Okołoporodowej” - Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Chełmie	Uchwała nr 102 Rady Ministrów z dnia 23 lipca 2020 r. w sprawie wsparcia na realizację zadań inwestycyjnych przez jednostki samorządu terytorialnego	w trakcie realizacji	6 tys. zł
38.	„Modernizacja głównego budynku szpitala” - Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Chełmie	Uchwała nr 102 Rady Ministrów z dnia 23 lipca 2020 r. w sprawie wsparcia na realizację zadań inwestycyjnych przez jednostki samorządu terytorialnego	w trakcie realizacji	10 tys. zł
39.	„Zakup cyfrowego mammografu na potrzeby Zakładu Radiologii i Diagnostyki Obrazowej” - Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Chełmie	Uchwała nr 102 Rady Ministrów z dnia 23 lipca 2020 r. w sprawie wsparcia na realizację zadań inwestycyjnych przez jednostki samorządu terytorialnego	zadanie zostało zrealizowane	850 tys. zł
40.	„Zakup stacjonarnego aparatu rentgenowskiego oraz montaż instalacji tlenowej dla Samodzielnego Publicznego Sanatorium Gruźlicy i Chorób Płuc w Poniatowej.”	Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych; art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej;	zadanie zostało zrealizowane	604 tys. zł
41.	Realizacja najpilniejszych potrzeb związanych z rozbudową i przebudową instalacji tlenu medycznego w podmiotach medycznych z terenu województwa lubelskiego w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej, Kolejowy Szpital Uzdrowiskowy w Nałęczowie	Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych; art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej;	zadanie zostało zrealizowane	554 tys. zł
42.	Remont budynku Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współzależnienia Szpitala Neuropsychiatrycznego im. Prof. M. Kaczyńskiego SP ZOZ w Lublinie	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	116 tys. zł
43.	Poprawa efektywności energetycznej i podwyższenie standardu techniczno-użytkowego zabytkowego budynku Szpitala Neuropsychiatrycznego im. Prof. M. Kaczyńskiego SP ZOZ w Lublinie (dawnego dworu Sachsów)	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	ok 4 mln zł
44.	Ochrona zdrowia pracujących przed wpływem niekorzystnych warunków związanych ze środowiskiem pracy i sposobem jej wykonywania, a także w celu sprawowania opieki zdrowotnej nad pracującymi - Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy CP-L w Lublinie	art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o służbie medycyny pracy (Dz.U. z 2019 r. poz. 1175, z późn. zm.).	zadanie zostało zrealizowane	5,8 mln zł, w tym: - Zakup usług medycznych: 4 mln zł, - Dotacja podmiotowa z budżetu dla sp zoz

utworzonego przez JST: 1,8 mln zł.

45.	„Zakup aparatury i sprzętu medycznego przez Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy CP-L w Lublinie”	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	178 tys. zł
46.	„Centrum Wspierania Nowego Życia – Rewaloryzacja zabytkowego budynku dawnego Szpitala Żydowskiego oraz jego adaptacja w celu nadania mu nowych funkcji użytkowych, wraz z zagospodarowaniem terenu funkcjonalnie związanego z obiektem” - Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Jana Bożego w Lublinie	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	570 tys. zł
47.	„Podniesienie efektywności energetycznej budynków Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. S.Kard.Wyszyńskiego SPZOZ w Lublinie”	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	1,4 mln zł
48.	„Poprawa efektywności energetycznej budynków użytkowanych na potrzeby działalności leczniczej Samodzielnego Publicznego Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego w Chełmie”.	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	3,6 mln zł
49.	Termomodernizacja w Samodzielnym Publicznym Szpitalu Wojewódzkim im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	1,2 mln zł
50.	"Prospektywna pełnoprofilowa onkologia dla Lubelszczyzny - doposażenie Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej im. św. Jana z Dukli w Lublinie poprzez zwiększenie jakości i dostępności do specjalistycznych świadczeń onkologicznych"	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	73 tys. zł
51.	„Poprawa efektywności działalności wojewódzkich podmiotów leczniczych w obszarach potrzeb zdrowotnych mieszkańców województwa lubelskiego poprzez niezbędne, z punktu widzenia udzielania świadczeń zdrowotnych, prace remontowo – budowlane, w tym zakresie dostosowania infrastruktury do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, a także wyposażenia w sprzęt medyczny” - Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Chełmie	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	85 tys. zł
52.	„Rozwój elektronicznych usług publicznych oraz elektronicznej dokumentacji medycznej w SPSzW im. Jana Bożego w Lublinie oraz SPSZW w Radecznicy”.	art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej	zadanie zostało zrealizowane	86 tys. zł
53.	„Realizacja najpilniejszych potrzeb związanych z rozbudową i przebudową instalacji tlenu medycznego w podmiotach medycznych z terenu województwa lubelskiego w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Lublinie”	Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych; art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej;	zadanie zostało zrealizowane	15 tys. zł
54.	Realizacja najpilniejszych potrzeb związanych z rozbudową i przebudową instalacji tlenu medycznego w podmiotach medycznych z terenu województwa lubelskiego w Instytucie Medycyny Wsi im. Witolda Chodźki w Lublinie	Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych; art. 114 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej;	zadanie zostało zrealizowane	100 tys. zł

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DZIIPS UMWL, 2022 r.

7.3.Obszar: POMOC I INTEGRACJA SPOŁECZNA

Pomoc i integracja społeczna mają na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Polega na wspieraniu osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Poziom jakości i zakresu pomocy społecznej warunkowany jest **dostępnością placówek** oraz jakością **zróżnicowania świadczonych usług** w odniesieniu do potrzeb regionalnych. W tym kontekście w województwie lubelskim odnotowano:

- **zwiększenie** liczby placówek stacjonarnej pomocy społecznej z 90 w 2018 r. do 101 w 2021 r.,
- **wzrost** liczby miejsc we wszystkich placówkach pomocy społecznej w województwie z 5 717 (2018 r.) do 5 925 (2021 r.), tj. o 3,6%.

W odniesieniu do **kształtowania się usług** pomocy społecznej obserwuje się:

- **spadek** wskaźnika **zagrożenia ubóstwem** z 26,5% (2019 r.) do 24,4% (2020 r.), tj. o 2,1 p. proc. (w Polsce o 0,6 p. proc.). W 2019 r. na terenie województwa lubelskiego, w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granicy ubóstwa skrajnego (tzw. minimum egzystencji) funkcjonowało 6,8% osób. Poniżej relatywnej granicy ubóstwa żyło 17,5% osób. Stopa ubóstwa "ustawowego" wyniosła 12,6% (dane dla 2020 r, ze względu na pandemię wirusa COVID-19 nie są dostępne dla województw);
- **spadek** liczby osób na 10 tys. ludności, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej z 266,5 (2018) do 234,1 (2020), tj. o 32,4 (w Polsce na tym samym poziomie) (Wykres 15).

Ważnym wskaźnikiem dotyczącym sytuacji materialnej jest **zamożność społeczeństwa**, która rozpatrywana jest zarówno przez pryzmat dochodów jak i wydatków gospodarstw domowych. Województwo lubelskie na tle kraju znajduje się wśród regionów o relatywnie niskim poziomie zamożności. Przeciętna liczba osób pracujących przypadająca na gospodarstwo domowe wynosi, podobnie jak w kraju 1 osobę, średnio gospodarstwo domowe liczy od 2 do 3 osób.

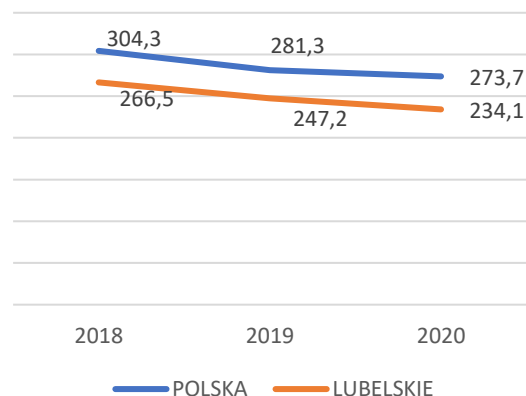
- Wskaźnik **miesięcznego wynagrodzenie brutto**, kształtuje się wciąż poniżej średniej dla Polski, pomimo obserwowanego corocznego przyrostu, w 2020 r. wyniósł 4915 zł, co stanowi około 89% przeciętnego wynagrodzenia w kraju wynoszącego w analizowanym roku 5523 zł. Wysokość wynagrodzeń plasuje lubelskie na 11 miejscu wśród województw.

- **wzrost** liczby miejsc we wszystkich placówkach pomocy społecznej o 3,6%
- **spadek** wskaźnika zagrożenia ubóstwem o 2,1 p. proc.
- **spadek** liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej o 31%
- **wzrost** przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę o 10%
- **148 tys. rodzin (342 tys. dzieci)** pobierających świadczenie **Rodzina 500 plus**

- **Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę** w 2020 r. wyniósł 1679 zł, nastąpił wzrost o 10% względem 2018 r. (1528 zł). Wskaźnik kształtuje się poniżej średniej dla Polski (1 919 zł w 2020 r.).
- **spadek** liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, z 76 369 (2018 r.) do 52 558 (2021 r.), tj. o 31%. Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenia stanowi 2,5% mieszkańców woj. lubelskiego, a głównymi powodami przyznania wsparcia było:
 - ubóstwo – 22 163 rodziny (mniej o ponad 7,4 tys. niż w 2018 r.)
 - długotrwała i ciężka choroba – 18 109 rodzin (mniej o ponad 5,4 tys. niż w 2018 r.)
 - bezrobocie – 16 487 rodzin (mniej o ponad 5,2 tys. niż w 2018 r.)
 - niepełnosprawność – 15 866 rodzin (mniej o ponad 5,1 tys. niż w 2018 r.)

Wykres 15 Osoby, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności w latach 2018-2020

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2022 r.

Miesięcznie świadczenia wychowawcze z programu **Rodzina 500 plus** w 2020 r. pobierało około 148 tys. rodzin, co przekłada się na ponad 342 tys. dzieci otrzymujących wsparcie.

W 2020 r **wskaźnik osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub niezdolności do pracy** przypadających na 10 tys. mieszkańców kształtował się w przedziale 673-716 osób. Wartość **wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych** w roku 2020 wyniosła 19,3%.

Województwo lubelskie, podobnie jak pozostałe regiony kraju, dotknięte jest **procesem starzenia się społeczeństwa**. **Współczynnik obciążenia demograficznego** osobami starszymi wzrósł z poziomu 26,8 w 2018 r. do 28,8 w 2020 r., tj. o 2 osoby. Współczynnik kształtuje się powyżej średniej dla Polski (28,2 w 2020 r.). W 2020 r. około 3,1 tys. osób w wieku senioralnym korzystało z zakładów stacjonarnych pomocy społecznej.

Działalność Zarządu Województwa Lubelskiego w zakresie pomocy i integracji społecznej

W 2021 roku samorząd zaangażował się we wsparcie rozwoju na terenie województwa **centrów usług społecznych**. Dotychczas, na terenie województwa lubelskiego powstały **4 centra usług społecznych**: w Bełżycach, Wojcieszkowie, Opolu Lubelskim i Świdniku. ROPS w Lublinie jako **pierwszy w kraju** podjął się organizacji **szkoleń** pod kątem przygotowania kadr dla przyszłych CUS-ów. Do końca 2021 r. przeszkolono łącznie **171 osób**.

W latach 2018-2021 zrealizowano łącznie 27 **szkoleń dla przedstawicieli kadr pomocy społecznej**, w których uczestniczyło ponad 2,5 tys. osób.

Kluczową rolę w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej pełni **Ośrodek Adopcyjny w Lublinie**. W 2021 r. w woj. lubelskim zostało przysposobionych **67 dzieci**. W latach 2018-2020 zostało zgłoszonych do adopcji **690** dzieci, spośród których **149**

zakwalifikowano do adopcji. Natomiast **198** dzieci zostało przysposobionych na terenie Polski, 2 dzieci w przysposobieniu międzynarodowym. W ciągu 4 lat wydano **230** świadectw ukończenia szkolenia dla kandydatów przysposobienia dziecka.

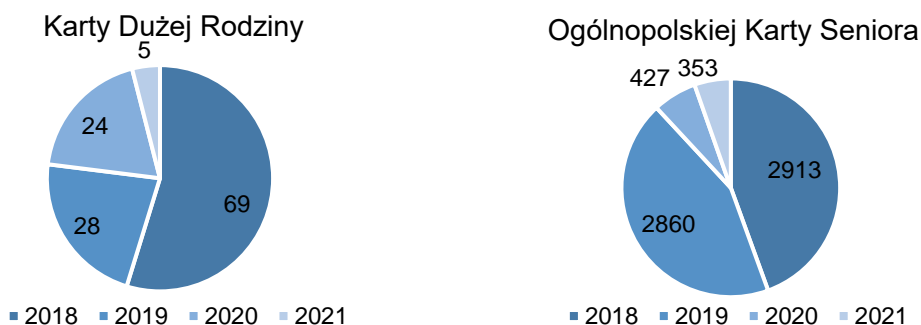
W 2021 roku rozpoczęto prace nad opracowaniem **Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji**, jego celem jest zaplanowanie w cyklach trzyletnich szczegółów interwencji w zakresie rozwoju usług społecznych z uwzględnieniem środków finansowych z różnych źródeł (w tym UE) i z udziałem szerokiego grona wykonawców.

ZWL aktywnie wspierał rozwój bazy i infrastruktury usług społecznych. Na przebudowę i rozbudowę obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych w latach 2018-2021 wydano **ok. 11 mln zł.** (środki PFRON), dotyczyło to 25 obiektów na terenie woj. lubelskiego. W latach 2018-2021 udzielono wsparcia finansowego ze środków PFRON na dofinansowanie kosztów działania 8 Zakładów Aktywności Zawodowej funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego w wysokości ponad 30 mln zł. Ponadto w 2021 roku dofinansowano utworzenie nowego Zakładu Aktywności Zawodowej w Jaszczowie w wysokości ok. 1 mln zł. Pozwoliło to na wzrost zatrudnienia osób niepełnosprawnych w Zakładach Aktywności Zawodowej z 278 osób do 324 osób.

W latach 2018-2021 podpisano łącznie ok. **551** umów z podmiotami realizującymi usługi społeczne w zakresie m. in.: rehabilitacji osób niepełnosprawnych, pomocy społecznej, profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii i/lub HIV/AIDS oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W zakresie wspierania rodzin wielodzietnych w ramach **Regionalnej Karty Dużej Rodziny** wydano **126 kart dla 27 rodzin**, natomiast w ramach wspieranie osób starszych w ramach **Ogólnopolskiej Karty Seniora** wydano **6553 kart** (wykres 16).

Wykres 16 Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny oraz Ogólnopolskiej Karty Seniora w latach 2018-2021

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2022 r.

Działania podjęte w 2021 r.:

- powołanie **Lubelskiego Obserwatorium Polityki Społecznej (LOPS)**
- utworzenie **Regionalnego Punktu Diagnostyki i Terapii FAS/FASD**, drugi taki ośrodek w kraju
- zainicjowanie działalności **4 Centra Usług Społecznych**
- przeznaczenie **ok. 11 mln zł** (2018-2021) na przebudowę i rozbudowę obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych
- **551 umów** z podmiotami realizującymi **usługi społeczne** (2018-2021)

Istotną rolę w kreowaniu polityki senioralnej województwa lubelskiego spełnia **Wojewódzka Rada ds. Polityki Senioralnej**, która jest organem opiniodawczo-doradczy Zarządu Województwa Lubelskiego.

W latach 2018-2021 województwo lubelskiego otrzymało wsparcie przeznaczone na rozwój usług społecznych w ramach **Europejskiego Funduszu Społecznego**:

- w ramach **programu POWER** (działanie 2.5 i 2.8) podpisano 9 projektów o łącznej wartości ok. 16,6 mln zł.
- w ramach **programu RPOWL** (działanie 11.3) podpisano 4 projekty o łącznej wartości ok. 3,9 mln zł.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące głównych efektów i dokumentów, na podstawie których ZWL prowadzi polityki rozwojowe oraz realizowane zadania w obszarze pomocy i integracji społecznej przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Tabela 7, Tabela 8)

Tabela 7. Strategie i programy w obszarze pomocy i integracji społecznej

L.p.	Nazwa dokumentu	Nr, data i nazwa organu przyjmującego dokument	Działania formalne w 2021 roku
1.	Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXXVIII/612/2013 z dnia 20 grudnia 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	Monitoring realizacji Programów: <ul style="list-style-type: none"> – Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych na lata 2014-2020, – Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2017-2020 – Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2017-2020, – Wojewódzki Program na Rzecz Osób Starszych na lata 2016-2020, – Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020, – Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2014-2020, – Regionalny Program Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2016-2020.
2.	Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030	Uchwała Nr XXII/374/2020 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030	Opracowanie dokumentu i przedłożenie Komisji Rodziny Pracy i Polityki Społecznej Sejmiku Województwa Lubelskiego oraz skierowanie pod obrady Sejmiku Województwa Lubelskiego.
3.	Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych na lata 2014-2020	Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XLV/701/2014 z dnia 26 maja 2014 r. w sprawie przyjęcia „Programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych na lata 2014-2020” Przyjęcie zaktualizowanej treści Programu - Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XLV/658/2018 z dnia 13 listopada 2018 r. zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia „Programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych na lata 2014-2020”	Monitoring i ewaluacja Programu: <ul style="list-style-type: none"> – Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego Nr CCLXXIX/4923/2021 z dnia 20 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu pn. Raport z monitoringu Realizacji Programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych na lata 2014 – 2020 – dane za 2020 rok
4.	Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2017-2020	Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXV/363/2016 z dnia 30 grudnia 2016 r. w sprawie przyjęcia Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2017-2020	Raport z wykonania w 2020 roku Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2017-2020: <ul style="list-style-type: none"> • Uchwała Nr CCXXXI/4206/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 9 lutego 2021 r. • Dokument przedłożono Komisji Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Sejmiku Województwa Lubelskiego. • Protokół nr XXIV/2021 z sesji Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 29 marca 2021 r.
5.	Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2017-2020	Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXV/362/2016 z dnia 30 grudnia 2016 r. w sprawie przyjęcia Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2017-2020	Raport z Monitoringu Programu: <ul style="list-style-type: none"> – Raport z Monitoringu Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2017-2020 za 2020 rok przez ZWL, Uchwała Nr CCLXXIV/4834/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 1 lipca 2021 r. Dokument przedłożono Komisji Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Sejmiku Województwa Lubelskiego.

6.	Wojewódzki Program na Rzecz Osób Starszych na lata 2016-2020	Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego Nr LXXIII/1526/2015 z dnia 22 grudnia 2015 r. w sprawie przyjęcia „Wojewódzkiego Programu na Rzecz Osób Starszych na lata 2016-2020”	Monitoring i ewaluacja Programu: – „Raport końcowy z monitoringu i ewaluacji Wojewódzkiego Programu na Rzecz Osób Starszych na lata 2016-2020 - Uchwała nr CCCIV/5337/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 15 października 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu, – przedłożenie dokumentu Komisji Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Sejmiku Województwa Lubelskiego.
7.	Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017 – 2020	Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXV/361/2016 z dnia 30 grudnia 2016 r. w sprawie przyjęcia Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020	Raport z Monitoringu i Ewaluacji Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020 za rok 2020: • Uchwała Nr CCLXXVII/4900/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 13 lipca 2021 r. Dokument przedłożono Komisji Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Sejmiku Województwa Lubelskiego.
8.	Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie lubelskim do 2020 roku	Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego Nr CVIII/2216/2016 z dnia 14 czerwca 2016 r. w sprawie przyjęcia „Regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej w województwie lubelskim do roku 2020”	– Raport z monitoringu i ewaluacji końcowej Regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej w województwie lubelskim do roku 2020 UCHWAŁA NR CCLXXXII/4992/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 27 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu – przedłożenie dokumentu Komisji Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Sejmiku Województwa Lubelskiego.
9.	Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2014-2020	Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XLIII/664/2014 z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie przyjęcia Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2014-2020	Monitoring Programu: – „Raport z monitoringu Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2014-2020 za 2020 rok” - Uchwała Nr CCLXXXVII/5084/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 17 sierpnia 2021 r w sprawie przyjęcia dokumentu, – przedłożenie dokumentu Komisji Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Sejmiku Województwa Lubelskiego.
10.	Regionalny Program Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2016-2020	Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XIII/200/2015 z dnia 30 grudnia 2015 r. w sprawie przyjęcia Regionalnego Programu Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2016-2020	Monitoring Programu: – „Raport z monitoringu Regionalnego Programu Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2016 – 2020 za 2020 rok” – Uchwała Nr CCLXXIX/4922/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 20 lipca 2021 r w sprawie przyjęcia dokumentu, – przedłożenie dokumentu Komisji Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Sejmiku Województwa Lubelskiego.
11.	Wojewódzki program poszerzenia, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia społecznego na lata 2018-2022.	Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego Nr CCLVIII/5064/2018 z dnia 20 marca 2018 r. w sprawie przyjęcia „Wojewódzkiego programu poszerzenia, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia społecznego na lata 2018 - 2022”	Monitoring Programu: – Raport z monitoringu Wojewódzkiego programu poszerzenia, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia społecznego na lata 2018 – 2022 za 2020 r. - Uchwała Nr CCLXXXVII/5085/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 17 sierpnia 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu, – przedłożenie dokumentu Komisji Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Sejmiku Województwa Lubelskiego.
12.	Wojewódzki program rozwoju zróżnicowanych form wspieranego i wspomaganego zatrudnienia oraz przedsiębiorczości społecznej dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym z	Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego Nr XXXIII/720/2019 z dnia 2 kwietnia 2019 r. w sprawie przyjęcia Wojewódzkiego programu rozwoju zróżnicowanych form wspieranego i wspomaganego zatrudnienia oraz przedsiębiorczości społecznej dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym z	Monitoring i ewaluacja Programu: – Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego Nr CCLXXII/4791/2021 z dnia 22 czerwca 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu pn. Raport z monitoringu Wojewódzkiego Programu rozwoju zróżnicowanych form wspieranego i wspomaganego zatrudnienia oraz przedsiębiorczości

zaburzeniami psychicznymi	z zaburzeniami psychicznymi	<p>społecznej dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi (na lata 2019 – 2022) – za 2020 rok.</p> <ul style="list-style-type: none"> – otwarty konkurs ofert na wsparcie realizacji zadania „Wdrożenie zindywidualizowanych form wsparcia skutkujących włączeniem osób z zaburzeniami psychicznymi w rynek pracy” w 2021 roku – Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego Nr CCXXXI/4205/2021 z dnia 9 lutego 2021 r. w sprawie powołania komisji konkursowej w celu zaopiniowania ofert złożonych w ramach otwartego konkursu ofert na wsparcie realizacji zadania nt. „Wdrożenie zindywidualizowanych form wsparcia skutkujących włączeniem osób z zaburzeniami psychicznymi w rynek pracy” w 2021 roku – ogłoszonego w dniu 27 stycznia 2021 r. Konkurs nie został rozstrzygnięty. Oferty złożone w odpowiedzi na ogłoszenie konkursowe nie spełniły wymagań formalnych lub merytorycznych zawartych w ogłoszeniu, w związku z czym nie zostały rekomendowane do realizacji. – Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego Nr CCXLV/4420/2021 z dnia 23 marca 2021 r. w sprawie powołania komisji konkursowej w celu zaopiniowania ofert złożonych w ramach otwartego konkursu ofert na wsparcie realizacji zadania nt. „Wdrożenie zindywidualizowanych form wsparcia skutkujących włączeniem osób z zaburzeniami psychicznymi w rynek pracy” w 2021 roku – ogłoszonego w dniu 9 marca 2021 r. – Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego Nr CCLV/4548/2021 z dnia 20 kwietnia 2021 r. w sprawie zatwierdzenia prac komisji konkursowej powołanej w celu zaopiniowania ofert złożonych przez organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w ramach otwartego konkursu ofert Nr DZR/2/SWL/2021 ogłoszonego w dniu 9 marca 2021 r. na wsparcie realizacji zadania nt. „Wdrożenie zindywidualizowanych form wsparcia skutkujących włączeniem osób z zaburzeniami psychicznymi w rynek pracy” w 2021 roku. Przyjęto do realizacji 4 projekty.
13. Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych na lata 2021 – 2025	Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXIII/384/2021 z dnia 19 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia Programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych na lata 2021 – 2025”.	Opracowanie dokumentu i przedłożenie Komisji Rodziny Pracy i Polityki Społecznej Sejmiku Województwa Lubelskiego oraz skierowanie pod obrady Sejmiku Województwa Lubelskiego
14. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2021-2024	Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXII/373/2020 z dnia 21 grudnia 2020 r.	Opracowanie dokumentu i przedłożenie Komisji Rodziny Pracy i Polityki Społecznej Sejmiku Województwa Lubelskiego oraz skierowanie pod obrady Sejmiku Województwa Lubelskiego.
15. Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2021-2024	Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXII/372/2020 z dnia 21 grudnia 2020 r.	Opracowanie dokumentu i przedłożenie Komisji Rodziny Pracy i Polityki Społecznej Sejmiku Województwa Lubelskiego oraz skierowanie pod obrady Sejmiku Województwa Lubelskiego.
16. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021 (kontynuacja WPPPwR na lata 2017-2020)	Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXII/371/2020 z dnia 21 grudnia 2020 r.	Opracowanie dokumentu i przedłożenie Komisji Rodziny Pracy i Polityki Społecznej Sejmiku Województwa Lubelskiego oraz skierowanie pod obrady Sejmiku Województwa Lubelskiego.

17.	Wojewódzki Program na Rzecz Osób Starszych na lata 2021-2025	Uchwała Nr XXIII/386/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 19 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia Wojewódzkiego Programu na Rzecz Osób Starszych na lata 2021-2025	Opracowanie dokumentu i przedłożenie Komisji Rodziny Pracy i Polityki Społecznej Sejmiku Województwa Lubelskiego oraz skierowanie pod obrady Sejmiku Województwa Lubelskiego.
18.	Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Lubelskim na lata 2021-2027	Uchwała nr CCLXX/4752/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 15 czerwca 2021 roku w sprawie przyjęcia regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Lubelskim na lata 2021 - 2027	Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Lubelskim na lata 2021 – 2027 został opracowany i przyjęty do realizacji w czerwcu 2021 roku.
19.	Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2021-2025	Uchwała Nr XXIII/383/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 19 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2021-2025	Opracowanie dokumentu i przedłożenie Komisji Rodziny Pracy i Polityki Społecznej Sejmiku Województwa Lubelskiego oraz skierowanie pod obrady Sejmiku Województwa Lubelskiego.
20.	Regionalny Program Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2021-2025	Uchwała Nr XXIII/385/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 19 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia Regionalnego Programu Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2021-2025	Opracowanie dokumentu i przedłożenie Komisji Rodziny Pracy i Polityki Społecznej Sejmiku Województwa Lubelskiego oraz skierowanie pod obrady Sejmiku Województwa Lubelskiego.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DZiPS UMWL oraz ROPS, 2022 r.

Tabela 8. Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze pomocy i integracji społecznej

L.p.	Nazwa zadania	Podstawa (formalna / prawna / organizacyjna) realizacji zadania	Miernik realizacji zadania (2021 r.)	Wartość finansowa (2021 r.): (w tym udział środków z Budżetu WL w zł) oraz źródło finansowania
1.	Rozwój bazy i infrastruktury obiektów usług społecznych			
1.1.	Przebudowa i rozbudowa obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 6 sierpnia 2004 r. w sprawie określenia zadań samorządu województwa, które mogą być dofinansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych 	<ul style="list-style-type: none"> 3 obiekty 	Koszt: <ul style="list-style-type: none"> 2 mln zł (środki PFRON)
1.2.	Wsparcie tworzenia i funkcjonowania zakładów aktywności zawodowej	<ul style="list-style-type: none"> Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 lipca 2012 r. w sprawie zakładów aktywności zawodowej 	<ul style="list-style-type: none"> 8 funkcjonujących Zakładów Aktywności Zawodowej (Puławy, Łęczna, Stoczek Łukowski, Przeorsk, Lublin, Janów Lubelski, Łuków, Kock) oraz 1 utworzony i rozpoczynający działalność z dniem 31.12.2021 r. (Jaszczów) 	Koszt: <ul style="list-style-type: none"> 10,5 mln zł, w tym: <ul style="list-style-type: none"> działalność ZAZ kwota: <ul style="list-style-type: none"> 8,7 mln zł (środki PFRON) 819 tys. zł (środki Budżetu WL)

				– utworzenie ZAZ kwota: 969 tys. zł (środki PFRON)
1.3.	Działalność Regionalnego Punktu Diagnozy i Terapii FAS/FASD przy ROPS w Lublinie	<ul style="list-style-type: none"> Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025 	<ul style="list-style-type: none"> Przyjęto 59 zgłoszeń do diagnozy, Zatrudniono 9 specjalistów, zrealizowali diagnozy w wymiarze: lekarz pediatra – 178 godzin lekarz psychiatra – 70 godzin psycholog diagnosta – 454 godziny terapeuta integracji sensorycznej – 106 godzin neurologopeda – 97 godzin pedagog kliniczny – 273 godziny Zakupiono sprzęt i wyposażenie gabinetu do badań psychologicznych, gabinetu do badań lekarskich i sali do przeprowadzenia terapii SI. 	Koszt: 209 tys. zł (środki Budżetu WL)
1.4.	Działalność Regionalnego Punktu Diagnozy i Terapii FAS/FASD przy ROPS w Lublinie	<ul style="list-style-type: none"> Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025 zakupienie 2 webinarów dla 80 osób spotkania z pracownikami pieczy zastępczej, rodzinami zastępczymi, pracownikami placówek opiekuńczo-wychowawczych, nauczycielami, pedagogami szkolnymi, uczniami, 12 spotkań 402 osoby 	<ul style="list-style-type: none"> Prowadzenie działalności edukacyjnej – przygotowanie 10 filmów edukacyjnych o tematyce FAS 	Kwota wydatkowana: 19 tys. zł (środki Budżetu WL)
1.5.	Wsparcie Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Lublinie przy Szpitalu Neuropsychiatrycznym im. prof. M. Kaczyńskiego Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Lublinie.	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi 	<ul style="list-style-type: none"> 1 Umowa ze Szpitalem Neuropsychiatrycznym im. prof. M. Kaczyńskiego SPZOZ w Lublinie w sprawie funkcjonowania Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia 	Koszt: 65 tys. zł (środki Budżetu WL)
2.	Współpraca z podmiotami realizującymi usługi społeczne			
2.1.	Zlecenie fundacjom i organizacjom pozarządowym realizację zadań w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 r. w sprawie rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zlecanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym 	84 umowy w tym: <ul style="list-style-type: none"> 58 umów w drodze otwartego konkursu ofert 26 umów z pominięciem procedury konkursowej 	Koszt: 1,5 mln zł (środki PFRON)
2.2.	Zlecenie organizacjom pozarządowym zadań z zakresu pomocy społecznej (zapobiegania dysfunkcjom rodzin, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób starszych, wspierania działań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym).	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie Uchwała Nr XX/338/2020 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 27 października 2020 r. w sprawie „Programu Współpracy Samorządu Województwa 	29 umów z organizacjami pozarządowymi w tym: <ul style="list-style-type: none"> 3 w trybie pozakonkursowym 26 w ramach otwartego konkursu ofert 	Koszt: 207 tys. zł w tym: – 28 tys. zł w trybie pozakonkursowym – 180 tys. zł w ramach otwartego konkursu ofert (środki z budżetu WL)

		Lubelskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2021 rok”		
2.3.	Zlecenie zadań publicznych organizacjom pozarządowym (w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii)	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie Uchwała Nr XX/338/2020 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 27 października 2020 r. w sprawie „Programu Współpracy Samorządu Województwa Lubelskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2021 rok” 	31 umów z organizacjami pozarządowymi, w tym: <ul style="list-style-type: none"> 23 w ramach otwartego konkursu ofert, 8 w trybie pozakonkursowym 	Koszt: 550 tys. zł w tym: <ul style="list-style-type: none"> 478 tys. zł tryb konkursowy, 72 tys. zł tryb pozakonkursowy (środki Budżetu WL)
2.4.	Zlecenie fundacjom i organizacjom pozarządowym realizacji zadań w zakresie realizacji Wojewódzkiego Programu rozwoju zróżnicowanych form wspieranego i wspomaganego zatrudnienia oraz przedsiębiorczości społecznej dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi	<ul style="list-style-type: none"> Wojewódzki Program rozwoju zróżnicowanych form wspieranego i wspomaganego zatrudnienia oraz przedsiębiorczości społecznej dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi 	<ul style="list-style-type: none"> 4 umowy w drodze otwartego konkursu ofert 	Koszt: <ul style="list-style-type: none"> 60 tys. zł (środki Budżetu WL)
3.	Działania w zakresie pomocy społecznej, polityki senioralnej oraz wspierania dziecka i rodziny			
3.1.	Wspieranie rodzin wielodzietnych w ramach Regionalnej Karty Dużej Rodziny	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 	<ul style="list-style-type: none"> 5 kart dla 1 rodziny 	nie dotyczy
3.2.	Wspieranie osób starszych w ramach Ogólnopolskiej Karty Seniora	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> 353 wydane karty seniora w 2021 r. 	nie dotyczy
3.3.	Przeprowadzenie konkursów promujących innowacyjne i wielozakresowe działania na rzecz seniorów	<ul style="list-style-type: none"> Wojewódzki Program na Rzecz Osób Starszych na lata 2021 - 2025 	<ul style="list-style-type: none"> 2 konkursy, tj. „Gmina przyjazna Seniorom” i „Aktywny Senior” 	nie dotyczy
3.4.	Zorganizowanie Konferencji „Wojewódzki Dzień Seniora”	<ul style="list-style-type: none"> Wojewódzki Program na Rzecz Osób Starszych na lata 2021 - 2025 	<ul style="list-style-type: none"> 1 wydarzenie – 500 osób 	178 tys. zł (środki z budżetu WL)
3.5.	Reklama prasowa dot. działalności Samorządu Województwa Lubelskiego na rzecz seniorów	<ul style="list-style-type: none"> Wojewódzki Program na Rzecz Osób Starszych na lata 2021 - 2025 	<ul style="list-style-type: none"> Emisja w wersji papierowej i w formie artykułu sponsorowanego w wydaniu elektronicznym w Kurierze Lubelskim 	1,8 tys. zł (środki z budżetu WL)
3.6.	Zapewnienie dzieciom stabilnej, bezpiecznej przyszłości w rodzinie adopcyjnej	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 	<ul style="list-style-type: none"> 215 dzieci zgłoszonych 56 zakwalifikowanych do adopcji 42 dokonanych doborów rodziny adopcyjnej zgodnie z indywidualnymi potrzebami dziecka 67 dzieci przysposobionych 18 dzieci zgłoszonych do Wojewódzkiego Banku Danych 3 dzieci zgłoszonych do Centralnego Banku Danych (dla których nie znaleziono rodziny w Polsce) 	nie dotyczy

3.7.	Działania diagnostyczno- konsultacyjne w zakresie pieczy zastępczej	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 	<ul style="list-style-type: none"> • 2 132 porady, wywiady, badania 	nie dotyczy
3.8.	Szkolenia dla kandydatów do przysposobienia dziecka	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 	<ul style="list-style-type: none"> • 63 świadectwa ukończenia szkolenia 	nie dotyczy
3.9.	Wydawanie opinii kwalifikacyjnej o kandydatach do przysposobienia	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 	<ul style="list-style-type: none"> • 73 wydanych opinii 	nie dotyczy
3.10.	Udział w ocenie sytuacji dziecka umieszczonego w instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 	<ul style="list-style-type: none"> • 933 posiedzeń zespołów w sprawie 1 550 dzieci 	nie dotyczy
3.11.	Udzielanie pomocy i wsparcia psychologiczno-pedagogicznego	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 	<ul style="list-style-type: none"> • 478 porad w ramach wspierania rodzin adopcyjnych • 258 porad w ramach wspierania rodzin naturalnych 	nie dotyczy
3.12.	Produkcja plakatów promujących rodzicielstwo zastępcze oraz ulotek dot. Regionalnego Punktu Diagnostyki i Terapii FAS/FASD	<ul style="list-style-type: none"> • Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2021-2025 	<ul style="list-style-type: none"> • 300 plakatów • 300 ulotek 	1,7 tys. zł (środki z budżetu WL)
3.13.	Produkcja spotu pt. „Zostań rodzicem zastępczym” oraz jego emisja w TVP3 Lublin	<ul style="list-style-type: none"> • Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2021-2025 	<ul style="list-style-type: none"> • Emisja w okresie 1.08.2021 – 30.09.2021 r. 	9,2 tys. zł (środki z budżetu WL)
3.14.	Spotkanie dla dzieci z rodzin zastępczych z okazji Mikołajek	<ul style="list-style-type: none"> • Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2021-2025 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 spotkanie 	817 zł (środki z budżetu WL)
3.15.	Zorganizowanie jednodniowej konferencji pn. „Dziecko – dar i zadanie” dla pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej i rodzinnej pieczy zastępczej	<ul style="list-style-type: none"> • Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2021-2025 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 wydarzenie dla 65 osób 	19 tys. zł (środki z budżetu WL)
3.16.	Produkcja spotu pt. „Twoje dziecko będzie kochane” oraz jego emisja w TVP3 Lublin	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 	<ul style="list-style-type: none"> • Emisja w okresie 13-26.12.2021 r. 	7,2 tys. zł (budżet Ośrodka Adopcyjnego)
3.17.	Produkcja spotu pt. „Adopcja” oraz jego emisja w TVP3 Lublin	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 	<ul style="list-style-type: none"> • Emisja w okresie 1.01.-10.02.2021 r. w ilości 110 powtórzeń. 	Środki z 2020 10 tys. zł. (budżet Ośrodka Adopcyjnego)

3.18.	Udział w kampaniach profilaktycznych dotyczących walki z uzależnieniami	<ul style="list-style-type: none"> Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025 	<ul style="list-style-type: none"> Porozumienie z Komendą Miejską Policji w Lublinie dotyczące kampanii „Odpal myślenie nie wchodzi w uzależnienie”, „Trzeźwy umysł na drodze” 	23 tys. zł (środki z budżetu WL)
3.19.	Opracowanie i emisja spotu reklamowego pn. „Stop przemocy domowej”	<ul style="list-style-type: none"> Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021 (kontynuacja WPPPwR na lata 2017-2020) 	<ul style="list-style-type: none"> Emisja w TVP 3 Lublin w ilości 39 powtórzeń w okresie od 4 – 26 grudnia 2021 r. 	4,8 tys. zł (środki z budżetu WL)
3.20.	Udział w kampanii edukacyjnej	<ul style="list-style-type: none"> Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025 	<ul style="list-style-type: none"> Zakup broszur: Rodzinna tajemnica. Przemoc w rodzinach z problemem alkoholowym, Przemoc i uzależnienia a aspekty prawne i proceduralne 	6,3 tys. zł (środki z budżetu WL)
3.21.	Spotkanie Mikołajkowe dla dzieci z rodzin adopcyjnych	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 	<ul style="list-style-type: none"> 1 spotkanie 	2183 zł (budżet Ośrodka Adopcyjnego), 817 zł (środki z budżetu WL)
3.22.	Spotkanie Rodzin Adopcyjnych - Majówka	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 	<ul style="list-style-type: none"> 1 spotkanie 	3 tys. zł (budżet Ośrodka Adopcyjnego)
4	Monitorowanie problemów społecznych mieszkańców województwa lubelskiego			
4.1.	Opracowanie oceny zasobów pomocy społecznej za 2020 r.	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> 1 raport diagnostyczny 	nie dotyczy
4.2.	Informacja dla pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych o działalności Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w roku 2020	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych 	<ul style="list-style-type: none"> 1 informacja 	nie dotyczy
4.3.	Opracowanie „Raportu Wojewódzkiego: „Monitorowanie problemu narkotyków i narkomanii na terenie województwa lubelskiego w roku 2020”	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii 	<ul style="list-style-type: none"> 1 raport 	nie dotyczy
5.	Koordynacja, rozwój systemu i poprawa mechanizmów wspierania usług społecznych			
5.1.	Opiniowanie wniosku o wpis do rejestru ośrodków przyjmujących grupy turnusów rehabilitacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie turnusów rehabilitacyjnych 	3 skontrolowane ośrodki przyjmujące grupy turnusów rehabilitacyjnych	nie dotyczy
5.2.	Szkolenie przedstawicieli instytucji realizujących działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> 2 szkolenia 200 uczestników 	127 tys. zł, (w tym: 26,5 tys. zł Budżet WL)
5.3.	Merytoryczna i finansowa kontrola realizacji zadań zleconych organizacjom pozarządowym w zakresie pomocy społecznej.	<ul style="list-style-type: none"> Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie 	<ul style="list-style-type: none"> 11 kontroli 	nie dotyczy
5.4.	Kontrola realizacji zadań zleconych organizacjom pozarządowym w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii	<ul style="list-style-type: none"> Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie 	<ul style="list-style-type: none"> 8 kontroli 	nie dotyczy

5.5.	Merytoryczna i finansowa kontrola realizacji zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie • Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych 	<ul style="list-style-type: none"> • 31 kontroli 	nie dotyczy
5.6.	Aktualizacja Informatora o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi.	<ul style="list-style-type: none"> • Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017 - 2022 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 informator dostępny jest na stronie www.rops.lubelskie.pl 	nie dotyczy
5.7.	Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr realizujących zadania w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii	<ul style="list-style-type: none"> • Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021- 2025 	2 szkolenia - 162 uczestników	Koszt 47 tys. zł (środki z budżetu WL)
5.8.	Aktualizacja Informatora o poradniach specjalistycznych i punktach konsultacyjnych dla rodzin z województwa lubelskiego.	<ul style="list-style-type: none"> • Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2021- 2025 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 informator dostępny na stronie www.rops.lubelskie.pl 	nie dotyczy
5.9.	Konferencja online inaugurująca rozpoczęcie realizacji szkoleń dla kadr centrum usług społecznych na terenie województwa lubelskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 wydarzenie 	3,7 tys. zł (środki z budżetu WL)
5.10.	Organizacja szkoleń specjalistycznych dla kadry centrów usług społecznych.	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych • Porozumienie o współpracy dotyczące realizacji szkoleń zawarte w dniu 18 grudnia 2020 r. pomiędzy Województwem Lubelskim -Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Lublinie a Województwem Lubelskim – Kolegium Pracowników Służb Społecznych w Lublinie 	<ul style="list-style-type: none"> • 7 szkoleń Ogółem przeszkolono 171 osób, w tym z województwa lubelskiego 137: - z zakresu zarządzania i organizacji usług (w woj. lubelskim 53 osoby); - szkolenie z zakresu opracowywania i realizacji indywidualnych planów usług społecznych (w woj. lubelskim 41 osób); 	nie dotyczy
5.11	Promocja i upowszechnianie informacji dotyczącej centrów usług społecznych na stronie internetowej ROPS w Lublinie, w tym utworzenie zakładki informacyjnej o Centrach Usług Społecznych – „Czym są Centra Usług Społecznych	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> • dostępna na stronie www.rops.lubelskie.pl 	nie dotyczy
5.12.	Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr jednostek organizacyjnych pomocy społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> • 4 szkolenia Ogółem przeszkolono 149 osób 	55 tys. zł (środki z budżetu WL)
5.13.	Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr jednostek organizacyjnych samorządu gminnego i powiatowego realizujących zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 	<ul style="list-style-type: none"> • 3 szkolenia Ogółem przeszkolono 101 osób 	29 tys. zł (środki z budżetu WL)
5.14.	Szkolenie asystentów /trenerów pracy	<ul style="list-style-type: none"> • Wojewódzki Program rozwoju różnicowanych form wspieranego i wspomaganego zatrudnienia oraz przedsiębiorczości społecznej dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi 	<ul style="list-style-type: none"> • 2 umowy 	Koszt: 19 tys. zł (środki Budżetu WL)

5.15.	Finansowanie usług asystentów/trenerów pracy	<ul style="list-style-type: none"> Wojewódzki Program rozwoju zróżnicowanych form wspieranego i wspomaganego zatrudnienia oraz przedsiębiorczości społecznej dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi 	<ul style="list-style-type: none"> 1 umowa 	Kwota: 102 tys. zł (środki Budżetu WL)
5.16.	Kampania informacyjna - „Przełamywanie stereotypów w zatrudnieniu osób z zaburzeniami psychicznymi” – 3 reportaże	<ul style="list-style-type: none"> Wojewódzki Program rozwoju zróżnicowanych form wspieranego i wspomaganego zatrudnienia oraz przedsiębiorczości społecznej dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi 	<ul style="list-style-type: none"> 1 umowa 	Koszt: 50 tys. zł (środki Budżetu WL)
5.17.	Spotkania z: 1) Osobami z zaburzeniami psychicznymi i organizacjami zrzeszającymi osoby z zaburzeniami psychicznymi i ich rodziny 2) z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego i ich jednostek organizacyjnych 3) z organizacjami pozarządowymi poświęcone zatrudnieniu osób z zaburzeniami psychicznymi w podmiotach ekonomii społecznej	<ul style="list-style-type: none"> Wojewódzki Program rozwoju zróżnicowanych form wspieranego i wspomaganego zatrudnienia oraz przedsiębiorczości społecznej dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi 	<ul style="list-style-type: none"> 1 umowa 	Koszt: 5,4 tys. zł (środki Budżetu WL)
6.	Wspieranie usług społecznych w ramach EFS			
6.1.	Samorząd przyjazny ekonomii społecznej	<ul style="list-style-type: none"> Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Lubelskim na lata 2021-2027 	<ul style="list-style-type: none"> 5 dwudniowych seminariów dot. budowy współpracy, 100 godzin doradztwa dla JST w zakresie budowania współpracy pomiędzy PES i JST oraz stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych, 1 konferencja regionalna dot. stosowania klauzul społecznych, 5 webinarów on-line z zakresu ekonomii społecznej. 	77 tys. zł (współfinansowanie ze środków EFS)
6.2.	Profesjonalizacja współdziałania	<ul style="list-style-type: none"> Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Lubelskim na lata 2021-2027 	<ul style="list-style-type: none"> 3 jednodniowe spotkania sieciujące dla PES (podmiotów ekonomii społecznej), Dwudniowa konferencja Lubelskie Forum NGO, 3 spotkania sieciujące OWES, 	61 tys. zł (współfinansowanie ze środków EFS)

6.3.	Upowszechnianie i promocja ES	<ul style="list-style-type: none"> Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Lubelskim na lata 2021-2027 	<ul style="list-style-type: none"> Targi Ekonomii Społecznej, Kiermasz świąteczny produktów PES, Certyfikacja usług i produktów PES (1 konferencja nadania certyfikatu, przedłużenie certyfikatu dla 25 PES, nadanie certyfikatu 4 PES), kampania social media przychylnie PES, społeczna kampania informacyjno – edukacyjna (kalendarz/organizer dot. ES – 100 szt., broszura o ES – 5000 szt., pakiety produktowe PES – 265 szt.) 	108 tys. zł (współfinansowanie ze środków EFS)
6.4.	Wyznaczanie kierunków rozwoju ES	Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Lubelskim na lata 2021-2027	<ul style="list-style-type: none"> Trzy spotkania Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie lubelskim 	1,6 tys. zł (współfinansowanie ze środków EFS)
6.5.	Działania skierowane do szkół i uczelni	Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Lubelskim na lata 2021-2027	<ul style="list-style-type: none"> Opracowanie i wydruk Solidarnika Społecznego – 2000 szt. 	21 tys. zł (współfinansowanie ze środków EFS)
6.6.	Wsparcie w ramach programu POWER (działanie 2.5)	Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020	1 projekt: „Liderzy Kooperacji”	- Koszt: całkowity 31 mln zł - 4 mln zł -wartość środków na realizację projektu w 2021 r.
6.7.	Wsparcie w ramach programu RPOWL (działanie 11.3.)	Ustawa z dnia 11 lipca 2014r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020	1 projekt „Ekonomia społeczna drogowskaz rozwoju społecznego”	Koszt: 467 tys. zł (wartość środków na realizację projektu w 2020)
6.8.	Wsparcie w ramach RPOWL działanie 11.2	Uchwała nr CCLXV/4681/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 21 maja 2021 r.	1 projekt: „Środowisko lokalne motorem rozwoju usług społecznych”	2 mln zł
6.9.	Wsparcie w ramach programu POWER (działanie 2.8)	Ustawa z dnia 11 lipca 2014r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020	1 projekt: „Standardy w zakresie mieszkalnictwa wspomagane dla osób chorujących psychicznie po wielokrotnych pobytach w szpitalu psychiatrycznym”	10 mln zł (wartość podpisanej umowy o dof.) Wydatki poniesione w 2021 r. – 2 mln zł
7.	Przeciwdziałanie skutkom pandemii COVID-19			
7.1.	„Razem przeciwko COVID-19-II”, Oś priorytetowa 11: Włączenie społeczne, Działanie 11.2: Usługi społeczne i zdrowotne, Priorytet inwestycyjny 9iv: Ułatwienie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym”, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020.	łagodzenie skutków wystąpienia pandemii COVID-19 oraz przeciwdziałanie jej negatywnym konsekwencjom, poprzez zakup środków ochrony indywidualnej i sprzętu. - Uchwała Nr CCLXXIII/4803/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 28 czerwca 2021 r. w sprawie wyboru do dofinansowania w trybie nadzwyczajnym i przyznanie dofinansowania na realizację projektu pt. "Razem przeciwko Covid-19! - II" przewidzianemu w ramach Osi Priorytetowej 11, Działania 11.2, RPO WL na lata 2014-2020.	47 domów pomocy społecznej, 11 instytucji opieki paliatywno-hospicyjnej, <ul style="list-style-type: none"> 10 schroniskach dla osób bezdomnych 	Koszt: 2,9 mln zł (wartość podpisanej umowy o dofinansowanie) Kwota wydatkowana w 2021 r. – 1,3 mln zł

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DZiPS UMWL oraz ROPS, 2022 r.

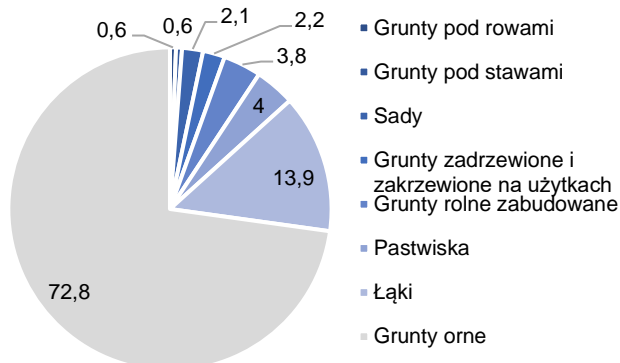
7.4.Obszar: ROLNICTWO I OBSZARY WIEJSKIE

Rolnictwo stanowi ważną dziedzinę gospodarki województwa lubelskiego, które jest jednym z najważniejszych **obszarów życielskich w kraju** z uwagi na korzystne warunki przyrodnicze, a przede wszystkim duże kompleksy bardzo dobrych i dobrych gleb występujących w centralnej i południowo-wschodniej części regionu. Przestrzeń rolnicza jest bardzo rozdrobniona, a obszary wiejskie charakteryzują się dużym rozproszeniem zabudowy co utrudnia prowadzenie wydajnej gospodarki rolnej. Na obszarach wiejskich zamieszkuje ok. 1,12 mln tj. 53,6% ogółu mieszkańców, natomiast w rolnictwie regionu zatrudnionych jest ok. 308 tys. osób, tj. 36% ogółu zatrudnionych²¹.

Użytkowanie gruntów

Powierzchnia województwa lubelskiego wynosi 2 512,3 tys. ha, z tego **70,3%** stanowią **użytki rolne**, 23,7% grunty leśne, 4,1% grunty zabudowane, natomiast nieużytki, grunty pod wodami, użytki ekologiczne i tereny różne – pozostałe 1,9%. Region zajmuje **trzecią pozycję w Polsce** pod względem powierzchni **gruntów rolnych**.

Wykres 17 Użytkowanie gruntów rolnych

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL 2022 r.

W strukturze użytkowania gruntów rolnych dominują **grunty orne** stanowiące prawie **73%** oraz **łąki** – **ok. 14%**. Na pozostałe grunty rolne składają się m.in. pastwiska – 4%, grunty zabudowane – 3,8% i inne (wykres 17).

W 2020 r. w województwie lubelskim było **161,4 tys. gospodarstw rolnych** (o 3,9% mniej niż w 2018 r.), w tym 161,0 tys. gospodarstw indywidualnych. Wg danych ARiMR w 2021 r. przeciętna **powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego** powyżej 1 ha użytków rolnych wyniosła ok. **8 ha** (spadek o ok. 5% od 2018 r.)²². Przeważały **gospodarstwa małe o powierzchni do 10 ha**, które stanowiły ponad **78%** ogólnej liczby gospodarstw rolnych²³. W regionie funkcjonowało **1695 certyfikowanych gospodarstw ekologicznych** (wzrost o ok. 13,5% od 2018 r.).

Podstawowe informacje:

1 764,6 tys. ha – użytki rolne
73 % – grunty orne
14% – łąki
161,4 tys. – gospodarstw rolnych
8 ha – średnia powierzchnia gospodarstwa indywidualnego
1695 – certyfikowanych gospodarstw ekologicznych
78% – gospodarstwa o powierzchni do 10 ha

²¹ Dane BDL GUS, 2022

²² <https://www.gov.pl/web/arimr/srednia-powierzchnia-gospodarstw-w-2021-roku>

²³ <https://lublin.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/rolnictwo-lesnictwo/rolnictwo-w-wojewodztwie-lubelskim-w-2020-r-,1,14.html>

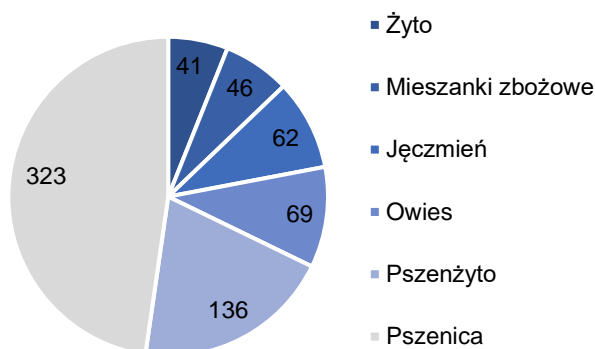
Produkcja rolnicza

Lubelszczyzna posiada korzystne warunki przyrodnicze do rozwoju rolnictwa, sprzyjające zarówno produkcji roślinnej, jak i zwierzęcej. Pod względem wartości **wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej** opracowanego w IUNG w Puławach zajmuje **trzecie miejsce w Polsce (74,1 pkt.)**.

Pod względem produkcji towarowej region lubelski zajmuje 3 miejsce w kraju z udziałem 8,5% (wzrost o 0,3% od 2018 r.). Struktura produkcji towarowej w regionie znacząco różni się od krajowej, w której przeważa produkcja zwierzęca – 56,2%. W województwie lubelskim dominuje **produkcja roślinna**, której udział w 2020 r. wyniósł **71,1%** (wzrost o 8,8%).

W strukturze zasiewów dominują **zboża**, których powierzchnia w 2020 r. wynosiła **733 tys. ha**, zaś uzyskane zbiory stanowiły ok. 10% zbiorów zbóż w Polsce (2 miejsce). Wśród zbóż prawie **48% powierzchni** zajmują zasiewy **pszenicy** (323 tys. ha), co daje Lubelszczyźnie 1 miejsce w kraju (13,6% zasiewów krajowych). Ponadto 20% powierzchni stanowią zasiewy pszenżyta, 10,2% owsa i ponad 9% jęczmienia. Najmniejszy udział mają zasiewy żyta 6,1% i mieszanek

Wykres 18 Powierzchnia zasiewów zbóż (tys. ha)

zbożowych – 6,8% (wykres 18).

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL 2022 r.

Zbiory zbóż w 2020 r. wyniosły łącznie 35,5 mln dt, co stanowiło ok. **10% zbiorów krajowych**. W stosunku do roku 2018 w Polsce nastąpił wzrost zbiorów zbóż o ok. 24%, natomiast w regionie był nieco mniejszy – na poziomie 14%.

Znaczącą pozycję w strukturze produkcji roślinnej regionu zajmują również uprawy **roślin przemysłowych**. Powierzchnia zasiewów **buraka cukrowego** w 2020 r. wyniosła 36 tys. ha (14,6% zasiewów w Polsce), natomiast zbiory wyniosły 19,3 mln dt i były niższe o ok. 20% w stosunku do roku 2018 (3 miejsce w Polsce). Powierzchnia zasiewów **rzepaku i rzepiku** wynosiła 128 tys. ha (**13%** zasiewów w Polsce), natomiast zbiory były o ok. 10% wyższe niż w latach ubiegłych i wyniosły ok. 3,8 mln dt. Pod względem produkcji rzepaku Lubelszczyzna zajmuje **2 miejsce w Polsce**. Wśród roślin przemysłowych duże znaczenie odgrywają **rośliny strączkowe**, których produkcja była największa w Polsce – ok. 1 mln dt (ok. 15% produkcji krajowej).

Zbiory głównych upraw:
18,5 mln dt – pszenica
5,9 mln dt – pszenżyto
19,3 mln dt – buraki cukrowe
3,8 mln dt – rzepak i rzepik
4,6 mln dt – ziemniaki
1 mln dt – rośliny strączkowe
130 tys. dt – tytoń
7,9 tys. dt – len

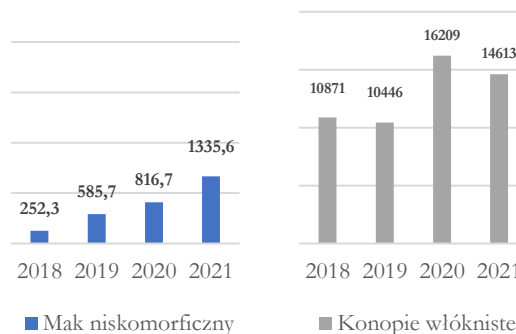
Uprawa **ziemniaków** ma nieco mniejsze znaczenie, mimo to ponad **5% powierzchni krajowych zasiewów** ziemniaków zlokalizowana jest na Lubelszczyźnie, natomiast zbiory w 2020 r. wyniosły 4,6 mln dt (8 miejsce w Polsce). **Zbiory warzyw** na Lubelszczyźnie

stanowią ponad **10%** zbiorów krajowych.

Województwo lubelskie jest również w **czołówce upraw sadowniczych**, które zajmują ponad **70,5 tys. ha** (prawie **22%** powierzchni sadów w Polsce), dostarczając na rynek prawie **18% owoców z drzew i owoców jagodowych** (2 miejsce w Polsce). Region jest liderem w uprawie **Inu** dostarczając prawie **80%** krajowych zbiorów (7,9 tys. dt) oraz w uprawie **tytoniu** – 130 tys. dt (ok. **64%** produkcji w Polsce).

W ostatnich latach można zauważyć gwałtowny wzrost zainteresowania uprawą **maku**, co przekłada się na wzrost powierzchni uprawy o prawie **530%**. Nieco mniejszą dynamikę wykazuje uprawa **konopi włóknistych** – wzrost powierzchni o prawie **35%** w stosunku do roku 2018. W 2021 r. pod uprawy **konopi włóknistych** przeznaczono ponad **14,6 tys. ha**, a pod uprawy **maku niskomorfinowego 1,3 tys. ha**²⁴. W 2021 roku wydano **15 zezwoleń** na skup konopi włóknistych oraz maku niskomorfinowego.

Wykres 19 Powierzchnia upraw maku niskomorfinowego i konopi włóknistych (ha)

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL 2022 r.

W ostatnich latach w województwie obserwuje się zmniejszenie produkcji zwierzęcej na rzecz produkcji roślinnej. Mimo to **udział w pogłowiu zwierząt** w sztukach przeliczeniowych LSU wzrósł z 5,4% w 2018 r. do **14,6%** w 2020 r., co daje 3 miejsce w Polsce. Natomiast wyraźny **spadek o ponad 21%** wystąpił w ilości pogłowia **trzody chlewnej**, które w 2021 r. wynosiło 432,5 tys. sztuk (7 miejsce w Polsce). **Pogłowie bydła** nieznacznie zwiększyło się o **1,1%** i w 2021 r. wynosiło ponad 377 tys. sztuk (7 miejsce w Polsce). Na stałym poziomie utrzymuje się pogłowie **owiec – 18,8 tys. szt. i kóz – 3,45 tys. sztuk**, co daje 5 miejsce w kraju. Pogłowie koni wynosi ok. **20,5 tys. sztuk**. Pod względem pogłowia drobiu województwo zajmuje 8 miejsce w kraju z ponad 9 mln sztuk (5% pogłowia w Polsce).

Przetwórstwo rolno-spożywcze

Przemysł spożywczy stanowi jedną z podstawowych gałęzi przemysłu w województwie lubelskim, a jego udział w 2020 r. wyniósł **22,4% ogólnej produkcji przemysłowej**. Głównymi ośrodkami koncentracji przemysłu rolno-spożywczego są: powiat lubelski i m. Lublin, powiat puławski i powiat janowski, Biała Podlaska, Chełm, Zamość, Tomaszów Lubelski. Najlepiej rozwiniętymi gałęziami przemysłu spożywczego są: owocowo-warzywny, cukrowniczy, mleczarski, młynarski, piwowarski oraz tytoniowy, a także produkcja miodów pitnych, herbat i syropów ziołowych.

Pogłowie zwierząt:

- 14,6%** – udział w pogłowiu zwierząt
- 432,5 tys. szt.** – trzoda chlewna
- 377 tys. szt.** – bydło
- 9 mln szt.** – drób
- 20,5 tys. szt.** – konie
- 18,8 tys. szt.** – owce
- 3,5 tys. szt.** – kozy

²⁴ Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXIII/387/2021 z dnia 19 lutego 2021 roku

W 2020 r. Lubelszczyzna dostarczyła m.in. **9,8% krajowej produkcji mięsa wołowego i 7,1% wieprzowiny**. Ponadto dostarczyła 6,7% krajowej produkcji soków owocowych i warzywnych, 1,8% mleka, 15% serów podpuszczkowych dojrzewających oraz 3,5% produkcji twarogu. Największy udział region miał w produkcji **mąki pszennej – 16,2%** oraz **mąki żytniej – 9,4%**²⁵.

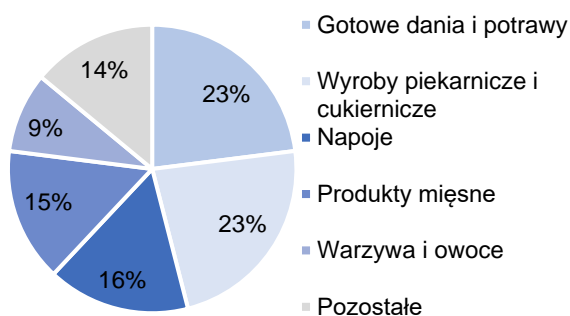
W celu umocnienia pozycji rynkowej poprzez osiągnięcie większych korzyści oraz eliminację pośredników handlowych rolnicy organizują się w grupy producenckie. Dają one możliwość udziału w nowoczesnych kanałach dystrybucji, kontraktacji produkcji, a także realizacji funkcji z kolejnych ogniw łańcucha żywnościowego (w tym przetwórstwa). Wg rejestru grup producenckich prowadzonego przez ARiMR w 2021 r. w województwie lubelskim uznanych było **10 grup producenckich**, w tym 6 działających w północnej części województwa w zakresie produkcji świń żywych i mięsa wieprzowego świeżego, 3 grupy zajmujące się produkcją suszonych liści tytoniu oraz 2 grupy zajmujące się produkcją ziarna zbóż i nasion roślin oleistych. Pod względem liczby członków **dominują grupy tytoniowe** zrzeszające prawie 90% wszystkich członków uznanych grup producenckich. W 2021 r. decyzję uznającą uzyskała 1 grupa producencka zrzeszająca 5 członków²⁶.

Gospodarka rybacka

Województwo lubelskie zajmuje drugą pozycję w Polsce pod względem zasobów **wód pod stawami - 10,8 tys. ha**, przy czym największą powierzchnię zajmują w powiatach: lubartowskim, parczewskim, ryckim i tomaszowskim. W regionie dominuje ekstensywna gospodarka stawowa, która prowadzona jest głównie na płytkich stawach o powierzchni około 50 ha. Województwo lubelskie jest liderem w produkcji **karpia konsumpcyjnego – 3,2 tys. ton** w 2020 r.²⁷

Produkty tradycyjne i regionalne

Wykres 20 Zróżnicowanie produktów z Listy Produktów Tradycyjnych

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych MRiRW 2022 r.

Na koniec 2021 r. na liście znajdowało się **239** wpisów z terenu województwa lubelskiego, z czego 23% stanowiły gotowe dania i potrawy, 22,6% wyroby piekarnicze i cukiernicze, 16% napoje, 15% produkty mięsne, 9% warzywa i owoce oraz produkty mleczne, miody, rybołówstwo, inne (wykres 20). W **2021 r.** na Listę Produktów Tradycyjnych wpisano **13**

Wytwarzanie, ochrona i promocja żywności wysokiej jakości odgrywają w państwach UE znaczącą rolę. W celu wyróżnienia wyrobów rolno-spożywczych pochodzących z konkretnych regionów, produkowanych metodami tradycyjnymi stosowane są oznaczenia potwierdzające ich jakość, m.in. Lista Produktów Tradycyjnych, rejestr Chronionych Nazw Pochodzenia, Chronionych Oznaczeń Geograficznych oraz Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności. **Listę Produktów Tradycyjnych** prowadzi Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

²⁵ <https://lublin.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-województwa-lubelskiego-2021,2,21.html>

²⁶ <https://www.gov.pl/web/arimr/rejestr-grup-producentow-rolnych>

²⁷ Obraz polskiej akwakultury w 2020 roku na podstawie badań statystycznych przy zastosowaniu kwestionariuszy RRR-22, Instytut Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie

produktów z Lubelszczyzny, w tym 5 gotowych dań i potraw, 3 produkty mięsne, 2 wyroby cukiernicze oraz po jednym z kategorii warzywa i owoce, napoje oraz inne²⁸.

Z kolei produktami wpisanymi do rejestru Chronionych Nazw Pochodzenia, Chronionych Oznaczeń Geograficznych i Gwarantowanych Tradycyjne Specjalności pochodzącymi z województwa lubelskiego są: cebularz lubelski i wiśnia nadwiślanka.

Do podstawowych zadań Samorządu Województwa w zakresie **wspierania rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich** należy m.in. organizacja przestrzeni i działalności rolniczej, kreowanie bezpieczeństwa żywnościowego województwa, integracja sektora rolniczego i przetwórstwa, promocja rolnictwa, a także działalność szkoleniowa, informacyjna i doradcza dla rolników. W regionie wdrażane są dwa programy operacyjne: PROW 2014-2020 i PO RYBY 2014-2020. Działania w ramach obszaru rolnictwo i obszary wiejskie realizowane i koordynowane są głównie przez DRiROW UMWL. Do zadań zleconych należy m.in. wydawanie **zezwoleń na odstępstwo od zakazu połowu ryb** (m.in. w okresach ochronnych, o wymiarach ochronnych), do celów zarybieniowych, hodowli, ochrony zdrowia ryb oraz celów naukowo-badawczych. W 2021 r. wydano **7 decyzji** zezwalających na odstępstwo od zakazu połowu ryb.

Zezwolenia na odstępstwo od zakazu płoszenia zwierząt łownych wydawane są w przypadkach braku rozwiązań alternatywnych oraz jeżeli płoszenie nie jest szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji zwierząt. Wnioski najczęściej dotyczą nieumyślnego wypłaszania zwierząt łownych z terenów budowy przedsięwzięć drogowych. W związku z licznymi pracami inwestycyjnymi prowadzonymi w regionie w 2021 r. wydano **17 zezwoleń** na odstępstwo od zakazu płoszenia zwierząt łownych, tj. 45% wszystkich zezwoleń wydanych od 2018 r.

Ograniczenie przeznaczania gruntów na cele nierolnicze i nieleśne realizowane jest poprzez konieczność uzyskania **zgody na zmianę przeznaczenia**, w przypadku gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, stanowiących użytki rolne klas I–III - ministra właściwego do spraw rozwoju wsi, gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa - ministra właściwego ds. ochrony środowiska, a pozostałych gruntów leśnych - marszałka województwa wyrażanej po uzyskaniu opinii izby rolniczej. W 2021 r. wydano **4 decyzje dotyczące zmiany przekształcenia gruntów leśnych na nieleśne** o łącznej powierzchni **5,3 ha** oraz **10 decyzji dotyczących zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze** o łącznej powierzchni **151,2 ha**.

Ponadto Samorząd Województwa prowadził aktywną działalność edukacyjną, informacyjną, a także w zakresie promocji wysokiej jakości żywności tradycyjnej, ekologicznej oraz przetwórstwa rolno – spożywczego wspierając w 2021 r. ok. 60 wydarzeń, warsztatów i szkoleń. Zorganizowano również 6 konkursów dotyczących produktów tradycyjnych i regionalnych.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których ZWL prowadzi polityki rozwojowe oraz **zadania zrealizowane w 2021 r.** w obszarze rolnictwa i obszarów wiejskich przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Tabela 9).

²⁸ <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/woj-lubelskie>

Tabela 9. Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze rolnictwa i obszarów wiejskich

L.p.	Nazwa zadania	Podstawa (formalna / prawna / organizacyjna) realizacji zadania	Miernik realizacji zadania (2021 r.)	Wartość finansowa (2021 r.) (w tym udział środków z Budżetu WL w zł) oraz źródło finansowania
1.	ODDZIAŁ ROLNICTWA I ŻYWNOSCI			
1.1	Promocja wysokiej jakości żywności tradycyjnej i ekologicznej, rolnictwa oraz przetwórstwa rolno – spożywczego, a także walorów turystycznych naszego regionu.	Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa.	Organizacja, udział i wsparcie 26 wydarzeń promujących lubelskie rolnictwo, przetwórstwo rolno-spożywcze, lokalną żywność tradycyjną i wysokiej jakości, łowiectwo oraz obszary wiejskie.	Wydatki: 762 244 zł (Budżet WL)
1.2.	Wpisywanie produktów na Listę Produktów Tradycyjnych.	Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych.	13 wpisanych produktów	nie dotyczy
1.3	Wydawanie zezwoleń na prowadzenie działalności polegającej na skupie konopi i zezwoleń na skup maku.	Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii	15 decyzji	nie dotyczy
2.	JEDNOSTKA REGIONALNA KRAJOWEJ SIECI OBSZARÓW WIEJSKICH			
2.1	<p>Imprezy plenerowe (w ramach KSOW) dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> • promocja jakości życia na wsi i obszarów wiejskich, • promocja produktów tradycyjnych i regionalnych, • promocja współpracy w sektorze rolnym, • wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, • aktywizacja mieszkańców wsi na rzecz podejmowania inicjatyw w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, w tym kreowania miejsc pracy na terenach wiejskich, • zwiększenia udziału zainteresowanych stron we wdrażaniu inicjatyw służących rozwojowi obszarów wiejskich, • aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich w celu tworzenia partnerstw na rzecz realizacji projektów nakierowanych na rozwój obszarów wiejskich, realizacji wspólnych inicjatyw. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 stycznia 2017 r. w sprawie krajowej sieci obszarów wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, • Ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz niektórych innych ustaw, • Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. 	8 wydarzeń	Koszt: 237 703 zł (UE) 135 868 zł (Budżet WL)
2.2	<p>Szkolenia dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> • działań wspierających rozwój obszarów wiejskich w sektorze rolnym oraz LGD, • tworzenia partnerstw oraz możliwości generowania nowych miejsc pracy, • podnoszących wiedzę i umiejętności niezbędne w procesie realizacji Lokalnych Strategii Rozwoju. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 stycznia 2017 r. w sprawie krajowej sieci obszarów wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, • Ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w 	4 szkolenia	Koszt: 33 687 zł (UE) 19 255 zł (Budżet WL)

		<p>ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz niektórych innych ustaw,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. 		
2.3	<p>Warsztaty edukacyjno-promocyjne dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> • produktów tradycyjnych i regionalnych, • wspierania rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich poprzez podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności w obszarze małego przetwórstwa lokalnego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 stycznia 2017 r. w sprawie krajowej sieci obszarów wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, • Ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz niektórych innych ustaw, • Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. 	22 warsztaty	<p>Koszt: 88 730 zł (UE) 50 717 zł (Budżet WL)</p>
2.4	<p>Publikacje dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dobrych praktyk i doświadczeń w zakresie inicjatyw wspierających przedsiębiorczość na obszarach wiejskich, • wspierania rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich przez podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności w obszarze małego przetwórstwa lokalnego lub w obszarze rozwoju zielonej gospodarki, w tym tworzenia nowych miejsc pracy, • promocji produktów tradycyjnych, • wspierania rozwoju obszarów wiejskich poprzez gromadzenie i przekazywanie dobrych praktyk w publikacjach lub materiałach drukowanych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 stycznia 2017 r. w sprawie krajowej sieci obszarów wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, • Ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz niektórych innych ustaw, • Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. 	2 publikacje	<p>Koszt: 80 772 zł (UE) 46 186 zł (Budżet WL)</p>
2.5	<p>Wyjazd studyjno-szkoleniowy dotyczący:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dobrych praktyk za granicą szansą na rozwój obszarów wiejskich w Gminie Opole Lubelskie, • nowoczesnych form dystrybucji. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 stycznia 2017 r. w sprawie krajowej sieci obszarów wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, • Ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz niektórych innych ustaw, • Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu 	2 wyjazdy studyjno-szkoleniowe	<p>Koszt: 48 526 zł (UE) 27 737 zł (Budżet WL)</p>

		rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.		
2.6	Materiały promocyjne zapewniające aktualne i przejrzyste informacje o PROW 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> • Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 stycznia 2017 r. w sprawie krajowej sieci obszarów wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, • Ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz niektórych innych ustaw, • Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. 	4920 sztuk	Koszt: 54 883 zł (UE) 31 371 zł (Budżet WL)
2.7	Konkursy dotyczące produktów tradycyjnych i regionalnych, tradycji na obszarach wiejskich	<ul style="list-style-type: none"> • Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 stycznia 2017 r. w sprawie krajowej sieci obszarów wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, • Ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz niektórych innych ustaw, • Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. 	6 konkursów	Koszt: 374 174 zł (UE) 213 873 zł (Budżet WL)
2.8	Film i publikacje w Internecie dotyczące gromadzenia przykładów operacji realizujących poszczególne priorytety Programu.	<ul style="list-style-type: none"> • Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 stycznia 2017 r. w sprawie krajowej sieci obszarów wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, • Ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz niektórych innych ustaw, • Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu 	2 publikacje w Internecie	Koszt: 31 171 zł (UE) 17 817 zł (Budżet WL)

		Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.		
2.9	Wydarzenia sportowe mające na celu: <ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie udziału zainteresowanych stron we wdrażaniu inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, • aktywizację mieszkańców obszarów wiejskich w celu tworzenia partnerstw na rzecz realizacji projektów nakierowanych na rozwój tych obszarów, • promocję jakości życia na wsi oraz promocję wsi jako miejsca do życia i rozwoju zawodowego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 stycznia 2017 r. w sprawie krajowej sieci obszarów wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, • Ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz niektórych innych ustaw, • Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. 	2 wydarzenia	Koszt: 37 826 zł (UE) 21 621 zł (Budżet WL)
3.	PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH 2014-2020			
3.1	Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszeniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii oraz gospodarka wodno-ściekowa	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, • Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020, • Umowa SWL z ARiMR nr 03/2015_DD-UM03 z dn.28.05.2015r. o realizacji obowiązków wynikających z PROW na lata 2014-2020 	108 zawartych umów o przyznaniu pomocy	160 383 809 zł (w tym EFRROW 99 046 441 zł)
3.2	Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, • Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020, • Umowa SWL z ARiMR nr 03/2015_DD-UM03 z dn. 28.05.2015 r. o realizacji obowiązków wynikających z PROW na lata 2014-2020 	288 zawartych umów o przyznaniu pomocy	26 965 831 zł EFRROW, budżet państwa, budżet samorządu powiatowego i gminnego, środki prywatne
3.3	Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, • Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020, • Umowa SWL z ARiMR nr 03/2015_DD-UM03 z dn. 28.05.2015 r. o realizacji obowiązków wynikających z PROW na lata 2014-2020. 	6 zawartych umów o przyznaniu pomocy	4 749 103 zł EFRROW, budżet państwa
3.4	Przeprowadzanie wizyt, kontroli na miejscu w zakresie zadań delegowanych w ramach PROW 2014-2020.	<ul style="list-style-type: none"> • Umowa nr 03/2015_DDD-UM3 zawartej w dniu 28 maja 2015 r. pomiędzy ARiMR a Samorządem Województwa Lubelskiego. 	321 wizyt oraz kontroli	

4.	ODDZIAŁ PROGRAMU OPERACYJNEGO RYBY			
4.1	Realizacja Lokalnych strategii rozwoju Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze 2014-2020	Ustawa z dnia 10 lipca 2015 r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego.	168 złożonych wniosków o przyznanie pomocy 114 podpisanych umów z beneficjentami 91 złożonych wniosków o płatność	28 178 860 zł, z czego 164 dotyczyło Działania 4.2 Realizacja Lokalnych Strategii Rozwoju, 4 wnioski na kwotę 344 214 zł dotyczyły Działania 4.3 Działania z zakresu współpracy. 16 084 163 zł, z czego 111 umów z Działania 4.2 na kwotę 18 922 545 zł oraz 3 umowy w ramach Działania 4.3 na kwotę 218 214 zł. 13 039 658 zł z czego rozliczono i poświadczono wydatki dla 76 wniosków na kwotę 11 578 014 zł. (85% środki z EFMR oraz 15% środki krajowe)
5.	ODDZIAŁ MODERNIZACJI ROLNICTWA			
5.1	Organizacja przestrzeni i działalności rolniczej			
5.1.1	Wydanie decyzji zezwalających na odtów ryb do celów badawczych.	Ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym	7 decyzji	nie dotyczy
5.1.2	Wydawanie zezwoleń na odstępstwo od zakazu płoszenia zwierząt łownych.	Ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie	17 zezwoleń	nie dotyczy
5.1.3	Rozpatrywanie wniosków o rekompensaty za szkody łowieckie.	Ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie	473 wnioski	3 372 638 zł z budżetu państwa (zadanie zlecone z administracji rządowej)
5.1.4	Wydanie decyzji dotyczących zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na nieleśne.	Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych	4 sztuki (5,3 ha)	nie dotyczy
5.1.5	Wydanie decyzji dotyczących zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na nierolne.	Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych	10 sztuk (151,2 ha)	nie dotyczy
5.1.6	Przekazanie środków celowych budżetu Województwa Lubelskiego dla gmin na budowę, modernizację dróg dojazdowych do gruntów rolnych.	Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych/ Uchwała NR CCXXIX/4176/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego	92 sztuki	7 602 000 zł
5.1.7	Wydanie decyzji dotyczących umorzenia opłat z tytułu wyłączenia z produkcji rolniczej gruntu.	Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych	15 sztuk	nie dotyczy
5.2	Ochrona i regulacja populacji zwierząt			
5.2.1.	Zakup, adaptacja i wsiedlanie kuropatw do naturalnego środowiska.	Program odbudowy populacji zwierzyny drobnej w województwie lubelskim w latach 2009-2020	3 300 sztuk	Wydatki: 108 537 zł (budżet WL oraz WFOŚiGW w Lublinie)

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. informacji od DRIROW UMWL 2022 r.

7.5.Obszar: PLANOWANIE PRZESTRZENNE

W ramach planowania przestrzennego ze względu na określoną funkcję koordynacyjno-regulacyjną planu zagospodarowania przestrzennego województwa, **kluczowe znaczenie dla osiągnięcia celów regionalnej polityki rozwoju przestrzennego ma realizacja jego ustaleń na poziomie lokalnym**, w tym przede wszystkim w zakresie:

- kształtowania **struktury funkcjonalno-przestrzennej**,
- rozwiązań planistycznych służących **minimalizowaniu kolizji i konfliktów przestrzennych**,
- integrowania działań służących wykorzystywaniu i wydobywaniu potencjałów oraz pokonywaniu barier rozwojowych w przestrzeni regionu, w szczególności w obszarach funkcjonalnych.

W ocenie kierunków kształtowania regionalnej struktury funkcjonalno-przestrzennej kluczowe znaczenie mają zmiany powierzchni terenów wykorzystywanych oraz przeznaczonych do wykorzystania na różne cele rozwojowe. W ostatnich latach na terenie województwa lubelskiego:

- **zwiększyła się powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych** – w 2020 r. wyniosła 1 026,76 km² (4% powierzchni województwa), w tym:
 - terenów mieszkaniowych - 128,72 km²,
 - terenów przemysłowych - 45,68 km²;
- **zwiększyła się powierzchnia terenów pod drogami** - w 2020 r. wyniosła 625,39 km².

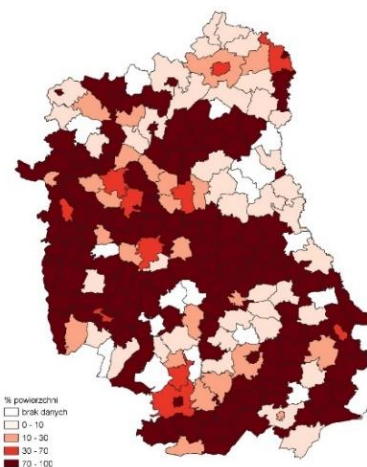
Stan planistyczny województwa lubelskiego w 2020 r. charakteryzuje:

- **211 obowiązujących** SUiKZP gmin;
- **903 tys. ha** powierzchni terenów **wskazanych w studium do mpzp**;
- **ok. 27 tys. ha** powierzchni terenów wskazanych w studium **wymagających zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze**;
- **ponad 1,3 tys. ha** powierzchni terenów wskazanych w studium **wymagających zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne**;
- **1 797 mpzp** obejmujących **1,43 mln ha**;
- **wyraźne różnicowania wewnątrzregionalne** w aspekcie odnotowanego udziału **powierzchni objętej obowiązującymi mpzp** w powierzchni gmin.

- Województwo lubelskie charakteryzuje **relatywnie wysoki wskaźnik pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego**:
- **56,9%** – pokrycie województwa mpzp, przy średniej krajowej na poziomie 31,4%, plasuje region na 4 pozycji w Polsce.

Mapa 3 Udział powierzchni objętej mpzp w ogólnej powierzchni gmin w 2020 r.

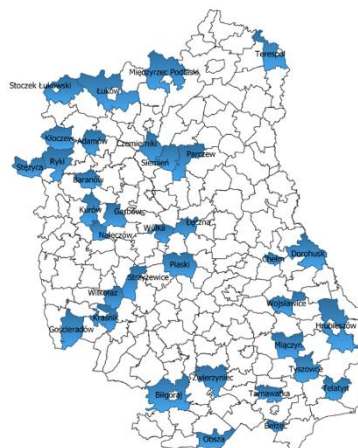

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych BDL, Lublin 2022 r.

W ramach prowadzonej przez samorząd województwa regionalnej polityki rozwoju przestrzennego, w 2021 r. Zarząd Województwa Lubelskiego realizował działania obejmujące przede wszystkim:

- **wdrażanie ustaleń PZPWL 2015** na poziomie lokalnym w ramach procedury uzgadniania i opiniowania projektów lokalnych dokumentów planistycznych;
- **wdrażanie terytorialnego wymiaru SRWL 2030** w ramach opiniowania sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie;
- **waloryzację krajobrazową przestrzeni województwa** w ramach sporządzania Audytu krajobrazowego województwa lubelskiego.

Mapa 4 SUIKZP przedłożone do uzgodnienia ZWL w 2021 r.

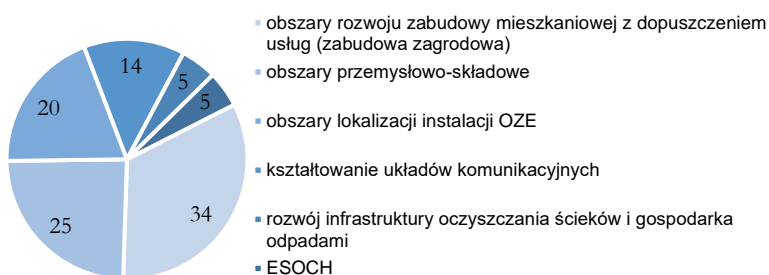
Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych BDL, Lublin 2022 r.

W procesie wdrażania ustaleń PZPWL 2015, w 2021 r. Zarząd Województwa Lubelskiego:

- zgłosił **225 wniosków do projektów lokalnych dokumentów planistycznych**, w tym:
 - **47** do projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin’
 - **178** do projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- dokonał **oceny zgodności lokalnych polityk rozwoju przestrzennego z polityką regionalną**, w tym:
 - **42** projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w zakresie zgodności z ustaleniami PZPWL 2015,
 - **153** projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie zgodności z zadaniami Samorządu Województwa Lubelskiego;
- wyraził stanowisko dotyczące **proponowanych zmian w zagospodarowaniu przestrzennym realizowanych w trybie decyzji administracyjnych**, w tym poprzez:
 - **235** uzgodnień projektów decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego,
 - **40** uzgodnień projektów decyzji o warunkach zabudowy,
 - **198** opinii w zakresie inwestycji realizowanych na podstawie przepisów szczególnych (tzw. specustaw).

W odniesieniu do sfer rozwoju przestrzennego, **dominujące** w 2021 r. **kierunki zmian w zagospodarowaniu przestrzennym** gmin obejmowały **kształtowanie obszarów zabudowy mieszkaniowej i usługowej** oraz obszarów o **funkcji przemysłowo-składowej**.

Wykres 21 Główne kierunki zmian w zagospodarowaniu przestrzennym woj. lubelskiego w 2021 r.

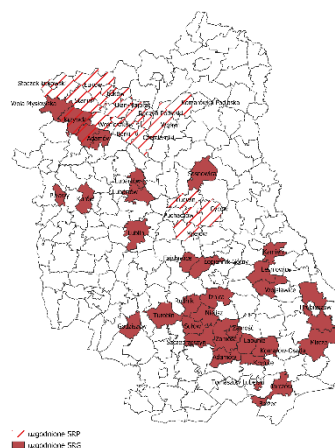

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie analiz projektowanych zmian w SUIKZP przedłożonych do uzgodnień ZWL, Lublin 2022 r.

Wdrażanie terytorialnego wymiaru SRWL 2030 ukierunkowane jest na zapewnienie spójności polityk rozwojowych prowadzonych na poziomie lokalnym, ponadlokalnym i regionalnym. Obejmuje przede wszystkim:

- **modelowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej,**
- **uwzględnianie priorytetów rozwojowych Obszarów Strategicznej Interwencji** o znaczeniu krajowym i regionalnym, w tym w odniesieniu do miejskich oraz subregionalnych obszarów funkcjonalnych.

Mapa 5 Projekty strategii gminnych oraz strategii rozwoju ponadlokalnego opiniowane przez ZWL (stan na 30.IV.2022 r.)

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2022 r.

W 2021 r., w ramach koordynacji strategicznych polityk rozwojowych ZWL wyraził **opinie** oraz **sformułował rekomendacje dla 43 samorządów**, tj. w odniesieniu do:

- **23 projektów** Strategii Rozwoju Gmin,
- **3 projektów** Strategii Rozwoju Ponadlokalnego (20 gmin).

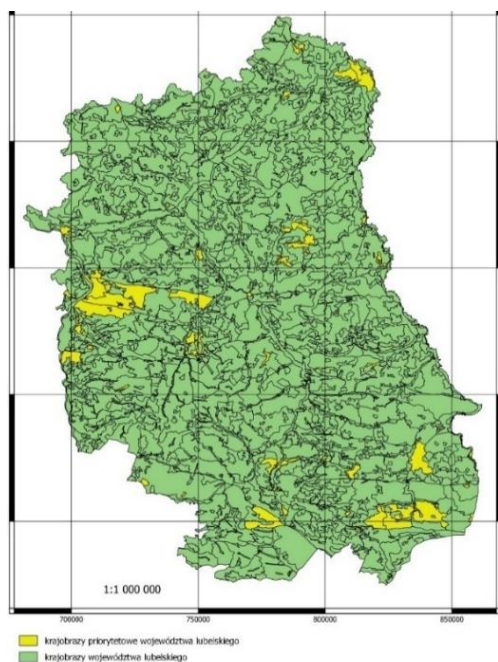
W ramach realizacji kolejnych etapów prac nad **Audytem krajobrazowym województwa lubelskiego**, w 2021 roku dokonano:

- weryfikacji granic oraz klasyfikacji typologicznej krajobrazów,
- oceny zidentyfikowanych krajobrazów,
- wskazania krajobrazów priorytetowych w obrębie krajobrazów indywidualnych.

W procesie delimitacji krajobrazów, na terenie województwa lubelskiego **wydzielono 1947 jednostek krajobrazowych (krajobrazów) oraz dokonano klasyfikacji krajobrazów w 12 typach i 37 podtypach**. W efekcie oceny kryterialnej poszczególnych krajobrazów, tj. w zakresie unikatowości, reprezentatywności, dotychczasowej ochrony prawnej oraz ważności krajobrazu wskazano:

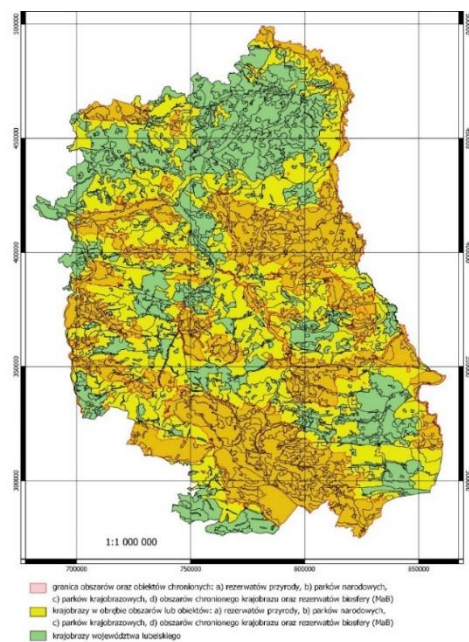
- 85 krajobrazów priorytetowych,
- 881 krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów objętych ochroną prawną.

Mapa 6 Krajobrazy priorytetowe na terenie województwa lubelskiego

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2022 r.

Mapa 7 Krajobrazy w obrębie obszarów i obiektów chronionych

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2022 r.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów na podstawie których ZWL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania w obszarze planowania przestrzennego przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Tabela 10, Tabela 11).

Tabela 10. Strategie i programy w obszarze planowania przestrzennego

L.p.	Nazwa dokumentu	Nr, data i nazwa organu przyjmującego dokument	Działania formalne w 2021 roku
1.	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego	Uchwała Nr XI/162/2015 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 30 października 2015 r. w sprawie uchwalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego	Wdrażanie ustaleń

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2022 r.

Tabela 11. Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze planowania przestrzennego

L.p.	Nazwa zadania	Podstawa (formalna / prawna / organizacyjna) realizacji zadania	Miernik realizacji zadania (2021 r.)	Wartość finansowa (2021 r.) w tym udział środków z Budżetu WL w zł oraz źródło finansowania
1.	Wdrażanie ustaleń regionalnej polityki rozwoju przestrzennego			
1.1.	Wnioski z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (PZPWL) do projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin	Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	47 wnioski	nie dotyczy
1.2.	Wnioski z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (PZPWL) do projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	178 wnioski	nie dotyczy
2.	Ocena zgodności lokalnych polityk rozwoju przestrzennego z polityką regionalną			
2.1.	Uzgodnienia projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w zakresie zgodności z ustaleniami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego	Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	42 postanowienia	nie dotyczy
2.2.	Uzgodnienia projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie zgodności z zadaniami Samorządu Województwa Lubelskiego	Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	153 postanowień	nie dotyczy
2.3.	Opinie Zarządu Województwa Lubelskiego w przedmiocie wydania decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowych	Ustawa z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych	152 uchwał	nie dotyczy
2.4.	Uzgodnienia decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	235 postanowień	nie dotyczy
2.5.	Uzgodnienia decyzji o warunkach zabudowy	Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	40 postanowień	nie dotyczy
2.6.	Opinie Zarządu Województwa Lubelskiego w przedmiocie wydania decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji mieszkaniowych	Ustawa z dnia 5 lipca 2018 o ułatwieniach w przygotowaniu i realizacji inwestycji mieszkaniowych oraz inwestycji towarzyszących	7 uchwał	nie dotyczy
2.7.	Uchwały w sprawie realizacji inwestycji w zakresie budowni przeciwpowodziowych	Ustawa z dnia 8 lipca 2010 r. o szczególnych zasadach przygotowania do realizacji inwestycji w zakresie budowni przeciwpowodziowych	1 uchwała	nie dotyczy
2.8.	Uchwały Zarządu Województwa Lubelskiego w sprawie wyrażenia opinii dotyczącej ustalenia lokalizacji regionalnej sieci szerokopasmowej	Ustawa z dnia 7 maja 2010 r. o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych	10 uchwały	nie dotyczy
2.9.	Opinie Marszałka Województwa Lubelskiego w sprawie ustalenia lokalizacji regionalnej sieci szerokopasmowej	Ustawa z dnia 7 maja 2010 r. o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych	3 opinie	nie dotyczy
2.10.	Uchwały Zarządu Województwa Lubelskiego w sprawie wyrażenia opinii dotyczącej inwestycji w zakresie sieci przesyłowych	Ustawa z dnia z dnia 24 lipca 2015 r. o przygotowaniu i realizacji strategicznych inwestycji w zakresie sieci przesyłowych	2 uchwały	nie dotyczy
2.11.	Uchwały Zarządu Województwa Lubelskiego w sprawie wyrażenia opinii dotyczącej projektu strategii rozwoju gminy	Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym	23 uchwały	nie dotyczy
2.12.	Uchwały Zarządu Województwa Lubelskiego w sprawie wyrażenia opinii dotyczącej projektu strategii rozwoju ponadlokalnego gmin	Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym	3 uchwały	nie dotyczy

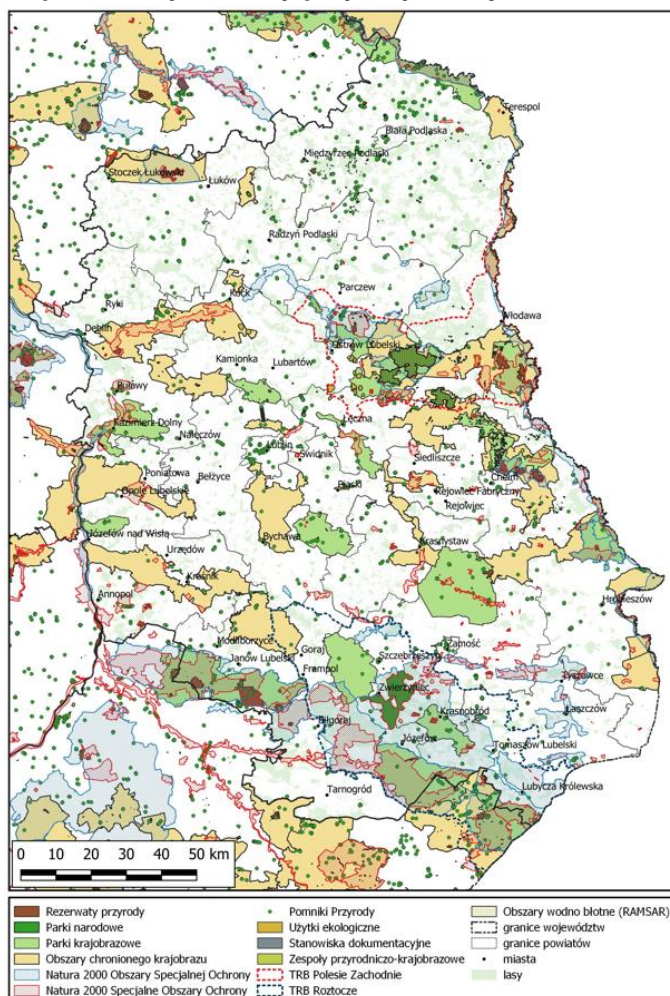
Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2022 r.

7.6.Obszar: OCHRONA PRZYRODY I ŚRODOWISKA

Zasoby środowiska

Województwo lubelskie charakteryzuje się znaczącymi walorami przyrodniczymi oraz dużą różnorodnością biologiczną i krajobrazową. Najcenniejsze obszary zostały objęte różnymi formami ochrony przyrody, które łącznie zajmują ponad **22,7% powierzchni województwa** (bez obszarów Natura 2000).

Mapa 8 Formy ochrony przyrody w woj. lubelskim

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL 2022

dominują rezerваты leśne, torfowiskowe i faunistyczne. System uzupełniają użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, stanowiska dokumentacyjne oraz pomniki przyrody. Ponadto występują **23 obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO)** oraz **102 specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO)**, co plasuje województwo na pierwszym miejscu w Polsce pod względem liczebności obszarów Natura 2000.

System form ochrony przyrody, a także powierzchnia obszarów chronionych podlega tylko niewielkim zmianom. W 2021 r. utworzono **rezerwat przyrody „Sugry” im. Janusza Szostakiewicza** oraz obszar **Natura 2000 Wożuczyn PLH060109**, przez co powierzchnia

Obszary chronione:

- 2 – parki narodowe: Poleski i Rostoczański
- 17 – parków krajobrazowych
- 17 – obszarów chronionego krajobrazu
- 88 – rezerwatów
- 125 – obszarów Natura 2000
- 2 – transgraniczne rezerваты biosfery UNESCO
- 23,4% – lesistość

Główne złoża surowców:

- węgiel kamienny
- wapienie i margle
- torf
- osady glaukonitowe i bursztyny

Na system ochrony przyrody Lubelszczyzny składają się **2 parki narodowe**: Poleski i Rostoczański o łącznej powierzchni 18 242,7 ha, **17 parków krajobrazowych** (9,2% pow. woj.), **17 obszarów chronionego krajobrazu** (11,9% pow. woj.), **88 rezerwatów**, wśród których

obszarów chronionych zwiększyła się o ok. 50 ha.

Sejmik Województwa Lubelskiego w 2021 r. przyjął **trzy uchwały** w sprawie ustanowienia **planu ochrony dla Parków Krajobrazowych: Kazimierskiego, Nadwieprzańskiego i Szczebrzeszyńskiego**, w których zidentyfikowano zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne, określono zakres prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu oraz wytyczne do opracowań planistycznych.

Międzynarodową rangę walorów przyrodniczo – krajobrazowych podkreślają **2 transgraniczne rezerwy biosfery UNESCO: TRB Polesie Zachodnie** obejmujący obszary w Polsce, Białorusi i Ukrainie oraz **TRB Roztocze** obejmujący tereny w Polsce i Ukrainie.

Istotną rolę w zachowaniu różnorodności biologicznej regionu odgrywają lasy. Powierzchnia **gruntów leśnych** w 2020 r. wyniosła **596 tys. ha**, co plasuje województwo na 10 pozycji w Polsce, natomiast pod względem **lesistości** ze wskaźnikiem **29,6%**, zajmuje 15 miejsce. Pod względem własnościowym dominują **las państwowe – 59%** będące własnością Skarbu Państwa.

Na Lubelszczyźnie występują **złoża surowców** tj.: **węgiel kamienny, gaz i ropa naftowa, kopaliny pospolite: kruszywo naturalne (piaski, żwiry), surowce ilaste (gлина, lessy), torfy czy wapienie**. Nie wszystkie mają znaczenie gospodarcze i są eksploatowane. Zidentyfikowano **11 złóż węgla kamiennego**. Czynna w **LZW kopalnia węgla Bogdanka** eksploatuje obecnie dwa złoża: Bogdanka i Lubelskie Zagłębie Węglowe - obszar K-3. W 2021 r. produkcja węgla kamiennego w kopalni Bogdanka wyniosła 9,9 mln ton²⁹. Duże znaczenie w bilansie wydobycia kopalni mają **złoża wapieni i margli** stosowanych w przemyśle cementowym, eksploatowane obecnie z jednego złoża Chełm (9,04% krajowego wydobycia). Region należy również do jednego z najbardziej zasobnych w **torf**. Na terenie województwa znajdują się również jedyne w Polsce udokumentowane **złoża osadów glaukonitowych i bursztynów**. Wody mineralne lecznicze chlorkowe eksploatowane były z ujęcia Nałęczów II³⁰.

Stan środowiska

Województwo lubelskie jest relatywnie ubogie w zasoby wód podziemnych, które stanowią 7,12% zasobów Polski³¹. Monitoring jakości **wód podziemnych** przeprowadzony w 2019 r. wykazał **dobry stan chemiczny oraz jakościowy** wszystkich jednolitych części wód podziemnych występujących na Lubelszczyźnie.

Region posiada dość rzadką sieć rzeczną. Głównymi rzekami województwa są: **Wisła, Bug, Bystrzyca, Huczwa i Krzna**. Duże zaplecze wody stanowi Polesie wraz z 68 jeziorami Równiny Łęczyńsko – Włodawskiej. Sieć wodną województwa stanowią **352 jednolite części wód powierzchniowych** (jcw) rzecznych (196 naturalnych, 156 sztucznych i silnie zmienionych), w tym jeden zbiornik zaporowy, których zlewnie przyporządkowane są regionom wodnym: Górnej – Wschodniej Wisły, Środkowej Wisły i Bugu.

W ramach PMS³² przeprowadzono **ocenę stanu jcw** porównując wyniki oceny stanu/potencjału ekologicznego oraz stanu chemicznego, która wykazała w 111 badanych

²⁹ <https://www.lw.com.pl/pl,2,aktualnosci,d275.html>

³⁰ Bilans złóż kopalni w Polsce wg stanu na 31 XII 2020 r., 2021, PIG, PIB, Warszawa.

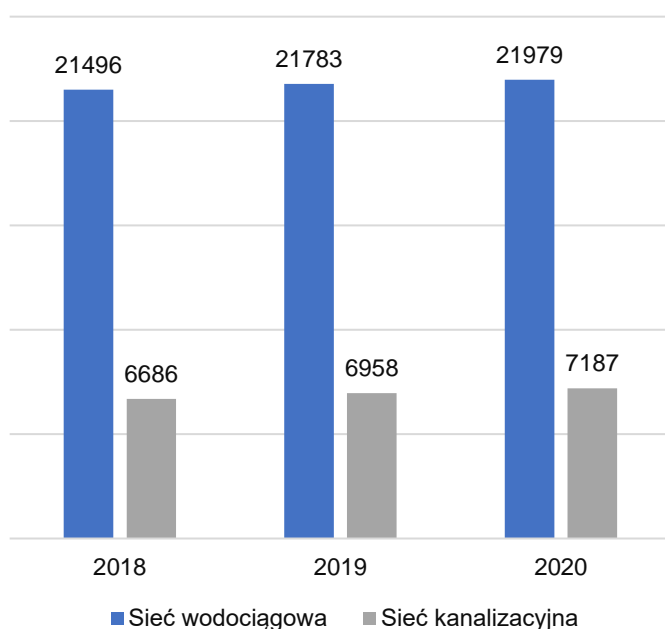
³¹ Pergół S., Regulska M., Wierzbicka K., 2021 – Bilans Zasobów Eksploatacyjnych Wód Podziemnych w Polsce, wg stanu na 31 grudnia 2020 r., Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa.

³² PMS – Państwowy Monitoring Województwa

jcwp **zły stan wód**³³.

W celu poprawy stanu wód stale rozbudowywana jest infrastruktura wodno-kanalizacyjna. Długość **sieci wodociągowej** w województwie wynosi ok. **22 tys. km**. Gorzej przedstawia się wyposażenie w **sieć kanalizacyjną**, której długość wynosi ok. **7,2 tys. km** (wzrost o ok. 7% od 2018 r.). Wyraźnie zaznacza się dysproporcja pomiędzy **obszarami miejskimi**, w których ok. **90% ludności korzysta z kanalizacji sanitarnej** a obszarami **wiejskimi**, gdzie odsetek korzystających z kanalizacji wynosi nieco ponad 20% (wykres 22).

Wykres 22 Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej (km)

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL 2022 r.

Województwo lubelskie odznacza się niewielką **emisją zanieczyszczeń powietrza** z zakładów szczególnie uciążliwych na tle Polski – **poniżej 3%**³⁵. Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w regionie jest emisja antropogeniczna pochodząca z sektora komunalno-bytowego (benzo(a)piren, pyły PM_{2,5} i PM₁₀, SO_x), z komunikacji (NO_x) oraz z działalności przemysłowej³⁶. Ocena stanu powietrza w 2021 r. w dwóch strefach: Aglomeracja Lubelska i strefa lubelska wykazała **przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu, poziomu dopuszczalnego pyłu PM_{2,5} oraz ozonu O₃**³⁷.

Podstawowe informacje:

149 909 m³/h – zasoby wód podziemnych

JCWPd – dobry stan wód

JCWP – zły stan wód

22 tys. km – długość sieci wodociągowej

7,2 tys. km – długość sieci kanalizacyjnej

benzo(a)piren i ozonu O₃ – przekroczenie dopuszczalnych standardów jakości powietrza

S12, S17, DK63, DK74 – przekroczenia hałas na wybranych odcinkach

Głównym źródłem zaopatrzenia w wodę dla potrzeb socjalno-bytowych są wody podziemne. Od 2018 r. **pobór wody** na Lubelszczyźnie na potrzeby gospodarki narodowej i ludności zmniejszył się o ponad 5% i w 2020 roku wyniósł ok. **295 tys. dam³**, co stanowi ok. 3% poboru krajowego³⁴.

³³ Stan środowiska w województwie lubelskim. Raport 2020, GIOŚ, Warszawa.

³⁴ Dane BDL, 2022.

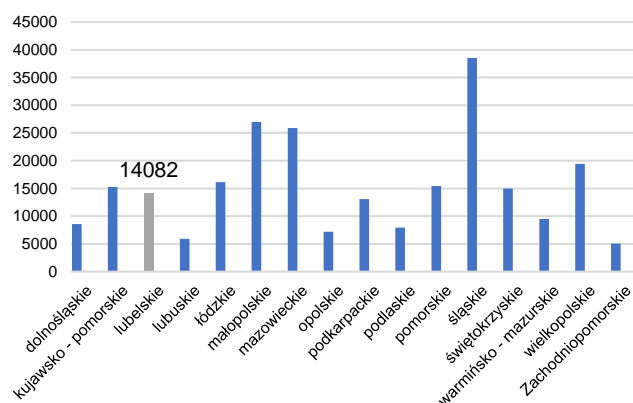
³⁵ Dane BDL, 2022.

³⁶ Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubelskim. Raport wojewódzki za rok 2021, GIOŚ, Warszawa.

³⁷ Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubelskim. Raport wojewódzki za rok 2021, GIOŚ, Warszawa.

W celu zapobiegania zjawisku smogu, którego głównym źródłem jest niska emisja mieszkańcy oraz przedsiębiorcy aktywnie uczestniczą w programach realizowanych przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska, w tym **Czyste Powietrze**. W województwie lubelskim na 17,7 tys. złożonych wniosków od początku trwania projektu podpisano ponad **14,2 tys. umów na wymianę źródeł ciepła**. Pod względem aktywności w programie Czyste Powietrze Lubelszczyzna zajmuje **9 miejsce w Polsce** (wykres 23).

Wykres 23 Liczba umów w programie Czyste Powietrze zawartych do końca 2021 r. wg województw

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. <https://czystepowietrze.gov.pl/wymiana-kopciuchow-w-programie-czyste-powietrze-statystyki>

Szacuje się, że realizacja Programu w 2021 r. spowodowała w regionie **ograniczenie zużycia energii końcowej** na poziomie **87 620 MWh/r**, co umożliwiło ograniczenie emisji m.in. CO₂, SO₂, pyłów PM10 i PM2,5 i benzo(a)pirenu. Dzięki aktywności mieszkańców województwa, w ramach programu Czyste Powietrze oraz innych działań, wprowadzono do eksploatacji w 2021 roku **5 776 nowych kotłów**.³⁸

Istotny wkład w działania służące ochronie środowiska w regionie ma **Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie**. W 2021 r. WFOŚiGW w Lublinie zawarł ponad **11,7 tys. umów o dofinansowanie** na kwotę **ponad 193 mln zł** oraz zorganizował lub współorganizował 6 przedsięwzięć/wydarzeń mających na celu podniesienie świadomości społecznej w obszarze edukacji ekologicznej ukierunkowanej na ochronę środowiska. Fundusz realizował swoje zadania w obrębie czterech priorytetów. W obszarze **CZŁOWIEK** wsparcie uzyskały przedsięwzięcia z zakresu **edukacji ekologicznej** oraz propagowania kultury dbałości o środowisko. Dofinansowanie w obrębie osi priorytetowej **BIOSFERA** obejmowało działania z zakresu ochrony przyrody, w tym **ochrony czynnej** oraz **wsparcia służb ratowniczych**. W ramach priorytetu **TECHNOLOGIA** dofinansowano przedsięwzięcia ukierunkowane w szczególności na wykorzystanie nowych technologii w obszarze ochrony środowiska, w tym prowadzących do zwiększenia produkcji energii z rozproszonych **źródeł odnawialnych**, lokalne sieci ciepłownicze oraz przedsięwzięcia służące ograniczaniu emisji powierzchniowej i liniowej i rozwojowi transportu bezemisyjnego i niskoemisyjnego. Działalność w obszarze **SYNERGIA** koncentrowała się przede wszystkim na wdrażaniu programów priorytetowych NFOŚiGW, ze szczególnym uwzględnieniem programu **Czyste Powietrze**.³⁹

Ocena stanu klimatu akustycznego na terenie województwa lubelskiego w 2020 r. wykazała **przekroczenia dopuszczalnych norm hałasu komunikacyjnego** w Bochothnicy, Włodawie i Kazimierzu oraz na wybranych odcinkach dróg: S12, S17, DK63 oraz DK74, a także **hałasu przemysłowego**.⁴⁰

³⁸ Dane DŚiZN UMWL 2022

³⁹ https://www.wfos.lublin.pl/materialy/_upload/sprawozdanie/Sprawozdanie_2021.pdf

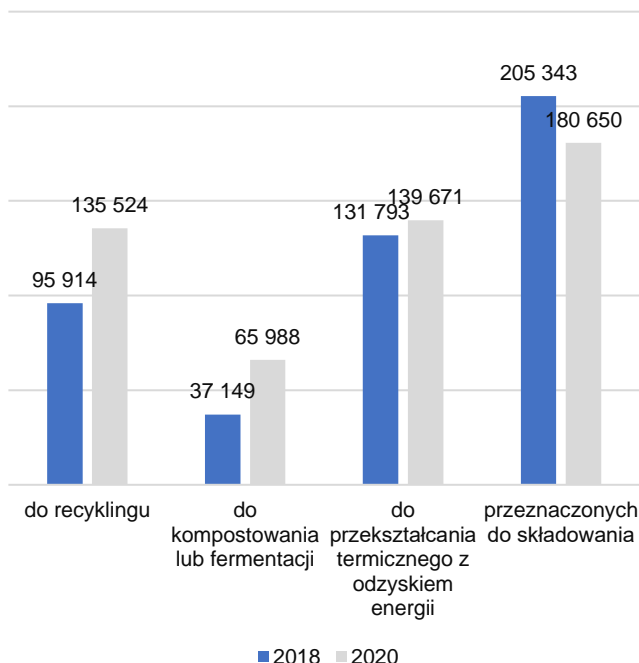
⁴⁰ Ocena stanu klimatu akustycznego środowiska na terenie województwa lubelskiego w roku 2020, GIOŚ, Lublin.

Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami komunalnymi w województwie lubelskim opiera się na funkcjonujących instalacjach komunalnych (IK) określonych na liście prowadzonej przez Marszałka Województwa Lubelskiego. W systemie gospodarki odpadami funkcjonuje: 14 instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych odpadów komunalnych; 15 instalacji składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych.⁴¹

W 2020 r. w regionie zebrano prawie **522 tys. Mg odpadów komunalnych**, tj. o 11% więcej niż w roku 2018. Zauważalna jest tendencja do zwiększania ilości odpadów podlegających recyklingowi (wzrost o 30%), kompostowaniu (wzrost o 44%) oraz termicznemu przekształcaniu (wzrost o 6%) zanim zostaną przekazane na składowisko odpadów.

Wykres 24 Masa zebranych odpadów komunalnych (Mg) w latach 2018-2020

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL 2022 r.

Ponadto w 2020 r. wytworzono **5,8 mln Mg odpadów z różnych gałęzi przemysłu**

⁴¹ Dane DŚiZN UMWL 2022

⁴² Dane BDL 2022

Podstawowe informacje:

14 – instalacji komunalnych przetwarzających odpady komunalne IK

15 – instalacji komunalnych do składowania odpadów IK

522 tys. Mg – zebrane odpady komunalne

48% – odpady zebrane selektywnie

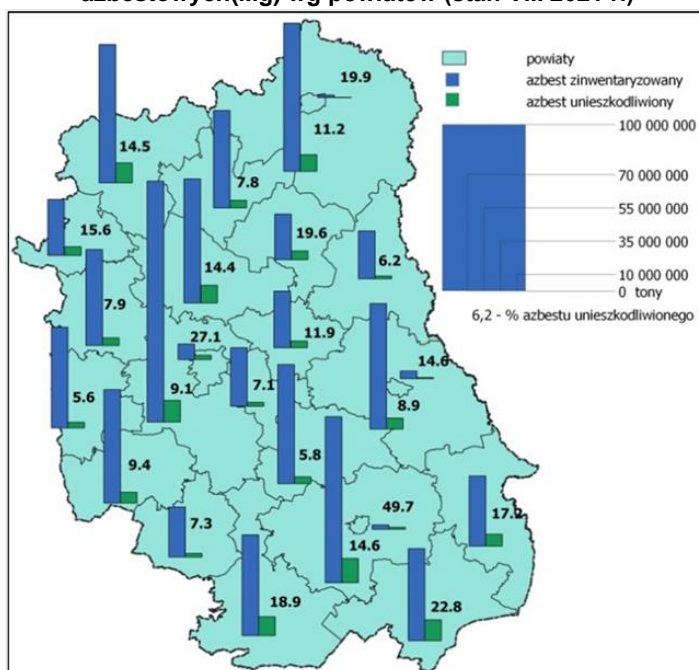
36,3 tys. Mg – zebrane odpady zawierające azbest

W 2020 r. ok. **34,6%** odpadów komunalnych (głównie po przetworzeniu) podlegało **składowaniu**. Pozostałą część odpadów przekazano do **termicznego przekształcania z odzyskiem energii** – **26,7%** oraz **recyklingu** – **26%**, a frakcję biodegradowalną do **kompostowania lub fermentacji** – **12,6%**. Korzystny jest wzrost ilości odpadów **zbieranych selektywnie**, który w 2020 r. wyniósł prawie **48%** (średni udział w kraju 38%). Proporcjonalnie do ilości zbieranych odpadów rośnie **masa odpadów komunalnych przypadająca na 1 mieszkańca województwa**, która w 2020 r. wyniosła **248 kg** (wzrost o 10% od 2018 r.)⁴².

(odpadów innych niż komunalne). Ponad 90 % stanowiły odpady z fizycznej i chemicznej przeróbki kopalin. Na terenie województwa funkcjonuje składowisko odpadów przemysłowych (Grupa Azoty) oraz obiekt unieszkodliwiania odpadów wydobywczych (Lubelski Węgiel „Bogdanka”).

Odrębną grupę stanowią odpady niebezpieczne, w tym odpady zawierające azbest, które składowane były na 2 składowiskach. Samorząd Województwa realizuje projekt **System gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie województwa lubelskiego**, którego głównym zadaniem jest bezpłatne usuwanie wyrobów zawierających azbest z posesji mieszkańców. Założeniem Programu było usunięcie **79 100 Mg** wyrobów zawierających azbest. W 2021 r. unieszkodliwiono **36,3 tys. Mg odpadów azbestowych**, natomiast w latach 2018-2021 łącznie prawie 95 tys. Mg odpadów, co stanowi ponad 120% realizacji projektu. Szacuje się, że na terenie województwa nadal pozostaje ok. 1 mln Mg szkodliwych wyrobów azbestowych (mapa 9).

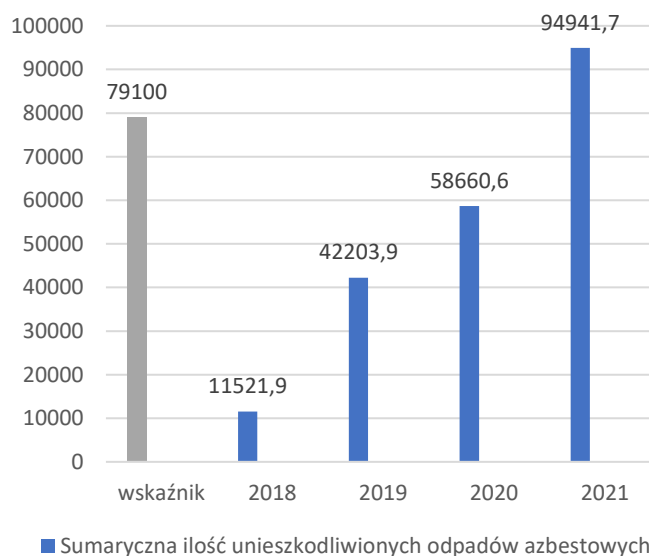
Mapa 9 Poziom unieszkodliwiania odpadów azbestowych(Mg) wg powiatów (stan VIII 2021 r.)

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2022

Mając na uwadze bardzo duże potrzeby i oczekiwania mieszkańców województwa lubelskiego w zakresie unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest z nieruchomości pozostających w ich dyspozycji, a także znaczenie jakie odgrywa realizacja tego zadania dla środowiska wydłużono termin realizacji projektu do **31 sierpnia 2022 roku**, zwiększając całkowitą wartość projektu o kwotę prawie 2,5 mln zł. Umożliwi to realizację celów określonych w „Aktualizacji programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa lubelskiego na lata 2016-2032.

Wykres 25 Przyrost unieszkodliwionych odpadów azbestowych (Mg) w latach 2018-2021

Źródło: Dane DŚiZN UMWL, Lublin 2022 r.

W ramach systemu gospodarowania odpadami prowadzona jest baza danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami **BDO**, w ramach której prowadzony jest rejestr podmiotów wprowadzających produkty, produkty w opakowaniach i gospodarujących odpadami. W 2021 r. zweryfikowano i zatwierdzono ponad **2,2 tys. wniosków** dotyczących **wpisu do BDO**, które przyniosły wpływy do budżetu WL na poziomie prawie 220 tys. zł. Z kolei z tytułu **opłat recyklingowych i produktowych (3 330 zweryfikowanych opłat)** wpływy wyniosły prawie 150 tys. zł.

Samorząd Województwa aktywnie uczestniczy w działaniach z zakresu ochrony przyrody i środowiska, które realizowane są głównie w ramach zadań powierzonych Departamentowi Środowiska i Zasobów Naturalnych (DŚiZN).

Dokumentem spajającym wszystkie działania w zakresie ochrony środowiska i przyrody jest **Program Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego** aktualizowany co 4 lata. Samorząd Województwa odpowiedzialny jest również za opracowywanie i wdrażanie **wojewódzkiego planu gospodarki odpadami**, a także **programów ochrony powietrza i ochrony środowiska przed hałasem**. Umożliwiają one realizację celów strategicznych przyjętych w dokumentach krajowych, ze szczególnym uwzględnieniem Polityki ekologicznej państwa 2030 oraz na szczeblu międzynarodowym w kontekście celów polityki klimatycznej UE.

W celu ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko przez największe przedsiębiorstwa określone są zasady ich funkcjonowania w **pozwoleniach zintegrowanych**, a także gromadzone informacje dotyczące ilości wprowadzanych gazów lub pyłów do powietrza, przydzielonych **uprawnień do emisji gazów cieplarnianych oraz składowanych odpadów**.

Mając na uwadze konieczność poprawy jakości powietrza w regionie, w 2021 r. przyjęto **uchwałę antysmogową**⁴³, która zakłada stopniową wymianę przestarzałych instalacji do spalania paliw stałych o mocy mniejszej niż 1 MW. Instalacje bezklasowe i klasyfikowane do 1 i 2 klasy mają zostać wymienione do **2024** roku. Natomiast do 2030 roku wszystkie kotły na paliwa stałe będą musiały spełniać wymagania w zakresie sezonowej sprawności i emisji zanieczyszczeń określone w rozporządzeniu komisji UE 2015/1189. Województwo lubelskie dołączyło do 12 województw w Polsce, które podjęły uchwały mające na celu ograniczenie stosowania „pozaklasowych” kotłów na paliwa stałe.

W obszarach miejskich istotne znaczenie dla bioróżnorodności oraz jakości życia mieszkańców mają obszary zielone. **Zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów** wydawane przez Marszałka Województwa dla miast na prawach powiatu mają istotny wpływ na kształtowanie terenów zieleni. W 2021 r. wydano łącznie **605 decyzji**, w tym zezwolono na wycięcie 1 671 drzew, a odmówiono usunięcia 149. W celu ograniczenia negatywnego wpływu

Podstawowe programy:

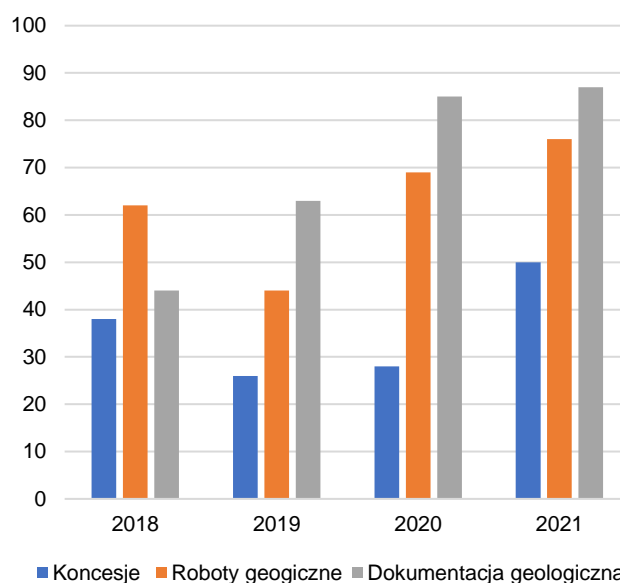
- Program Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego
- Plan Gospodarki Odpadami Województwa Lubelskiego
- Program Ochrony Powietrza dla strefy Aglomeracja Lubelska
- Program Ochrony Powietrza dla strefy lubelskiej
- Program Ochrony przed Hałasem dla Województwa Lubelskiego
- Uchwała antysmogowa

⁴³ Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXIII/388/2021

nakazano nasadzenie prawie 2000 nowych drzew.

Rozwój budownictwa, a w konsekwencji wzrost zapotrzebowania na surowce mineralne wymaga podejmowania działań w kierunku racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych regionu. W ostatnich latach widoczny jest wzrost zainteresowania przedsiębiorców działalnością wydobywczą, przekładający się na sukcesywne zwiększanie się ilości wydawanych decyzji dotyczących **koncesji na wydobywanie kopalin – 50** w 2021 r. (wzrost o 25% w stosunku do 2018 r.), a także ilości zatwierdzanych **dokumentacji geologicznych (87) oraz projektów robót geologicznych (76)** (wykres 26).

Wykres 26 Koncesje i decyzje z zakresu geologii wydane w latach 2018-2021

Źródło: Oprac. własne DSiR na podst. danych DŚiZN UMWL 2022 r.

Dużą rolę w ochronie środowiska ma podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców. W latach 2018-2021 przeznaczono prawie 1 mln zł na **działania promocyjno-edukacyjne**, przy czym **ponad 545 tys. w roku 2021 r.** Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których ZWL prowadzi polityki rozwojowe oraz **zadania zrealizowane w 2021 r.** w obszarze ochrony przyrody i środowiska przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Tabela 12, Tabela 13).

Tabela 12. Strategie i programy w obszarze ochrony przyrody i środowiska

L.p.	Nazwa dokumentu	Nr, data i nazwa organu przyjmującego dokument	Działania formalne (np. opracowanie, aktualizacja, monitorowanie) zrealizowane w 2021 roku
1.	Program ochrony środowiska województwa lubelskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027	Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XII/201/2019 z dnia 3 grudnia 2019 r. w sprawie uchwalenia „Programu ochrony środowiska województwa lubelskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027”	Dokument aktualny. Planowana aktualizacja dokumentu w 2023 r. W ramach wykonywanego co 2 lata monitorowania realizacji POŚ w 2021 r. opracowano „Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa lubelskiego za lata 2019 - 2020” (dokument przyjęty uchwałą Nr CCCIII/5334/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 12 października 2021 r.)
2.	Plan gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2022	Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXIV/349/2016 z dnia 2 grudnia 2016 r. r. w sprawie uchwalenia „Planu gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2022” zaktualizowana Uchwałą Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr IV/98/2019 z dnia 11 marca 2019 r. r. w sprawie przyjęcia „Aktualizacji Planu gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2022 w zakresie wskazania miejsc spełniających warunki magazynowania odpadów dla zatrzymanych transportów odpadów”	Dokument aktualny. Planowana aktualizacja dokumentu w 2022 r. (rozpoczęte prace). W ramach wykonywanego co 3 lata monitorowania realizacji PGO w 2021 r. opracowano „Sprawozdanie z realizacji planu gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego za lata 2017- 2019” (dokument przyjęty uchwałą Nr CCLXXII/4775/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 22 czerwca 2021 r.)
3.	Aktualizacja Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa lubelskiego na lata 2016-2032	Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXIV/351/2016 z dnia 2 grudnia 2016 r. w sprawie uchwalenia „Aktualizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa lubelskiego na lata 2016-2032”	Dokument aktualny. Planowana aktualizacja dokumentu w 2022 r. (rozpoczęte prace). Monitorowanie realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest, wykonywane jest raz w roku (do końca września) w ramach przekazywania informacji do Głównego Koordynatora „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” powołanego w Ministerstwie Rozwoju i Technologii.
4.	Programu ochrony środowiska przed hałasem dla województwa lubelskiego Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa lubelskiego dla dróg: DK12 i DW844 przebiegających przez teren miasta Chełm	Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr V/119/2019 z dnia 25 kwietnia 2019 r. w sprawie przyjęcia „Programu ochrony środowiska przed hałasem dla województwa lubelskiego” Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXXII/487/2021 z dnia 20 grudnia 2021 roku w sprawie przyjęcia „Programu ochrony środowiska przed hałasem dla województwa lubelskiego dla dróg: DK12 i DW844, przebiegających przez teren miasta Chełm”	Dokument aktualny. Planowana aktualizacja dokumentu w 2024 r. W 2021 roku został rozszerzony o „Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa lubelskiego dla dróg: DK12 i DW844 przebiegających przez teren miasta Chełm” przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXXII/487/2021 z dnia 20 grudnia 2021 roku w sprawie przyjęcia „Programu ochrony środowiska przed hałasem dla województwa lubelskiego dla dróg: DK12 i DW844, przebiegających przez teren miasta Chełm” Zarządcy dróg i Policja przekazują Marszałkowi Województwa Lubelskiego roczne raporty dotyczące realizacji działań zawartych w Programie
5.	Program ochrony powietrza dla strefy lubelskiej ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz docelowego benzo(a)pirenu	Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XVIII/291/20 z dnia 27 lipca 2020 r. w sprawie przyjęcia „Programu ochrony powietrza dla strefy lubelskiej ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz docelowego benzo(a)pirenu”	Dokument aktualny. Planowana aktualizacja dokumentu 2023. Monitorowanie realizacji zadań naprawczych określonych w POP przez JST województwa lubelskiego. Zarząd Województwa Lubelskiego zgodnie z art. 94 ust. 2a pkt. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 1973 z późn. zm.), zobligowany jest do sporządzenia i okresowego przekazywania zbiorczego sprawozdania do ministra właściwego do spraw klimatu oraz właściwego wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska.
6.	Program ochrony powietrza dla strefy aglomeracja lubelska ze względu na	Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XVIII/292/20 z dnia 27 lipca 2020 r. w sprawie przyjęcia	Dokument aktualny. Planowana aktualizacja dokumentu 2023.

przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz docelowego benzo(a)pirenu	„Programu ochrony powietrza dla strefy aglomeracja lubelska ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz docelowego benzo(a)pirenu ”	Monitorowanie realizacji zadań naprawczych określonych w POP przez Urząd Miasta Lublin. Zarząd Województwa Lubelskiego zgodnie z art. 94 ust. 2a pkt. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 1973 z późn. zm.), zobligowany jest do sporządzenia i okresowego przekazywania zbiorczego sprawozdania do ministra właściwego do spraw klimatu oraz właściwego wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska.
--	--	--

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. informacji od DŚiZN 2022 r.

Tabela 13 Działalność ZWL w zakresie realizacji polityki w obszarze ochrony przyrody i środowiska

L.p.	Nazwa zadania	Podstawa (formalna / prawna / organizacyjna) realizacji zadania	Miernik realizacji zadania (2021 r.)	Wartość finansowa (2021 r.) (w tym udział środków z Budżetu WL w zł) oraz źródło finansowania
1.	Promocja, informacja i edukacja ekologiczna			
1.1.	Kampania edukacyjno-informacyjna „Lubelskie – wspólnie dla pszczoł”, której celem jest edukacja ekologiczna mieszkańców województwa lubelskiego, uwrażliwienie ich na kwestie związane z ochroną przyrody, zwłaszcza pszczoł, a także włączenie w czynną ochronę owadów poprzez zwiększenie terenów miodo- i pyłkodajnych. Ideą kampanii jest również popularyzacja wiedzy o biologii i ekologii pszczoł, ochronie gatunkowej owadów i kompensacji przyrodniczej, a także rozwijanie umiejętności obserwacji przyrody i postaw ekologicznych.	Program ochrony środowiska województwa lubelskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027	<ul style="list-style-type: none"> Dystrybucja plakatów i ulotek wśród mieszkańców województwa lubelskiego – 2000 plakatów i 4000 ulotek (Chroń pszczoły! Bez nich nie ma życia na ziemi); Organizacja konkursu plastycznego dla dzieci „Co zawdzięczać pszczołom?” – 1820 uczestników ze szkół i przedszkoli województwa lubelskiego; Organizacja konkursu dla mieszkańców województwa lubelskiego „Tajemniczy ogród dla pszczoł i dzikich zapylaczy”, dotyczącego zaplanowania i utworzenia ogrodu przyjaznego owadom zapylającym – łącznie 90 uczestników w kategorii szkolnej i indywidualnej; Współorganizacja konkursu wiedzy dla dzieci „Pszczoły znam i o nie dbam” dla uczniów klas IV-VI szkół podstawowych z województwa lubelskiego; Emisja 15. edukacyjno-informacyjnych audycji telewizyjnych pt.: „Jak zostać pszczelarzem” na antenie TVP 3 Lublin (marzec - kwiecień 2021 r.); Wsparcie organizacji zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży z województwa lubelskiego (CSK, Ogród Botaniczny UMCS w Lublinie, NZP w Chełmie); Wsparcie i włączenie do kampanii 9 wydarzeń i inicjatyw organizowanych przez partnerów UMWL, m.in. III Wojewódzkie Lubelskie Święto Miodu w Lublinie, Miodobranie w Pszczelej Woli, Podsumowanie sezonu pasiecznego połączone z prezentacją poradnika „Jak zostać pszczelarzem”; 	<p>Wydatki ogółem: 253 726 zł,</p> <p>w tym:</p> <p>Dofinansowanie WFOŚiGW w Lublinie: 15 000 zł Budżet WL: 238 726 zł</p>

1.2.	Kampania edukacyjno-informacyjna „Lubelskie spotkania z przyrodą”, której celem jest promocja potencjału przyrodniczego regionu, uwrażliwienie społeczeństwa na kwestie ochrony środowiska, a także zachęcenie do odwiedzania i poznawania bogactwa przyrodniczego parków narodowych (Roztoczańskiego i Poleskiego) oraz parków krajobrazowych poprzez organizację konkursów tematycznych, a także realizację audycji radiowo-telewizyjnych.	Program ochrony środowiska województwa lubelskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027	<ul style="list-style-type: none"> Przeprowadzenie całorocznej akcji instagramowej #kieruneklubelskiekrajobrazy promującej wiedzę na temat lubelskich parków narodowych i krajobrazowych - najoryginalniejsze zdjęcie miesiąca (wyłoniono 12 laureatów); Wsparcie i włączenie do kampanii wydarzeń organizowanych przez partnerów UMWL, tj.: 6 wydarzeń plenerowych i inicjatyw związanych z promowaniem lokalnego bogactwa przyrodniczego województwa lubelskiego oraz budowaniem postaw proekologicznych, m.in. Wędrówki lubelskich żurawi, Kraszczady, Geopark Kamienny Las na Roztoczu, Pożegnanie żurawi w PPN, Roztoczańska przygoda z konikiem polskim w RPN, Dzień Ekologii w Lasach Kozłowieckich; 	Wydatki ogółem: 137 549 zł (Budżet WL)
1.3.	Kampania edukacyjno-informacyjna „Lubelskie dla środowiska”, mająca na celu budowanie świadomości mieszkańców regionu w zakresie stanu środowiska oraz metod jego poprawy. Za pomocą radia, telewizji i Internetu prezentowany jest potencjał przyrodniczy województwa lubelskiego wymagający ochrony, wskazywane są wyzwania i zagrożenia dla środowiska naturalnego regionu, tj. utrata różnorodności biologicznej, załamywanie się ekosystemów, kryzys dotyczący dostępu do wody lub zanieczyszczenie środowiska spowodowane działalnością człowieka, którym należy przeciwdziałać.	Program ochrony środowiska województwa lubelskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027	<ul style="list-style-type: none"> Emisja 20 edukacyjno-informacyjnych audycji radiowych „Lubelskie dla środowiska” na antenie Radia Lublin (marzec - sierpień 2021 r.); Emisja cyklu (20 odcinków) edukacyjno-informacyjnych audycji telewizyjnych „Lubelskie dla środowiska” na antenie TVP 3 Lublin (maj - listopad 2021 r.); Wsparcie i włączenie do kampanii wydarzeń organizowanych przez partnerów UMWL, tj. Górki i doliny. Festiwal przyrody w Lublinie (17 - 26 kwietnia 2021 r.); Współorganizacja wydarzenia plenerowego pn. Rodzinny Ekopiknik „Naturalnie Lubelskie 2021” w Pszczelej Woli; 	Wydatki ogółem: 160 000 zł (Budżet WL)
1.4.	Szkolenie z zakresu sporządzania i weryfikacji sprawozdań gmin z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi za rok 2021 i lata poprzednie	Zgoda Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 14 września 2021 r.	Szkolenie skierowane do pracowników urzędów gmin i związków międzygminnych	Wydatki ogółem: 9 689 zł (Budżet WL),
2.	Zarządzanie i gospodarowanie zasobami naturalnymi			
2.1	Udzielanie koncesji na wydobywanie kopalin i ich zmiany	Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze	50 wydanych decyzji	nie dotyczy
2.2	Zatwierdzanie projektów robót geologicznych	Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze	76 wydanych decyzji	nie dotyczy
2.3	Zatwierdzanie dokumentacji geologicznych	Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze	87 wydanych decyzji	nie dotyczy
2.4	Wydawanie zezwoleń na usunięcie drzew lub krzewów	Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. – o ochronie przyrody	605 wydanych decyzji, w tym: <ul style="list-style-type: none"> zgoda na usunięcie 1 671 drzew, 1 119,55 m² krzewów, odmowa dot. 149 drzew, 4 m² krzewów, zalecenie nasadzeń zastępczych w ilości 1 970 	Wpływy ogółem: 40 352 zł w tym: Budżet WL: 1 211 zł NFOŚiGW w

			drzew i 986 m ² krzewów,	Warszawie: 13 700 zł WFOŚiGW w Lublinie: 25 442 zł
3.	Ochrona środowiska			
3.1	Wydawanie opinii do powiatowych programów ochrony środowiska i przedkładanie zarządowi powiatowych raportów z wykonania programu ochrony środowiska	Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska	<ul style="list-style-type: none"> • 8 opinii dot. powiatowych POŚ podjętych uchwałą Zarządu Województwa Lubelskiego • 6 przedłożonych powiatowych raportów z wykonania POŚ 	Nie dotyczy
3.2	Wydawanie opinii do postępowań w sprawie oceny oddziaływania na środowisko dla instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości	Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko	27 wydanych opinii	Nie dotyczy
3.3	Wydawanie decyzji z zakresu korzystania ze środowiska	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 12 czerwca 2015 r. o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych • Ustawa z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji • Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska; • Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach • Ustawa z dnia 10 lipca 2008 r. o odpadach wydobywczych; • Ustawa z dnia 24 kwietnia 2009 r. o bateriach i akumulatorach • Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. –Prawo przedsiębiorców; • Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym • Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw 	180 wydanych decyzji	Nie dotyczy
3.4	Ustanawianie planów ochrony dla parków krajobrazowych	<ul style="list-style-type: none"> • art. 19 ust. 6a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody • Program ochrony środowiska województwa lubelskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027 	3 uchwały Sejmiku Województwa Lubelskiego Lubelskiego Nr XXXII/488/2021, XXXII/489/2021 i XXXII/490/2021 z dnia 20 grudnia 2021 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parków Krajobrazowych: Kazimierskiego, Nadwieprzańskiego i Szczepieszyskiego	Wydatki ogółem: 1 584 892 zł (środki pochodzące z RPO - Działanie 7.2)
3.5	Zmiana statutu wojewódzkiej samorządowej jednostki organizacyjnej - Zespołu Lubelskich Parków Krajobrazowych	art. 16 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody	Uchwała Nr XXVII/451/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 13 lipca 2021 r. w sprawie zmiany Statutu Zespołu Lubelskich Parków Krajobrazowych	Nie dotyczy

4. Gospodarka odpadami				
4.1	Prowadzenie Bazy Azbestowej	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska • Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 	<ul style="list-style-type: none"> • 176 zweryfikowanych i wprowadzonych sprawozdań, • 213 zweryfikowanych raportów gmin 	Nie dotyczy
4.2	Prowadzenie Bazy danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami BDO	<p>Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi • Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej • Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach • Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach • Ustawa z dnia 24 kwietnia 2009 r. o bateriach i akumulatorach • Ustawa z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji • Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym 	<p>Prowadzenie rejestru podmiotów wprowadzających produkty, produkty w opakowaniach i gospodarujących odpadami:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 232 zweryfikowanych i zatwierdzonych wniosków elektronicznych dot. wpisu/aktualizacji, • 339 wydanych decyzji administracyjnych dot. wykreślenia z rejestru i zmian wpisu z urzędu, • 425 wygenerowanych nowych danych dostępowych, • 254 wprowadzonych z urzędu decyzji z zakresu gospodarowania odpadami, • 61 innych spraw dot. rejestru (udzielanie informacji/odpowiedzi) <hr/> <p>Sprawozdawczość BDO (JAP):</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3 591 zweryfikowanych sprawozdań o produktach, opakowaniach i odpadach z nich powstających, • 213 sprawozdań gmin z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi weryfikowanych/wezwanych do korekty, • 8 275 zweryfikowanych sprawozdań dot. wytwarzających odpady i gospodarujących odpadami, • 872 wezwania do korekty sprawozdań dot. wytwarzających odpady i gospodarujących odpadami 	<p>Wpływy ogółem: 616 133 zł w tym: Budżet Państwa: 396 682 zł UMWL: 219 451 zł</p> <hr/> <p>Wpływy rozliczane w ramach WBZŚ</p>
4.3	Wojewódzka baza zanieczyszczeń środowiskowych WBZŚ (baterie i akumulatory, recykling pojazdów wycofanych z eksploatacji, opakowania i produkty, recykling toreb foliowych, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny)	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi • Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej • Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach 	<ul style="list-style-type: none"> • 4 827 zweryfikowanych opłat dot. rejestru BDO • 3 330 zweryfikowanych opłat recyklingowych i produktowych • 346 wprowadzonych dokumentów DPR/DPO/EDPR 	<p>Wpływy na Fundusze ogółem: 9 023 020 zł</p> <p>w tym: NFOŚiGW: 806 410 zł</p> <p>UMWL: 146 428 zł</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach • Ustawa z dnia 24 kwietnia 2009 r. o bateriach i akumulatorach • Ustawa z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji • Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym 		Budżet Państwa: 8 070 182 zł
4.4	Przeprowadzenie egzaminów w zakresie gospodarowania odpadami	Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach	2 egzaminy na kierownika składowiska	Wydatki ogółem: 1 964 zł (dotacja z Budżetu Państwa)
4.5	Prowadzenie w BIP listy instalacji spełniających wymagania dla instalacji komunalnych oraz planowanych instalacji komunalnych	Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach	<ul style="list-style-type: none"> • 1 aktualizacja listy na wniosek podmiotów, • 1 postępowanie nie zakończone zmianą listy 	Nie dotyczy
4.6	Wydawanie opinii dot. zgodności z wojewódzkim planem gospodarki odpadami dla inwestycji finansowanych ze środków UE i funduszy ochrony środowiska oraz potwierdzenie efektów ekologicznych zrealizowanych projektów	Warunek finansowania inwestycji dla projektów realizowanych ze środków UE i funduszy ochrony środowiska	<ul style="list-style-type: none"> • 2 wydane opinie dot. zgodności planowanych inwestycji z zapisami WPGO • 1 wydana informacja o osiągniętych efektach ekologicznych 	Nie dotyczy
4.7	Udostępnianie informacji o środowisku i jego ochronie	Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko	50 postępowań dot. udostępnienia informacji o środowisku	Nie dotyczy
4.8	Kontrola stosowania i przestrzegania przepisów dot. gospodarki opakowaniami	Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi	<ul style="list-style-type: none"> • 4 kontrole przedsiębiorców • 1 decyzja unieważniająca DPR 	Nie dotyczy
4.9	Decyzje administracyjne w zakresie udzielania ulg podatkowych przedsiębiorcom	Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi	<ul style="list-style-type: none"> • 2 wydane decyzje ratalne 	Na kwotę: 96 379,00 zł
4.10	Unieszkodliwianie odpadów azbestowych na terenie województwa lubelskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Aktualizacja Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu woj. lubelskiego na lata 2016- 2032 (Uchwała Nr XXIV/351/2016 z dnia 2 grudnia 2016 r.) • Uchwała Nr XXIV/350/2016 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 2 grudnia 2016 r. w sprawie wykonania „Planu gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2022” • Uchwała Nr CCXCIX/5933/2018 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 12 września 2018 r. w sprawie podjęcia decyzji o dofinansowaniu w ramach RPO WL na lata 2014-2020, Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie 	36 281 Mg unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest	Wydatki ogółem: 16 091 108 zł VAT: 1 191 936 zł (niekwalifikowany) Dofinansowanie UE (99% kosztów kwalifik.: 14 750 180 zł Wkład własny WL: 148 992 zł

zasobów, Działania 6.3 Gospodarka odpadami, projektu pn. „System gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie woj. lubelskiego”

- Uchwała Nr CCLXXXII/4963/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 27 lipca 2021 r. zmieniająca uchwałę w sprawie podjęcia decyzji o dofinansowaniu w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów, Działania 6.3 Gospodarka odpadami, projektu pn. „System gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie Województwa Lubelskiego”

5. Działania regulacyjne w zakresie kosztów korzystania ze środowiska

5.1	Opłaty wniesione przez podmioty korzystające ze środowiska na terenie województwa lubelskiego za: <ul style="list-style-type: none"> •wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, •przydzielone uprawnienia do emisji gazów cieplarnianych, •składowanie odpadów. 	Ustawa z dnia 27.04.2001 r. - Prawo ochrony środowiska	2 931 zweryfikowanych wykazów zawierających zbiorcze zestawienie informacji o zakresie korzystania ze środowiska przedłożone Marszałkowi Województwa Lubelskiego przez podmioty korzystające ze środowiska na terenie województwa lubelskiego	Wpływy na Fundusze ogółem: 31 640 885 zł w tym: UMWL: 502 410 zł WFOŚiGW: 10 558 968 zł NFOŚiGW: 6 101 197 zł Fundusze Gminne: 11 354 449 zł Fundusze Powiatowe: 3 123 861 zł
5.2	Udostępnianie informacji o środowisku i jego ochronie	Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko	12 postępowań dotyczących udzielenia informacji o środowisku	Nie dotyczy
5.3	Decyzje administracyjne w zakresie udzielania ulg podatkowych przedsiębiorcom	Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska	1 wydana decyzja	Na kwotę: 338 865 zł
5.4	Decyzje administracyjne w zakresie wymierzania opłaty za korzystanie ze środowiska przedsiębiorcą	Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska	2 wydane decyzje	Na kwotę: 277 952 zł

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. informacji od DŚiZN 2022 r.

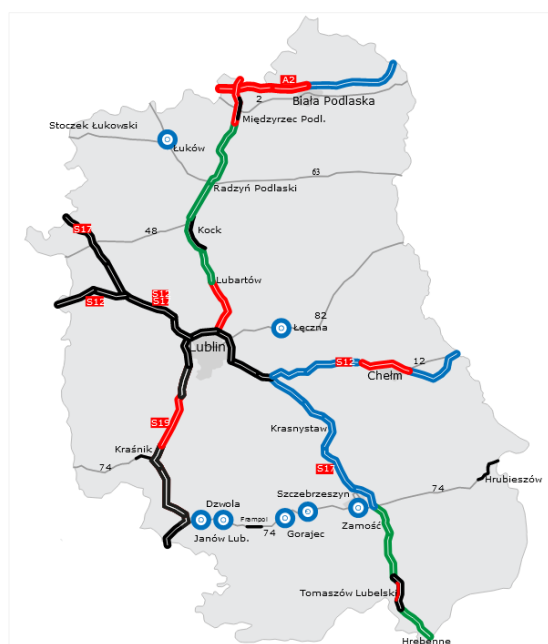
7.7.Obszar: TRANSPORT

Dostępność komunikacyjna i transportowa ma podstawowe znaczenie dla rozwoju gospodarczego regionu. Ze względu na tranzytowe położenie województwa lubelskiego szlaki komunikacyjne przebiegające przez jego terytorium odgrywają ważną rolę w obsłudze transportu międzynarodowego.

Infrastruktura drogowa

Przez województwo lubelskie przebiegają trzy **drogi międzynarodowe** oznaczone symbolami: **E30** (DK2 i A2), **E372** (DK17), **E373** (DK12), łączące Europę wschodnią z zachodnią. Łączna długość po aktualnych przebiegach dróg krajowych wynosi 368,8 km, w tym w administracji GDDKiA Oddział Lublin - **340,9 km⁴⁴**.

Mapa 10 Planowany układ dróg szybkiego ruchu

Legenda

Drogi krajowe, w tym autostrady, drogi ekspresowe i obwodnice.

— w użyciu — w realizacji — w przetargu — w przygotowaniu

A1 S7 Numery autostrad i dróg ekspresowych

Źródło: <https://www.gov.pl/web/gddkia/mapa-stanu-budowydrog3?graphicName=wojew%C3%B3dztwo+lubelskie>

Podstawowe informacje:

E30, E372, E373 – drogi międzynarodowe

205 km – dł. dróg ekspresowych

1 060 km – dł. dróg krajowych

2 260 km – dł. dróg wojewódzkich

10 592 km – dł. dróg powiatowych

24 524 km – dł. dróg gminnych

Najważniejsze drogi krajowe regionu, tj.: 12/S12, 17/S17 i 19/S19, zostaną zastąpione drogami ekspresowymi, które razem z planowaną autostradą A2 stanowią będą układ dróg szybkiego ruchu. W 2021 r. oddano do użytkowania 5 odcinków drogi **via Carpatia (S19)** o łącznej długości **55,5 km**, tj.: Lublin - Niedrzwica Duża, Kraśnik - Janów Lubelski, Janów Lubelski - Lasy Janowskie oraz obwodnice Kraśnika i Janowa Lubelskiego. Ponadto udostępniono pierwszą nitkę **obwodnicy Tomaszowa Lubelskiego** w ciągu S17 (ok. 9,5 km). Łączna długość zrealizowanych **dróg ekspresowych** w województwie lubelskim na koniec 2021 r. wynosiła ponad **205 km**, w tym 184 km dróg dwujezdniowych⁴⁵. Na sieć dróg publicznych składają się 4 kategorie dróg:

- **krajowe** (1060 km),
- **wojewódzkie** (2260 km),
- **powiatowe** (10 592 km), w tym 88% dróg twardych,
- **gminne** (24 524 km), w tym 46% dróg twardych.

W ciągach dróg publicznych znajdują się **1933 mosty i wiadukty**.⁴⁶ **Gęstość sieci**

⁴⁴ <https://www.archiwum.gddkia.gov.pl/pl/a/6580/mapa-sieci-drog-miedzynarodowych-w-województwie-lubelskim>

⁴⁵ <https://www.gov.pl/web/gddkia-lublin/drogi>

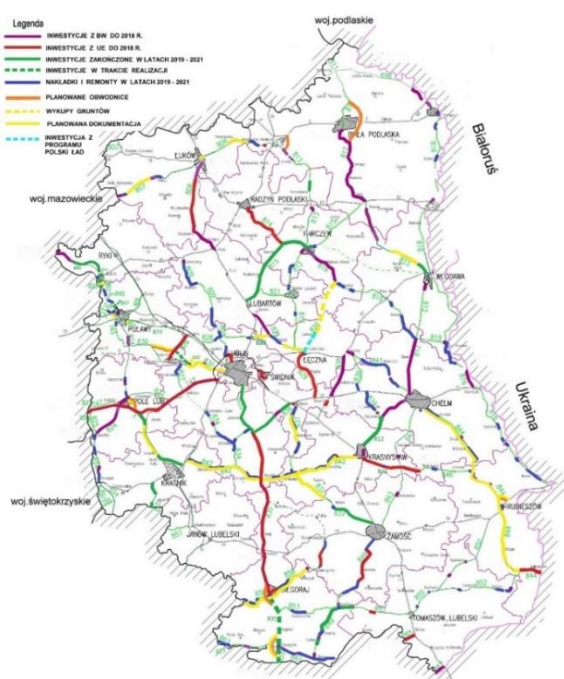
⁴⁶ Dane BDL, 2022.

drogowej wynosi **153,2 km/100km²**, co daje 4 pozycję wśród województw w kraju.

Głównym zadaniem Samorządu Województwa Lubelskiego w obszarze transportu jest organizowanie i nadzór nad funkcjonowaniem regionalnego systemu powiązań komunikacyjnych, a także tworzenie warunków organizacyjnych dla przewozów pasażerskich, w zakresie określonym w ustawach⁴⁷. Działania realizowane są głównie przy pomocy **Departamentu Infrastruktury i Majątku Województwa** oraz w zakresie dróg przy pomocy **Zarządu Dróg Wojewódzkich**.

Kierunki rozwoju transportu drogowego, kolejowego, lotniczego oraz szczegółowe działania w tym zakresie określają zaktualizowany w 2021 r. **Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2040 roku** oraz **Plan rozwoju sieci dróg wojewódzkich Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030 z perspektywą do 2040 roku**.

Mapa 11 Inwestycje i remonty na drogach wojewódzkich wykonane do 2022 r.

Źródło: Oprac. własne DliIMW UMWL 2021 r.

W latach 2018-2021 rozbudowano i przebudowano większość dróg wojewódzkich poprawiając dostępność drogową regionu oraz zwiększając bezpieczeństwo na drogach

Inwestycje liniowe były finansowane ze środków własnych województwa, z budżetu państwa, z RPO WL, PROW oraz z Programu Współpracy Transgranicznej PBU.

Inwestycje w drogownictwie odznaczają się długim czasem realizacji. Łącznie od 2018 r. przebudowano, rozbudowano i zmodernizowano 4 obiekty mostowe oraz ponad 215 km dróg. W 2021 r. **zakończono prace na odcinkach dróg nr: 842, 807, 813, 833** o łącznej długości

Głównym zadaniem jest zarządzanie, utrzymanie oraz rozwój **sieci dróg wojewódzkich** o łącznej długości **2 260 km**, w tym **221 km dróg miejskich** oraz **2 039 km dróg zamiejskich**. Zarząd Dróg Wojewódzkich pełni funkcję inwestora, realizuje letnie i zimowe utrzymanie dróg wojewódzkich, prowadzi nadzór nad ich stanem technicznym, dbając o ciągłość utrzymania regionalnego układu komunikacyjnego i o bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego. Realizowane remonty, przebudowy dróg, obiektów mostowych, czy budowa nowych odcinków dróg wojewódzkich prowadzone są w miarę posiadania własnych i pozyskiwania na ten cel zewnętrznych środków finansowych.

⁴⁷ Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, Ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym, Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym, Ustawa z dnia 3 lipca 2002 r. Prawo lotnicze.

ok. 11 km. W trakcie realizacji są prace na drogach nr: 801, 840, 851, 812, 836.

Tabela 14. Inwestycje liniowe realizowane w latach 2018-2021 wg źródeł finansowania

Środki budżetu WL
<ul style="list-style-type: none">• Przebudowa drogi Nr 801 Warszawa - Karczew - Wilga - Maciejowice - Dęblin - Puławy na odc. od km 89+250 do km 92+030 o dł. 2,780 km,• Przebudowa drogi Nr 807 Maciejowice - Sobolew - Żelechów - Łuków na odc. od km 49+350 do km 50+840 o dł. 1,490 km w m. Ogniwu,• Przebudowa drogi Nr 807 Maciejowice-Sobolew-Żelechów-Łuków w zakresie budowy chodnika, zatok autobusowych i zjazdów na odcinku od km 54+983,93 do km 56+322,16 o dł. 1,338 km,• Przebudowa drogi Nr 809 Lublin - Krasienin - Kierzkówka - Przytoczno na odc. Jeziorzany - Przytoczno od km 49+220 do km 50+474,56 o dł. 1,255 km,• Przebudowa drogi Nr 813 Międzyrzec Podlaski - Parczew-Ostrów Lubelski - Łęczna na odc. Żelazna Komarówka Podlaska od km 24+050 do km 24+750 o dł. 0,700 km,• Przebudowa drogi Nr 813 Międzyrzec Podl. - Parczew - Ostrów Lub. - Łęczna na odc. Żelazna - Komarówka Podlaska od km 24+750 do km 25+900 o dł. 1,150 km,• Przebudowa drogi Nr 843 Chełm - Kraśniczyn - Zamość odc. od km 18+590 do km 19+280 o dł. 0,690 km w m. Boruń,• Przebudowa drogi Nr 858 Zarzecze - Biłgoraj - Zwierzyniec - Szczepieszyn na odc. od km 41+730 do km 42+729 w m. Sól o dł. 0,999 km,• Przebudowa drogi Nr 863 Kopki - Krzeszów - Tarnogród - Cieszanów na odc. Naklik - Szyszków od km 16+501 do km 17+500 o dł. 0,999 km,• Przebudowa mostu na rz. Wiśle w m. Puławy - w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 874 Zarzecze Puławy,• Rozbudowa drogi wojewódzkiej 812 Biała Podlaska-Wisznice-Włodawa-Chełm-Rejowiec Krasnystaw w zakresie rozbudowy mostu przez rz. Siennica w m. Kasjan,• Budowa osłony przeciwhałasowej w obrębie skrzyżowania w km 91+860 w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 747 Iłża - Lipsko - Solec n. Wisłą - Opole Lubelskie - Bełżyce - Konopnica stanowiącej dojazd do węzła „Konopnica” obwodnicy Lublina w ciągu drogi ekspresowej S19,• Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 838 Głębokie - Dorohuczka - Trawniki - Fajstławice w zakresie rozbudowy mostu przez rz. Wieprz w m. Trawniki oraz przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 838 Głębokie - Dorohuczka - Trawniki - Fajstławice na odcinku od km ok. 15+440 do km ok. 18+570 (odcinek od skrzyżowania z drogą krajową Nr 12 do mostu na rz. Wieprz), dł. 3,130 km,• Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 846 Małochwiej Duży - Wojsławice - Teratyn na odcinku od km 6+100 do km 12+100 oraz od km 12+910 do km 21+393 o dł. 14,483 w zakresie budowy systemu odwodnienia,• Przebudowa drogi wojewódzkiej 816 Terespol - Kodeń - Sławatycze - Włodawa - Dorohusk - Horodło - Zosin, na działkach ewidencyjnych: nr 2088, nr 2099/2 i nr 2245 położonych w obrębie geodezyjnym 78 Horodło gmina Horodło, na odcinku od km 156+100 do km 156+215 oraz od km 156+715 do km 157+250, długości 0,650 km,• Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 842 Rudnik Szlachecki - Wysokie - Krasnystaw od km 63+327 do km 63+827 o dł. 0,500 km, 64+327,92 do km 64+800, o długości 0,472 km oraz od km 64+800 do km 65+700 o dł. 0,900 km i od km 65+700 do km 66+575 o dł. 0,875,• Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 850 Tomaszów Lubelski - Alojzów w miejscowości Sabaudia od km 1+260 do km 2+260 na odcinku o długości 1 km,• Modernizacja drogi wojewódzkiej Nr 824 Żyrzyn - Puławy - Opole Lubelskie - Józefów - Annapol na odcinku od km 73+850 do km 75+104 o dł. 1,254 km,• Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 848 Tarnawa Mała - Turobin - Sułów - Szczepieszyn na odcinku od km 25+100 do km 29+838 o dł. 4,738 km,• Modernizacja drogi wojewódzkiej Nr 863 Kopki - Krzeszów - Tarnogród - Cieszanów na odcinku od km 36+387 do km 44+311,5 o dł. 7,925 km,• Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 850 Tomaszów Lubelski - Alojzów w miejscowości Sabaudia od km 2+260 do km 2+790 o dł. 0,530 km,• Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 849 Zamość - Jacnia - Józefów - Wola Obszańska od km 50+810 do km 51+310 o dł. 0,400 km,

- **Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 807 Maciejowice - Łuków od km 48+335 do km 49+350 o dł. 1,015 km,**
- Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 836 Bychawa - Kęblów w zakresie rozbudowy mostu na rz. Sierotka w m. Piaski,
- **Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 813 Międzyrzec Podlaski - Parczew - Ostrów Lubelski - Łęczna na odcinku Żelazna-Komarówka Podlaska od km 22+900 do km 24+050, dł. 1,150 km.**

Fundusze rządowe (inwestycje w trakcie realizacji)

- **Budowa drogi wojewódzkiej Nr 801 w m. Dęblin wraz z budową mostu na rzece Wieprz,**
- Budowa obwodnicy Nałęczowa i rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 830 Lublin-Bochotnica na odcinku Płuszwice- Nałęczów,
- **Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 840 Stacja kolejowa Zarzeka - droga Nr 801 od stacji kolejowej Zarzeka do miejscowości Borowa,**
- **Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 851 od drogi wojewódzkiej Nr 874 do stacji kolejowej Puławy Ruda,**
- **Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego Lubelszczyzny poprzez modernizację dróg: Nr 812 – 14,145 km, Nr 849 – 9,500 km, Nr 853 – 4,750 km, Nr 855 – 5,164 km, Nr 842 – 0,550 km.**

Regionalnego Programu Operacyjnego WL

- Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 835 Lublin - Wysokie - Biłgoraj - Sieniawa - Przeworsk - Kańczuga - Dynów - Grabownica Starzeńska na odcinku od km 26+000 do km 43+162 (Piotrków -Wysokie) o dł.17,162 km,
- Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 815 Wisznice - Parczew - Siemień - Lubartów od km 26+662 do km 61+565 o dł. 34,903 km,
- Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 836 Bychawa - Kęblów na odcinku od km 8+590 do km 17+205 o długości ok. 8,615 km oraz przebudowa drogi na odcinku od km 21+100 do km 25+978 o długości ok. 4,878 km,
- Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 837 Piaski - Żółkiewka Wieś - Nielisz - Sitaniec na odcinku Nielisz-Sitaniec od km 48+000 do km 64+389 o dł. 16,389 km,
- Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 801 Warszawa - Karczew - Wilga - Maciejowice - Dęblin - Puławy na odcinku od 84+085 do km 122+770, od granicy województwa do S12 o dł. 36,685 km (Etap I budowa obwodnicy m. Stężycza),
- Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 835 Lublin - Wysokie - Biłgoraj - Sieniawa - Przeworsk - Kańczuga Dynów - Grabownica Starzeńska od km 90+490 do km 115+875 na odcinku Biłgoraj - gr. Województwa (w trakcie realizacji),
- **Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 833 Chodel - Kraśnik od km 0+000 do km 26+679 – Etap I Połączenie z obwodnicą Chodla (droga wojewódzka Nr 747) oraz rozbudowa i przełożenie drogi w m. Kraśnik o łącznej dł. 9,250 km, w 2021 r. wykonano rozbudowę i przełożenie drogi w m. Kraśniki o dł. 8,250 km.**

Program Operacyjny Polska Wschodnia

- Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 835 Lublin - Wysokie - Biłgoraj - Sieniawa - Przeworsk - Kańczuga - Dynów - Grabownica Starzeńska od km 10+014 do km 26+000 o dł. 15,986 km.

Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś - Ukraina

- Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 812 Biała Podlaska - Wisznice - Włodawa - Chełm - Rejowiec - Krasnystaw na odcinku Korolówka - Włodawa od km 70+550 do km 75+700 z wyłączeniem skrzyżowania z drogą krajową nr 82 (odcinek od km ok. 74+885 do km ok. 75+150) o długości ok. 4,885 km.

Źródło: Oprac. własne DliMW UMWL 2022 r.

*pogrubioną czcionką oznaczono inwestycje zrealizowane w 2021 r.

Infrastruktura kolejowa

Długość eksploatowanych linii kolejowych w województwie wynosi **1 092 km** (5,6% linii w kraju) i w ostatnich latach ulega niewielkim zmianom, natomiast poprawia się ich jakość i sprawność. Od 2018 r. o prawie **20% wzrost** udział linii normalnotorowych **zelektryfikowanych**, których na koniec 2020 r. było **498 km** (46%).

Wskaźnik gęstości linii kolejowych w województwie w 2020 r. wyniósł **4,3 km/100 km²** i był jednym z najniższych w Polsce, poniżej średniej krajowej (6,2 km/100 km²), dlatego też transport kolejowy nie odgrywa oczekiwanej znaczącej roli w regionie⁴⁸.

W celu zwiększenia atrakcyjności transportu kolejowego względem innych rodzajów transportu w Europie utworzono **11 kolejowych korytarzy transportowych**. Przez teren województwa lubelskiego przebiegają fragmenty korytarzy:

- RFC 8 Morze Północne – Morze Bałtyckie, do którego przypisany jest terminal towarowy PKP Cargo Centrum Logistyczne Małaszewicze,
- RFC 11 Amber – Bursztynowy, do którego przypisany jest Lubelski Terminal Kontenerowy⁴⁹

Znaczenie międzynarodowe posiadają przebiegające przez teren województwa linie kolejowe: nr 2/E20, C-E20 Berlin–Warszawa–Terespol–Mińsk–Moskwa, z torem do terminalu towarowego Małaszewicze, nr 12/C-E20 Łowicz–Skierniewice–Pilawa–Łuków, nr 7/C28 Warszawa–Dorohusk, która stanowi najkrótsze kolejowe połączenie na kierunku Warszawa–Kijów. Ponadto w ruchu międzynarodowym istotną rolę odgrywa linia nr 65 Sławków–Sędziszów–Zamość–Hrubieszów–granica państwa (Włodzimierz Wołyński, Kowel), tzw. Linia Hutnicza Szerokotorowa (LHS)⁵⁰.

Ważnymi w skali kraju węzłami kolejowymi są Lublin (skrzyżowanie 8 linii: 7, 30, 67, 68, 561, 562, 930, 935) i Łuków (skrzyżowanie 4 linii: 2, 12, 26, 30 oraz łącznica nr 523).

W ramach **Programu Kolejowego CPK** w województwie lubelskim w latach 2020-2034 planowane są prace na 3 odcinkach linii nr 7 relacji CPK – Warszawa – Trawniki – Chełm – Dorohusk, przebudowa i elektryfikacja linii kolejowej nr 69 na odc. Krasnystaw Miasto – Wólka Orłowska oraz budowa nowych odcinków linii kolejowych nr: 54 i 56 na odc. Trawniki – Krasnystaw Miasto i Wólka Orłowska – Zamość, 56 na odc. Zamość – Tomaszów Lubelski – Bełżec, 631 na odc. Milanów – Biała Podlaska – Fronołów, 68 w rejonie Kraśnika (Kraśnik – Rzeczyca)⁵¹.

Podstawowe informacje:

1092 km – dł. linii kolejowych

498 km – linie zelektryfikowane

4,3 km/100km² – gęstość sieci kolejowej

2 – międzynarodowe terminale kolejowe: Małaszewicze, Lublin

⁴⁸ Dane BDL, 2022.

⁴⁹ <https://dane.utk.gov.pl/sts/infrastruktura/korytarze-transportowe/16901,Kolejowe-korytarze-towarowe-RFC.html#korytarze%20rfc%20polska>

⁵⁰ Diagnoza prospektywna województwa lubelskiego, UMWL 2019

⁵¹ <https://www.cpk.pl/pl/inwestycja/kolej/lubelskie>

Publiczny transport zbiorowy

Na poziomie regionalnym problematyka transportu zbiorowego została określona w **Planie zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego w województwie lubelskim (plan transportowy)**.

W ramach organizacji publicznego transportu zbiorowego, województwo zawiera z operatorami (przewoźnikami) **umowy o świadczenie usług publicznych**. W listopadzie 2021 roku zawarto umowę⁵² z **POLREGIO sp. z o.o.** (od 1 grudnia 2021 r. POLREGIO S.A.) w trybie tzw. **powierzenia bezpośredniego** o świadczenie usług publicznych w zakresie kolejowych przewozów pasażerskich w latach 2021-2030⁵³.

Przewozy kolejowe o charakterze użyteczności publicznej organizowane były na następujących liniach kolejowych:

- Nr 2 (odcinek: Siedlce/Łuków - Biała Podlaska - Terespol);
- Nr 7 (odcinek: Dęblin - Lublin - Chełm);
- Nr 26 (odcinek: Łuków - Dęblin);
- Nr 30 (odcinek: Parczew/Lubartów - Lublin Płn.), przy czym od 31.08.2020 r. do 11.12.2021 r. w związku z całkowitym zamknięciem dla ruchu związanym z modernizacją linii, przewozy na odcinku Lubartów - Parczew wykonywane były zastępczą komunikacją autobusową;
- Nr 68 (odcinek: Lublin - Kraśnik - gr. województwa/Rzeszów);
- Nr 69/101 (odcinek: Rejowiec - Zawada/Bełżec/gr. województwa);
- Nr 72 (odcinek: Zawada - Zamość Wschód);
- Nr 81 (odcinek Chełm - Włodawa) - przewozy sezonowe/weekendowe zorganizowane w okresie od 26.06.2021 r. do 26.09.2021 r. wspólnie z samorządami lokalnymi⁵⁴;
- Nr 581 (odcinek: Świdnik Miasto - Lublin Airport).

W 2021 roku przewieziono ponad **1,83 mln pasażerów (spadek o 40% w stosunku do**

Podstawowe informacje:

POLREGIO S.A. – operator kolejowych przewozów pasażerskich na terenie WL
1,83 mln – ilość przewiezionych pasażerów koleją
3 mln pockm – łączny przebieg pociągów
27 – pojazdów szynowych stanowiących własność WL

Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Międzyrzeczu Podlaskim Sp. z o.o. - wojewódzki operator przewozów autobusowych

186 – przedsiębiorców posiadających zezwolenie na przewóz osób

Realizowane projekty:

- Lubelska Kolej Aglomeracyjna
- Program Kolej+
- **7** nowych linii autobusowych

⁵² Umowa nr 1938/IM/CP/20

⁵³ Umowa reguluje całokształt wzajemnych relacji Organizatora przewozów (Województwa Lubelskiego) i Operatora w procesie organizacji i realizacji przewozów oraz korzystania ze środków transportu udostępnianych Operatorowi przez Województwo Lubelskie, uwzględnia również przekazanie w dzierżawę 9 sztuk elektrycznych zespołów trakcyjnych (typu 37WEa, serii Impuls 2).

⁵⁴ Porozumienie z dnia 17 czerwca 2021 r. Nr 1996/IM/CP/21 w sprawie organizacji tras pociągów pasażerskich według indywidualnych rozkładów jazdy na linii kolejowej nr 81 (odcinek: Chełm – Włodawa), w sezonie letnim 2021 r. (łączna pomoc finansowa samorządów lokalnych w organizacji tych przewozów wyniosła 59 168,90 zł)

2019 r.) przy łącznym **rocznym przebiegu** wynoszącym ponad **3 mln pockm** (dla porównania w 2020 r. – 1,6 mln pasażerów/ przebieg 2,6 mln pockm, w 2019 r. – 3 mln pasażerów/ przebieg 2,7 mln pockm). Znaczący spadek przewiezionych pasażerów związany był w głównie z utrzymującą się epidemią COVID-19. Organizator zawiesił okresowo przewozy do czasu zniesienia ustanowionego zakazu kursowanie pociągów w strefie transgranicznej w relacji Terespol - granica państwa - Brest Centr. Dodatkowo zostały podjęte działania monitorujące w zakresie organizacji połączeń kolejowych obsługujących Port Lotniczy Lublin, na podstawie których, uwzględniając siatkę połączeń lotniczych oraz frekwencję pasażerów w 2021 r., **uruchomiono połączenia Lublin Główny – Lublin Airport – Lublin Główny** w okresie od 1 stycznia do 13 marca 2021 r. oraz od 13 czerwca do 6 listopada 2021 r.

Jednym z narzędzi finansowania publicznego transportu zbiorowego jest nabywanie przez Organizatora i udostępnianie Operatorowi środków transportu do realizacji przewozów. Według stanu na dzień 1 stycznia 2021 r. Województwo Lubelskie posiadało 18 pojazdów szynowych. W 2019 r. rozstrzygnięto przetarg i podpisano z NEWAG S.A. w Nowym Sączu umowę na dostawę 8 dwuczłonowych elektrycznych zespołów trakcyjnych typu 37WEa, serii Impuls 2 (rozszerzono zakres zamówienia o dodatkowy dziewiąty pojazd), które zostały dostarczone w II połowie 2021 r., zwiększając tym samym do **27 liczbę posiadanych pojazdów**. Projekt „Zakup elektrycznych zespołów trakcyjnych” był realizowany z EFRR w ramach RPO WL na lata 2014-2020.

Mając na uwadze rozwój różnych form transportu publicznego, w tym transportu kolejowego, Samorząd Województwa Lubelskiego wspólnie z PKP PLK S.A., podjął czynności zmierzające do powstania **Lubelskiej Kolei Aglomeracyjnej (LKA)**. Wstępnie zidentyfikowany obszar zasięgu LKA ograniczony jest miastami Chełm, Parczew, Puławy, Kraśnik, Biłgoraj.

Uwzględniając potrzebę zwiększenia dostępności transportowej regionu, Województwo Lubelskie w 2020 r. zgłosiło do **Programu Uzupełniania Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Kolejowej - Kolej+ do 2028 roku**⁵⁵ 5 projektów:

- Budowa linii kolejowej Szastarka - Janów Lubelski - Biłgoraj wraz z poprawą dostępności do transportu kolejowego w m. Kraśnik;
- Prace na liniach kolejowych 69 i 72 na odc. Rejowiec - Zawada - Zamość Szopinek wraz z budową łącznicy omijającej stację Zawada;
- Rewitalizacja połączenia Chełm - Włodawa wraz z poprawą dostępności transportu kolejowego w m. Włodawa;
- Elektryfikacja linii kolejowej nr 30 Łuków – Lublin;
- Utworzenie połączenia kolejowego Lublin - Łęczna /LW Bogdanka;

Wszystkie projekty uzyskały **pozytywną ocenę formalną** i zostały zakwalifikowane do II etapu naboru, w wyniku którego 5 projektów zakwalifikowano do realizacji w ramach Programu Kolej+.

Województwo Lubelskie jako organizator **publicznego transportu zbiorowego autobusowego** uruchomiło w 2021 r. **7 linii** o charakterze użyteczności publicznej, tj.:

- Międzyrzec Podlaski - Zahajki - Drelów - Kwasówka - Żelizna - Komarówka Podlaska - Rudno - Kostry - Parczew,

⁵⁵ Uchwała Rady Ministrów nr 151/2019 z dnia 3 grudnia 2019 r.

- Międzyrzec Podlaski - Zahajki - Drelów - Łózki - Wólka Łóżecka - Ostrówki - Ossowa Kol - Bezwola - Wohyń - Zbulitów - Radzyń Podlaski,
- Szczepieszyn - Rozłopy - Deszkowice - Żrebce - Sąsiadka - Mokrelipie - Radecznicza - Zaporze - Wólka Czernięcińska - Gaj Czernięciński - Żurawie - Rokitów - Załawcze - Turobin - Olszanka - Tarnawa Mała;
- Wysokie - Zakrzew - Baraki - Nikodemów - Stawce Kolonia - Stawce - Batorz - Zdziłowice - Godziszów - Janów Lubelski;
- Trzebieszów - Leszczanka - Międzyrzec Podlaski - Zahajki - Żerocin - Strzyżówka - Witoroż - Leszczanka - Młyniec - Janówka - Wólka Plebańska - Biała Podlaska;
- Międzyrzec Podlaski - Bereza - Szóstka - Ostrówki - Bezwola - Wohyń - Radzyń Podlaski - Siemień;
- Międzyrzec Podlaski - Zahajki - Drelów - Kwasówka - Żelazna - Komarówka Podlaska - Rudno - Kostry - Parczew - Ostrów Lubelski.

Powyższe linie zostały uruchomione na podstawie składanych wniosków jednostek samorządu terytorialnego oraz mieszkańców, uwzględniając miejscowości z co najmniej dwóch powiatów, pomiędzy którymi brak było połączeń autobusowych. Przy realizacji tych zadań wykorzystano dopłaty z Funduszu rozwoju przewozów autobusowych, którego dysponentem jest Wojewoda Lubelski.

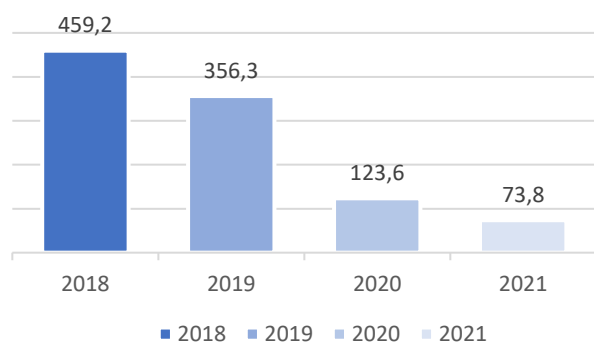
W 2021 r. operatorem publicznego transportu zbiorowego w wojewódzkich przewozach osób w transporcie drogowym było **Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Międzyrzeczu Podlaskim Sp. z o.o.** Wykonano **łącną pracę eksploatacyjną wynoszącą 194,3 tys. wozokilometrów**. Ponadto zezwolenie na wykonywanie regularnych/regularnych specjalnych przewozów osób w krajowym transporcie drogowym. w 2021 r. posiadało **186 przedsiębiorców (402 zezwolenia)**.

Transport lotniczy

Od grudnia 2012 roku na terenie województwa lubelskiego funkcjonuje **Port Lotniczy Lublin**, zlokalizowany w Świdniku. Lotnisko oferuje regularne połączenia z kilkunastoma lotniskami na świecie.

W 2021 r. zanotowano 66% spadek ruchu statków powietrznych (725 samolotów) w stosunku do 2018 r. W latach 2018-2021 odprawiono ponad 1mln pasażerów, z tego w 2021 r. ponad 73,8 tys. osób. Znaczący **spadek liczby pasażerów o ok. 85%** w stosunku do roku 2018 spowodowany był ograniczeniami w podróżowaniu (wykres 27).

Wykres 27 Liczba odprawionych pasażerów (w tys.) w latach 2018-2021

W 2021 r. zanotowano 66% spadek ruchu statków powietrznych (725 samolotów) w stosunku do 2018 r. W latach 2018-2021 odprawiono ponad 700 tys. pasażerów, z tego w 2021 r. ponad **73,8 tys. osób**. Znaczący **spadek liczby pasażerów o ok. 85%** w stosunku do roku 2018 spowodowany był ograniczeniami w podróżowaniu.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL 2022 r.

W 2021 roku **uruchomiono terminal CARGO**, który powstał w odpowiedzi na zapotrzebowanie lokalnego rynku. Lotnisko wraz z terminalem cargo posiadają dogodne położenie przy wschodniej granicy Unii Europejskiej, w bezpośrednim sąsiedztwie najważniejszych przejść granicznych i terminali przeładunkowych. Ponadto są połączone z siecią dróg (A2, S12, S17, S19) oraz z koleją. Graniczą z Regionalnym Parkiem Przemysłowym ŚWIDNIK Sp. z o.o. Dodatkowo w ramach rozwoju terminala uruchomiono dodatkowy **magazyn o powierzchni min. 2000 m²**.

Przejścia graniczne

Przejścia graniczne mają istotny wpływ na funkcjonowanie obszaru przygranicznego, m.in. w zakresie zagospodarowania przestrzennego, infrastruktury transportowej, transportu i logistyki, handlu, turystyki transgranicznej.

Na terenie województwa lubelskiego funkcjonują przejścia graniczne: **7 drogowych**, 4 kolejowe i **1 lotnicze** o charakterze międzynarodowym, którymi zarządza Lubelski Zarząd Obsługi Przejść Granicznych. Na granicy z **Białorusią** zlokalizowane są przejścia:

- drogowo w: **Kukurykach, Terespolu i Sławatyczach**,
- kolejowe w: **Terespolu**.

Na granicy z **Ukrainą** zlokalizowane są przejścia:

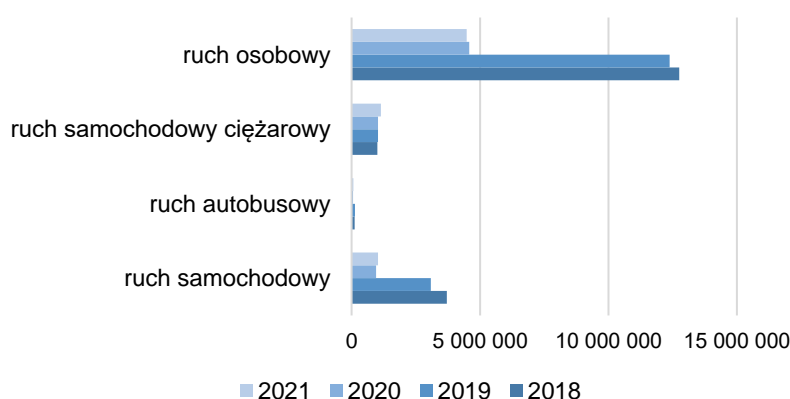
- drogowo w: **Dorohusku, Zosinie, Dołhobyczowie i Hrebennem**,
- kolejowe w: **Dorohusku, Hrubieszowie, Hrebennem**⁵⁶.

Podstawowe informacje:

- 12** - przejść granicznych
- 4,5 mln os.** – ruch osobowy na przejściach drogowych
- 2,2 mln** – odprawione pojazdy
- 63 tys. os.** – ruch osobowy na przejściach kolejowych
- 24,9 tys. pociągów** – ruch towarowy na przejściach kolejowych
- 73,8 tys. os** – ruch lotniczy osobowy
- 725** – ruch statków powietrznych

Wykres 28 Ruch graniczny na przejściach drogowych w latach 2018-2021

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL 2022 r.

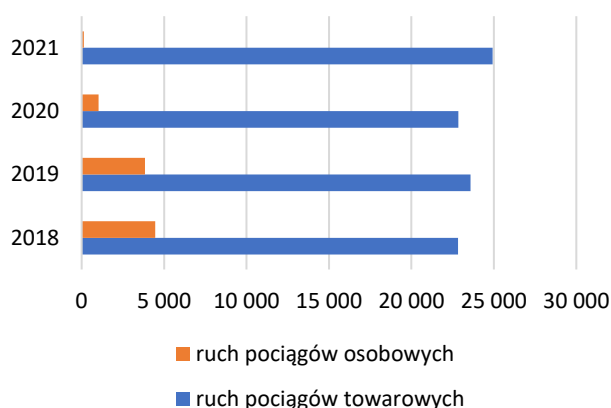
W ostatnich latach na wszystkich przejściach granicznych obserwuje się znaczący spadek ilości odprawianych pasażerów. W 2021 r. granicę państwową przekroczyło **4,5 mln osób**, tj. ponad **50% mniej** niż w 2018 r., przy czym najwięcej osób na przejściach w Dorohusku i Hrebennem.

⁵⁶ <https://www.lzopg.bip.mbnet.pl/>

W 2021 r. łącznie odprawiono ponad **2,2 mln pojazdów**, w tym ponad 1,1 mln stanowiły **samochody ciężarowe (wzrost o 14% w 2018 r.)**, 1 mln - **samochody osobowe (spadek o 72% od 2018 r.)**, zaś udział autobusów był stały na poziomie ok. 3%. Najwięcej samochodów ciężarowych przekraczało granicę w Kukurykach, natomiast samochody osobowe i autobusy najczęściej odprawiane były w Dorohusku, Hrebennem i Terespolu.

Od lat największy i stale rosnący **udział w kolejowym ruchu granicznym** w regionie mają **pociągi towarowe**, których w 2021 r. odprawiono **24,9 tys.** pociągów (wzrost o 9% w stosunku do 2018 r.). Najwięcej pociągów odprawiono na przejściu w Terespolu. Odmienne tendencje wystąpiły w kolejowym ruchu osobowym.

Wykres 29 Ruch graniczny na przejściach kolejowych w latach 2018-2021

Od 2018 r. wystąpił gwałtowny **spadek o 97% ilości odprawianych pociągów osobowych do 126 w 2021 r.** Przełożyło się to bezpośrednio na spadek ilości osób przekraczających granicę kolejną z 480 tys. w 2018 r. do niecałych **63 tys. w 2021 r.** Większość pasażerów kolei przekroczyła granicę w Terespolu oraz w Hrubieszowie.

Podróżni przekraczali również granicę państwową korzystając z Lubelskiego Portu Lotniczego.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL 2022 r.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których ZWL prowadzi polityki rozwojowe oraz **zadania zrealizowane w 2021 r.** w obszarze transportu przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Tabela 15, Tabela 16).

Tabela 15. Strategie i programy w obszarze transportu

L.p.	Nazwa dokumentu	Nr, data i nazwa organu przyjmującego dokument	Działania formalne w 2021 roku
1.	Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego	Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego Nr CXII/2331/2016 z dnia 28 czerwca 2016 r. w sprawie przyjęcia „Programu Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego” wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, zmieniona uchwałą ZWL Nr CCXXXIV/4606/2017 z 4 grudnia 2017 oraz uchwałą ZWL Nr LXXXVII/1853/2019 z 5 listopada 2019	Realizacja Programu - Zgodnie z wymogami pkt 10.3 Programu Zarząd Województwa Lubelskiego w czerwcu 2021 r. zaakceptował projekt rocznego raportu z realizacji „Programu Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego” za 2020 r.
2.	Planu rozwoju sieci dróg wojewódzkich Województwa Lubelskiego na lata 2012-2020	Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego Nr CXXII/2471/2012 z dnia 24 lipca 2012 r. w sprawie przyjęcia do realizacji „Planu rozwoju sieci dróg wojewódzkich Województwa Lubelskiego na lata 2012-2020”, zmieniona uchwałą Nr XCII/1942/2019 zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 19 listopada 2019 r.	Realizacja Planu - w załączniku Nr 1 do uchwały ZWL – lista podstawowa zapisano 20 zadań inwestycyjnych do realizacji w latach 2018-2023, z których: 9 zdań zostało zrealizowanych, 2 zadania jest w trakcie realizacji, 9 zadań jest w fazie przygotowania dokumentacji lub koncepcji.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. informacji od DliMW UMWL 2022 r.

Tabela 16. Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze transportu

L.p.	Nazwa zadania	Podstawa (formalna / prawna / organizacyjna) realizacji zadania	Miernik realizacji zadania (2021 r.)	Wartość finansowa (2021 r.) (w tym udział środków z Budżetu WL w zł) oraz źródło finansowania
1.	Organizacja i kontrola transportu			
1.1.	Organizacja publicznego transportu zbiorowego w transporcie kolejowym	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym. Umowa z Operatorem nr 1938/IM/CP/20 z dnia 5 listopada 2020 	3 012 434,749 pockm - praca eksploatacyjna pociągów w pociągokilometrach	Wydatki: <ul style="list-style-type: none"> 85 065 000 zł ogółem*, z tego: <ul style="list-style-type: none"> – 78 190 000 zł (Budżet WL) 6 875 000 zł (Fundusz Kolejowy)
1.2	Organizacja publicznego transportu zbiorowego w transporcie drogowym	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym. Ustawa z dnia 16 maja 2019 r. o Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej umowa z Operatorem nr 1698/IM/CP/19 z dnia 31 grudnia 2019 r. (aneks z dnia 30 grudnia 2020 r.) oraz nr 1910/CP/21 z dnia 31 maja 2021 r. umowa 1703 z Wojewodą Lubelskim nr 2358/IM/CP/20; umowa 949 z Wojewodą Lubelskim nr 1868/IM/CP/21 z dnia 18 maja 2021 r. 	194 280 wozokilometrów w ramach linii o charakterze użyteczności publicznej w transporcie drogowym	Wydatki: <ul style="list-style-type: none"> wydatki: 582 840,00 zł (środki pochodzące z Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw transportu) w ramach linii o charakterze użyteczności publicznej w transporcie drogowym; 373 150,64 zł (środki pochodzące z budżetu województwa) w ramach linii o charakterze użyteczności publicznej w transporcie drogowym
1.3.	Zezwolenia na wykonywanie przewozów regularnych osób lub specjalnych w krajowym transporcie drogowym	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym 	według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. 186 przedsiębiorców posiadało 394 zezwoleń na wykonywanie regularnych przewozów osób w krajowym transporcie drogowym oraz 8 zezwoleń na wykonywanie regularnych specjalnych przewozów osób w krajowym transporcie drogowym	nie dotyczy
2.	Wsparcie usług transportowych			
2.1.	Dopłaty dla przewoźników autobusowych z tytułu honorowania uprawnień pasażerów do przejazdów z ulgami ustawowymi	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 20 czerwca 1992 roku o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego 	<ul style="list-style-type: none"> 200 umów z przewoźnikami 	Wydatki: <ul style="list-style-type: none"> 26 669 799 zł (Budżet Państwa)

2.2	Realizacja pomocy finansowej dla przewoźników wykonujących przewozy autobusowe w ramach publicznego transportu zbiorowego – za miesiące obowiązywania ograniczeń w przemieszczaniu się środkami publicznego transportu zbiorowego w ramach programu pomocowego SA.62603 – COVID 19 Support to bus operators.	<ul style="list-style-type: none"> Art. 15zzzzl⁶ ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U.z 2021 r. poz 2095 z późn. zm.). 	<ul style="list-style-type: none"> 111 wniosków 46 przewoźników 	Wydutki: <ul style="list-style-type: none"> 2 209 022 zł (Budżet Państwa)
2.3	Dopłaty/ dotacje dla operatorów publicznego transportu zbiorowego na podstawie umów zawartych przez Województwo Lubelskie z organizatorami publicznego transportu zbiorowego	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym. 	17 umów z organizatorami publicznego transportu zbiorowego	Wydutki: <ul style="list-style-type: none"> 849 832 zł (Budżet Państwa) Łączne środki: 29 728 653 zł
3. Wieloletnie inwestycje drogowe				
3.1.	Realizacja zadań inwestycyjnych na drogach wojewódzkich	<ul style="list-style-type: none"> Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego 	Zrealizowano: <ul style="list-style-type: none"> 8 odcinków dróg o długości 41,8 km 	Wydutki: <ul style="list-style-type: none"> 227 341 491 zł w tym: <ul style="list-style-type: none"> 147 010 070 zł UE 10 006 000 zł Polski Ład 8 729 686 zł JST
		<ul style="list-style-type: none"> Plan rozwoju sieci dróg wojewódzkich Województwa Lubelskiego na lata 2012-2020 z perspektywą do roku 2030 	W trakcie realizacji: <ul style="list-style-type: none"> 3 odcinki drogi o dł. 30 km 1 most z dojazdami 	
3.2.	Opracowanie dokumentacji projektowej dla planowanych inwestycji	<ul style="list-style-type: none"> Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego Plan rozwoju sieci dróg wojewódzkich Województwa Lubelskiego na lata 2012-2020 z perspektywą do roku 2030 	<ul style="list-style-type: none"> Wykonano dokumentację dla 4 odcinków dróg W opracowaniu 9 dokumentacji 	Wydutki: <ul style="list-style-type: none"> 766 354 zł budżet WL
4. Bieżące remonty i utrzymanie dróg				
4.1.	Remont dróg wojewódzkich	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych 	<ul style="list-style-type: none"> Cała sieć 	Wydutki: <ul style="list-style-type: none"> 63 183 688 zł budżet WL
4.2.	Utrzymanie dróg wojewódzkich	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych 	<ul style="list-style-type: none"> Cała sieć 	
4.3.	Dotacje dla gmin na bieżące utrzymanie dróg wojewódzkich	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych porozumienia (umowy) pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego 	<ul style="list-style-type: none"> 11 gmin 	Wydutki: <ul style="list-style-type: none"> 775 106 zł budżet WL

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. informacji od DiiMW UMWL 2022 r.

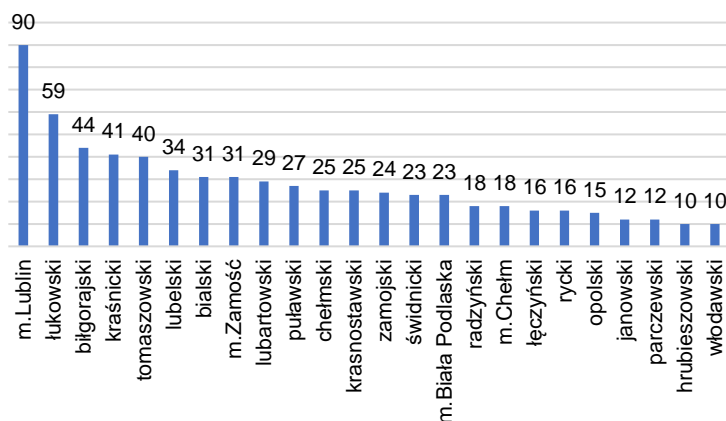
*Łączna kwota zaliczek wypłaconych operatorowi na poczet rekompensaty w okresie styczeń-grudzień 2021 r.

7.8.Obszar: SPORT I TURYSTYKA

Sport

Województwo lubelskie aktywnie uczestniczy i wnosi wkład w rozwój kultury fizycznej i turystyki w Polsce. W 2020 r. funkcjonowały 673 kluby sportowe, co stanowiło niecałe 5% wszystkich klubów działających w Polsce. Liczba członków wyniosła 48,2 tys. osób, a ćwiczących ogółem 46,1 tys. osób.

Wykres 30 Kluby sportowe w woj. lubelskim w 2020 r.

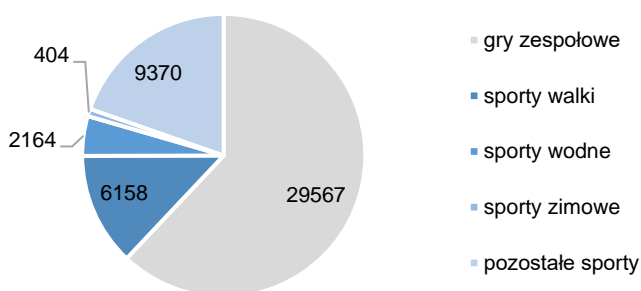
Podstawowe informacje:

673 – kluby sportowe
1 153 – sekcje sportowe
48,2 tys. – członków klubów sportowych
46,1 tys. – ćwiczących w klubach sportowych

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL, Lublin 2022 r.

Członkostwo w klubach regionu deklarowało ponad **48,2 tys.** osób, a ćwiczyło w nich ponad **46,1 tys. zawodników**. Wśród ćwiczących w regionie widoczna jest przewaga mężczyzn oraz osób do 18 roku życia, co świadczy o większym zainteresowaniu sportem wśród młodzieży i dzieci.

Wykres 31 Udział ćwiczący wg grup sportowców w woj. lubelskim

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie BDL, Lublin 2022 r.

W klubach sportowych funkcjonowały **1 153 sekcje sportowe**. Pod względem liczby ćwiczących największym zainteresowaniem cieszyły się **gry zespołowe – ponad 62%** wszystkich ćwiczących oraz sporty walki – 13%. Wśród gier zespołowych zdecydowanie dominowała piłka nożna (ponad 21,8 tys.) oraz piłka siatkowa (3,9 tys.).

Natomiast z pozostałych dyscyplin sportowych największą popularnością cieszyły się: karate, w tym karate tradycyjne, pływanie, piłka ręczna, sporty lotnicze, lekkoatletyka oraz tenis stołowy⁵⁷.

Zadania z zakresu kultury fizycznej należą do katalogu zadań własnych Samorządu

⁵⁷<https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/wymiary/24/334/2159>

Województwa. Realizowane są głównie przy pomocy Departamentu Promocji, Sportu i Turystyki (DPST). Finansowanie części zadań z zakresu sportu i turystyki odbywa się na podstawie ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057, z późn. zm).

Sejmik Województwa Lubelskiego na 2021 rok uchwalił program współpracy z organizacjami pozarządowymi, w którym określone zostały zadania do realizacji w zakresie m.in. wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i turystyki.

W 2021 r. reprezentanci Lubelszczyzny wywalczyli medale na światowych imprezach rangi Mistrzostw Świata i Mistrzostw Europy, zarówno w kategoriach seniorów, młodzieżowców, juniorów. Należą do nich sportowcy reprezentujący biegi narciarskie, boks kobiet, lekką atletykę (biegi, sztafety, rzuty, siedmiobój), piłkę ręczną, podnoszenie ciężarów, pływanie, sumo, taekwondo ITF, wspinaczkę sportową, zapasy klasyczne i zapasy kobiet. Łącznie **wywalczyli 28 medali**.

Największą imprezą sportową były **XXXII Letnie Igrzyska Olimpijskie – Tokio 2020 oraz XVI Letnie Igrzyska Paraolimpijskie**. Podczas Igrzysk Olimpijskich region reprezentowało 8 sportowców. Po 33 latach pełnosprawni sportowcy z województwa lubelskiego wywalczyli medale igrzysk olimpijskich – **złoto i srebro w sztafetach lekkoatletycznych 4x400 m oraz brąz w rzucie młotem**; ustanowiony został także rekord świata we wspinaczkę sportowej na czas.

Podczas **Igrzysk Paraolimpijskich** niepełnosprawni sportowcy wywalczyli brązowy medal oraz czwarte miejsce w kolarstwie tandemowym, w którym wcześniej sięgnęli po srebro w ramach Mistrzostw Europy. Sukcesy odnosili również **sportowcy niesłyszący**, którzy podczas lekkoatletycznych Mistrzostw Świata wywalczyli **4 medale**, a podczas Mistrzostw Świata w pływaniu – **3 medale**.

Działania:

66 – umowy w zakresie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej

289 – stypendia sportowe

49 – nagrody za wyniki sportowe

Największe sukcesy sportowe:

Medale na Igrzyskach Olimpijskich w Tokio:

 - sztafeta 4x400 m mieszana

 - sztafeta 4x400 m kobiet

 - rzut młotem

System sportu młodzieżowego w Polsce w 2021 roku:

9 m-ce – w klasyfikacji województw SSM

1 m-ce – zapasy kobiet podnoszenie ciężarów

2 m-ce – pływanie taekwon-do ITF

3 m-ce – narciarstwo klasyczne sumo sporty wrotkarskie

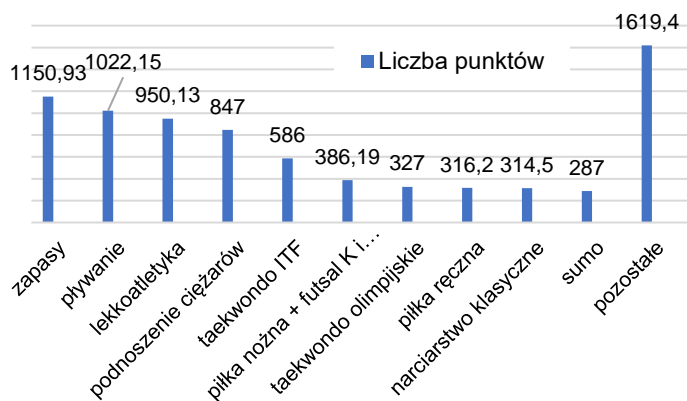
Wojewódzka klasyfikacja klubowa:

1 m-ce - KU AZS UMCS Lublin

2 m-ce - KS AGROS Zamość

3 m-ce - MKS CEMENT – GRYF Chełm

Wykres 32 Klasyfikacja punktowa SSM wg sportów

Źródło: Oprac. własne na podst. danych DPST UMWL, 2022 r.

Natomiast najwięcej punktów w regionie zgromadzili **zapaśnicy, pływacy i lekkoatleci**. Wśród klubów sportowych najwięcej punktów w klasyfikacji wojewódzkiej zgromadził KU AZS UMCS Lublin (5. miejsce w kraju), a w następnej kolejności KS AGROS z Zamościa (20) oraz MKS CEMENT – GRYF z Chełma (62).

W klasyfikacji powiatów najwyżej w regionie uplasowało się miasto Lublin (11 miejsce w kraju), a następnie Zamość (33) i Chełm (55). Wysokie pozycje w rankingu krajowym zajęły również powiaty: puławski, m. Biała Podlaska, tomaszowski i bialski.⁵⁸

Najsilniejszą pozycję w Polsce województwo posiada w sportach zespołowych. W najwyższych klasach rozgrywkowych w 2021 r. uczestniczyli zawodnicy klubów: piłki ręcznej kobiet i mężczyzn, koszykówki kobiet i mężczyzn, rugby, siatkówki mężczyzn, żużla, tenisa stołowego kobiet i mężczyzn, piłki nożnej kobiet i mężczyzn

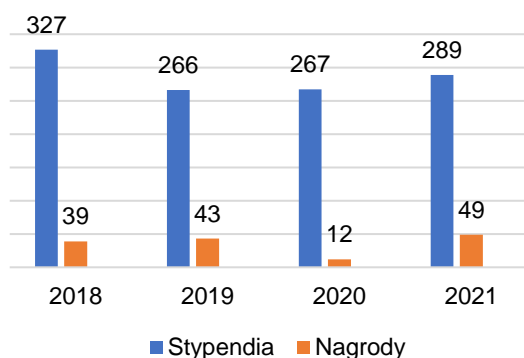
Samorząd Województwa wspiera rozwój sportowców co roku przyznając stypendia oraz nagrody za wyniki sportowe. Głównym celem programu stypendialnego jest udzielenie wsparcia finansowego w szczególności młodym i perspektywicznym sportowcom uprawiającym sporty i konkurencje olimpijskie oraz paraolimpijskie. Od 2018 r. obserwuje się stopniowy wzrost ilości środków przeznaczanych na wsparcie rozwoju kariery sportowców, co przekłada się również na wzrost o **ok. 18%** ilości przyznawanych stypendiów.

W latach 2018-2021 przyznano łącznie stypendia sportowe 1149 osobom na łączną kwotę prawie 3,4 mln zł. W 2021 r. **stypendium sportowe** otrzymało **289 osób**, w tym 126 zawodniczek i 163 zawodników na łączną **kwotę 867 tys. zł**, reprezentujących sporty: badminton, biegi narciarskie, boks, golf, karate WKF, kolarstwo szosowe, kolarstwo bmx, kolarstwo tandemowe, koszykówka, lekka atletyka (biegi, rzuty, skoki), łucznicтво, piłka nożna,

W systemie sportu młodzieżowego w Polsce województwo lubelskie zajęło **9 miejsce**.

Punkty do klasyfikacji zdobyli przedstawiciele **52 dyscyplin sportowych** w czterech kategoriach wiekowych. W klasyfikacjach poszczególnych sportów pierwsze miejsca w rankingu krajowym wywalczyły **zapaśniczki oraz ciężarowcy**.

Wykres 33 Stypendia i nagrody sportowe w latach 2018-2021

Źródło: Oprac. własne DSiR na podst. danych z DPST UMWL, 2022 r.

⁵⁸ <https://ssm.insp.waw.pl/klasyfikacja-województw>

piłka ręczna, pływanie, podnoszenie ciężarów, siatkówka, siatkówka plażowa, taekwondo olimpijskie, tenis stołowy, tenis ziemny, triathlon, wspinaczka sportowa/ trójbój olimpijski, zapasy. Ponadto przyznano **49 nagród** pieniężnych za osiągnięte wyniki sportowe na kwotę 191,5 tys. zł, w tym 11 nagród na kwotę 50,5 tys. zł brutto trafiło do sportowców i trenerów zawodników niepełnosprawnych.

Największymi imprezami sportowymi, jakie odbyły się w 2021 roku przy udziale finansowym Województwa Lubelskiego były: imprezy lekkoatletyczne (Drużynowe Mistrzostwa Polski i Mistrzostwa Świata Niesłyszących, 2 etapy wyścigu Tour de Pologne, Finałowy Turniej „Suzuki Puchar Polski” w koszykówce mężczyzn oraz mecz koszykarzy w ramach kwalifikacji do Mistrzostw Świata 2023 Polska -Niemcy, dwie rundy Grand Prix na żużlu oraz gala boks olimpijskiego Suzuki Boxing Night.

W latach 2018-2021 zawarto 274 umowy na organizację wydarzeń sportowych i szkolenie zawodników na łączną kwotę ponad 16,1 mln zł, w tym **66 umów** w 2021 r. na kwotę ponad **4 mln zł**.

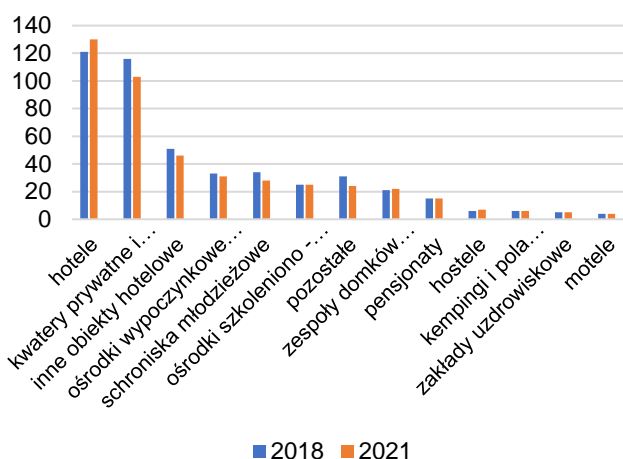
W ramach projektu „Lubelskie w Nevadzie” została nawiązana współpraca w obszarze sportu pomiędzy amerykańskimi partnerami ze stanu Nevada i Województwem Lubelskim. Piłkarze FKS Stal Kraśnik jako jedyni reprezentanci Polski, wzięli udział w prestiżowym turnieju, w którym uczestniczyły 472 drużyny m.in. z Australii, Brazylii, Japonii, Karaibów, Kenii, Nowej Zelandii.

Realizowane były również działania zmierzające do promocji regionu przez sportowców, m.in. w ramach Programu „**Z dumą wspieramy sport**” – zadanie miało na celu m.in. promocję gospodarczą województwa przez sportowców, drużyny i wydarzenia sportowe oraz „**Programu – Lubelskie w Tokio 2020**”, których celem była promocja województwa lubelskiego przez olimpijczyków przygotowujących się do Igrzysk Olimpijskich i Paraolimpijskich.

Turystyka

W ramach posiadanej przez województwo lubelskie zróżnicowanej bazy noclegowej wykorzystywanej przez turystów, w 2021 r. funkcjonowało **448 turystycznych obiektów noclegowych** (4% obiektów noclegowych w Polsce), oferujących łącznie ponad **25,8 tys. miejsc noclegowych**. Wśród obiektów noclegowych 55% stanowiły obiekty krótkotrwałego zakwaterowania, a 44% obiekty hotelowe⁵⁹.

Wykres 34 Turystyczne obiekty noclegowe wg rodzajów

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL, Lublin 2022 r.

⁵⁹ <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablicaWgWg>

Wg danych GUS, wśród wszystkich rodzajów obiektów noclegowych największą grupę stanowiły **hotele (130)**, oferujące łącznie ponad 9,7 tys. miejsc noclegowych oraz kwatery prywatne i agroturystyczne (103) z ponad 2 tys. miejsc. Część kwater agroturystycznych prowadzona jest poza ewidencją prowadzoną w gminach, co utrudnia wskazanie dokładnej ich liczby w regionie. Jednym ze skutków pandemii COVID-19 jest **spadek ogólnej liczby miejsc noclegowych** w regionie o ok. **5%**, przy czym nie dotyczył on hoteli, których liczba w tym samym okresie **wzrosła o ok. 7%**.

W 2020 r. z noclegów w województwie lubelskim skorzystało ponad **628 tys. turystów**, tj. 42% mniej niż w roku 2018 r. Jeszcze większy spadek rzędu prawie 74% zaobserwowano w odniesieniu do ilości turystów zagranicznych, korzystających z bazy noclegowej.

Wśród turystów zagranicznych największą liczbę stanowili mieszkańcy Ukrainy – 28,9%, Rosji – 11%, Niemiec – 9,5% i Białorusi – 6,8%. Najwięcej turystów w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców skorzystało z noclegów w **powiatach: puławskim, włodawskim, bialskim** oraz w miastach **Lublin i Zamość**⁶⁰. Łącznie udzielono prawie **1,4 mln noclegów** turystom, w tym 4,7% stanowiły noclegi udzielone turystom zagranicznym⁶¹. Prawie 50% wszystkich noclegów udzielono w hotelach, a w odniesieniu do turystów zagranicznych wskaźnik ten wyniósł prawie 74%. Znacznie rzadziej korzystali oni z usług noclegowych świadczonych przez obiekty typowo wakacyjne. Na przestrzeni lat liczba turystów odwiedzających województwo lubelskie stopniowo rosła do momentu wystąpienia pandemii COVID-19.

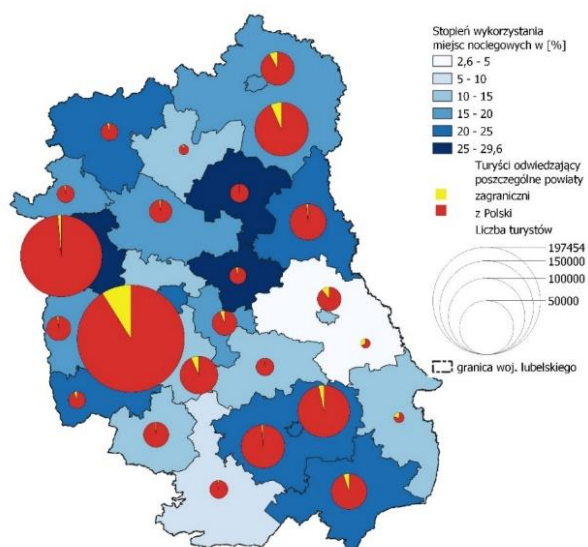
Lubelszczyzna posiada znaczące walory przyrodnicze i kulturowe. Od 1992 r. na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO znajduje się **Stare Miasto w Zamościu**. Natomiast na Krajowej Liście Dziedzictwa Niematerialnego, prowadzonej przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego znajdują się 3 wpisy z Lubelszczyzny: Perebor – nadbużańskie tradycje tkackie, Zwyczaj dunajowania w Łukowej i okolicach i od 2021 r. Brodacze ze

Podstawowe informacje:

- 448** – turystycznych obiektów noclegowych
- 25,8 tys.** – miejsc noclegowych
- 11,9** – liczba miejsc noclegowych /1 tys. ludności
- 628 tys.** – turyści korzystający z noclegu
- 1,4 mln** – noclegi udzielone turystom
- 86** – piesze szlaki turystyczne
- 5** – szlaków rowerowych regionalnych
- 10** – stoków narciarskich

Mapa 12 Turyści oraz stopień wykorzystania miejsc noclegowych w powiatach województwa lubelskiego w 2020 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL, 2022 r.

⁶⁰ Turystyka w województwie lubelskim w 2020 r.,

⁶¹ <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica>

Sławatycz – oryginalny zwyczaj pożegnania starego roku⁶². Ponadto tytuł Polska Marka Turystyczna posiadają: miasto Lublin, Kraina Lessowych Wąwozów oraz Roztocze natomiast tytuł kandydata - Zamość.

Poznanie walorów turystycznych Lubelszczyzny umożliwi **86 pieszych szlaków turystycznych** oznakowanych przez PTTK o łącznej długości 3 455,30 km⁶³. Wśród szlaków turystycznych wyróżnić należy **Szlak Geoturystyczny Roztocza Środkowego** umożliwiający poznanie wyjątkowego charakteru Roztocza przez pryzmat obiektów geologicznych, **Lubelską Drogę św. Jakuba**, **Szlak Frontu Wschodniego I Wojny Światowej**, a także **Szlak Renesansu Lubelskiego** wyznaczony na terenie całego województwa w celu promocji unikalnego dziedzictwa architektury regionu lubelskiego. Na szlaku znajduje się ponad 40 zabytkowych obiektów, głównie sakralnych, posiadających wyraźne cechy charakterystyczne dla renesansu lubelskiego.

Przez północną część województwa, w okolicy Białej Podlaskiej przebiega fragment międzynarodowego szlaku rowerowego **Eurovelo2-Trasa stolic**. Ważnym produktem turystyki rowerowej jest szlak **Green Velo** przebiegający przez całe województwo z południa w kierunku północnym. Funkcjonują również **szlaki rowerowe regionalne**, tj. Nadbużański Szlak Rowerowy Janów Podlaski - Hrubieszów, Centralny Szlak Rowerowy Roztocza Kraśnik - Lwów, Szlak Kazimierz Dolny – Kraśnik, Szlak Lublin – Kazimierz Dolny, Szlak Lublin – Wola Uhruska. W ramach wspierania rozwoju turystyki rowerowej w regionie realizowane są projekty o zasięgu transgranicznym i regionalnym, m.in.:

- projekt **RoweLove Roztocze – razem pomimo granic** - transgraniczny produkt turystyczny, którego osi jest **Centralny Szlak Rowerowy Roztocza**, finansowany ze środków Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020.
- promocja **Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo** w ramach umowy o współpracy województw Polski Wschodniej. W ramach projektu zrealizowano: kampanie radiowe, kampanie internetowe, wydruki materiałów promocyjnych i wydawnictw informacyjnych, udział w targach międzynarodowych i eventach regionalnych, system rekomendacji Miejsc Przyjaznych Rowerzystom (MPR), uzupełnienie oznakowania.
- **Wiślana Trasa Rowerowa** – podjęto prace nad opracowaniem koncepcji Wiślanej Trasy Rowerowej (2020). Projekt zakłada powstanie produktu turystycznego, opartego na koncepcji szlaku rowerowego wzdłuż rzeki Wisły. Ma na celu wyeksponowanie walorów turystycznych zachodniej części Lubelszczyzny oraz pobudzenie do działania podmiotów zlokalizowanych w korytarzu szlaku (m.in. atrakcje turystyczne, obiekty

Działania:

- **22 umowy** z zakresu turystyki i krajoznawstwa
- modernizacja **Centralnego Szlaku Rowerowego Roztocza** z Kraśnika do Hrebennego
- **2 szkolenia** na instruktorów turystyki rowerowej
- konserwacja **Punktów Obsługi Rowerzystów** i punktów pomiaru ruchu rowerowego
- uzupełnienie oznakowania **Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo**
- **I Ogólnopolski Konkurs Filmowy** promujący walory turystyczne Lubelszczyzny

⁶² https://niematerialne.nid.pl/Dziedzictwo_niematerialne/Krajowa_inwentaryzacja/Krajowa_lista_NDK/

⁶³ http://ktpzg.pttk.pl/pliki/Wykaz_szlakow_lubelskie.pdf

noclegowe, inne punkty usługowe).

W regionie rozwijano również turystykę narciarską. W 2021 r. istniało **10 stoków narciarskich**, jednak ze względu na warunki pogodowe oraz pandemię COVID-19 nie wszystkie uruchomiono w 2021 r. Najdłuższą trasę 650 m posiada stok Bobliwo, natomiast jedyny wyciąg krzesełkowy funkcjonuje na stoku Chrzanów NARTRAJ.

Dużą popularnością w okresie letnim cieszyła się **turystyka kajakowa** uprawiana na wybranych rzekach województwa lubelskiego. Najczęściej spływy kajakowe organizowane są na Wieprzu, Bystrzycy, Tanwi, Uherce, Włodawce, a także na Bugu i Wiśle.

Samorząd Województwa Lubelskiego jest aktywnym inicjatorem i realizatorem działań mających na celu **promocję turystyczną regionu lubelskiego**. W tym zakresie współpracował z samorządami, LROT, Polską Organizacją Turystyczną, lokalnymi organizacjami turystycznymi, centrami i punktami informacji turystycznej, a także stowarzyszeniami agroturystycznymi, wdrażając zapisy Programu rozwoju turystyki w województwie lubelskim do 2020 roku z perspektywą do 2030 r.

W celu zaangażowania lokalnych organizacji pożytku publicznego w rozwój turystyczny regionu w 2021 r. ogłoszono otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych w zakresie turystyki i krajoznawstwa, w wyniku którego podpisano **22 umowy** i zrealizowano projekty na kwotę 98,5 tys. zł.

Podjęto różnorodne działania promujące region, m.in.:

- współpraca z 3 **influencerami** zajmującymi się tematyką turystyczną w celu promocji walorów turystycznych Lubelszczyzny w mediach społecznościowych (głównie spływy kajakowe, podróże kamperem i podróże z dziećmi),
- **I Ogólnopolski Konkurs Filmowy**, w ramach którego powstanie historia dostarczająca informacji o atrakcjach turystycznych regionu lubelskiego, zainspiruje do odwiedzenia i poznania Lubelszczyzny poprzez turystykę aktywną (m.in. rowerową, kajakową, konną). Efektem konkursu były filmy, które służą do promocji atrakcji turystycznych w Internecie oraz w mediach społecznościowych,
- promocja podczas imprez i wydarzeń, m.in. **Tour de Lubelskie, Festiwal Turystyki Rowerowej, Samorządowy Kongres Trójmorza**.

W roku 2021 odbyło się wiele wydarzeń, które miały na celu m.in. pogłębianie wiedzy historycznej, kształtowanie postaw patriotycznych, poprzez ukazanie historii, kultury i tradycji regionu lubelskiego, m.in. 8 Rajd im. mjr. Cc Hieronima Dekutowskiego Ps. „Zapora”, Bieg Tropem Wilczym Bieg Żołnierzy Wyklętych, Festiwal Turystyki Rowerowej - Roztocze bez granic, XXVII Ogólnopolskie Warsztaty Kowalskie oraz Ogólnopolskie Targi Sztuki, Kowalskiej w Wojciechowie.

Samorząd Województwa realizuje zadania zleczone z zakresu administracji rządowej z obszaru turystyki w zakresie określonym w ustawach.⁶⁴ W 2021 r. wpisano **20 nowych podmiotów do rejestru organizatorów turystyki** i przedsiębiorców ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych oraz usunięto 10 przedsiębiorstw, przez co zarejestrowanych było w regionie **149 organizatorów turystyki**⁶⁵. Przeprowadzono łącznie **15 kontroli** w funkcjonujących biurach podróży. Pomimo negatywnego wpływu pandemii

⁶⁴ Ustawa z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (Dz. U. z 2019, poz. 548), Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 238).

⁶⁵ <https://ewidencja.ufg.pl/ewidencja/obywatel/statystyki/SOPTKPWDEWW>

COVID-19 na branżę turystyczną, w regionie obserwuje się stały wzrost liczby przedsiębiorstw turystycznych działających w segmencie organizacji turystyki.

Wśród obiektów noclegowych w regionie większość stanowią podmioty podlegające kategoryzacji. Ze względu na stosunkowo niewielki ruch inwestycyjny w branży turystycznej w 2021 r. wydano łącznie tylko **7 decyzji** w sprawie zaszeregowania obiektów noclegowych, w tym w dwóch przypadkach wykreślono obiekty z ewidencji. Ponadto **skontrolowano 63 obiekty** po kątem spełniania wymogów dla posiadanej kategorii.

Do obsługi ruchu turystycznego niezbędna jest wykwalifikowana kadra. W 2021 r. jedna osoba uzyskała uprawnienia **przewodnika górskiego**, dzięki czemu obecnie **56 osób** w regionie posiada kwalifikacje do prowadzenia wycieczek w górach⁶⁶.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których ZWL prowadzi polityki rozwojowe oraz **zadania zrealizowane w 2021 r.** w obszarze sportu i turystyki przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Tabela 17, Tabela 18).

Tabela 17 Dokumenty programowe wyznaczające ramy do prowadzenia polityki w obszarze sportu i turystyki

L.p.	Nazwa dokumentu	Nr, data i nazwa organu przyjmującego dokument	Działania formalne (np. opracowanie, aktualizacja, monitorowanie) zrealizowane w 2021 roku
1.	Program rozwoju turystyki w województwie lubelskim do 2020 roku z perspektywą do 2030 r.	Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego Nr CCXXXVI/4630/2017 z dnia 12 grudnia 2017r. w sprawie przyjęcia „Programu rozwoju turystyki w województwie lubelskim do 2020 roku z perspektywą do 2030 r.”	Dokument aktualny. Planowana aktualizacja dokumentu w 2022 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DPST, 2022 r.

⁶⁶ <https://turystyka.gov.pl/cwpg/statystyki/f855a2a5-b0df-471e-92ef-e2a109bdbe9a>

Tabela 18. Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze sportu i turystyki

L.p.	Nazwa zadania	Podstawa (formalna / prawna / organizacyjna) realizacji zadania	Miernik realizacji zadania (2021 r.)	Wartość finansowa (2021 r.) (w tym udział środków z Budżetu WL w zł) oraz źródło finansowania
1.	Wsparcie stypendialne i nagrody.			
1.1	Stypendia sportowe.	Uchwała Nr XI/192/2019 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 14 listopada 2019 r. w sprawie zasad, trybu przyznawania i pozbawiania oraz rodzajów i wysokości stypendiów sportowych i nagród Województwa Lubelskiego za osiągnięte wyniki sportowe oraz wyróżnień dla osób wyróżniających się osiągnięciami w działalności sportowej (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego poz. 6548).	289 stypendiów dla osób fizycznych za osiągnięte wyniki sportowe: w igrzyskach olimpijskich/ paraolimpijskich (miejsca 1-8), w igrzyskach głuchych (miejsca 1-3); w światowych igrzyskach olimpiad specjalnych (miejsca 1-3); Mistrzostwach Świata (miejsca 1-3), Mistrzostwach Europy (miejsca 1-3) i Mistrzostwach Polski (miejsca 1-3) w kat. wiekowych: junior młodszy, junior, młodzieżowiec, senior do 27 r.ż. w sportach i konkurencjach objętych programem igrzysk olimpijskich/ igrzysk paraolimpijskich, i reprezentujących woj. lubelskie.	Wydatki: 867.000 zł
1.2	Nagrody pieniężne za osiągnięte wyniki sportowe.	Uchwała Nr XI/192/2019 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 14 listopada 2019 r. w sprawie zasad, trybu przyznawania i pozbawiania oraz rodzajów i wysokości stypendiów sportowych i nagród Województwa Lubelskiego za osiągnięte wyniki sportowe oraz wyróżnień dla osób wyróżniających się osiągnięciami w działalności sportowej (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego poz. 6548).	49 nagród dla osób fizycznych – zawodników i ich trenerów reprezentujących województwo lubelskie i zamieszkujących na terenie województwa lubelskiego za osiągnięte wyniki sportowe: miejsca 1-8 oraz udział w Igrzyskach Olimpijskich/ Paraolimpijskich, miejsca 1-3 w igrzyskach głuchych oraz w światowych igrzyskach olimpiad specjalnych w sportach i konkurencjach objętych programem igrzysk olimpijskich/igrzysk paraolimpijskich; miejsca 1-3 w Mistrzostwach Świata Seniorów oraz w Mistrzostwach Europy Seniorów; miejsca 1-3 w Mistrzostwach Świata w kat. młodzieżowiec, junior, junior młodszy oraz rekordy świata i rekordy Europy w sportach i konkurencjach objętych programem igrzysk olimpijskich/ igrzysk paraolimpijskich.	Wydatki: 191.500 zł
2.	Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej.			
2.1	Organizacja wydarzeń sportowych oraz szkolenia zawodników.	Uchwała XX/338/2020 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 27 października 2020 r. w sprawie „Programu Współpracy Samorządu Województwa Lubelskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2021 rok” (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z 2020 r. poz. 5258).	66 umów	Wydatki: 4 068 151,09 zł
3.	Zadania z zakresu turystyki i krajoznawstwa.			
3.1	Zadania z zakresu turystyki i krajoznawstwa.	Uchwała XX/338/2020 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 27 października 2020 r. w sprawie „Programu Współpracy Samorządu Województwa Lubelskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na	22 umowy, w tym 1 w trybie art. 19a	Wydatki: 98 500 zł – środki BWL

2021 rok" (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z 2020 r. poz. 5258)

4. Promocja walorów turystycznych województwa.				
4.1	Tłumaczenie, skład, korekta i druk przewodnika turystycznego „Kajakiem po Bugu” w wersji polskiej oraz angielskiej.	Umowa Nr 1819/OP/CP/21	wersja polska: 2000 egz. wersja ang.: 2000 egz.	28 560,00 zł – środki BWL
4.2	Współpraca z influencerami podczas promocji atrakcji turystycznych regionu lubelskiego w mediach społecznościowych – relacje ze a) spływów kajakowych w regionie lubelskim; b) podróży kamperem przez region lubelski; c) podróży po lubelskim z dziećmi.	a) Umowa Nr 1814/OP/CP/21 b) Umowa Nr 1826/OP/CP/21 c) Umowa Nr 2111/OP/CP/21	Łączna liczba odbiorców z realizacji relacji: a) 394 tys. b) 91,164 c) 600 tys.	46 100,00 zł – środki BWL: a) 16 000,00 zł b) 5.500,00 zł c) 24 600,00 zł
4.3	Organizacja I edycji Ogólnopolskiego Konkursu Filmowego „Lubelskie. Smakuj życie!” na najlepszy film promujący region lubelski.	Zgoda Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 30 marca 2021 r.	Na konkurs wpłynęło 12 filmów. Nagrodzono dwa filmy i wręczono dwa wyróżnienia.	7 655,71 zł - środki BWL
4.4	Organizacja szkolenia instruktora turystyki rowerowej na Roztoczu.	Umowa Nr 2496/OP/CP/21	Przeprowadzono 2 szkolenia w miejscowości Lipsko Polesie – przeszkolono w sumie 58 osób.	23 000,00 zł: - 20 700,00 zł środki UE - 2 300,00 zł środki BWL
4.5	Odnowa domeny www.roweloveroztocze.pl na kolejne lata oraz zakup domeny www.rowelowlubelskie.pl	Zamówienie z dnia 9 kwietnia 2021	Odnowienie domeny na 3 lata oraz zakup certyfikatu SSL na 1 rok oraz zakup nowej domeny www.rowelowlubelskie.pl na 1 rok.	462,73 zł środki BWL
4.6	Udział w wydarzeniach promujących atrakcje turystyczne województwa lubelskiego.	Uzgodnienia w Departamencie Promocji, Sportu i Turystyki.	W 2021 r. DPSiT uczestniczył w 12 imprezach eventowych, m.in.: - 7 x Tour de Lubelskie w 7 powiatach woj. lubelskiego; - Festiwal Turystyki Rowerowej; - Rowerowe Sprzątanie Lublina nad Zalewem; - Targi Turystyczne w Poznaniu – „Tour Salon”; - Kongres Regionów Trójmorza w Lublinie.	Nie dotyczy
4.7	Promocja Województwa lubelskiego w gazecie branżowej „Wiadomości Turystyczne”.	Zgoda Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 11 maja 2021.	Promocja walorów turystycznych województwa lubelskiego – artykuł prasowy.	7 380,00 zł środki BWL
4.8	Certyfikacja Miejsc Przyjaznych Rowerzystom (MPR) na Wschodnim Szlaku Rowerowym Green Velo.	Regulamin współpracy w ramach systemu rekomendacji Miejsc Przyjaznych Rowerzystom na Wschodnim Szlaku Rowerowym Green Velo.	W 2021 r. nadano nowym obiektom 6 certyfikatów MPR.	Nie dotyczy
4.9	Wykonanie publikacji promującej Miejsca Przyjazne Rowerzystom na Wschodnim Szlaku Rowerowym Green Velo.	Umowa Nr 2437/OP/CP/20	1 500 szt. wydawnictwa Miejsca Przyjazne Rowerzystom w Województwie Lubelskim – katalog.	12 285,00 zł BWL
5. Monitorowanie atrakcyjności walorów oraz wykorzystania infrastruktury turystycznej.				

5.1	Zakup raportu „Turystyka polska w 2020 roku. Województwo Lubelskie” w wersji elektronicznej.	Zgoda Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 13 lipca 2021 r.	1 raport w wersji elektronicznej.	2 521,50 zł środki BWL
6. Rozwój infrastruktury i organizacja przestrzeni turystycznej w regionie.				
6.1	Wykonanie 5 drewnianych tablic turystycznych na Centralnym Szlaku Rowerowym Roztocza.	Zrealizowano w ramach projektu „RoweLove Roztocze – razem pomimo granic” w ramach Programu Współpracy Terytorialnej PL-BY-UA. Umowa Nr 2568/OP/CP/21	5 drewnianych tablic informacyjnych.	18 500,00 zł - 16 500,00 zł środki UE - 1 850,00 zł środki BWL
6.2	Przeprowadzenie przeglądów technicznych stacji naprawy rowerów, wiat turystycznych tablic informacyjnych na Centralnym Szlaku Rowerowym Roztocza.	Umowa Nr2211/PST/CP/21	Przeprowadzono 12 kontroli stanu technicznego (wiat turystycznych, stacji naprawy rowerów, tablic informacyjnych zlokalizowanych na CSRR.	12 669,00 zł środki BWL
6.3	Przeprowadzenie inwentaryzacji geodezyjnej urzędzeń do zliczania rowerzystów na Centralnym Szlaku Rowerowym Roztocza.	Umowa Nr 2185/OP/CP/21	Przeprowadzono 4 inwentaryzacje geodezyjne.	4 920,00 zł środki BWL
6.4	Wykonanie znaków turystycznych w związku z koniecznością uzupełnienia oznakowania na Wschodnim Szlaku Rowerowym Roztocza Green Velo.	Umowa nr 2257/OP/CP/21	Zakup 10 tablic turystycznych oraz 18 słupków do montażu tych tablic.	4 723,20 zł środki BWL
7. Zadania zlecone z zakresu administracji rządowej z zakresu turystyki				
7.1	Prowadzenie rejestru organizatorów turystyki i przedsiębiorców ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych.	Ustawa z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych.	53 wpisów/zmian wpisów do rejestru, 5 decyzji administracyjnych w sprawie wykreślenia z rejestru na wniosek przedsiębiorcy, 5 decyzji administracyjnych w sprawie wykreślenia i zakazu prowadzenia działalności.	Nie dotyczy, koszt ponosi przedsiębiorca (opłata skarbowa za dokonanie wpisu do rejestru)
7.2	Kontrola organizatorów turystyki i przedsiębiorców ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych.	Ustawa z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych.	15 kontroli organizatorów turystyki.	Nie dotyczy
7.3	Zaszeregowanie obiektów hotelarskich według rodzaju i kategorii (zmiana, potwierdzenie, zaszeregowania).	Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997r. o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych.	1 decyzji administracyjnych w sprawie zaszeregowania obiektu do określonego rodzaju i kategorii 1 decyzja w sprawie zmiany zaszeregowania obiektu do określonego rodzaju i kategorii 1 decyzji o potwierdzeniu zaszeregowania obiektu do określonego rodzaju i kategorii 2 decyzje o przyrzeczeniu zaszeregowania obiektu do określonego rodzaju i kategorii 2 decyzje o uchyleniu zaszeregowania do rodzaju i kategorii oraz wykreśleniu z ewidencji obiektów hotelarskich.	Nie dotyczy, koszt ponosi przedsiębiorca (opłata kategoryzacyjna i opłata skarbowa za wydanie decyzji administracyjnej)
7.4	Kontrola obiektów hotelarskich.	Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997r. o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych.	63 kontroli obiektów hotelarskich.	Nie dotyczy

7.5	Uprawnienia przewodnika turystycznego górskiego.	Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997r. o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych.	1 decyzja w sprawie nadania uprawnień przewodnika turystycznego górskiego.	Nie dotyczy
------------	--	--	--	-------------

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DPST, Lublin 2022 r.

7.9.Obszar: OBRONNOŚĆ I BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego jest jednym z podstawowych obowiązków organów i jednostek administracji publicznej. Samorząd Województwa uczestniczy w realizacji zadań dotyczących⁶⁷:

- obronności państwa,
- bezpieczeństwa publicznego,
- przeciwdziałania zagrożeniom naturalnym.

Obronność państwa

Szczególne zadania w zakresie obronności wynikają z przygranicznego położenia województwa lubelskiego. Wschodnia granica regionu stanowi jednocześnie **granice państwa z Ukrainą i Białorusią, granicę Unii Europejskiej oraz NATO**. Organizacyjnie, jednostką odpowiedzialną za ochronę granicy na terenie województwa jest **Nadbużański Oddział Straży Granicznej (NOSG) w Chełmie**, w ramach którego w 2021 r. funkcjonowało **20 Placówek Straży Granicznej**.

Samorząd Województwa realizuje działania w ramach obszaru obronności i bezpieczeństwa publicznego przy pomocy **Biura Bezpieczeństwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie**. W 2021 r. zrealizowano zadania z zakresu obronności obejmujące m.in.:

- sporządzenie Planu Operacyjnego Funkcjonowania UMWL w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny,
- opracowanie dokumentacji podsumowującej lub aktualizującej działania podjęte w roku 2021 w tym m.in.: ankiety Narodowego Kwestionariusza Pozamilitarnych Przygotowań Obronnych, aktualizacji planu przygotowań podmiotów leczniczych podległych i nadzorowanych przez UMWL na potrzeby obronne państwa, w tym sporządzenie bilansu personelu medycznego,
- opracowanie Planu Działania w zakresie Obrony Cywilnej UMWL oraz planu szkolenia,
- akredytowanie system teleinformatyczny w celu zapewnienia ochrony informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone” przetwarzanych w UMWL,
- zaktualizowanie Planu ochrony informacji niejawnych w UMWL oraz Instrukcji sposobu i trybu przetwarzania informacji niejawnych o klauzuli ZASTRZEŻONE i POUFNE w UMWL.

Działania Samorządu Województwa w aspekcie obronności obejmują zadania związane z planowaniem rozwoju przestrzennego. Dotyczą one przede wszystkim obszarów lokalizacji: **6 garnizonów, 2 posterunków radarowo – pomiarowych, 3 obiektów i terenów**

Podstawowe informacje:

Infrastruktura obronna:

6 garnizonów wojskowych
2 posterunki radarowo – pomiarowe
3 obiekty i tereny wojskowe

System ratownictwa medycznego:

65 podstawowych ZRM
28 specjalistycznych ZRM

Przestępczość:

3,3 tys. przestępstw
81,7% wskaźnik wykrywalności przestępstw

⁶⁷ art. 14 ust. 1 pkt 13 ustawy o samorządzie województwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 547).

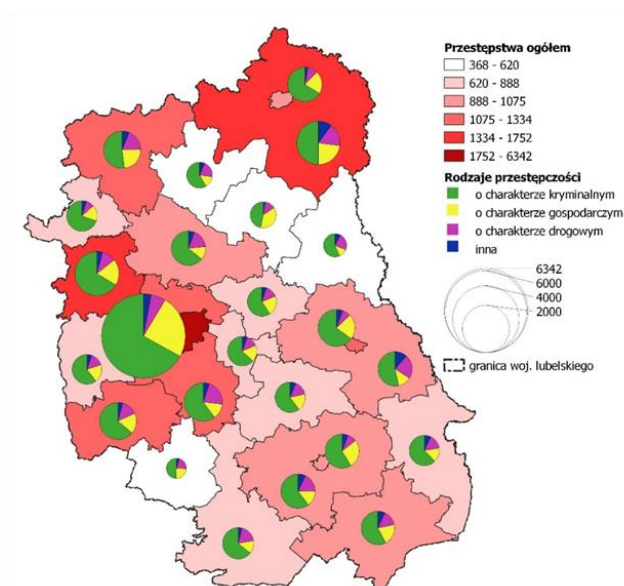
wojskowych, a także **8 przedsiębiorstw** prowadzących działalność o szczególnym znaczeniu gospodarczo – obronnym.

Bezpieczeństwo publiczne

Działania w zakresie bezpieczeństwa publicznego dotyczą przede wszystkim:

- wspierania służb publicznych w zakresie przeciwdziałania przestępczości,
- zadań inwestycyjnych ukierunkowanych na poprawę parametrów technicznych i funkcjonalnych dróg, a także organizacji ruchu,
- wspierania funkcjonowania specjalistycznych jednostek z zakresu ratownictwa medycznego.

Wykres 35 Przestępstwa w 2020 r. wg powiatów

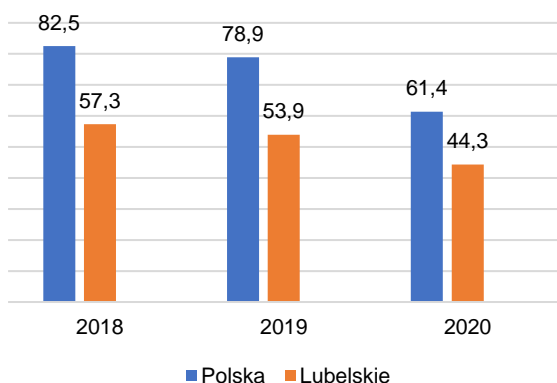

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2022 r.

W 2021 roku Samorząd Województwa udzielił wsparcia lubelskim formacjom mundurowym odpowiedzialnym utrzymanie bezpieczeństwa publicznego, m.in. przekazując **60 000 zł** na rzecz **Komendy Wojewódzkiej Policji w Lublinie** oraz jej **jednostek powiatowych na zakup środków transportowych**.

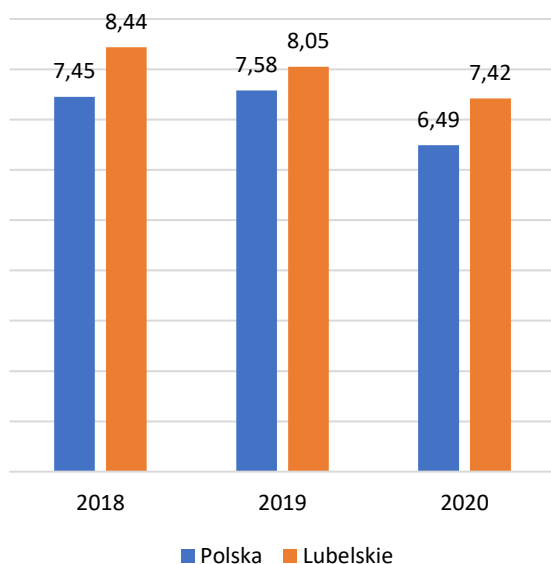
W ostatnich latach odnotowano **spadek przestępczości** przy utrzymaniu się **wysokiej wykrywalności przestępstw**. W 2021 roku stwierdzono **33,3 tys. przestępstw**. Wskaźnik **wykrywalności przestępstw** utrzymuje się wciąż na wysokim poziomie wynoszącym **81,7%**. Należy zauważyć, że lata 2020-2021 były inne niż poprzednie z uwagi na pandemię i idące za nią ograniczenia. Nowym zadaniem stojącym przed służbami mundurowymi było kontrolowanie przestrzegania wprowadzonych obostrzeń, w tym współpraca z sanepidem.

Wykres 36 Liczba wypadków drogowych na 1000 ludności w latach 2018-2020

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL 2022 r.

Wykres 37 Liczba ofiar śmiertelnych na 1000 ludności w latach 2018-2020

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL 2022

Od 2018 r. występuje **spadek liczby wypadków drogowych** oraz **ilości ofiar**. Liczba wypadków drogowych na 1000 ludności **zmniejszyła się o ok. 23%** i w 2020 r. wynosiła **44,3**. Na ten trend składa się wiele czynników, wśród nich: poprawa infrastruktury drogowej, zmiany w przepisach drogowych, mnogość programów i działań podjętych w tym zakresie, a także rozwój technologii wykorzystywanych w samochodach wpływających na bezpieczeństwo, a także kontrole ruchu i transportu drogowego prowadzone przez uprawnione organy kontroli.

W konsekwencji zdarzeń drogowych odnotowano bardzo duży udział ofiar śmiertelnych w wypadkach, znacznie powyżej średniej krajowej. Wskaźnik **ilości ofiar śmiertelnych na 1000 ludności w 2021 r. wyniósł 7,42**. Pociuszający jest fakt, że od 2018 wartość ta **stopniowo spada**. Jednak nadal w województwie lubelskim w wypadkach ginie więcej osób niż średnio w Polsce.

Organizacja systemu ratownictwa medycznego obejmuje funkcjonowanie podstawowych i specjalistycznych zespołów ratownictwa medycznego. W 2020 r. na terenie województwa funkcjonowały **93 zespoły**, w tym **65 podstawowych zespołów ratownictwa medycznego** (wzrost o 8 od 2018 r.) i **28 specjalistycznych zespołów ratownictwa medycznego** (spadek o 7 od 2018 r.).

Przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym

Zagrożeniem dla bezpieczeństwa publicznego są również zjawiska pochodzenia naturalnego, do których na terenie województwa lubelskiego zalicza się przede wszystkim:

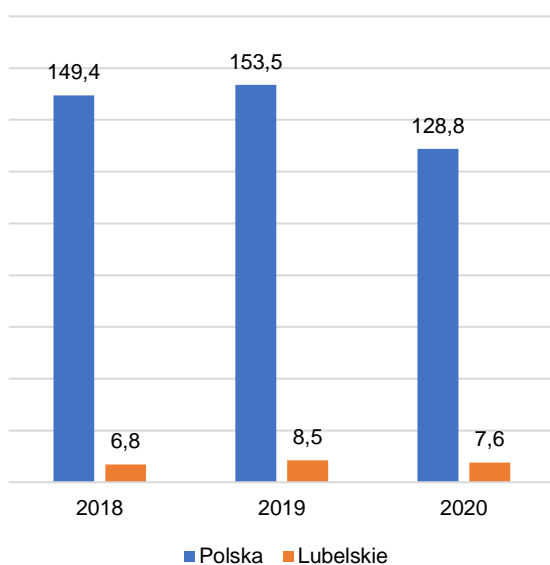
- powodzie,
- susze,
- pożary.

Zagrożenie powodziowe stwarzają w głównie największe rzeki regionu, tj. **Wisła, Bug i Wieprz**. Ponadto **obszary szczególnego zagrożenia powodzią** zidentyfikowano na

podstawie MZP oraz studiów ochrony przeciwpowodziowej m.in. na odcinkach rzek: **Krzna, Świder, Wilga, Okrzeja, Bystrzyca, Tyśmienica, Piwonia, Włodawka, Uherka, Giełczewka, Chodelka, Wyżnica, Łabuńka, Huczwa, Tanew**⁶⁸. W celu ochrony przeciwpowodziowej rozwijana jest **infrastruktura przeciwpowodziowa**, utrzymywane są warunki dla naturalnej retencji oraz ograniczany rozwój zabudowy w obszarach szczególnego zagrożenia powodzią. W latach 2018-2021 **wybudowano 4,3 km wałów przeciwpowodziowych**.

Wobec postępujących zmian klimatu oraz procesów pustynnienia problem suszy oraz związane z tym konsekwencje, odgrywają coraz większe znaczenie w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa publicznego. Stan zagrożenia suszą w regionie charakteryzują strefy wyznaczone przez Instytut Melioracji Użytków Zielonych, tj.: strefa największych zagrożeń, obejmująca 47,5% województwa, strefa o dużym zagrożeniu suszą (1,35%) oraz o umiarkowanym zagrożeniu suszą (50,8%). Zjawisko **suszy atmosferycznej** obserwowane jest przede wszystkim na **Polesiu Lubelskim, Południowym Podlasiu i wschodniej części Wyżyny Lubelskiej**⁶⁹. W celu przeciwdziałania skutkom suszy podejmowane są działania zmierzające do zwiększenia retencji wód opadowych i roztopowych. Powierzchnia **gruntów pod wodami stojącymi zwiększyła się od 2018 r. o ok. 9%** i wynosi obecnie **6,7 tys. ha**.

Wykres 38 Pożary w latach 2018-2020 [tys.]

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL 2022 r.

Konsekwencją występowania zjawiska suszy jest m.in. zagrożenie pożarowe. Do najbardziej zagrożonych obszarów należą duże kompleksy leśne przede wszystkim w **nadleśnictwach: Łuków i Parczew**, posiadające I kategorię zagrożenia pożarowego. Pożarami zagrożone są również duże **kompleksy torfowiskowe: Krowie Bagno, Bagno Serebryskie, Brzeźno, Sobowice**.

Ilość pożarów w województwie lubelskim jest **zmienna, w 2020 r. służby pożarowe interweniowały do prawie 7,6 tys. pożarów** (wykres 38). Wskaźnik **liczby zdarzeń wymagających udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej przypadających na 1 tys. ludności** wyniósł w województwie lubelskim **13,2** i był najniższy w Polsce.

⁶⁸ https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gpmmap=gpMZP

⁶⁹ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy

Tabela 19. Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze obronność i bezpieczeństwo publiczne

L.p.	Zarządzenie Marszałka	Opracowanie/dokument
1.	Zarządzenie nr 82/2020 z dnia 19 czerwca 2020 r. w sprawie wprowadzenia modułów zadaniowych do systemu zarządzania kryzysowego „Procedury realizacji przedsięwzięć w ramach poszczególnych stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP”.	„Moduły Zadaniowe Zarządzania Kryzysowego”
2.	Zarządzenie Nr 111/2020 z dnia 29 lipca 2020 r. w sprawie wprowadzenia „Instrukcji postępowania w przypadku zaistnienia zdarzenia terrorystycznego w szczególności groźby podłożenia urządzenia wybuchowego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie”	„Instrukcja postępowania w przypadku zaistnienia zdarzenia terrorystycznego w szczególności groźby podłożenia urządzenia wybuchowego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie”
3.	Zarządzenie nr 199/2020 z dnia 23 grudnia 2020 r. w sprawie wprowadzenia „Wieloletniego planu działania w zakresie obrony cywilnej UMWL w Lublinie na lata 2021-2025”.	„Wieloletni plan działania w zakresie obrony cywilnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie na lata 2021-2025”
4.	Zarządzenie nr 206/2020 z dnia 30 grudnia 2020 w sprawie zatwierdzenia „Planu ochrony informacji niejawnych w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie”. – uchylone Zarządzeniem nr 138/2021 z 1 września 2021	„Plan ochrony informacji niejawnych w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie” – zwany dalej „PLAN OCHRONY”
5.	Zarządzenie nr 207/2020 z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie zatwierdzenia „Instrukcji sposobu i trybu przetwarzania informacji niejawnych o klauzuli „ZASTRZEŻONE” i „POUFNE” w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie” - uchylone zarządzeniem nr 139/2021 z dnia 1 września 2021 r.	„Instrukcja sposobu i trybu przetwarzania informacji niejawnych o klauzuli „ZASTRZEŻONE” i „POUFNE” w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie”
6.	Zarządzenie nr 39/2021 z dnia 15 marca 2021 r. w sprawie opracowania „Planu operacyjnego funkcjonowania UMWL w Lublinie w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny.	„Plan operacyjny funkcjonowania Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny” zwany dalej „POF UM”
7.	Zarządzenie nr 44/2021 z dnia 18 marca 2021 r. w sprawie wprowadzenia planów działania i szkolenia w zakresie obrony cywilnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie na rok 2021	„Plan działania w zakresie obrony cywilnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie na rok 2021”,
8.	Zarządzenie nr 53/2021 z 31 marca 2021 r. zmieniające zarządzenie (NR 39/2021) w sprawie opracowania Planu operacyjnego funkcjonowania UMWL w Lublinie w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny.	
9.	Zarządzenie nr 55/2021 z 1 kwietnia 2021 r. uchylające zarządzenie w sprawie wprowadzenia „Polityki Bezpieczeństwa Informacji w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie” wersja 2.6	„Polityka Bezpieczeństwa Informacji w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie „ wersja 2.6
10.	Zarządzenie nr 72/2021 z 12 maja 2021 r. w sprawie określenia stanowisk i funkcji, z którymi może łączyć się dostęp do informacji niejawnych w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie.	
11.	Zarządzenie nr 73/2021 z 12 maja 2021 r. w sprawie organizacji wykonywania zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony w 2021 roku.	„Kalendarzowy plan działania Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie w 2021 roku w zakresie spraw obronnych”
12.	Zarządzenie nr 87/2021 z dnia 15 czerwca 2021 r. zmieniające zarządzenie w sprawie opracowania Planu operacyjnego funkcjonowania Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny.	
13.	Zarządzenie nr 107/2021 z dnia 6 lipca 2021 r. w sprawie organizacji wykonywania zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony w 2021 roku.	„Plan szkolenia obronnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie na 2021 rok”
14.	Zarządzenie nr 129/2021 z 17 sierpnia 2021 r. w sprawie postępowania z oświadczeniami majątkowymi w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie.	
15.	Zarządzenie nr 133/2021 z dnia 27 sierpnia 2021 r. w sprawie akredytacji systemu bezpieczeństwa teleinformatycznego przeznaczonego do przetwarzania informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone” w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie.	„Szczególne Wymagania Bezpieczeństwa dla Wydzielonego Stanowiska Komputerowego II – Granit UMWL w Lublinie”, „Procedury Bezpiecznej Eksploatacji dla Wydzielonego Stanowiska Komputerowego II – Granit UMWL w Lublinie”
16.	Zarządzenie nr 138/2021 z dnia 1 września 2021 r. w sprawie zatwierdzenia „Planu ochrony informacji niejawnych w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie”.	„Plan ochrony informacji niejawnych w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie”.
17.	Zarządzenie nr 139/2021 z dnia 1 września 2021 r. w sprawie zatwierdzenia „Instrukcji sposobu i trybu przetwarzania informacji niejawnych o klauzuli ZASTRZEŻONE i POUFNE w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie”.	„Instrukcja sposobu i trybu przetwarzania informacji niejawnych o klauzuli ZASTRZEŻONE i POUFNE w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie”

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od BB UMWL, 2022 r.

7.10. Obszar: BEZROBOCIE I RYNEK PRACY

Do zadań Samorządu Województwa w obszarze bezrobocia i rynku pracy należy **określanie i koordynowanie regionalnej polityki rynku pracy i rozwoju zasobów ludzkich** w odniesieniu do krajowej polityki rynku pracy przez przygotowanie i realizację Regionalnego Planu Działań na Rzecz Zatrudnienia. Podstawowym źródłem finansowania zadań instytucji rynku pracy w zakresie promocji zatrudnienia oraz łagodzenia skutków bezrobocia jest Fundusz Pracy. Plan wydatków Funduszu Pracy każdego roku zostaje ujęty w tzw. Planie Finansowym Funduszu Pracy stanowiącym integralną część ustawy budżetowej.

Rynek pracy

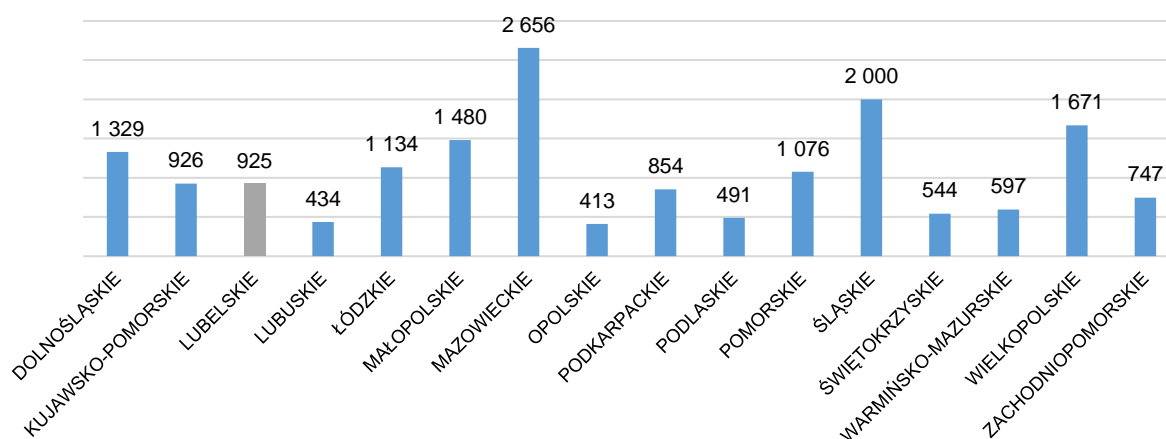
Jedną z istotnych i trwałych cech rynku pracy jest jego silne **regionalne zróżnicowanie**. Wynika to z faktu, że rynek pracy posiada wyraźny wymiar przestrzenny, a jego funkcjonowanie zależy od potencjału społeczno-ekonomicznego i uwarunkowań naturalnych poszczególnych obszarów.

W województwie lubelskim w IV kwartale 2021 r. osoby **aktywne zawodowo** stanowiły 56,5% ludności w wieku 15-89 lat. Wśród aktywnych zawodowo odnotowano 888 tys. osób pracujących i 37 tys. bezrobotnych. W porównaniu z III kwartałem 2021 r. liczba osób pracujących zwiększyła się o 1,1%, zaś bezrobotnych zmalała o 9,8%. Liczba **biernych zawodowo** zmniejszyła się o 1,3% i w IV kwartale 2021 r. wyniosła 711 tys. osób.⁷⁰

Liczba osób aktywnych zawodowo

Liczba osób aktywnych zawodowo (w wieku 15-89 lat) w IV kwartale 2021 r. (wg BAEL) wyniosła 925 tys. osób, co stanowiło 5,4% ogólnej liczby osób aktywnych zawodowo w kraju i plasuje województwo na miejscu 9 w kraju. W ogólnej liczbie aktywnych zawodowo przeważali mężczyźni (55,2%), a biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania - mieszkańcy wsi (53,6%). Wskaźnik obciążenia pracujących osobami niepracującymi (w przeliczeniu na 100 pracujących) wyniósł 84,2 (Wykres 39).

Wykres 39 Liczba osób aktywnych zawodowo wg województw w 4 kwartale 2021 r. (tys. osób)

Źródło: Oprac. własne na podstawie danych GUS, BDL, Lublin 2022 r.

⁷⁰ W związku z wprowadzeniem w BAEL od 1 kwartału 2021 r. zmian wynikających z wdrożenia rozporządzenia ramowego dla statystyki społecznej, tj. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1700 z dnia 10 października 2019 r. oraz jego aktów implementacyjnych, a także w związku z trwającą oceną skutków tych zmian na przerwanie szeregów czasowych, dane BAEL za 1, 2, 3 i 4 kwartał 2021 r. nie mogą być porównywane z wynikami sprzed 2021 r.

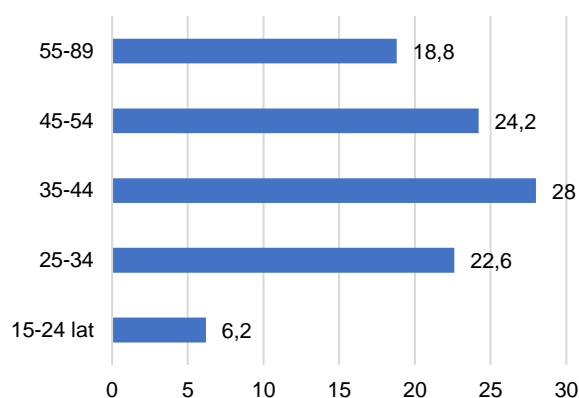
Wskaźnik zatrudnienia

W województwie lubelskim, podobnie jak w kraju, rośnie **wskaźnik zatrudnienia**. Na koniec IV kwartału 2021 roku udział pracujących w liczbie ludności w wieku 15-89 lat (wg BAEL) wyniósł 54,3%. Najwyższy wskaźnik zatrudnienia w tym okresie osiągnął wartość 84,6% i dotyczył osób w wieku 45-54 lata. Biorąc pod uwagę poziom wykształcenia, najwyższy wskaźnik zatrudnienia odnotowano wśród osób z wykształceniem wyższym (77,1%), natomiast najniższy wskaźnik - w grupie osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym i bez wykształcenia szkolnego (15,9%).

Pracujący

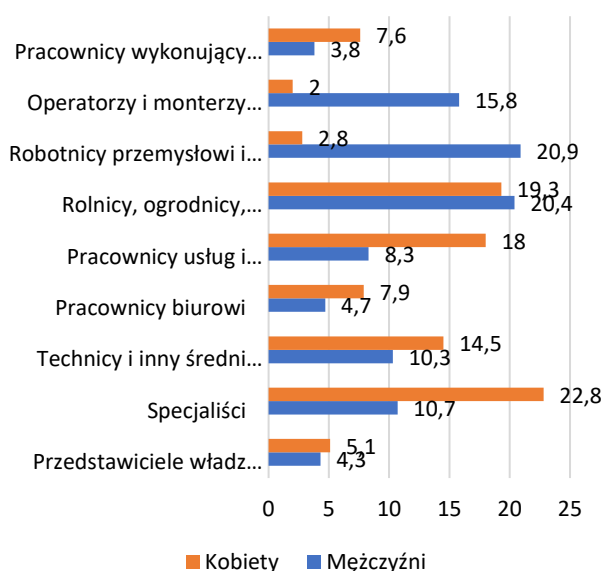
W województwie lubelskim w IV kwartale 2021 r. zbiorowość **osób pracujących** (wg BAEL) liczyła 888 tys., tj. 96,0% wszystkich aktywnych zawodowo (w kraju 97,1%). Wśród osób pracujących 479 tys. stanowili mieszkańcy wsi (53,9% ogółu pracujących), zaś mieszkańcy miast – 409 tys. Najliczniejszą grupę wiekową wśród pracujących stanowiły osoby w wieku 35-44 lata (28,0% ogółu pracujących). Biorąc pod uwagę poziom wykształcenia wśród pracujących, najliczniejszą zbiorowość stanowiły osoby z wykształceniem wyższym (31,9% ogółu pracujących) (Wykres 40).

Wykres 40 Pracujący według wieku w IV kwartale 2021 r. (%)

Źródło: Oprac. własne na podstawie danych GUS, BDL, Lublin 2022 r.

Wykres 41. Pracujący według grup zawodów w IV kwartale 2021 r. (%)

Źródło: Oprac. własne na podstawie danych GUS, BDL, Lublin 2022 r.

W **sektorze prywatnym** pracowało 653 tys. osób (73,5% ogółu pracujących). Grupa osób ogółem zatrudnionych **w podmiotach publicznych** lub u pracodawcy prywatnego liczyła 622 tys. osób (70,0% ogółu pracujących). Pracę najemną na czas nieokreślony, tj. stałą wykonywało 509 tys. osób (81,8%), zaś na czas określony 113 tys. osób (18,2%). Grupa pracodawców oraz pracujących na własny rachunek liczyła w tym czasie 245 tys. osób, stanowiąc 27,6% ogółu pracujących na terenie województwa lubelskiego.

Najbardziej liczne **grupy** wśród osób **pracujących** w IV kwartale 2021 r. przedstawiono na (Wykres 41).

Oferty pracy

Do urzędów pracy w 2021 r. zgłoszono 47,8 tys. **ofert pracy**, co stanowiło 3,5% wszystkich ofert w kraju. W porównaniu z analogicznym okresem poprzedniego roku liczba ofert pracy zwiększyła się o 19,2%. Większość ofert pracy pochodziła z jednostek sektora prywatnego (83,1%). Strukturę wolnych miejsc pracy przedstawia Wykres 42.

Wykres 42 Struktura wolnych miejsc pracy według PKD, stan na koniec 2021 r. (%)

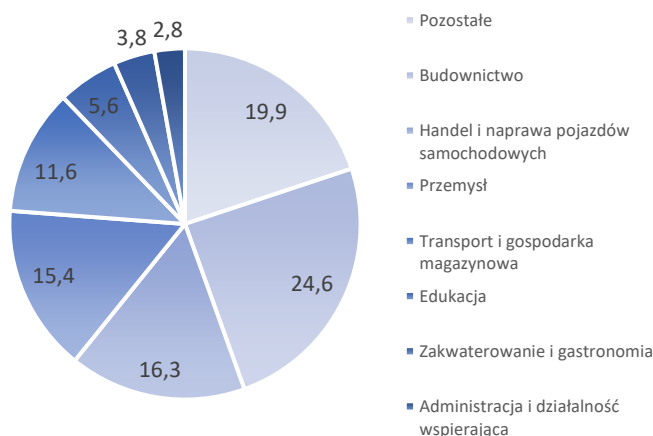

Źródło: Oprac. własne na podstawie danych GUS, BDL, Lublin 2022 r.

Nowo utworzone miejsca pracy

W ciągu 2021 r. w województwie lubelskim powstało 23,4 tys. **nowych miejsc pracy** (w kraju 582,6 tys.), co oznacza wzrost o 30,5% (tj. o 5,5 tys.) w stosunku do roku poprzedniego. Większość z nich (86,5%) powstała w sektorze prywatnym oraz w jednostkach o liczbie pracujących do 9 osób (52,7%). Najwięcej nowych miejsc pracy powstawało w sekcjach: budownictwo (24,6% miejsc), handel; naprawa pojazdów samochodowych (16,3%) oraz przetwórstwo przemysłowe (13,8%) (Wykres 43).

Wykres 43 Struktura nowo utworzonych miejsc pracy według sekcji w 2021 r.

Źródło: Oprac. własne na podstawie danych GUS, BDL, Lublin 2022 r.

Osoby niepełnosprawne na rynku pracy

W końcu IV kwartału 2021 r. **liczba pracujących osób niepełnosprawnych** wyniosła 14,6 tys., z tego większość (67,5%) zatrudniona była w jednostkach o liczbie pracujących powyżej 49 osób. Najwięcej niepełnosprawnych pracowało w sekcjach: przetwórstwo przemysłowe (27,2%), opieka zdrowotna i pomoc społeczna (18,4%) oraz handel; naprawa pojazdów samochodowych (9,8%). W końcu IV kwartału 2021 r. zwiększeniem zatrudnienia osób niepełnosprawnych zainteresowanych było 1,6 tys. zakładów w województwie.

Na koniec 2021 r. zarejestrowanych było 3451 **osób niepełnosprawnych (5,2% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych)**. W porównaniu z 2020 r. liczba bezrobotnych niepełnosprawnych zwiększyła się o 15,0%. Spośród zarejestrowanych niepełnosprawnych 91,1% bezrobotnych nie posiadało prawa do zasiłku.

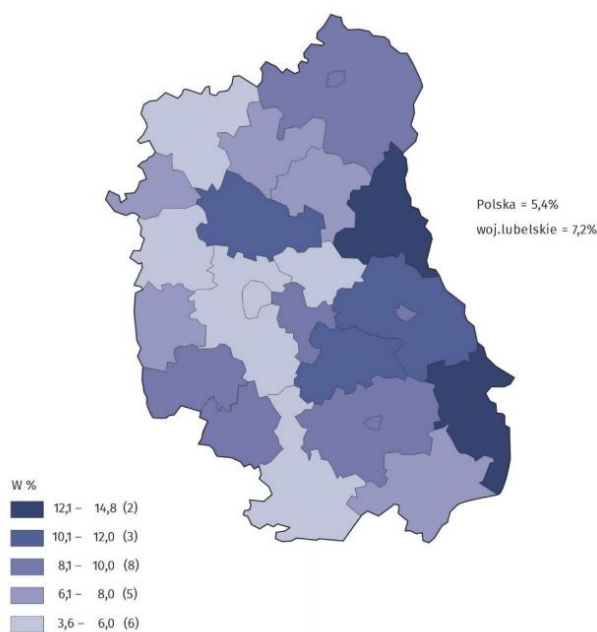
Stopa bezrobocia rejestrowanego

Na koniec 2021 r. **stopa bezrobocia** w województwie lubelskim wyniosła 7,2% i była **niższa** o 1,0 p. proc. niż w końcu 2020 r. W Polsce stopa bezrobocia zmniejszyła się o 0,8 p. proc. w stosunku do grudnia 2020 r. i wyniosła 5,4%.

Pod względem wysokości stopy bezrobocia, województwo lubelskie plasowało się na 12 miejscu. W porównaniu z rokiem 2018 stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie lubelskim spadła o 0,8 p. proc., a w tym samym okresie w Polsce o 0,4 p. proc.

Zróżnicowanie stopy bezrobocia rejestrowanego w województwie lubelskim według powiatów obrazuje Mapa 13.

Mapa 13 Stopa bezrobocia rejestrowanego w woj. lubelskim wg powiatów na koniec grudnia 2021 r.

Źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2022 r.

Liczba bezrobotnych

W 2021 r. zaobserwowano **zmniejszenie się** ogólnej liczby zarejestrowanych **osób bezrobotnych** oraz spadek stopy bezrobocia. Na koniec 2021 r. w urzędach pracy województwa lubelskiego zarejestrowanych było 66,2 tys. **bezrobotnych**, którzy stanowili 7,4% wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w Polsce. W porównaniu z poprzednim rokiem liczba bezrobotnych **zmniejszyła się** o 13,4%, a w stosunku do roku 2018 wskaźnik zmniejszył się średnio o 11% (tj. 8,2 tys. osób).

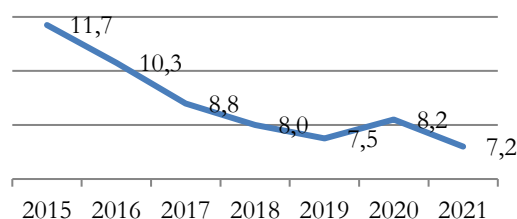

W okresie 2018-2021 nastąpił spadek stopy bezrobocia

o 0,8 p. proc.

W porównaniu z grudniem 2020 r. odnotowano niższą liczbę bezrobotnych ogółem (o 13,4%) i liczbę nowo rejestrujących się bezrobotnych (o 2,0%). Dla lat 2015-2021 w województwie lubelskim zauważalna jest **tendencja spadkowa** tego wskaźnika (o 4,5 p. proc.) (Wykres 44).

Wykres 44 Stopa bezrobocia rejestrowanego w woj. lubelskim na przestrzeni lat 2015-2021 r. (w %)

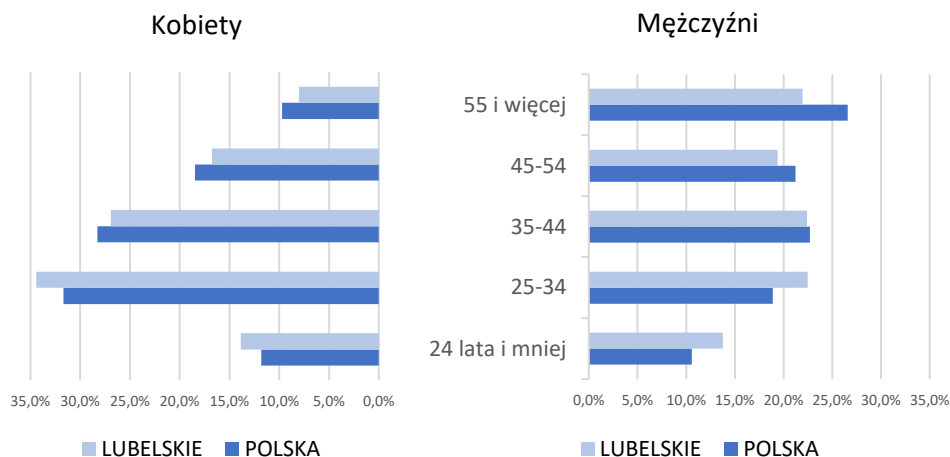

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych GUS, BDL, Lublin 2022 r.

Struktura bezrobotnych

Na koniec 2021 r. biorąc pod uwagę **czas pozostawania bez pracy** to 50,2% wszystkich bezrobotnych stanowiły osoby pozostające bez pracy przez ponad 1 rok. W tej grupie 32,7% bezrobotnych pozostawało bez pracy dłużej niż 24 miesiące. Najmniej liczną grupę, czyli 8,9% wszystkich bezrobotnych, stanowiły osoby pozostające bez pracy przez 1 miesiąc lub krócej. Największą grupę stanowiły osoby w **przedziale wiekowym** 25-34 lata – 28,5% ogółu bezrobotnych. Udział osób w wieku do 24 lat wyniósł 13,8% (Wykres 45).

Wykres 45 Bezrobotni zarejestrowani według wieku i płci

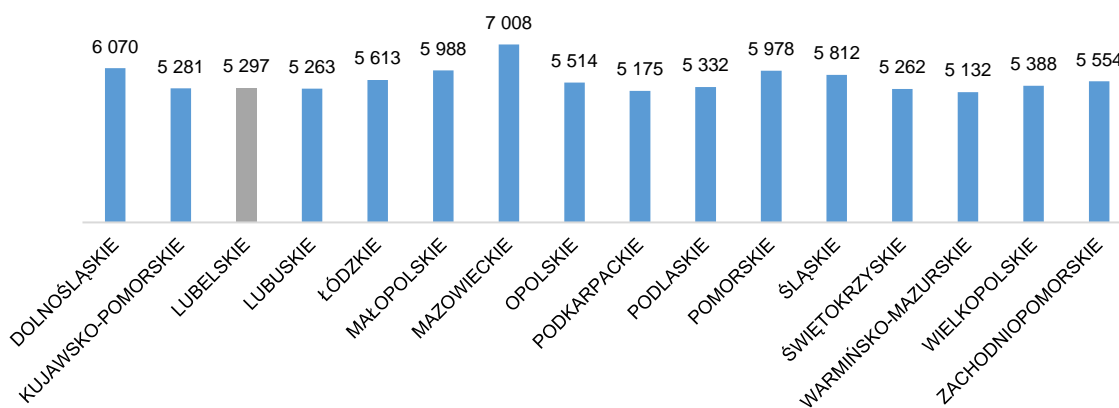

Źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2022 r.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto, według danych za I półrocze 2021 r. w województwie lubelskim ukształtowało się na poziomie 5297 zł i było wyższe niż w analogicznym okresie roku poprzedniego (o 9,5%) (11 miejsce w kraju). **Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw** w porównaniu z grudniem 2020 r. było wyższe o 12,3% (Wykres 46).

Wykres 46 Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto wg województw w I półroczu 2021 r. (w zł)

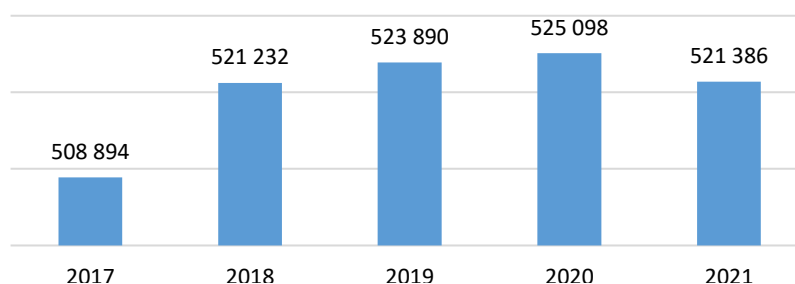

Źródło: Oprac. własne na podstawie danych GUS, BDL, Lublin 2022 r.

Przeciętna liczba emerytów i rencistów w 2021 r.

Przeciętna liczba emerytów i rencistów w 2021 r. wyniosła 521,4 tys. osób (było to o 3,7 tys. osób mniej niż w 2020 r.). W dłuższym horyzoncie czasowym ogólna liczba emerytów i rencistów utrzymuje się na zbliżonym poziomie (Wykres 47).

Wykres 47 Liczba emerytów i rencistów ogółem w woj. lubelskim w latach 2017-2021 (tys. osób)

Źródło: Oprac. własne na podstawie danych GUS, BDL, Lublin 2022 r.

Wydatki z Funduszu Pracy

W 2021 r. **wydatki z Funduszu Pracy** wyniosły 547,4 mln zł (mniej o 43,1% niż w 2020 r.), z tego 21,2% stanowiły zasiłki dla bezrobotnych. Na programy na rzecz **promocji zatrudnienia** przeznaczono 230,9 mln zł (w 2020 r. – 833,9 mln zł), w tym 37,3% środków wydawkowano na stypendia wypłacane w okresie przygotowania zawodowego i stażu. Pozostałe środki wydano na: podjęcie działalności gospodarczej – 46,7 mln zł (20,2% wydatków na programy przeciwdziałania bezrobociu), refundację kosztów wyposażenia i dopasowania stanowiska pracy – 29,8 mln zł (12,9%), koszty szkoleń – 17,8 mln zł (7,7%), prace interwencyjne – 13,4 mln zł (5,8%).

Regionalny Plan Działań Na Rzecz Zatrudnienia

Regionalny Plan Działań Na Rzecz Zatrudnienia (RPDZ) to corocznie aktualizowany przez Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie dokument określający **priorytetowe kierunki związane z zatrudnieniem** oraz **grupy wymagające wsparcia**, którego głównym celem jest optymalizacja **koordynacji regionalnej polityki rynku pracy**.

W roku 2021 **priorytetami i głównymi działaniami w ramach RPDZ** były:

- **aktywizacja osób do 30 roku życia** obejmująca:
 - wsparcie bezrobotnych osób do 30 roku życia poprzez ustawowe instrumenty rynku pracy,
 - dostosowanie **kwalfikacji młodych osób do potrzeb rynku pracy**,
 - wzmocnienie potencjału młodzieży w zdobywaniu i uzupełnianiu **kwalfikacji zawodowych, kompetencji i doświadczenia zawodowego**;
- **wsparcie osób bezrobotnych z wyższym wykształceniem** obejmujące:
 - **zmniejszenie luki kompetencyjnej i lepsze dopasowanie oferty edukacyjnej** na poziomie **wyższych uczelni** do wymagań pracodawców i sytuacji na regionalnym rynku pracy w przeszłości,
 - efektywne zagospodarowanie potencjału osób bezrobotnych posiadających wykształcenie wyższe;
- **aktywizacja osób długotrwale bezrobotnych** mająca na celu poprawę sytuacji na rynku pracy osób długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy.

Programy Regionalne

Programy Regionalne stanowią jeden z **kluczowych mechanizmów realizacji RPDZ**. W latach 2018-2021 były realizowane **3 programy**:

- **Młody Przedsiębiorczy i rozwój MŚP**
- **Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych 30/50+**
- **Drogi-Mosty-Rzeki**

mające na celu:

- propagowanie i **promowanie przedsiębiorczości** wśród mieszkańców województwa lubelskiego oraz **rozwój MŚP**,
- wsparcie i pomoc dla osób zainteresowanych podejmowaniem **pracy na własny rachunek**,
- aktywizację **osób bezrobotnych 30/50+**,
- aktywizację **osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy**, dla których dedykowaną formą wsparcia jest udział w **podstawowych formach pracy**, tj. **robotach publicznych i pracach interwencyjnych**.

Programy Regionalne w latach 2018-2021:

- **Młody Przedsiębiorczy i rozwój MŚP:**
 - liczba osób: **1531**
 - środki finansowe: **23,9 mln zł**
- **Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych 30/50+:**
 - liczba osób: **859**
 - środki finansowe: **6,7 mln zł**
- **Program Drogi-Mosty-Rzeki:**
 - liczba osób: **1603**
 - środki finansowe: **16,9 mln zł**

Tabela 20. Strategie i programy w obszarze bezrobocia i rynek pracy

L.p.	Nazwa dokumentu	Nr, data i nazwa organu przyjmującego dokument	Działania formalne w 2021 roku
1.	Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na 2021 rok	Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego Nr CCXXVII/4131/2021 z dnia 26 stycznia 2021 r. w sprawie zaakceptowania Regionalnego Planu Działań na rzecz Zatrudnienia na 2021 rok	W 2021 r. prowadzono monitoring wdrażania Regionalnego Planu Działań na rzecz Zatrudnienia na 2020 rok za II półrocze 2020 r. Opracowano Raport na podstawie informacji zwrotnych uzyskanych od podmiotów podejmujących inicjatywy zgodne z rekomendacjami zawartymi w Regionalnym Planie Działań na rzecz Zatrudnienia na 2020 r. W 2021 r. prowadzono monitoring wdrażania Regionalnego Planu Działań na rzecz Zatrudnienia na 2021 rok za I półrocze. W oparciu o ankiety przesyłane przez adresatów rekomendacji zaangażowanych w proces wspierania grup docelowych wskazanych w dokumencie planistycznym sporządzono Raport z realizacji założeń dokumentu.
2.	Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na 2022 rok	Uchwały Zarządu Województwa Lubelskiego Nr CCCXXIII/5722/2021 z dnia 28 grudnia 2021 r. w sprawie zaakceptowania Regionalnego Planu Działań na rzecz Zatrudnienia na 2022 rok	Opracowano i przyjęto do realizacji Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na 2022 r.
3.	Wykaz zawodów, za które może być dokonywana refundacja wynagrodzeń i składek na ubezpieczenia społeczne młodocianych pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego.	Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego Nr CCXL/4350/2021 z dnia 9 marca 2021 r. w sprawie określenia „Wykazu zawodów, za które może być dokonywana refundacja wynagrodzeń i składek na ubezpieczenia społeczne młodocianych pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego”	Przedmiotowy wykaz został opublikowany w dniu 19 marca 2021 roku w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubelskiego pod pozycją 1320. Od dnia 1 września 2021 roku uzyskuje moc obowiązującą.
4.	Podział środków Funduszu Pracy dla samorządów powiatowych województwa lubelskiego na finansowanie działań realizowanych w ramach Krajowego Funduszu Szkoleniowego w 2021 roku.	Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego Nr CCXIII/3894/2020 z dnia 8 grudnia 2020 r. w sprawie podziału środków Funduszu Pracy dla samorządów powiatowych województwa lubelskiego na finansowanie działań realizowanych w ramach Krajowego Funduszu Szkoleniowego w 2021 roku	Podział środków Funduszu Pracy dla samorządów powiatowych województwa lubelskiego na finansowanie działań realizowanych w ramach Krajowego Funduszu Szkoleniowego w 2021 roku.

Źródło: Opracowanie własne DSiR UMWL na podstawie informacji z WUP, 2022 r.

Tabela 21. Działalność ZWL w zakresie realizacji polityki w obszarze bezrobocia i rynek pracy

L.p.	Nazwa zadania	Podstawa (formalna / prawna / organizacyjna) realizacji zadania	Miernik realizacji zadania (2021 r.)	Wartość finansowa (2021 r.) w tym udział środków z Budżetu WL w zł oraz źródło finansowania
1.	Analizy regionalnego rynku pracy			
1.1.	Ranking szkół wyższych wg poziomu bezrobocia absolwentów (rok akademicki 2019/2020)	• Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy	• publikacja (400 szt.)	Koszt:

				✓ 13 610,19 zł (grafika i druk) Finansowanie 100% Fundusz Pracy
1.2.	Lubelski rynek pracy 2030. Ekspertyza oparta na analizie scenariuszowej		• publikacja (400 szt.)	Koszt: • 11 267,39 zł (grafika i druk) • 36 900,00 zł (zlecenie realizacji badania)
1.3.	Transformacja branży górniczej czynnikiem zmiany w branżach powiązanych – symulacja zgodnie założeniami Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji dla Województwa Lubelskiego oraz Polityką energetyczną Polski do 2040 r.		• 4 ekspertyzy na stronie internetowej	Koszt: • 26 285,10 zł finansowanie 100% Fundusz Pracy zlecenie realizacji analiz)
1.4.	Wzmacnianie etosu pracy uwarunkowania i formy			
1.5.	Bierność zawodowa w regionie lubelskim - przyczyny, struktura oraz możliwe instrumenty zaradcze			
1.6.	Potencjalne modele działań szkoleniowo-edukacyjnych w ramach TPST dla WL zgodnie z Polityką energetyczną Polski do 2040 r.			
1.7.	Barometr zawodów	• Umowa nr DRP-VI/3/GW/2021 z dnia 20.05.2021 r. zawartą pomiędzy Ministrem Rozwoju, Pracy i Technologii a Samorządem Województwa Lubelskiego	• 1 raport wojewódzki	• Koszt: 41 796,29 zł zrefundowany w ramach umowy
2.	Poradnictwo i aktywizacja zawodowa			
2.1.	Indywidualne i grupowe poradnictwo zawodowe w ramach działania Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej	• Ustawa z dnia 20 kwietnia o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy	• 1 819 osób, którym udzielono porady zawodowej • 165 714 osób, którym udzielono informacji zawodowej	nie dotyczy
2.2.	Pośrednictwo pracy w ramach sieci EURES (przekazywanie CV osób poszukujących zatrudnienia pracodawcom zagranicznym)	• Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy	• 462 oferty pracy przyjęte do realizacji (2 864 stanowisk) • 242 bezrobotnych i poszukujących pracy, którym świadczono usługę EURES	

			<ul style="list-style-type: none"> 12 zagranicznych pracodawców, którym świadczono usługę EURES 	
3. Koordynacja, rozwój systemu i poprawa mechanizmów wspierania osób na rynku pracy				
3.1.	Szkolenie doradców zawodowych WUP i PUP	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> 1 szkolenie 32 przeszkolonych doradców zawodowych 	Koszt: <ul style="list-style-type: none"> 3 200,00 zł finansowanie 100% Fundusz Pracy
3.2.	Prowadzenie rejestru i certyfikacja agencji zatrudnienia	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> 43 – agencji zatrudnienia wpisanych do rejestru w 2021 r. 61 – agencji zatrudnienia wykreślonych z rejestru w 2021 r. 313 agencji zatrudnienia – stan w rejestrze na koniec 2021 r. 	nie dotyczy
3.3.	Prowadzenie rejestru instytucji szkoleniowych	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> 140 – instytucji szkoleniowych wpisanych do RIS w 2021r. 58 – instytucji wykreślonych z rejestru 811 instytucji – stan w rejestrze na koniec 2021 r. 	nie dotyczy
3.4.	Kontrola agencji zatrudnienia	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> 11 przeprowadzonych kontroli 	nie dotyczy
3.5.	Obsługa zasiłków transferowanych z innych państw członkowskich UE/EOG	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego 	<ul style="list-style-type: none"> 367 dokumentów przenośnych U2 osób transferujących zasiłki (objętych comiesięcznym monitoringiem w okresie od 3 do 6 miesięcy) 	nie dotyczy

<p>3.6. Wydawanie dokumentów przenośnych U2 osobom wyjeżdżającym z Polski w celu poszukiwania pracy, które przez okres od trzech do sześciu miesięcy będą mogły pobierać przyznany w Rzeczypospolitej Polskiej zasiłek dla osób bezrobotnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy • Rozporządzenie PEiR (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego • Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego 	<ul style="list-style-type: none"> • 4 dokumenty przenośne U2 	nie dotyczy
<p>3.7. Rozpatrywanie wniosków w przedmiocie przyznania prawa do zasiłku dla bezrobotnych z uwzględnieniem okresu zatrudnienia w innym państwie członkowskim UE/EOG i Szwajcarii</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy • Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego • Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego 	<ul style="list-style-type: none"> • 963 decyzji 	nie dotyczy
<p>3.8. Potwierdzanie okresów zatrudnienia, ubezpieczenia lub pracy na własny rachunek na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej osobom ubiegającym się o świadczenia z tytułu bezrobocia w innych państwach członkowskich UE/EOG lub Szwajcarii.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy • Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego • Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego 	<ul style="list-style-type: none"> • 79 dokumentów U1/U002 	nie dotyczy

3.9.	Wsparcie pracodawców w utrzymaniu miejsc pracy w ramach Tarczy Antykrzysowej	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych 	<ul style="list-style-type: none"> 3 296 zrealizowanych wniosków (liczba pracowników ujętych w realizowanych wnioskach - 25 449) 	109 677 031,16 zł (Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych)
4.	Aktywizacja osób bezrobotnych i poszukujących pracy			
4.1.	Wsparcie w ramach programu POWER (Działanie 1.1 i 1.2)	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 	<ul style="list-style-type: none"> 64 449 osoby objęte wsparciem (w tym 10 395 osób pracujących objętych działaniami w ramach walki z COVID-19) 	Wydatki: 594 586 428,91 zł (wartość podpisanych umów o dofinansowanie od początku realizacji programu)
4.2.	Wsparcie w ramach programu RPO WL (Działanie 9.1, 9.2, 11.1 i 11.4)	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 	<ul style="list-style-type: none"> 91 816 osób objętych wsparciem (w tym 31 600 osób pracujących objętych działaniami w ramach walki z COVID-19) 	Wydatki: <ul style="list-style-type: none"> 1 072 243 348,30 zł (wartość podpisanych umów o dofinansowanie od początku realizacji programu)
4.3	Kampania informacyjna o działaniach WUP i PUP – program Lubelskie na Rynku Pracy	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, art.108 ust.1, pkt 31. 	<ul style="list-style-type: none"> 6 zrealizowanych audycji telewizyjnych 	Koszt: 26.000,00zł 100% Fundusz Pracy
4.4	Działania informacyjno-promocyjne na nośnikach kolorowych typu billboard dotyczące wsparcia z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 w walce z negatywnymi skutkami pandemii COVID-19 w województwie lubelskim.	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa wdrożeniowa - ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz.U. z 2017 r. poz. 1460 z późn. zm.) 	<ul style="list-style-type: none"> 30 billboardów rozmieszczonych na terenie województwa lubelskiego 	13 925,00 PLN Zamówienie współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (85%) w ramach Pomocy Technicznej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, Oś Priorytetowa 14, Działanie 14.1 oraz w 15% ze środków krajowych.
4.5	Działania informacyjno-promocyjne w ramach RPO WL w TVP3 Lublin: Lubelskie na rynku pracy - „Lubelskie Fundusze Europejskie - pomoc w dobie pandemii”.	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa wdrożeniowa – ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz.U. z 2017 r. poz. 1460 z późn. zm.) 	<ul style="list-style-type: none"> 5 zrealizowanych audycji telewizyjnych 	20 000,00 PLN Zamówienie współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (85%) w ramach Pomocy Technicznej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, Oś Priorytetowa 14, Działanie 14.1 oraz w 15% ze środków krajowych.

4.6	Działania informacyjno-promocyjne w ramach RPO WL w prasie regionalnej/lokalnej o zasięgu wojewódzkim.	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa wdrożeniowa - ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz.U. z 2017 r. poz. 1460 z późn. zm.) 	<ul style="list-style-type: none"> Publikacja 12 artykułów informacyjno-promocyjnych, tożsame artykuły były publikowane w wydaniach internetowych gazet. 	11 377,50 PLN Zamówienie współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (85%) w ramach Pomocy Technicznej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, Oś Priorytetowa 14, Działanie 14.1 oraz w 15% ze środków krajowych.
4.7	Promocja Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój w TVP 3 Lublin - program Lubelskie na Rynku Pracy	<ul style="list-style-type: none"> Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 	<ul style="list-style-type: none"> 4 zrealizowane audycje 	Wydatki: 16 000,00 zł, udział środków z budżetu WL: 15,72%
4.8	Promocja Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój w Polskim Radio Lublin		<ul style="list-style-type: none"> Ilość spotów (500) 	Wydatki: 17 527,50 zł udział środków z budżetu WL: 15,72% finansowanie: Pomoc Techniczna PO WER
4.9	Promocja Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój w prasie i internetowych wydaniach gazet		<ul style="list-style-type: none"> Ilość artykułów (36) 	Wydatki: 14 268,00 zł udział środków z budżetu WL: 15,72% finansowanie: Pomoc Techniczna PO WER
4.10	Promocja Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój z zastosowaniem kampanii odsłonowej w serwisach internetowych		<ul style="list-style-type: none"> Ilość banerów (20) 	Wydatki: 5 104,50 zł udział środków z budżetu WL: 15,72% finansowanie: Pomoc Techniczna PO WER
4.11	Promocja Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój w przestrzeni publicznej z wykorzystaniem billboardów		<ul style="list-style-type: none"> Ilość billboardów (30) 	Wydatki: 13 925,00 zł udział środków z budżetu WL: 15,72% finansowanie: Pomoc Techniczna PO WER

Źródło: Opracowanie własne DSiR UMWL na podstawie informacji z WUP, 2022 r.

7.11. Obszar: TELEKOMUNIKACJA

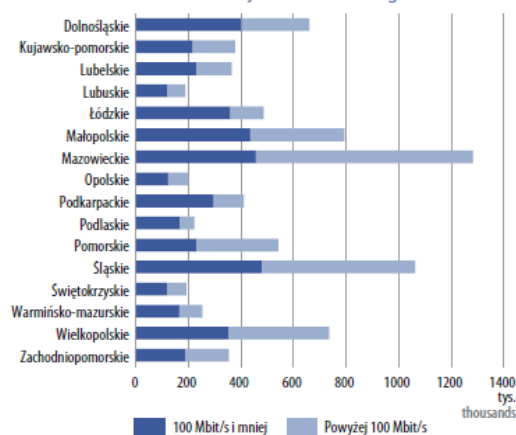
W ostatnich latach szybki i wyraźny rozwój szeroko rozumianych technologii teleinformatycznych sprawił, że zapewnienie szybkiego dostępu do informacji, a także możliwość ich wykorzystania, przetwarzania i wytwarzania, stały się bardzo ważnym czynnikiem rozwoju technologicznego, ekonomicznego, przestrzennego i kulturowego. Dostępność teleinformatyczna regionu uzależniona jest od:

- poziomu rozwoju infrastruktury,
- poziomu rozwoju usług,
- stopnia wykorzystania sieci teleinformatycznych i usług.

Z roku na rok w województwie lubelskim rozbudowywana jest infrastruktura teleinformatyczna umożliwiających mieszkańcom dostęp do Internetu. W 2020 r. łączna długość **linii światłowodowych** wynosiła **22,4 tys. km** (wzrost o 6% od 2018 r.). Nieco większy **wzrost rzędu 23%** wystąpił w odniesieniu do długości **linii kablowych**, których w 2020 r. było ponad **22,5 tys. km**. Ponadto funkcjonuje ok. **17,3 tys. węzłów dostępowych**. Pomimo szerokiego oddziaływania wybudowanej infrastruktury, dostęp do sieci warunkowany jest działalnością operatorów sieci dostępowych, którzy mogą świadczyć usługi detaliczne na rzecz użytkowników końcowych.

Wykres 48 Liczba usług Internetu stacjonarnego w 2020 r.

LICZBA USŁUG INTERNETU STACJONARNEGO W 2020 R.
Access to fixed-line Internet by access technologies in 2020

Źródło: Telekomunikacja w 2020 roku, GUS 2021 r.

Pod względem ilości oferowanych usług Internetu stacjonarnego w 2020 r. województwo lubelskie było na 9 pozycji w Polsce z ok. **380 tys. usług**, przy czym nadal większość stanowiły usługi realizowane na łączach o prędkości poniżej 100Mbit/s (Wykres 48).

Działania Samorządu Województwa w obszarze telekomunikacji realizowane są głównie przez Lubelskie Centrum Innowacji i Technologii, pełniące funkcję operatora infrastruktury regionalnej sieci szerokopasmowej. Zadania związane z zarządzaniem infrastrukturą sieci szerokopasmowej realizuje Oddział Lubelskiej Regionalnej Sieci Szerokopasmowej (LRSS).

W celu zwiększenia dostępu do **Internetu szerokopasmowego**, w tym przede wszystkim

Podstawowe informacje:

- **22,5 tys. km** linii kablowych
- **22,4 tys. km** linii światłowodowych
- **17,3 tys.** węzłów dostępowych

Udział przedsiębiorstw z dostępem do Internetu:

100% – sektor finansowy
99% – sektor niefinansowy

90,3% gospodarstw domowych z dostępem do Internetu

86,3% osób korzystających z Internetu

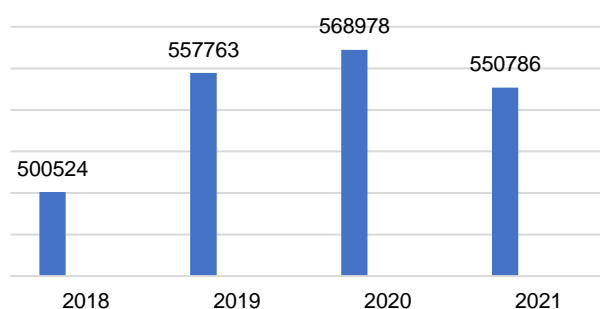
36% osób korzystających z e-usług

na obszarach zagrożonych wykluczeniem cyfrowym, województwo lubelskie realizuje projekt pn. **Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej**. W 2021 r. w ramach projektu zrealizowano zadania w zakresie zarządzania, eksploatacji, utrzymania i świadczenia usług hurtowych dostępu do sieci na rzecz przedsiębiorców telekomunikacyjnych. Ponadto wsparciem objęto operatorów telekomunikacyjnych, którzy poprzez skorzystanie z oferowanych przez LRSS usług rozwijają swoją działalność telekomunikacyjną i rozszerzają możliwości oraz zasięg świadczenia usług detalicznych na rzecz użytkowników końcowych. W związku ze wzrostem zainteresowania Lubelską Regionalną Siecią Szerokopasmową przez operatorów telekomunikacyjnych rozpoczęto modernizację sieci i sprzętu DWDM, w celu zapewnienia jeszcze większych możliwości i niezawodności świadczenia hurtowych usług telekomunikacyjnych. Działania te wpłyną jakością i rozszerzeniem możliwości konfiguracyjnych (wariantów) usług, dostosowanych do potrzeb rynku i operatorów.

Istotne znaczenie dla rozwoju gospodarczego regionu ma dostępność do usług Internetowych wśród przedsiębiorstw. W 2021 r. **100% przedsiębiorstw sektora finansów i 99% przedsiębiorstw sektora niefinansowego** w regionie posiadało dostęp do Internetu (wzrost o 5,7% od 2018 r.)

Liczba gospodarstw domowych z osobami w wieku 16-74 lata, posiadających dostęp do Internetu wzrosła w stosunku do roku 2018 o 10% (wykres 49). W 2021 r. na ponad 610 tys. gospodarstw domowych z Internetu korzystało ponad **550 tys. (90,3%)** oraz prawie **1,3 mln osób (86,3%)**⁷¹.

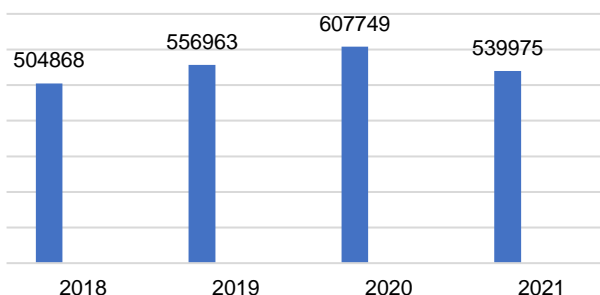
Wykres 49 Liczba gospodarstw domowych z osobami w wieku 16-74 lata z dostępem do Internetu

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. GUS 2022 r.

Rozwój usług **e-administracji** stworzył nowe możliwości szybszej obsługi interesantów w administracji publicznej oraz umożliwił załatwianie spraw bez wychodzenia z domu. W województwie lubelskim liczba osób korzystających z tego rodzaju usług stopniowo zwiększa się i w 2021 r. wyniosła ok. **540 tys. (36% osób)**. Ze względu na pandemię COVID-19 mieszkańcy regionu najchętniej korzystali z e-usług w roku 2020 r.

Wykres 50 Osoby korzystające z usług e-administracji publicznej

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL 2022 r.

Najczęstszymi powodami niekorzystania z usług e-administracji w 2021 r. był brak

⁷¹ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/wykorzystanie-technologii-informacyjno-telekomunikacyjnych-w-przedsiębiorstwach-i-gospodarstwach-domowych-w-2006-r,3,3.html>

potrzeby wysyłania dokumentów urzędowych lub skorzystanie z pomocy innej osoby⁷².

W ramach wspierania wykorzystania Internetu w latach 2018-2021 zrealizowano projekty:

- **działania szkoleniowe na rzecz rozwoju kompetencji cyfrowych** w celu poprawy umiejętności korzystania z Internetu, w tym e-usług publicznych u **6 200 mieszkańców gmin** województwa lubelskiego i podkarpackiego;
- wsparcie szkoleniowe dla **pracowników placówek edukacyjnych z terenu województwa lubelskiego w zakresie sposobu korzystania z narzędzi technicznych wspierających pracę zdalną**;
- **WordSkills** - międzynarodowe, cykliczne wydarzenie, którego celem jest promowanie umiejętności zawodowych;
- **Cyfrowe Lubelskie**, którego celem jest rozszerzenie funkcjonalności Regionalnego Biuletynu Informacji Publicznej o m.in. rejestry publiczne, dostosowanie systemu do wymogów WCAG 2.1, zastosowanie rozwiązań Responsive Web Design.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym zadania zrealizowane w 2021 r. w obszarze telekomunikacji przedstawiono w Tabeli 22.

Tabela 22. Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze telekomunikacji

L.p.	Nazwa zadania	Podstawa (formalna / prawna / organizacyjna) realizacji zadania	Miernik realizacji zadania (2021 r.)	Wartość finansowa (2021 r.) w tym udział środków z Budżetu WL w zł oraz źródło finansowania
1.	Rozwój społeczeństwa informacyjnego			
1.1.	Rozwój infrastruktury regionalnej sieci szerokopasmowej	<ul style="list-style-type: none"> • projekt pn. „Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej – województwo lubelskie” – umowa nr POPW.02.01.00-06-045/10 z 21.01.2011 r.; Decyzja Komisji Europejskiej z 14.02.2013 r. dotycząca dużego projektu „Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej – województwo lubelskie nr CCI 2012PL161PR035; Decyzja Komisji Europejskiej z 10.11.2011 r. K(2011)8121 i Decyzja Komisji Europejskiej z 21.12.2017 r. C(2017) 9116 Modyfikacje w programie pomocy dotyczącym projektu pt. „Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej” (SA.33438, SA.33439, SA.33441, SA.30851 & SA.33440) 	<ul style="list-style-type: none"> • 84 umowy ramowe zawarte z Operatorami Sieci Dostępowych, na podstawie których zawarto w 2021 r. 311 umów szczegółowych na konkretne usługi. 	<p>Wydatki bieżące na utrzymanie, eksploatację i zarządzanie infrastrukturą: 8 191 709 zł</p> <p>Dochody z tytułu świadczenia usług dla Operatorów Sieci Dostępowych): 6 173 623 zł.</p>

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od LCIT UMWL, 2022 r.

⁷²<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spolescenstwo-informacyjne/spolescenstwo-informacyjne/wykorzystanie-technologie-informacyjno-komunikacyjnych-w-jednostkach-administracji-publicznej-przedsiębiorstwach-i-gospodarstwach-domowych-w-2021-roku,3,20.html>

7.11. Obszar: WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA I EUROPEJSKA WSPÓŁPRACA TERYTORIALNA

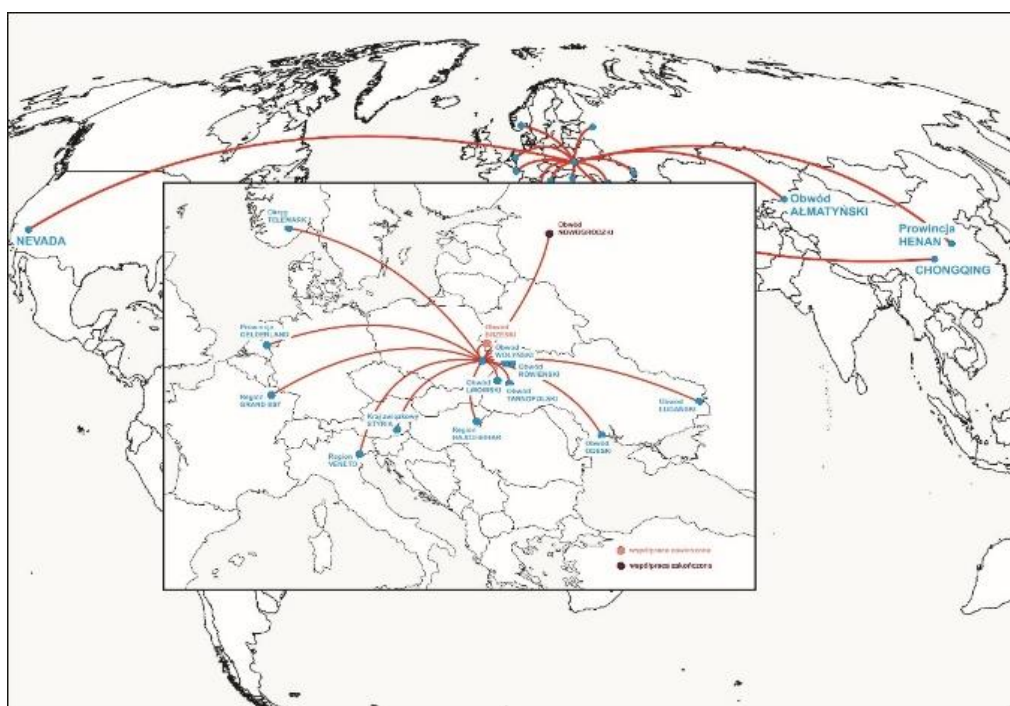
Współpraca zagraniczna

Celem współpracy międzynarodowej Samorządu Województwa Lubelskiego jest wykorzystanie możliwości **wsparcia procesów rozwojowych regionu** poprzez nawiązywanie i pogłębianie kontaktów z instytucjami, organizacjami i partnerami zagranicznymi oraz realizacja wspólnych przedsięwzięć i projektów w zakresie przyjętych celów polityki regionalnej.

Współpraca zagraniczna realizowana przez Województwo Lubelskie miała wielowymiarowy charakter. Inicjatywy międzynarodowe realizowane były nie tylko w oparciu o umowy o współpracy z regionami partnerskimi, ale również w formie wielu projektów międzynarodowych w obszarach: transgranicznym, ponadnarodowym i międzyregionalnym.

Działania w ramach obszaru tematycznego Współpraca Międzynarodowa Zarząd Województwa Lubelskiego realizuje przy pomocy Kancelarii Marszałka (KM) Oddział Współpracy Międzynarodowej, Departamentu Strategii i Rozwoju (DSiR), Departamentu Gospodarki i Wspierania Przedsiębiorczości (DGiWP) oraz innych komórek UMWL.

Mapa 14 Regiony partnerskie Województwa Lubelskiego

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2022 r.

Województwo Lubelskie **realizowało cele współpracy zagranicznej** Samorządu Województwa w oparciu o przyjęte Priorytety Współpracy Zagranicznej Województwa Lubelskiego.⁷³ Na koniec 2021 roku stan czynnych porozumień z partnerami zagranicznymi

⁷³ Uchwała nr XXII/358/2020 Sejmiku Województwa Lubelskiego z 21.12.2020 r. i zgoda Ministra Spraw Zagranicznych z 15 stycznia 2021 roku.

Województwa Lubelskiego kształtował się następująco: Województwo Hajdu-Bihar (Węgry), Prowincja Gelderland (Holandia), Region Grand Est (Francja), Region Veneto (Włochy), Okręg Telemark (Norwegia), Kraj Związkowy Styria (Austria), Prowincja Henan (Chiny), Obwód Ługański, Obwód Lwowski (Ukraina), Obwód Odeski (Ukraina), Obwód Rówieński (Ukraina), Obwód Tarnopolski (Ukraina), Obwód Wołyński (Ukraina), Obwód Ałmatyński (Kazachstan), Stan Nevada (USA), Miasto Chongqing (Chiny), Obwód Brzeski⁷⁴ (Białoruś) i Obwód Nowogrodzki⁷⁵ (Rosja).

Ważną płaszczyzną realizowania celów współpracy zagranicznej jest członkostwo Województwa Lubelskiego w Stowarzyszeniu Samorządów Euroregionu Bug, Stowarzyszeniu Samorządów Euroregionu Roztocze, w Domu Polski Wschodniej w Brukseli, a także w stowarzyszeniu Instytut Rozwoju Samorządu Terytorialnego Województwa Lubelskiego.

Cele współpracy międzynarodowej Województwa Lubelskiego realizowane są także poprzez udział w programach i projektach współpracy terytorialnej obejmującej trzy poziomy:

- **transgraniczny**, mający na celu rozwiązywanie wspólnych problemów zidentyfikowanych w regionach przygranicznych, przy jednoczesnym budowaniu więzi łączących społeczności z graniczącymi ze sobą krajów;
- **transnarodowy**, umożliwiający współpracę w ramach ściśle określonych obszarów geograficznych;
- **międzyregionalny**, pozwalający na unowocześnienie polityk regionalnych oraz efektywniejsze i lepiej skoordynowane wykorzystanie środków unijnych przede wszystkim w programach regionalnych oraz krajowych.

WSPÓŁPRACA TRANSGRANICZNA

Najważniejszym instrumentem współpracy terytorialnej, poprzez które w Województwie Lubelskim jest Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina (PBU), realizowany w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa (EIS). Europejski Instrument Sąsiedztwa wspiera zrównoważony rozwój wzdłuż zewnętrznych granic Unii Europejskiej, pomaga zmniejszać różnice w standardach życia i rozwiązywać wspólne transgraniczne problemy i wyzwania.

Budżet Programu PBU na lata 2014-2020 wynosił ponad **183 mln EUR** i był zbliżony do budżetu z poprzedniej perspektywy (186 mln EUR). Projekty były realizowane w ramach 4 celów tematycznych Programu: **Dziedzictwa, Dostępności, Bezpieczeństwa i Granic**.

W ramach trzech naborów projektów w ramach PBU dofinansowanie otrzymało 47 projektów z udziałem beneficjentów z województwa lubelskiego, na łączną kwotę ok. 25 mln EUR.

Realizacja wspólnych projektów przyczyniła się do utworzenia **trwałych partnerstw transgranicznych**. Wiele przedsięwzięć było tworzonych w partnerstwach trwających co najmniej od kilku lat, jednak większość partnerów projektowych rozpoczęła współpracę

⁷⁴ Umowa zawieszona decyzją Sejmiku Woj. Lubelskiego z dnia 28.02.2022.

⁷⁵ Umowa zerwana decyzją Sejmiku Woj. Lubelskiego z dnia 28.02.2022.

dopiero w związku z chęcią realizacji projektów w Programie PBU.

Przedstawiciele Województwa Lubelskiego uczestniczyli w pracach prowadzonych nad nowym Programem. W reakcji na sytuację międzynarodową w dniu 16 grudnia 2021 r. Komitet do Spraw Europejskich Rady Ministrów podjął decyzję o przygotowaniu **Programu Interreg Polska-Ukraina 2021-2027 (PU), o budżecie ok. 176 mln EUR.**

Program będzie realizowany w ramach celu EWT Polityki Spójności Unii Europejskiej i będzie finansowany w ramach dwóch instrumentów:

- Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR),
- Instrumentu Sąsiedztwa, Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej, który zastąpi funkcjonujący dotychczas Europejski Instrument Sąsiedztwa (EIS).

WSPÓŁPRACA PONADNARODOWA I MIĘDZYREGIONALNA

Ważną częścią współpracy ponadnarodowej i międzyregionalnej jest udział Województwa Lubelskiego w projektach realizowanych w ramach programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT). EWT jest celem unijnej polityki spójności służącym wspieraniu, promocji oraz realizacji wspólnych projektów o charakterze międzynarodowym w obrębie Unii Europejskiej.

Projekty te służą wzajemnej wymianie dobrych praktyk, osiągnięć, wiedzy i doświadczeń pomiędzy partnerami z różnych krajów i regionów europejskich oraz wypracowywaniu narzędzi i rozwiązań, mających na celu poprawę wdrażania lokalnych polityk.

Dużą aktywność i zaangażowanie w tym zakresie wykazało Województwo Lubelskie, które w 2021 r. **realizowało 8 projektów** współpracy transnarodowej i międzyregionalnej (Tabela 2423) w ramach następujących Programów:

- **Program Interreg Region Morza Bałtyckiego 2014-2020**
 - **projekt Emplnno Monitor S3** (Empowering for Innovation and Growth in Medium-Sized Cities and Regions) – wymiana wiedzy i podniesienie kompetencji w zakresie dobrych praktyk dotyczących usprawnienia polityki innowacji, w tym opracowanie i przetestowanie innowacyjnych rozwiązań monitorowania, a tym samym ulepszenia systemów monitorowania strategii inteligentnych specjalizacji (RIS3) w siedmiu regionach partnerskich;
- **Program Interreg Europa Środkowa 2014-2020**
 - **projekt ENES-CE** (Collaboration between public bodies and citizen energy groups in implementing local energy strategies in Central Europe) – rozwój spółdzielni energetycznych i innych form grup energetycznych w celu wsparcia organów publicznych w realizacji strategii energetycznych w sposób bardziej efektywny, oparty na tzw. podejściu oddolnym, a także włączenie społeczności lokalnych w proces planowania i wdrażania lokalnych strategii energetycznych;
- **Program Interreg Europa 2014-2020**

- **projekt BRIDGES** (Bridging competence infrastructure gaps and speeding up growth and jobs delivery in regions) – wspieranie rozwoju sektora biogospodarki poprzez wzmocnienie współpracy biznesu z nauką;
- **projekt FIRESPOL** (Financial Instruments for Renewable Energy Investment) – wymiana wiedzy i podniesienie kompetencji w zakresie wspierania inwestycji w odnawialne źródła energii przy pomocy innowacyjnych instrumentów finansowych;
- **projekt ELISE** (European Life Science Ecosystems) – ulepszenie polityki publicznej wspierającej innowacyjne zastosowanie nauk przyrodniczych w medycynie;
- **projekt SCALE UP** (Supporting concentration and robustness of SMEs within the renewed EU industrial policy) – wzmocnienie i wsparcie działań związanych z internacjonalizacją, promocją gospodarczą czy zwiększaniem atrakcyjności inwestycyjnej regionu;
- **projekt AgroRES** (Investing in Renewable Energies for Agriculture) – opracowanie metod i środków zachęcających do produkcji i wykorzystania energii odnawialnej w sektorze rolnym i na obszarach wiejskich;
- **projekt EURE** (Effectiveness of Environmental Urban policies to improve Resources Efficiency) – wymiana doświadczeń pomiędzy regionami w zakresie działań rozwojowych na obszarach miejskich, w tym dotyczących poprawy zarządzania środowiskiem, funkcjonowania przestrzeni miejskich, a także rewitalizacji miast.

W ramach wyżej wymienionych projektów Województwo Lubelskie współpracowało w sumie z **56 partnerami** z Hiszpanii, Włoch, Rumunii, Czech, Belgii, Cypru, Francji, Niemiec, Łotwy, Litwy, Estonii, Danii, Finlandii, Węgier, Słowenii, Grecji, Chorwacji, Słowacji, Wlk. Brytanii i Irlandii.

W I półroczu 2021 r. Województwo Lubelskie przewodniczyło i koordynowało prace Domu Polski Wschodniej w Brukseli (DPW). We współpracy z DPW zorganizowana została w Lublinie konferencja, w której uczestniczyło ponad 260 osób, dotycząca znaczenia i roli programów Interreg w rozwoju województw Polski Wschodniej. Jej celem była wymiana doświadczeń oraz dyskusja nad znaczeniem współpracy w ramach Programów Interreg oraz prezentacja dobrych praktyk i trwałych efektów rozwojowych projektów. Konferencja była ukierunkowana na identyfikację wyzwań, jakie stawia przed regionami nowy okres programowania 2021-2027 w zakresie międzynarodowej współpracy partnerskiej.

W roku 2021 trwały prace nad nowymi programami **EWT/INTERREG** w nowej perspektywie finansowej 2021-2027. Województwo Lubelskie było zaangażowane w prace nad przyszłymi programami **Interreg Morza Bałtyckiego, Interreg Europa i Interreg Europa Środkowa** m.in. aktywnie uczestniczyło w działaniach Komitetu Programującego Program Interreg Europa 2021-2027 oraz Komitecie konsultacyjnym ds. projektów transnarodowych i międzyregionalnych, wnosząc konkretny wkład merytoryczny i propozycje rozwiązań do nowych programów.

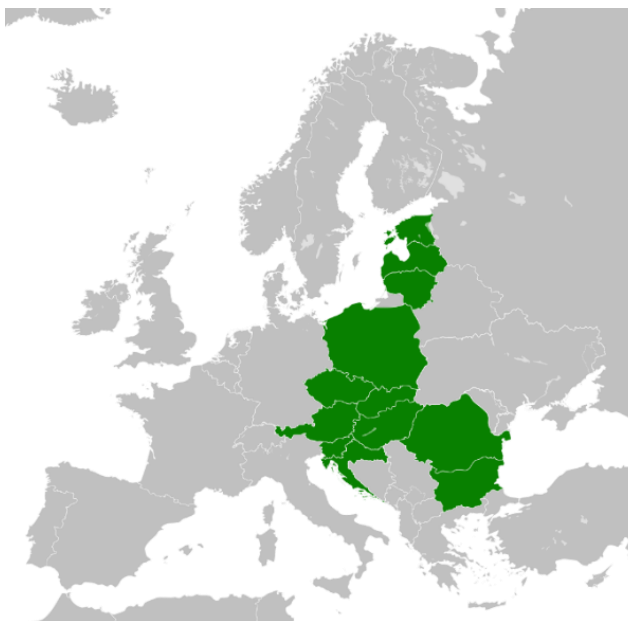
SIEĆ GOSPODARCZA REGIONÓW TRÓJMORZA

Ważnym priorytetem polityki zagranicznej realizowanej przez Samorząd Województwa Lubelskiego jest rozwój współpracy w ramach sieci regionów Trójmorza, tj. Austrii, Bułgarii, Chorwacji, Czech, Estonii, Litwy, Łotwy, Polski, Rumunii, Słowacji, Słowenii i Węgier.

Zacieśnienie współpracy w ramach tej inicjatywy stwarza nowe szanse rozwojowe dla województwa lubelskiego oraz perspektywy przyspieszenia rozwoju tego obszaru. Odnosi się to między innymi do pełniejszego wykorzystania potencjału gospodarczego, wpisania się w polityki UE oraz efektywnego wykorzystania dostępnych instrumentów finansowych. Inicjatywa stanowi uzupełnienie i rozszerzenie współpracy w ramach UE. Przyczynia się także do wzmocnienia spójności społeczno-gospodarczej oraz do pogłębiania integracji i jedności.

W zakresie rozwoju regionalnego realizacja priorytetów Inicjatywy Trójmorza wpisuje się we wdrażanie unijnej polityki spójności w jej wschodniej części.

Mapa 15 Kraje Inicjatywy Trójmorza

Źródło: JayCoop - Praca własna, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=64019083>

W latach 2019-2021 Samorząd Województwa Lubelskiego podejmował szereg inicjatyw mających na celu wzmocnienie współpracy z regionami państw obszaru Inicjatywy Trójmorza, W szczególności dotyczyło to opracowania koncepcji **Sieci Gospodarczej Regionów Trójmorza**. Efektem tych starań było zorganizowanie Samorządowego Kongresu Gospodarczego, II Forum Regionów Trójmorza 29-30 czerwca 2021 pod patronatem i przy udziale Prezydenta RP. W Kongresie udział wzięło 735 uczestników, w tym 81 panelistów z kluczowych sektorów polskiej i zagranicznej gospodarki, osobistości świata polityki, a także przedstawiciele administracji rządowej i samorządowej. Wydarzenie miało na celu wzmocnienie spójności regionów Unii Europejskiej poprzez zacieśnienie współpracy społeczno-gospodarczej i naukowej samorządów z państw Europy Środkowo-Wschodniej, biorących udział w Inicjatywie Trójmorza.

Podczas Forum podpisano **deklarację o utworzeniu Sieci Gospodarczej Regionów Trójmorza**, która jest początkiem współdziałania samorządów 12 państw tworzących Inicjatywę Trójmorza. Celem działalności Sieci jest budowanie współpracy w zakresie zrównoważonego i odpowiedzialnego rozwoju gospodarczego.

Ważnym czynnikiem mającym wpływ na wzmocnienie pozycji Województwa Lubelskiego na arenie międzynarodowej jest zaangażowanie w utworzenie i budowanie Sieci Gospodarczej Regionów Trójmorza, mającej na celu przyspieszenie rozwoju regionów tego obszaru, wśród których Lubelszczyzna staje się jednym z liderów tworzonej sieci.

Istotny wpływ na realizację współpracy zagranicznej, szczególnie transgranicznej na zewnętrznej granicy UE miała zmiana sytuacji geopolitycznej. Dotyczy to bezpośrednio województwa lubelskiego, sąsiadującego z Ukrainą i Białorusią. Dotychczasowa współpraca z regionami sąsiedzkimi nie może być w obecnej sytuacji realizowana w dotychczasowym zakresie. Zgodnie z zaleceniami KE oraz MSZ RP realizacja wspólnych inicjatyw z partnerami białoruskimi została bezterminowo zawieszona. Dotyczy to przede wszystkim Programu

Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2014 – 2020, w ramach którego wstrzymano finansowanie dla białoruskich partnerów projektów. Podjęto także decyzję o kontynuowaniu współpracy w ramach nowego Programu Interreg Polska – Ukraina 2021 – 2027 bez udziału Białorusi, co jest znaczącą zmianą dla beneficjentów realizujących od lat inicjatywy w tym partnerstwie.

Ze względu na zmianę uwarunkowań zewnętrznych, współpraca międzynarodowa z pewnością wkracza w nowy etap, co będzie wymagało wypracowania nowych priorytetów oraz narzędzi jej realizacji, a także wzmocnienia i nawiązania nowych partnerstw.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie wdrażania programów i projektów UE w 2021 r. przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Tabela 23, Tabela 24).

Tabela 23. Strategie i programy w obszarze współpracy zagranicznej.

L.p.	Nazwa dokumentu	Nr, data i nazwa organu przyjmującego dokument	Działania formalne w 2021 roku
1.	Strategia Współpracy Transgranicznej Województwa Lubelskiego, Obwodu Lwowskiego, Obwodu Wołyńskiego i Obwodu Brzeskiego na lata 2014 - 2020	<ul style="list-style-type: none"> Uchwała Nr XLIV/673/2014 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 30 kwietnia 2014 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Współpracy Transgranicznej Województwa Lubelskiego, Obwodu Lwowskiego, Obwodu Wołyńskiego i Obwodu Brzeskiego na lata 2014-2020”. Postanowienie Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 11 września 2019 r. w sprawie wyrażenia zgody na podjęcie prac związanych z aktualizacją Strategii Współpracy Transgranicznej Województwa Lubelskiego, Obwodu Lwowskiego, Obwodu Wołyńskiego, Obwodu Brzeskiego na lata 2014-2020. 	<ul style="list-style-type: none"> Rozpoczęcie procesu aktualizacji Strategii Współpracy Transgranicznej Województwa Lubelskiego, Województwa Podkarpackiego, Obwodu Lwowskiego, Obwodu Wołyńskiego, Obwodu Brzeskiego na lata 2021-2027.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji z KM UMWL, 2022 r.

Tabela 24. Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze EWT i EIS.

L.p.	Nazwa zadania	Podstawa (formalna / prawna / organizacyjna) realizacji zadania	Nazwa Programu	Wartość finansowa: koszt całkowity (w tym udział środków z Budżetu WL w euro) oraz źródło finansowania
1.	Projekty EWT			
1.1	W zakresie mechanizmów wsparcia wdrażania RIS	Projekt BRIDGES Uchwała nr XLIII/830/2015 z dnia 07.07.2015 r.	Program Interreg Europa 2014-2020	Koszt: <ul style="list-style-type: none"> • 218 400,00 (Budżet WL w projekcie) • 32 760,00 (wkład własny)
		Projekt EmplInno Monitor S3 Uchwała nr XVII/334/2019 z dnia 29.01.2019 r.	Program Interreg Region Morza Bałtyckiego 2014-2020	Koszt: <ul style="list-style-type: none"> • 53 750,00 (Budżet WL w projekcie) • 9 562,50 (wkład własny)
		Projekt ELISE Uchwała ZWL nr CI/2027/2016 z dnia 10 maja 2016 r.	Program Interreg Europa 2014-2020	Koszt: <ul style="list-style-type: none"> • 74 900,00 (Budżet WL w projekcie) • 11 235,00 (wkład własny)
		Projekt SCALE-UP Uchwała ZWL nr CCLXXVIII/5465/2018 z dnia 12 czerwca 2018 r.	Program Interreg Europa 2014-2020	Koszt: <ul style="list-style-type: none"> • 145 550,00 (Budżet WL w projekcie) • 21 832,50 (wkład własny)
1.2	W zakresie OZE	Projekt FIRESPOL Uchwała nr CXCI/3850/2017 z dnia 27.06.2017 r.	Program Interreg Europa 2014-2020	Koszt: <ul style="list-style-type: none"> • 163 460,00 (Budżet WL w projekcie) • 24 519,00 (wkład własny)
		Projekt ENES-CE Uchwała nr CCXLVI/4780/2018 z dnia 16.01.2018 r.	Program Interreg Europa Środkowa 2014-2020	Koszt: <ul style="list-style-type: none"> • 146 897,00 (Budżet WL w projekcie) • 22 034,00 (wkład własny)
		Projekt AgroRES Uchwała nr CCLXXI/5512/2018 z dnia 21.06.2018 r.	Program Interreg Europa 2014-2020	Koszt: <ul style="list-style-type: none"> • 141 825,00 (Budżet WL w projekcie) • 21 273,75 (wkład własny)
1.3	W zakresie polityki miejskiej	Projekt EURE Uchwała nr CCLXXXI/5534/2018 z dnia 21.06.2018 r.	Program Interreg Europa 2014-2020	Koszt: <ul style="list-style-type: none"> • 150 100,00 (Budżet WL w projekcie) • 22 515,00 (wkład własny)
2.	Współpraca Transgraniczna Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020			
2.1	Wsparcie i udział w realizacji projektów w ramach P-B-U 2014-2020	Program Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2014 – 2020.	<ul style="list-style-type: none"> • 64 wdrażane projekty, w tym projekty z udziałem 26 beneficjentów z woj. lubelskiego • 65 wdrażanych projektów, w tym 19 mikroprojektów z udziałem 26 beneficjentów z województwa lubelskiego • 26 zatwierdzonych projektów, w tym 6 projektów z udziałem beneficjentów z woj. lubelskiego 	Koszt: <ul style="list-style-type: none"> • Wartość dofinansowania dla woj. lubelskiego ok. 22 mln EUR • wartość dofinansowania dla województwa lubelskiego ok 0, 6 mln EUR • wartość dofinansowania dla woj. lubelskiego ok. 0,35 mln EUR
3.	ERASMUS +			
3.1	Wsparcie i udział w realizacji projektów w ramach ERASMUS +	Projekt SHAKER Uchwała Zarządu nr CXC/3579/2020 z dnia 30 września 2020 r.	Program ERASMUS +	Koszt: <ul style="list-style-type: none"> • 20 705,00 EUR (budżet WL w projekcie) • 4 550 EUR (wkład własny)

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji z KM UMWL, 2022 r.

7.12. Obszar: ROZWÓJ GOSPODARCZY

Województwo lubelskie jest zaliczane do regionów o **relatywnie słabszym poziomie rozwoju**. Na poziom i pozycję rozwojową województwa składają się m.in. stan i konkurencyjność regionalnej gospodarki, wyposażenie w infrastrukturę, rolniczy profil regionu, który jest pochodną wielu nakładających się na siebie czynników, niska atrakcyjność inwestycyjna, dobrze rozwinięty publiczny sektor badawczo-rozwojowy, niekorzystne uwarunkowania demograficzne, odpływ migracyjny, a także czynniki geograficzne i geopolityczne.

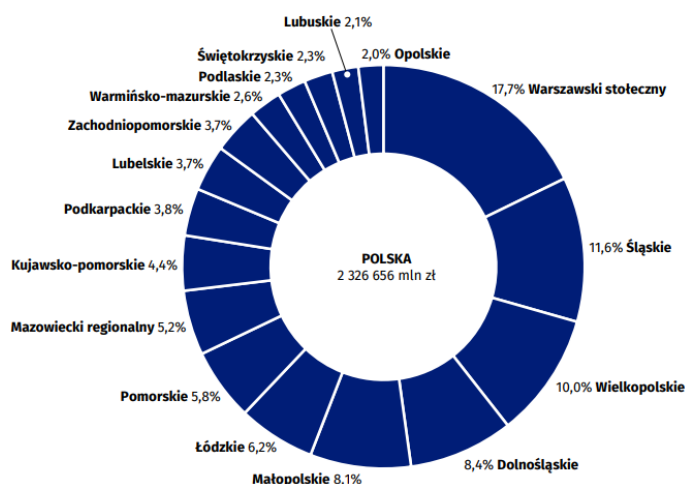
Profil gospodarczy regionu określany przy pomocy różnych wskaźników, m.in. tj. struktura zatrudnienia, struktura wytwarzania WDB, specjalizacje uczelni, struktura nakładów na działalność badawczo-rozwojową, wskazują na wyraźnie ukształtowany **rolniczy profil województwa lubelskiego**.

Produkt krajowy brutto

Poziom i dynamika mierzona wzrostem PKB jest silnie i bezpośrednio powiązana ze specyficzną strukturą gospodarczą regionu. Główny wpływ na to ma **dominujący udział sektora rolnictwa w strukturze gospodarki** oraz relatywnie jego **niski wkład w tworzenie** regionalnego produktu krajowego brutto (PKB).

Według wstępnych szacunków w 2020 r.⁷⁶ **wartość produktu krajowego brutto** wytworzona w województwie lubelskim wyniosła 86 899 mln zł, przy czym udział PKB województwa w ogólnym PKB Polski wyniósł 3,7%. Wartość PKB województwa stale wzrasta.

Wykres 51 Udział regionów w tworzeniu produktu krajowego brutto w 2020 r. (ceny bieżące)

Źródło: GUS, Lublin 2022 r.

- W latach 2018-2020 nastąpił:
 - wzrost PKB o **9,3%**,
 - wzrost PKB per capita o **10,3%**,
 - wzrost PKB per capita w PPS o **4 p. proc.**
- **Wartość PKB per capita** w 2020 r. w woj. lubelskim
 - 68% średniej dla Polski,
 - wzrost o 10,3% w porównaniu do 2018 roku.
- **PKB per capita mierzony PPS:**
 - 52% średniej UE 27,
 - wzrost o 4 p. proc. w odniesieniu do roku 2018.

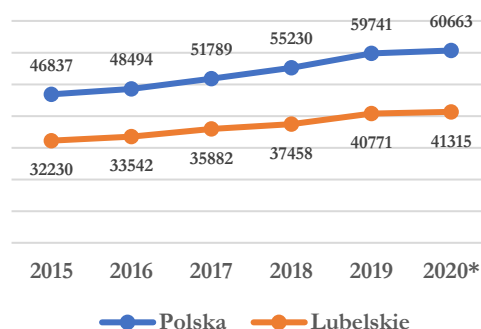
⁷⁶ Dane dotyczące regionalnego PKB zawarte w niniejszym opracowaniu mają charakter wstępny i będą przedmiotem rewizji, zgodnie z polityką rewizji stosowaną w rachunkach narodowych i regionalnych. Dane ostateczne za 2020 rok będą dostępne w wrześniu 2022 r.

Według wstępnych szacunków w 2020 r. **wartość produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca wg parytetu siły nabywczej PPS jako % średniej EU27** wyniosła dla województwa lubelskiego 52%.

Wartość PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie lubelskim w 2020 r. (według wstępnych szacunków) wyniosła 41 315 zł. (wzrost o 0,3 p. proc. W relacji do średniej krajowej).

W horyzoncie 5 lat (2015-2019) PKB na 1 mieszkańca **we wszystkich podregionach** w województwie lubelskim **stałe wzrastało**, przy czym widoczna jest rosnąca przewaga podregionu lubelskiego.

Wykres 52 PKB na 1 mieszkańca w latach 2015-2020* [zł/os.]

*wstępne szacunki GUS (V.2022)

Źródło: Oprac. własne na podstawie danych GUS BDL, 2022 r.

Wartość dodana brutto

Gospodarka województwa lubelskiego zaliczana jest do grupy tzw. **gospodarek tradycyjnych**, ze względu na widoczny stosunkowo wysoki udział rolnictwa oraz stosunkowo niski udział sektora usług. **Wartość dodana brutto** (WDB) w woj. lubelskim według wstępnych szacunków w 2020 r. wyniosła 76 493 mln zł i **w porównaniu z rokiem 2018 o 9,9%**.

Największą część **wartości dodanej brutto** wygenerowały jednostki **z grupy**:

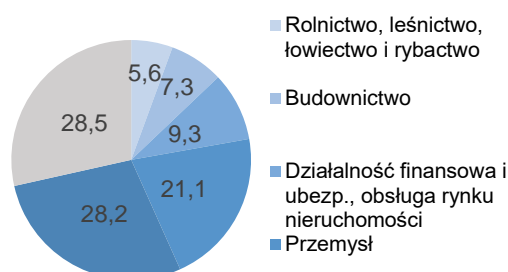
- handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia oraz informacja i komunikacja - 28,5% (w kraju – 29,9%),
- jednostki z sekcji: pozostałe usługi - 28,2% (w kraju 25,2%),
- przemysł (tj. z sekcji: górnictwo i wydobywanie, przetwórstwo przem., wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę oraz dostawa wody; gosp. ściekami i odpadami; rekultywacja) - 21,1%, (25,3% w kraju).

Jednym z czynników determinujących rozwój regionu jest poziom **wydajności pracy** mierzony wskaźnikiem WDB na 1 pracującego.

Wartość ta w 2020 r.⁷⁷ wyniosła 96 164 zł.

- W latach 2018-2020 nastąpił:
 - wzrost WDB o **9,9%**,
 - wzrost WDB na 1 pracującego o **9,2%**.
- **WDB na 1 pracującego** w 2020 r.
 - wyniosła - 96 164 zł,
 - w stosunku do 2018 r. wzrost o 9,2%.

Wykres 53 Wartość dodana brutto według rodzajów działalności w 2019 r. w %

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych GUS, Lublin 2022 r.

⁷⁷ Ośrodek Rachunków Regionalnych, Urząd Statystyczny w Katowicach

Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON

W województwie lubelskim na koniec 2021 r. w rejestrze REGON zaewidencjonowanych było 199,4 tys. podmiotów, czyli 4,1% ogółu podmiotów zarejestrowanych w kraju. Odnotowano m.in. 150,5 tys. osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą i 26,2 tys. spółek (w tym 16,3 tys. spółek handlowych). Ponadto rejestr zawierał 758 spółdzielni i 3 przedsiębiorstwa państwowe.

W ciągu ostatniego roku liczba podmiotów **zwiększyła się o 3,5%**. W największym stopniu przyczynił się do tego wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (o 3,3%), spółek (o 4,1%), w tym spółek akcyjnych i z o.o. odpowiednio (o 12,1% i 12,9%).

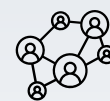
Zmniejszyła się natomiast liczba spółek cywilnych (o 0,4%). W porównaniu do roku 2018 liczba podmiotów zwiększyła się o blisko 10,4%, a tempo wzrostu jest zbliżone do średniego tempa w kraju.

Dobrym prognozykiem na przyszłość, biorąc pod uwagę liczebność podmiotów gospodarki narodowej na przełomie ostatnich lat (2018-2021), jest zachowanie tendencji wzrostowej we wszystkich podregionach, począwszy od 2018 r.

W **strukturze podmiotów** najliczniejszą grupę stanowiły **osoby fizyczne** prowadzące działalność gospodarczą – 75,5% ogółu podmiotów. Znaczący udział w rejestrze miały również spółki – 13,1%. Ponad 60% spółek stanowiły spółki handlowe, a przede wszystkim spółki z o.o. W województwie zarejestrowane były 3 przedsiębiorstwa państwowe.

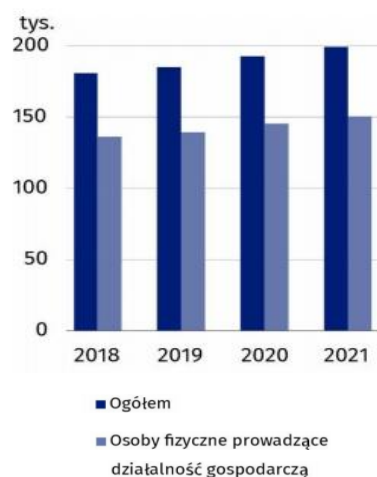
W **strukturze podmiotów** gospodarki narodowej w województwie przeważały **jednostki małe** o przewidywanej liczbie pracujących do 9 osób. W 2021 r. stanowiły one 96,8% zarejestrowanych podmiotów. W tej grupie najwięcej jednostek funkcjonowało w sekcji: handel; naprawa pojazdów samochodowych i budownictwo. Podmioty średnie liczące od 10 do 49 pracujących obejmowały 2,6% wszystkich podmiotów. W tej grupie najwięcej podmiotów było w sekcji edukacja oraz handel; naprawa pojazdów samoch. Jednostki duże powyżej 49 pracujących stanowiły 0,6% ogółu podmiotów, najwięcej z nich działało w sekcji edukacja.

Zdecydowaną większość, bo 190,9 tys. jednostek, tj. 95,7% ogólnej liczby podmiotów, stanowiły jednostki **sektora prywatnego**. Podmioty te prowadziły działalność gospodarczą

- W latach 2018-2021 nastąpił **wzrost** liczby przedsiębiorstw o **10,4%**.
- Podmioty gospodarki narodowej w woj. lubelskim w 2021 r. stanowiły **4,1%** podmiotów w kraju.

Wykres 54 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w woj. lubelskim

Źródło: GUS, 2022 r.

Wykres 55 Struktura podmiotów gospodarczych według sekcji PKD w 2021 r. w woj. lubelskim

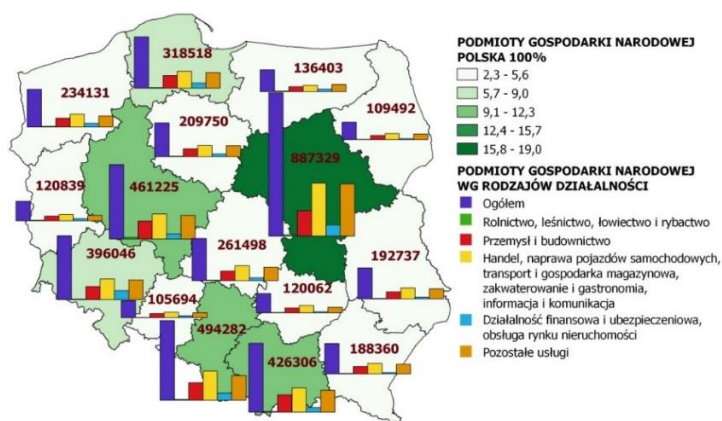

Źródło: GUS, 2022 r.

głównie w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych (22,9%), budownictwo (15,6%) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (8,9%). Natomiast wśród podmiotów sektora publicznego, których w końcu 2021 r. było 5,1 tys., dominowały podmioty zajmujące się edukacją (45,1%).

W 2021 r. z rejestru REGON **wykreślono** 8,4 tys. podmiotów, **o 11,4% więcej niż w poprzednim roku**. W większości (90,2%) były to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Najwięcej podmiotów zaprzestało działalności w sekcjach: „Handel; naprawa pojazdów samochodowych” (24,6% ogółu), „Budownictwo” (20,0%) oraz „Transport i gospodarka magazynowa” (9,2%).

Mapa 16 Podmioty Gospodarki Narodowej w województwie lubelskim w 2020 r. według rodzajów działalności

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych GUS, Lublin 2022 r.

Koniunktura gospodarcza

Przedsiębiorcy w województwie lubelskim w 2021 r. ocenili **koniunkturę gospodarczą** lepiej niż rok wcześniej, przy czym nastroje są w dalszym ciągu nieco niższe, niż przed załamaniem wywołanym wybuchem pandemii COVID-19. Największy wzrost ocen w tym zakresie odnotowano w sekcji transport i gospodarka magazynowa. Jako największą barierę w działalności gospodarczej przedsiębiorcy wskazali niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej.

Wyniki finansowe przedsiębiorstw

W 2021 r. wyniki finansowe uzyskane przez badane przedsiębiorstwa niefinansowe **były wyższe niż rok wcześniej**, a podstawowe wskaźniki ekonomiczno-finansowe poprawiły się. **Przychody z całokształtu działalności** (przychody ogółem) uzyskane w 2021 roku przez przedsiębiorstwa mające siedzibę w województwie lubelskim wyniosły 80 564,6 mln zł i były wyższe niż rok wcześniej o 23,9%, natomiast w porównaniu z rokiem 2018 o 34,8%.

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w 2021 r. osiągnęły wartość 79 071,8 mln zł, co oznacza wzrost rok do roku o 24,2%, a w okresie 4-letnim o 34,9%.

W roku 2021 **zysk netto** wykazało 85,5% przedsiębiorstw, czyli o 1,9 p. proc. więcej niż rok wcześniej i o 5,9 p. proc. więcej niż w roku 2018. Zysk netto w badanych przedsiębiorstwach wyniósł w roku

- W okresie 2018-2021:
 - nastąpił **wzrost przychodów ogółem** w przedsiębiorstwach o **34,8%**.
 - zysk netto przedsiębiorstw **stale wzrasta**.
- Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem w 2020 r. (w tys. zł)
 - Polska (wszystkie województwa ogółem): **3 107 607 718**,
 - województwo lubelskie **63 645 876**.

2021 około 5 364,1 mln zł, co oznacza **wzrost rok do roku** o 38,7%, zaś w okresie 4-letnim o 70,7%.

Nakłady inwestycyjne

Wartość nakładów inwestycyjnych w gospodarce narodowej w województwie lubelskim w roku 2020 wyniosła 12 757 mln zł i pozostała na zbliżonym poziomie do roku poprzedniego, zaś w stosunku do roku 2018 odnotowano **wzrost wskaźnika o 12,2%**.

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach województwa lubelskiego w 2020 roku kształtowały się na poziomie 6 078,6 mln zł (spadek rok do roku 6,2%) i były **wyższe niż w roku 2018 o 8,2%**.

W województwie lubelskim **wielkość nakładów inwestycyjnych w sektorze publicznym** jest wyższa w stosunku do nakładów we wszystkich województwach w Polsce.

Działalność badawcza i rozwojowa

W ostatnich latach rosną **nakłady na działalność badawczą i rozwojową**. W roku 2020 nakłady wewnętrzne na B+R w województwie lubelskim wyniosły 1 023 mln zł i były wyższe niż rok wcześniej o 3,7%, zaś w porównaniu z rokiem 2018 o 26,8%. Najwyższą wartość nakładów na B+R odnotowano w dziedzinach: nauki inżynieryjne i techniczne – 28% oraz nauki rolnicze i weterynaryjne – 21%. Wśród źródeł finansowania tych nakładów dominująca jest rola sektora rządowego, który finansuje 67,3% nakładów, zaś sektor przedsiębiorstw odpowiada za finansowanie 25,5%.

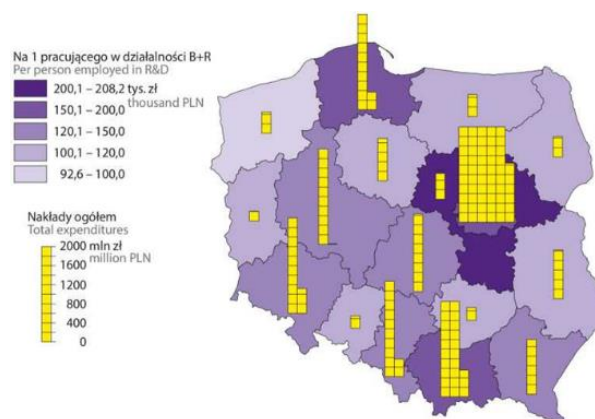
Liczba **podmiotów prowadzących działalność badawczą i rozwojową** wyniosła w 2021 roku w województwie lubelskim 267, z czego 238 (89%) w sektorze przedsiębiorstw. W porównaniu do roku 2018 liczba ta wzrosła o 23 podmioty (o 9,4%).

Wśród sektorów wykonawczych najwyższymi nakładami wewnętrznymi na działalność badawczo-rozwojową (62,8% nakładów krajowych brutto na działalność B+R w 2020 r.) charakteryzował się **sektor przedsiębiorstw**, który przeznaczył na **prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych** mld zł (tj. prawie 6-krotnie więcej niż w 2011 r.). W latach 2016-2020 (uwzględniając wstępne wyniki PKB za 2020 r.) wzrosł nominalnych nakładów wewnętrznych na działalność B+R w sektorze przedsiębiorstw towarzyszył wzrost tych nakładów **w relacji do PKB** (z 0,63% w 2016 r. do 0,88% w 2020 r.).

- **Nakłady inwestycyjne** na 1 mieszkańca w 2020 r. [w zł]
 - Polska: 8 068
 - Lubelskie: 6 065.
- **Udział nakładów na mieszkańca** Lubelszczyzny wyniósł **75%** średniej krajowej.
- **Wzrost nakładów na działalność B+R** w województwie lubelskim
 - o 26,8% w stosunku do 2018 r.
- **Wzrost liczby podm.** prowadzących działalność B+R
 - Wzrost o 9,4% w stosunku do 2018 r.

Mapa 17 Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w 2020 r.

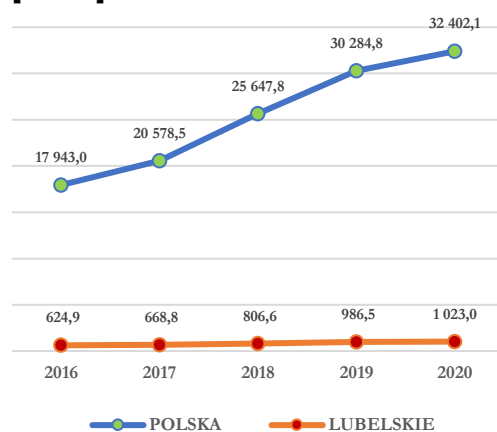

Źródło: Rozwój regionalny Polski – raport analityczny 2021, Warszawa 2022 r.

Jednocześnie, wraz ze wzrostem nakładów wewnętrznych na działalność B+R (w tym także w relacji do PKB) rosła **liczba osób pracujących w działalności badawczo-rozwojowej**.

Wzrostowi nakładów na B+R w sektorze przedsiębiorstw (w tym w relacji do PKB), w latach 2011-2020 towarzyszył wzrost wartości **wskaźników z zakresu innowacyjności** takich jak: odsetek przedsiębiorstw przemysłowych współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej (z 5,5% w 2011 r. do 8,6% w 2020 r.), udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych lub ulepszonych w produkcji sprzedanej wyrobów ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych (z 11,8% do 12,0%), udział przychodów ze sprzedaży produktów podmiotów przemysłowych zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki (z 32,9% do 34,4%) oraz udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych na eksport w przychodach netto ze sprzedaży ogółem (z 4,2% w 2011 r. do 4,8% w 2020 r.).

Wykres 56 Nakłady wewnętrzne na działalność B + R w latach 2016-2020 [mln zł]

Źródło: Oprac. własne na podstawie danych GUS BDL, 2022 r.

Działalność innowacyjna

W województwie lubelskim w 2020 roku średni **udział przedsiębiorstw innowacyjnych** w ogólnej liczbie przedsiębiorstw wyniósł 30,9% i w porównaniu do roku 2018 był wyższy o 6 p. proc.

W 2020 roku przedsiębiorstwa innowacyjne **w sektorze usług** stanowiły 23,5%, przy czym udział ten różni się w zależności od rodzaju wprowadzonej innowacji (nowe lub ulepszone produkty – 10,9%, nowe lub ulepszone dla rynku produkty – 4,8%, nowe lub ulepszone procesy biznesowe – 20,5%).

W **sektorze przedsiębiorstw przemysłowych** udział przedsiębiorstw innowacyjnych był wyższy i w 2020 roku wynosił 38,2%. Udział ten był jednak zróżnicowany w zależności od rodzaju wprowadzonej innowacji (nowe lub ulepszone produkty – 19,2%, nowe lub ulepszone dla rynku produkty – 6,9%, nowe lub ulepszone procesy biznesowe – 32,8%).

- **Przedsiębiorstwa innowacyjne** w sektorze usług stanowiły **23,5%**.
- W latach 2018-2020 nastąpił wzrost udziału przedsiębiorstw innowacyjnych o **6 p. proc.**

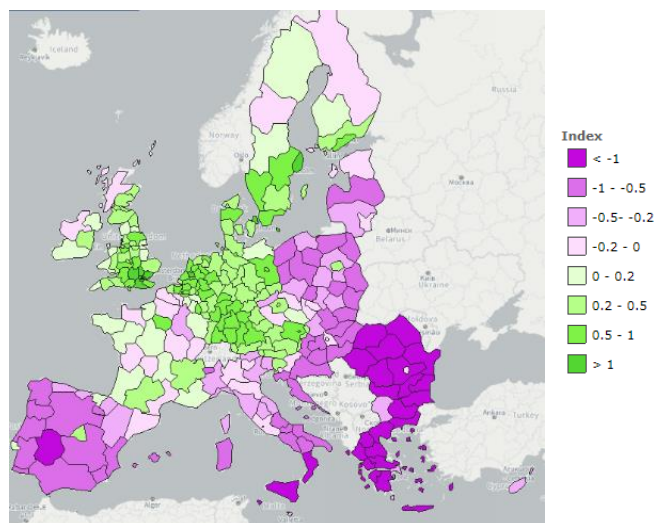
Indeks konkurencyjności regionalnej (RCI)

Uruchomiony w 2010 r. i publikowany co trzy lata **Indeks konkurencyjności regionalnej (RCI)** umożliwia regionom monitorowanie i ocenę swojego rozwoju w czasie i w porównaniu z innymi regionami, pozwalając spojrzeć na konkurencyjność regionów z perspektywy europejskiej.

Według indeksu w 2019 roku województwo lubelskie uplasowało się na 209 miejscu (na 268 regionów).

Innowacje (nowe lub znacząco ulepszone produkty lub procesy biznesowe) w województwie lubelskim wprowadziło **17,3% przedsiębiorstw przemysłowych** i **6,8% przedsiębiorstw usługowych** (w kraju - 18,9% i 11,9%).

Mapa 18 Indeks konkurencyjności regionalnej (RCI) w 2019 r.

Źródło: DG Regional and Urban Policy, European Commission

W porównaniu z 2018 r. nastąpił spadek odsetka przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych, które wprowadziły innowacje produktowe i procesowe. Zarówno innowacje produktowe, jak i innowacje procesów biznesowych częściej wprowadzały **przedsiębiorstwa przemysłowe** niż usługowe.

W ramach **innowacji produktowych**:

- nowe lub znacząco ulepszone **wyroby** wprowadziło 12,2% przedsiębiorstw przemysłowych i 1,4% usługowych,
- natomiast nowe lub znacząco ulepszone **usługi** - 6,2% przedsiębiorstw przemysłowych i 0,8% usługowych.

Innowacje procesów biznesowych wdrożyło 13,7% przedsiębiorstw przemysłowych oraz 6,1% przedsiębiorstw usługowych. **Przedsiębiorstwa przemysłowe** najczęściej wprowadzały nowe lub znacząco ulepszone **metody wytwarzania wyrobów lub świadczenia usług** (9,2%), a **podmioty usługowe** - nowe lub znacząco ulepszone **metody księgowania lub inne czynności administracyjne** (4,2%).

Największy odsetek **przedsiębiorstw przemysłowych**, które wprowadziły

- **innowacje produktowe** lub procesów biznesowych wystąpił w działach:
 - produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana (66,0%),
 - produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych (50,0%),
 - produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (46,2%),
- **w usługach** - w działach takich jak:
 - telekomunikacja (33,3%),
 - działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana (18,8%).

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku (RSI WL 2030)

Uchwałą Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXIV/407/2021 z dnia 29 marca 2021 r. przyjęta została Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku. Dla zapewnienia transparentności przy jej opracowywaniu prowadzone były bieżące konsultacje i działania informacyjne prezentujące postęp prac nad RSI WL 2030, w tym za pośrednictwem **Rady ds. Innowacji**, zrzeszającej reprezentantów środowisk gospodarczych, naukowych oraz przedstawicieli administracji publicznej i społeczeństwa obywatelskiego.

RSI WL 2030 jest **uszczegółowieniem** Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku w części poświęconej rozwojowi badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji.

Celem głównym RSI WL 2030 jest zwiększenie skali i zakresu wprowadzonych rozwiązań innowacyjnych do gospodarki województwa, z wykorzystaniem regionalnego zaplecza badawczo-rozwojowego. Dokument **definiuje** przede wszystkim regionalne **inteligentne specjalizacje**.

W następstwie uchwalenia RSI 2030 prowadzone były prace związane z **realizacją zapisów ww. dokumentu**, w tym prowadzenia **procesu przedsiębiorczego odkrywania** m.in. poprzez współpracę z platformami startupowymi, szereg rozmów i spotkań z przedstawicielami lubelskich uczelni, współpracę z parkami naukowo-technologicznymi, instytutami naukowymi oraz licznym gronem przedsiębiorców.

Promocja gospodarcza regionu

W ramach promocji gospodarczej podejmowany jest szereg inicjatyw na poziomie Samorządu Województwa Lubelskiego mających na celu rozwój przedsiębiorczości w regionie, wzmocnienie współpracy na rzecz wsparcia eksporterów oraz wzrost atrakcyjności inwestycyjnej.

Biznes Lubelskie to inicjatywa oparta na sieciowej współpracy na trzech szczeblach samorządu terytorialnego (województwo-powiat-gmina). Stworzenie takiego systemu umożliwiłoby cykliczne pozyskiwanie informacji gospodarczych oraz ofert od właścicieli poszczególnych terenów inwestycyjnych. System zapewnia wzajemną kooperację i umożliwia bardziej efektywną obsługę przedsiębiorców.

Inteligentne specjalizacje:

- Żywność wysokiej jakości
- Zielona gospodarka
- Zdrowe społeczeństwo
- Cyfrowe społeczeństwo
- Technologie materiałowe, procesy produkcyjne i logistyczne

RSI 2030 – działania podjęte w 2021 r.:

- ewaluacja **ex-ante** systemu wdrażania RSI 2030,
- badanie dot. określenia **strategicznych kierunków rozwoju gospodarczego** województwa lubelskiego,
- raport z wypełnienia warunku podstawowego dot. CP1 w ramach prac nad RPO WL 2021-2027

Głównym celem realizacji projektu **Marketing Gospodarczy Województwa Lubelskiego II** jest wzrost rozpoznawalności województwa lubelskiego w kraju i zagranicą, jako regionu rozwijającego się, atrakcyjnego do inwestowania, o wysokim potencjale eksportowym.

Projekt **Standardy Obsługi Inwestora** ma na celu podniesienie jakości obsługi inwestora poprzez wdrożenie standardu obsługi inwestora w jednostkach samorządu terytorialnego. Wsparcie obejmowało: szkolenia z zakresu obsługi inwestora, doradztwo, modernizację procedur wewnętrznych w JST oraz elektroniczną obsługę procesu obsługi inwestora. Grupą docelową projektu jest **100 jednostek samorządu terytorialnego z woj. lubelskiego**. Samorządy, które wdrożą standardy obsługi inwestora uprawnione są do uzyskania certyfikatu.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których ZWL prowadzi polityki rozwojowe oraz zrealizowane w 2021 r. zadania w obszarze rozwoju gospodarczego przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Tabela 25, Tabela 26).

Projekt **Marketing Gospodarczy WL II (w latach 2019-2021):**

- 126 zagranicznych kontraktów handlowych podpisanych przez przedsiębiorstwa wsparte w zakresie internacjonalizacji
- 16 misji gospodarczych
- udział ponad 100 przedsiębiorców

Projekt: **Standardy Obsługi Inwestora w WL (w latach 2020-2021):**

- 100 umów z JST

Tabela 25. Strategie i programy w obszarze rozwoju gospodarczego.

L.p.	Nazwa dokumentu	Nr, data i nazwa organu przyjmującego dokument	Działania formalne w 2021 roku
1.	Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku	Uchwała nr XXIV/407/2021, 29 marca 2021 r. Sejmik Województwa Lubelskiego	Przyjęcie do realizacji

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DGiWP UMWL, 2021 r.

Tabela 26. Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze rozwoju gospodarczego.

L.p.	Nazwa zadania	Podstawa (formalna / prawna / organizacyjna) realizacji zadania	Miernik realizacji zadania (2021 r.)	Wartość finansowa (2021 r.) (w tym udział środków z Budżetu WL w zł) oraz źródło finansowania
1.	Zwiększanie poziomu inwestycji krajowych i zagranicznych w regionie.	Umowa o dofinansowanie projektu w ramach POWER 2014-2020, Nr umowy: POWR.02.18.00-00-0005/19.	<ul style="list-style-type: none"> 55 audytów 100 raportów Przeprowadzenie I i II modułu szkoleniowego dot. standardów obsługi inwestora dla kadry merytorycznej JST, przeprowadzenie I, II i III modułu szkoleniowego dot. standardów obsługi inwestora dla kadry kierowniczej JST 	Projekt „Standardy Obsługi Inwestora w Województwie Lubelskim” Ogółem: 99 150 00 zł, w tym: EFS - 93 132,39 zł BP - 6 017,61 zł
2.	Zwiększanie poziomu inwestycji krajowych i zagranicznych w regionie.	Umowa partnerska z PAIiZ z 28 czerwca 2004 r. Regulamin Organizacyjny UMWL w Lublinie Uchwała ZWL Nr CLXXXIX/3529/2020 z dnia 25 września 2020 r.	<ul style="list-style-type: none"> 15 usług pro-inwest 8 usług pro-ekspert 	nie dotyczy
3.	Wsparcie przedsiębiorczości, innowacyjności i konkurencyjności gospodarki województwa lubelskiego.	Regulamin Organizacyjny UMWL w Lublinie Uchwała ZWL Nr CLXXXIX/3529/2020 z dnia 25 września 2020 r. Umowa o dofinansowanie projektu pt.: „Marketing Gospodarczy Województwa Lubelskiego II” w ramach RPO 2014-2020; Nr umowy: RPLU.03.06.00-06-0002/17.	<ul style="list-style-type: none"> 1 kongres, 3 konferencje/seminaria 866 osób uczestniczących w spotkaniach 5 przedsiębiorstw, które wprowadziły zmiany organizacyjno-procesowe 	1 Kongres – 25 871,00 EFRR: 21 990,35 BWL: 3 880,65 3 konferencje /seminaria – 11 637,50 EFRR: 9 891,88 BWL: 1 745,62
		Regulamin Organizacyjny UMWL w Lublinie Uchwała ZWL Nr CLXXXIX/3529/2020 z dnia 25 września 2020 r.	<ul style="list-style-type: none"> opracowania, analizy i ekspertyzy 	nie dotyczy
		Regulamin Organizacyjny UMWL w Lublinie Uchwała ZWL Nr CLXXXIX/3529/2020 z dnia 25 września 2020 r.	<ul style="list-style-type: none"> 5 projektów (Reinintialise, SCALE UP, Elise, Europejska Sieć Regionów na rzecz Badań i Innowacji ERRIN, Lubelska Tarcza Antykryzysowa) 	SCALE UP – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Ogółem: 226 407,88 zł w tym: EFRR – 192 445,69 zł BWL - 33 962,19 zł
				ELISE – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Ogółem: 9 366,00 zł w tym: EFRR – 7 961,10 zł BWL - 1 404,90 zł

		Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXIV/407/2021 z dnia 29 marca 2021 r.	<ul style="list-style-type: none"> • 39 spotkań • 87 podmiotów zaangażowanych do współpracy • 5 analiz i ekspertyz 	ERRIN – 3 200,00 EURO nie dotyczy nie dotyczy Pomoc techniczna RPO Ogółem 226 690,00 zł w tym: EFS - 107 686,50 zł BP - 19 003,50 zł
4.	Wzmocnienie wizerunku gospodarczego poprzez promocję lokalnych przedsiębiorstw na rynkach krajowych i międzynarodowych.	Uchwała nr CXLIX/2889/2020 z dnia 26 maja 2020 r. w sprawie zmiany Regulaminu Przyznawania i Funkcjonowania Projektu Gospodarczego Marka LUBELSKIE.	<ul style="list-style-type: none"> • 9 certyfikatów 	nie dotyczy
		Regulamin Organizacyjny UMWL w Lublinie Uchwała ZWL Nr CLXXXIX/3529/2020 z dnia 25 września 2020 r. Umowa o dofinansowanie projektu pt.: „Marketing Gospodarczy Województwa Lubelskiego II” w ramach RPO 2014-2020; Nr umowy: RPLU.03.06.00-06-0002/17.	<ul style="list-style-type: none"> • 2 misje gospodarcze • 7 MŚP korzystających ze wsparcia w ramach uczestnictwa w misjach gospodarczych 	2 misje: 76 866,25 PLN EFRR: 65 336,31 BWL: 11 529,94
		Regulamin Organizacyjny UMWL w Lublinie Uchwała ZWL Nr CLXXXIX/3529/2020 z dnia 25 września 2020 r. Umowa o dofinansowanie projektu pt.: „Marketing Gospodarczy Województwa Lubelskiego II” w ramach RPO 2014-2020; Nr umowy: RPLU.03.06.00-06-0002/17.	<ul style="list-style-type: none"> • 86 wydarzeń promocyjnych • 1 kampania promocyjna 	Wydarzenia promocyjne: 7 136 336,90 PLN EFRR: 6 065 886,36 BWL: 1 070 450,54 Kampania promocyjna: 142 080,63 PLN EFRR: 120 768,53 BWL: 21 312,10
5.	Rozwój gospodarki województwa lubelskiego poprzez wsparcie administracyjne lokalnych firm i przedsiębiorców	Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.	<ul style="list-style-type: none"> • 66 decyzji 	Przychód Województwa Lubelskiego: 1 496 650,00 zł
		Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1646).	<ul style="list-style-type: none"> • 8 zaświadczeń 	Wydanie zaświadczenia podlega opłacie w wysokości 3% minimalnego wynagrodzenia za pracę ustalonego na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DGiWP UMWL, 2022 r.

7.13. Obszar: GEODEZJA I REGIONALNA INFRASTRUKTURA INFORMACJI PRZESTRZENNEJ

Zadania Służby Geodezyjnej i Kartograficznej, realizowane są **jednocześnie w skali kraju**, jako zadania z zakresu administracji rządowej. Na szczeblu wojewódzkim realizowane są przez **Marszałka Województwa** działającego przy pomocy **geodety województwa** i obejmują swym zasięgiem **obszar całego województwa**. Działania te skupiają się m.in. na **przetwarzaniu i doskonaleniu jakościowym oraz ilościowym informacji przestrzennych** zawartych w materiałach gromadzonych, przetwarzanych i udostępnianych z państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego.

Zadania w ramach obszarów tematycznych Geodezja i Regionalna Infrastruktura Informacji Przestrzennej realizowane są głównie przy pomocy Departamentu Geodezji i Kartografii (DGK) oraz Geodety Województwa w zakresie określonym w ustawach⁷⁸.

W wojewódzkiej części **państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego** gromadzone są:

- **zbiory danych przestrzennych** - baza danych obiektów topograficznych o szczególności zapewniającej tworzenie standardowych opracowań kartograficznych w skalach 1:10 000 – 1:100 000 (tzw. **BDOT10k**),
- **operaty techniczne** zawierające rezultaty prac geodezyjnych i kartograficznych, wykonywanych w związku z tworzeniem, weryfikacją lub aktualizacją tych baz danych,
- **mapy topograficzne i standardowe opracowania kartograficzne** w skalach 1:10 000 i mniejszych,
- **mapy tematyczne** wykonywane przez marszałka województwa,
- **materiały geodezyjne i kartograficzne** związane z analizą zmian w strukturze agrarnej i monitorowaniem zmian w sposobie użytkowania gruntów a także ich bonitacji,
 - **kopie baz danych** pozyskane z centralnej i powiatowej części zasobu, niezbędne do realizacji zadań w dziedzinie geodezji i kartografii.

Priorytetowym działaniem w powyższym zakresie było **prowadzenie i utrzymywanie w aktualności bazy danych obiektów topograficznych BDOT10k**, która wraz z **numerycznym modelem rzeźby terenu (NMT)** stanowi podstawę opracowań kartograficznych.

Główne działania:

- Programowanie i koordynacja prac urządzeniowo-rolnych
- Koordynacja i realizacja prac scaleniowo-wymiennych
- Prowadzenie PZGiK
- Aktualizacja bazy BDOT10k
- Poprawa dostępności portalu <http://gis.lubelskie.pl>

⁷⁸ ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (PGiK), ustawa z dnia 4 marca 2010 r. o infrastrukturze informacji przestrzennej (IIP) stanowiącej implementację do prawa krajowego przepisów dyrektywy 2007/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 marca 2007 r. ustanawiającej infrastrukturę informacji przestrzennej we Wspólnocie Europejskiej (INSPIRE), ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów.

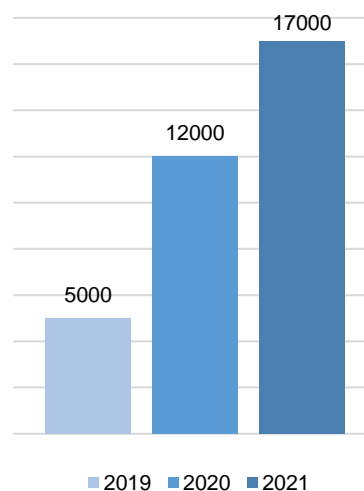
Wojewódzkie zbiory danych przestrzennych oraz kopie baz danych pozyskanych z centralnej i powiatowych części zasobu, uzupełnione rejestrami publicznymi UMWL stanowią podstawowe elementy składowe **Regionalnej Infrastruktury Informacji Przestrzennej** realizowanej na podstawie ustawy o infrastrukturze informacji przestrzennej.

Regionalna Infrastruktura Informacji Przestrzennej integruje oraz udostępnia dane przestrzenne rejestrów publicznych departamentów UMWL oraz wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych wraz z bazami referencyjnymi BDOT10k, EGiB, PRG, PRNG, ORTO, NMT, tworząc zestandaryzowane, zintegrowane, zharmonizowane środowisko do prezentacji, analiz i wymiany danych.

W 2021 roku najważniejszym działaniem w powyższym zakresie było;

- zapewnienie trwałości i niezawodności działania portalu <http://gis.lubelskie.pl>, który osiągnął **poziom 99% dostępności w skali roku**, odnotowując **ponad 17 000 klientów** wykorzystujących udostępnione usługi.
- monitorowanie i aktualizacja usług danych przestrzennych na rzecz departamentów UMWL i wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych, m.in. w zakresie rolnictwa, rynku pracy, turystyki, środowiska
- stworzenie w ramach istniejącego portalu nowych kompozycji mapowych, zaspokajających zgłaszane bieżące potrzeby, np. obwody łowieckie.
- przetworzenie i integracja z powiatowymi bazami danych przestrzennych (EGiB, GESUT, BDOT500) na potrzeby weryfikacji poprawności i aktualizacji baz danych obiektów topograficznych BDOT10k na obszarze 10 powiatów.

Wykres 57 Liczba odwiedzających portal wojewódzki <http://gis.lubelskie.pl>

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. informacji od DGiK UMWL 2022 r.

Portal wojewódzki <http://gis.lubelskie.pl> jest coraz szerzej wykorzystywany. W 2021 r. odwiedziło go **17 tys. klientów**, a w ostatnich 3 latach zanotowano **wzrost odwiedzających o 320%**.

Ważną rolę w działaniach samorządu województwa ma **programowanie i koordynacja prac urządzeniowo-rolnych oraz koordynacja i realizacja prac scaleniowo-wymiennych**. Dla właściwego ukierunkowania działań na rzecz realizacji celów strategicznych służących rozwojowi obszarów wiejskich, rozpoznano uwarunkowania społeczne oraz środowiskowe regionu. Poprzez działanie programowania i koordynacji prac urządzeniowo-rolnych uporządkowano zgłoszone przez Starostów i poparte wnioskiem mieszkańców potrzeby w zakresie przeprowadzenia prac scaleniowych i wyznaczono zakres działania w ramach bieżącej perspektywy.

W 2021 roku istotnym działaniem było zapewnienie aktualności **Programu Prac Scaleniowych dla województwa lubelskiego na lata 2014-2020 wraz z Listą rezerwową** w związku z przedłużeniem okresu trwania PROW 2014-2020 o **dwadzieścia dwa lata** oraz przyznaniem dodatkowych środków **23 638 230 euro** na operacje typu scalanie gruntów. Do **Programu Prac Scaleniowych na lata 2014 – 2020 z realizacją do 2024 r.** wprowadzono na wniosek Starostów następujące obiekty scaleniowe:

- 4 obiekty z powiatu chełmskiego o łącznej pow. 1 766 ha;
- 3 obiekty z powiatu hrubieszowskiego o łącznej pow. 2 404 ha;
- 1 obiekt z powiatu lubartowskiego o pow. 1 125 ha;
- 1 obiekt z powiatu łęczyńskiego o pow. 1 129 ha;
- 1 obiekt z powiatu parczewskiego o pow. 412 ha;
- 2 obiekty z powiatu włodawskiego o łącznej pow. 3 306 ha.

Prace scaleniowo-wymienne Samorząd Województwa koordynuje i wykonuje przy pomocy **Wojewódzkiego Biura Geodezji w Lublinie**. W 2021 r. WBG prowadziło prace scaleniowe na **23 obiektach** rozmieszczonych w 8 powiatach województwa lubelskiego o łącznej powierzchni **25 948 ha**, w tym:

- 11 obiektów scaleniowych mających status „prace kontynuowane” o **łącznej pow. 15 806 ha w gminach:** Rachanie, Podedwórze, Uchanie, Stary Brus, Ostrówek, Wierzbica, Siedliszcze, Rejowiec, Sosnówka, Cyców,
- 12 nowych obiektów scaleniowych o **łącznej pow. 10 142 ha** (wprowadzonych

Program Prac Scaleniowych dla województwa lubelskiego na lata 2014-2020

- **23,6 mln euro** - dodatkowe środki w ramach PROW 2014-2020 (2025) na scalenia gruntów
- **23** - obiekty objęte scaleniem
- **25 948 ha** – powierzchnia objęta scaleniem

Portal gis.lubelskie.pl

- zapewnia **powszechny, bezpieczny i stały dostęp** do **geodezyjnych i kartograficznych** zbiorów danych przestrzennych,
- zapewnia **dostęp do danych i usług udostępniania rejestrów publicznych** prowadzonych przez samorząd województwa, mających znaczenie w wielu aspektach o charakterze gospodarczym i społecznym.

do Programu Prac Scaleniowych w 2021 r.) w gminach: Urszulin, Wiryki, Dębowa Kłoda, Ostrówek, Cyców, Wierzbica, Horodło.

Departament Geodezji i Kartografii współdziała ze wszystkimi departamentami i jednostkami UMWL wymagającymi odpowiedniego zabezpieczenia mapowego. W szczególności istotna jest współpraca z Biurem Bezpieczeństwa UMWL, w tym wykonywanie zleconych zadań **na rzecz obronności państwa, ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, dla potrzeb zarządzania kryzysowego**, m.in. sporządzanie dedykowanych opracowań kartograficznych.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów na podstawie, których ZWL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania w obszarze geodezji i regionalnej infrastruktury informacji przestrzennej przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Tabela 27, Tabela 28).

Tabela 27. Strategie i programy w obszarze geodezji i regionalnej infrastruktury informacji przestrzennej.

L.p.	Nazwa dokumentu	Nr, data i nazwa organu przyjmującego dokument	Działania formalne (np. opracowanie, aktualizacja, monitorowanie) zrealizowane w 2021 roku
1.	Program prac scaleniowych dla Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020(z realizacją do 2024 roku)	<p>Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego Nr CLXXVIII/3874/2013 z dnia 16 lipca 2013 r. w sprawie zatwierdzenia „Programu prac scaleniowych dla Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020”</p> <p>Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego Nr CXIII/2377/2016 z dnia 5 lipca 2016 r. zmieniająca uchwałę w sprawie zatwierdzenia „Programu prac scaleniowych dla Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020”</p>	<p>Program Prac Scaleniowych dla Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z realizacją do 2024 r.) – ostatnia zmiana z dn. 29 grudnia 2021 r. Aktualny Program Prac Scaleniowych dostępny jest na stronie BIP: https://umwl.bip.lubelskie.pl/index.php?id=563&p1=szczegoly&p2=1238599. Program Prac Scaleniowych 31 grudnia 2021 r. obejmował 23 obiekty scaleniowe o łącznej pow. 25 948 ha, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 11 obiektów kontynuowanych o łącznej pow. 15806 ha, • 12 obiektów rozpoczętych o łącznej pow. 10 142 ha).

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DGiK UMWL, 2022 r.

Tabela 28. Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze geodezji i regionalnej infrastruktury informacji przestrzennej.

L.p.	Nazwa zadania	Podstawa (formalna / prawna / organizacyjna) realizacji zadania	Miernik realizacji zadania (2021 r.)	Wartość finansowa (2021 r.) (w tym udział środków z Budżetu WL w zł) oraz źródło finansowania
1.	Prowadzenie Wojewódzkiego Zasobu Geodezyjnego i Kartograficznego			
1.1	Pozyskanie, zaewidencjonowanie, zabezpieczenie materiałów i zbiorów danych w zasobie, przetworzenie do postaci cyfrowej, wyłączenie materiałów z zasobu, wymiana danych między poszczególnymi częściami zasobu	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne • Rozporządzenie z 2 kwietnia 2021 r. w sprawie organizacji i trybu prowadzenia państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego 	<ul style="list-style-type: none"> • 51 pozycji zaewidencjonowanych (w tym wymiana pomiędzy zasobami) • 2 kopie zabezpieczające baz danych PZGiK • 46 pozycji wyłączonych 	<ul style="list-style-type: none"> • nie dotyczy
1.2	Aktualizacja BDOT10k bazy danych obiektów topograficznych w ramach środków z budżetu państwa przekazywanych na realizację zadań z zakresu geodezji i kartografii – dla 3 powiatów województwa lubelskiego: puławskiego, ryckiego, m. Lublin	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne • Rozporządzenie z 27 lipca 2021 r. w sprawie bazy danych obiektów topograficznych oraz bazy danych obiektów ogólnogeograficznych, a także standardowych opracowań kartograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> • 3 zawarte umowy • 4 protokoły odbioru z wynikiem negatywnym • 3 protokoły odbioru z wynikiem pozytywnym 	<p>dotacja z Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 125 000 zł kwota uzyskanej dotacji • 118 076 zł kwota dotacji wykorzystanej (niewykorzystana kwota, tj. 6 923,08 zł stanowi sumę kwot kar umownych naliczonych wykonawcom zawartych ww. umów w związku z opóźnieniem w należytym

				wykonaniu przedmiotu tychże umów).
1.3	Aktualizacja bazy danych obiektów topograficznych we współpracy z Głównym Urzędem Geodezji i Kartografii (w ramach zawartego porozumienia) w zakresie 7 powiatów województwa lubelskiego, tj. bialskiego, chełmskiego, kraśnickiego, lubelskiego, opolskiego, m.Biała Podlaska i m. Chełm	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne • Rozporządzenie z 27 lipca 2021 r. w sprawie bazy danych obiektów topograficznych oraz bazy danych obiektów ogólnogeograficznych, a także standardowych opracowań kartograficznych • Porozumienie z dnia 17.09.2014 r. pomiędzy Głównym Geodetą Kraju a Marszałkiem Województwa Lubelskiego określające zasady współdziałania przy tworzeniu standardowego opracowania kartograficznego – mapy topograficznej w skali 1:10 000 oraz aktualizacji Bazy Danych Obiektów Topograficznych BDOT10k 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 uzgodnienie SOPZ • 18 raportów z przeprowadzenia kontroli (każda kontrola obejmowała kontrolę: składni, atrybutów, geometrii, topologii, zgodności z rejestrami) 	<ul style="list-style-type: none"> • finansowane przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii
1.4	Przeprowadzenie kontroli wykonania aktualizacji BDOT10k bazy danych obiektów topograficznych – dla 3 powiatów województwa lubelskiego, tj. puławskiego, ryckiego i m. Lublin	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne • Rozporządzenie z 27 lipca 2021 r. w sprawie bazy danych obiektów topograficznych oraz bazy danych obiektów ogólnogeograficznych, a także standardowych opracowań kartograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> • 7 raportów z przeprowadzenia kontroli (każda kontrola obejmowała kontrolę: składni, atrybutów, geometrii, topologii, zgodności z rejestrami) 	<ul style="list-style-type: none"> • nie dotyczy
1.5	Udostępnianie z PZGiK kartograficznych opracowań tematycznych dla obszaru województwa oraz opracowań topograficznych standardowych i niestandardowych	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne • Rozporządzenie z 2 kwietnia 2021 r. w sprawie organizacji i trybu prowadzenia państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego • Ustawa z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne • Ustawa z dnia 4 marca 2010 r. o infrastrukturze informacji przestrzennej 	<ul style="list-style-type: none"> • 70 udostępnień w trybie ustawy PGiK, głównie dla osób fizycznych, uczelni, podmiotów gospodarczych, organów samorządowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Wartość udostępnień – 531 458,25 zł • Wartość wpływu do Budżetu WL – 5 340,70 zł <p>Różnica wartości wynika z obowiązku nieodpłatnego udostępniania z PZGiK w przypadkach określonych w ustawach</p>

1.6	Udostępnianie bazy danych BDOT10k (bazy danych obiektów topograficznych)	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne • Rozporządzenie z 2 kwietnia 2021 r. w sprawie organizacji i trybu prowadzenia państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego • Ustawa z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne • Ustawa z dnia 4 marca 2010 r. o infrastrukturze informacji przestrzennej 	<ul style="list-style-type: none"> • 3 650 udostępnień w trybie ustawy PGiK 	<ul style="list-style-type: none"> • W związku z nowelizacją ustawy PGiK baza BDOT10k została uwolniona, co oznacza, że udostępniana jest bez ograniczeń i bez pobierania opłat. Wartość wpływu do Budżetu WL - 0 zł
2.	Geodezja urządzeniowo-rolna			
2.1	<p>Koordinacja prac urządzeniowo - rolnych, bieżący monitoring postępu realizacji prac scaleniowych w województwie, nadzór nad wykonaniem prac scaleniowych realizowanych przez wojewódzką samorządową jednostkę organizacyjną, tj. Wojewódzkie Biuro Geodezji w Lublinie na obiektach:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Siemierz, gm. Rachanie, powiat tomaszowski; 2) Antopol, gm. Podedwórze, powiat parczewski; 3) Jarosławiec, gm. Uchanie, powiat hrubieszowski; 4) Stary Brus, Nowy Brus, Laski Bruskie, gm. Stary Brus, powiat włodawski; 5) Tarkawica, Żurawiniec Wieś, Żurawiniec-Kolonia, gm. Ostrówek, powiat lubartowski; 6) Busówno, Busówno-Kolonia, Pniówno, gm. Wierzbica, powiat chełmski; 7) Wola Korybutowa Pierwsza, Wola Korybutowa Druga, Wola Korybutowa- Kolonia, gm. Siedliszcze, powiat chełmski; 8) Kobyle, gm. Rejowiec, powiat chełmski; 9) Żeszczynka, gm. Sosnówka, powiat bialski; 10) Adamów, Zosin, Nowy Stręczyn, Stary Stręczyn, Barki, Biesiadki, gm. Cyców powiat łączyński; 11) Chylin Wielki, Tarnów, Wólka Tarnowska, Wygoda, gm. Wierzbica, powiat chełmski; 12) Babsk, Nowe Załucze, Wola Wereszczyńska, Zawadówka gm. Urszulin, powiat włodawski; 	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne; • Ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów; • Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 grudnia 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu "Scalanie gruntów" w ramach poddziałania "Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (z późn. zmianami); • Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego (UE) 2020/2220 z dnia 23 grudnia 2020 r. • Uchwała Nr CXIII/2377/2016 z dnia 5 lipca 2016 r. Zarządu Województwa Lubelskiego zmieniająca uchwałę w sprawie zatwierdzenia „Programu prac scaleniowych dla Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020”. 	<ul style="list-style-type: none"> • 23 obiekty scaleniowe • Bieżący monitoring postępu prac scaleniowych monitorowanych w zakresie kontynuowania prac na 11 obiektach: <ol style="list-style-type: none"> 1) 100%; 2) 100%; 3) 100%; 4) 100%; 5) 100%; 6) 100%; 7) 100%; 8) 100%; 9) 100%; 10) 100%; 11) 100%; <p>Bieżący monitoring prac scaleniowych w zakresie rozpoczęcia nowych 12 obiektów:</p> <ol style="list-style-type: none"> 12) 100%; 	<p>Wartość prac scaleniowych zrealizowanych w 2021 r. finansowanych z PROW na obiektach:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 1 021 383,72 zł; 2) 1 331 872,26 zł; 3) 870 925,96 zł; 4) 2 142 697,06 zł; 5) 2 236 082,83 zł; 6) 1 401 601,67 zł; 7) 323 884,92 zł; 8) 671 080,65 zł; 9) 366 335,30 zł; 10) 2 577 839,03 zł; 11) 1 061 573,24 zł. 12) 328 871,24 zł; 13) 332 260,48 zł;

	<p>13) Kaplonosy, Kaplonosy – Kolonia gm. Wiryki, powiat włodawski;</p> <p>14) Krzywierzba Kolonia, gm. Dębowa Kłoda, powiat parczewski;</p> <p>15) Luszawa, Las Wsi Luszawa, Tyniec, gm. Ostrówek, powiat lubartowski;</p> <p>16) Głębokie, Malinówka, gm. Cyców, powiat łęczyński;</p> <p>17) Kamienna Góra, gm. Wierzbica, powiat chełmski;</p> <p>18) Olchowiec Kolonia, gm. Wierzbica, powiat chełmski;</p> <p>19) Syczyn, gm. Wierzbica, powiat chełmski;</p> <p>20) Terenin, gm. Wierzbica, powiat chełmski;</p> <p>21) Janki Horodelskie, gm. Horodło, powiat hrubieszowski;</p> <p>22) Kopytów, gm. Horodło, powiat hrubieszowski;</p> <p>23) Rogalin, gm. Horodło, powiat hrubieszowski.</p>		<p>13) 100%;</p> <p>14) 100%;</p> <p>15) 100%</p> <p>16) 100%;</p> <p>17) 100%;</p> <p>18) 100%;</p> <p>19) 100%;</p> <p>20) 100%;</p> <p>21) 100%;</p> <p>22) 100%;</p> <p>23) 100%;</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 weryfikacje dorażne na podstawie przedkładanych przez jednostkę sprawozdań półrocznych. • 1 kontrola problemowa w podległej samorządowej wojewódzkiej jednostce organizacyjnej, tj. w Wojewódzkim Biurze Geodezji w Lublinie – wykonawcy scaleń gruntów. 	<p>14) 82 445,47 zł;</p> <p>15) 0 zł;</p> <p>16) 225 908,26 zł;</p> <p>17) 5 279,49 zł;</p> <p>18) 14 195,60 zł;</p> <p>19) 22 416,04 zł;</p> <p>20) 11 110,58 zł;</p> <p>21) 19 768,73 zł;</p> <p>22) 29 892,45 zł;</p> <p>23) 22 456,60 zł;</p> <p>Łączna wartość prac scaleniowych realizowanych w 2021 r. wyniosła 15 099 881,58 zł (PROW)</p>
2.2	Analiza zmian w strukturze agrarnej, monitorowanie zmian w sposobie użytkowania gruntów oraz ich bonitacji.	<ul style="list-style-type: none"> • Art. 7c ust. 1 pkt. 4 i 5 Ustawy z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne. 	<p>Opracowanie zbiorcze (619 stron):</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1 raport – część opisowa i tabelaryczna • 1 wizualizacja graficzna – wykresy oraz kartogramy, • na podstawie zestawień zbiorczych ewidencji gruntów i budynków sporządzanych przez starostów/prezydentów miast 	nie dotyczy
3.	Regionalna Infrastruktura Informacji Przestrzennej			
3.1	Utrzymanie portalu województwa lubelskiego (RIIPWL) - utrzymanie kompozycji mapowych (aplikacje internetowe - geoportale)	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 4 marca 2010 r. o infrastrukturze informacji przestrzennej 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 portal http://gis.lubelskie.pl • 4 kompozycje mapowe 	nie dotyczy

	<ul style="list-style-type: none"> - publikacja i udostępnienie tematycznych danych przestrzennych - publikacja serwisów udostępniających dane gromadzone w rejestrach publicznych UMWL i WSJO oraz zasobu PZGiK - udostępnianie danych przestrzennych za pomocą usług danych przestrzennych w standardzie OGC 	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne 	<ul style="list-style-type: none"> • 350 warstw w kompozycjach mapowych • Ponad 17 000 unikalnych klientów udostępnień w trybie ustawy o IIP • Ponad 2 500 000 udostępnień (nieodpłatne wywołania usługi) za pomocą usług danych przestrz. poprzez portal http://gis.lubelskie.pl 	
3.2	<p>Obsługa sieci usług dotyczących zbiorów i usług danych przestrzennych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tworzenie nowych kompozycji mapowych, w tym dotycząca projektu podziału województwa lubelskiego na obwody łowieckie - monitoring i utrzymanie usług danych przestrzennych w zakresie danych tematycznych - publikacja nowych usług danych przestrzennych WMS m.in. w cyklu miesięcznym - Rynek pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 4 marca 2010 r. o infrastrukturze informacji przestrzennej • Ustawa dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne • Rozporządzenie KE w sprawie wykonania dyrektywy 2007/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w zakresie usług sieciowych 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 nowa kompozycja mapowa • 36 utrzymywanych serwisów usług danych przestrzennych • 12 aktualizacji serwisów 	nie dotyczy
3.3	<p>Koordinacja utrzymania RIIPWL oraz zapewnienie dostępności i wydajności środowiska</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja i zgłaszanie potrzeb w zakresie dostaw i usług niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania systemu - zapewnienie dostępności i wydajności świadczonych usług sieciowych na poziomie dostępności 99% 	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 4 marca 2010 r. o infrastrukturze informacji przestrzennej • Rozporządzenie KE w sprawie wykonania dyrektywy 2007/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w zakresie usług sieciowych 	<ul style="list-style-type: none"> • 10 zgłoszeń serwisowych w ramach świadczenia gwarancyjnego • zagwarantowany poziom dostępności 99% 	nie dotyczy
3.4	<p>Wsparcie powdrożeniowe bieżącej pracy systemów teleinformatycznych i aplikacji wdrożonych w ramach RIIPWL (system WODGiK, aplikacje TOPAZ, MUR, MOZUR, moduły tematyczne)</p> <ul style="list-style-type: none"> - utrzymanie geoportalu, w tym m.in. zintegrowanego serwisu 25 warstw ze skorowidzami podziałów arkuszy, godeł i map dostępnych w WODGiK - przetworzenie i integracja zbiorów danych przestrzennych EGiB, BDOT500, GESUT z obszaru powiatu na potrzeby zarządzania danymi BDOT10k w systemie TOPAZ - przetworzenie i integracja zbiorów danych EGiB obejmujących wszystkie gminy województwa lubelskiego w celu zasilenia bazy danych aplikacji MOZUR - weryfikacja terminowości świadczenia usług gwarancyjnych, analiza nieterminowego świadczenia usług, rozliczenie Wykonawcy skutkujące naliczeniem kar umownych 	<ul style="list-style-type: none"> • Ustawa z dnia 4 marca 2010 r. o infrastrukturze informacji przestrzennej • Ustawa dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne • Rozporządzenie z 27 lipca 2021 r. w sprawie bazy danych obiektów topograficznych oraz bazy danych obiektów ogólnogeograficznych, a także standardowych opracowań kartograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 zintegrowany serwis 25 warstw • 10 powiatów z zintegrowanymi zbiorami danych • 213 gmin, 1 zintegrowana baza danych EGiB w systemie MOZUR • 2 noty księgowe dla Wykonawcy tytułem kar umownych 	Wykonawca obciążony notami księgowymi dotyczącymi kar umownych tytułem opóźnień w realizacji świadczeń serwisowych na łączną kwotę 797 041,36 zł

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DGiK UMWL, 2022 r.

7.14. Obszar: ENERGETYKA

Potencjał energetyczny

Zaopatrzenie Lubelszczyzny w energię elektryczną odbywa się głównie ze źródeł zlokalizowanych poza województwem i w mniejszym stopniu (ok. 20%) ze źródeł zlokalizowanych na jego terenie poprzez przesył energii elektrycznej liniami o napięciu 400 kV i 220 kV z krajowego systemu elektroenergetycznego (KSE). W 2020 r. w województwie lubelskim wyprodukowano **2,7 TWh**, co stanowiło 1,7% produkcji krajowej. Moc zainstalowana w elektrowniach wynosiła 795,4 MW, z tego 288,5 MW w elektrowniach zawodowych. Największym producentem energii elektrycznej w regionie jest PGE Energia Ciepła S.A. Oddział Elektrociepłownia w Lublinie Wrotków.

Zużycie energii w województwie lubelskim w 2020 r. wyniosło **6 TWh** i było mniejsze o ok. 5% w stosunku do roku 2018. Najwięcej, bo ok. 43% zużywał sektor przemysłowy oraz gospodarstwa domowe – 23%. Korzystną tendencję wykazuje stosunek produkcji energii elektrycznej do zużycia energii w regionie, który wzrósł z 32,6% w 2018 r. do ponad 45% w roku 2020 r.⁷⁹

Przez Lubelszczyznę przebiegają fragmenty **krajowej sieci energetycznej KSE**, na którą składają się linie najwyższych napięć (NN): 400 kV Kozienice – Lublin oraz 220 kV: Stalowa Wola – Lublin, Kozienice – Puławy – Lublin, Rożki (koło Radomia) – Puławy. W 2021 r. zakończono prace budowlano-montażowe na nowej linii elektroenergetycznej **400 kV Chełm-Lublin Systemowa** o długości ok. 65 km. Ponadto przez teren województwa przebiegają trasy linii 220 kV: Lublin – Zamość, Zamość – Chełm i Zamość – Dobrotwór (Ukraina, obwód lwowski). Tranzytowo, na niewielkich odcinkach przebiegają linie: 400 kV Kozienice – Ostrowiec Świętokrzyski i 220 kV Kozienice – Siedlce (mapa 19).

Podstawowe informacje:

2,7 TWh – produkcja energii
6 TWh – zużycie energii
45% – stosunek produkcji energii do zużycia

OZE:

262,6 MW – moc instalacji OZE zarejestrowanych w URE
55% - moc zainstalowana w farmach wiatrowych
36% - moc zainstalowana w farmach fotowoltaicznych
9% - moc zainstalowana w instalacjach na biogaz i biomasę, elektrownie wodne

Program „Mój prąd”:

12,7 tys. wniosków
69,6 MW – łączna moc instalacji OZE

⁷⁹ <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica>

Mapa 19 Istniejące i projektowane sieci przesyłowe najwyższych napięć w woj. lubelskim

Źródło: <https://stacja-patnow.pl/o-inwestycji#ps-materialy-do-pobrania>

Gaz

Województwo lubelskie zaopatrywane jest w gaz ziemny z krajowego systemu gazociągów wysokiego ciśnienia: magistralami DN 700 mm: Nisko – Wronów i Wronów – Hołowczyce, magistralą DN 500 mm: Wronów – Rembelszczyzna oraz gazociągami: DN 250 mm: Lubaczów – Zamość – Krasnystaw, DN 400 mm: Lublin – Krasnystaw, DN 150 mm: Zaklików – Janów Lubelski – Biłgoraj, DN 500 mm: Jeziorzany – Lublin, DN 150 mm: Krasnystaw – Chełm oraz układem mniejszych lokalnych odgałęzień do stacji redukcyjno - pomiarowych I st. Łączna **długość sieci gazowej** eksploatowanej w 2020 r. na obszarze województwa wynosiła **9,6 tys. km**, w tym sieci przesyłowej 1 tys. km i sieci rozdzielczej średniego ciśnienia 8,6 tys. km (bez przyłączy). Od 2018 r. długość sieci rozdzielczej wzrosła na obszarze województwa o **3,5%**.

Odnawialne źródła energii

Konieczność dywersyfikacji źródeł energii w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego, a także ograniczenie emisji gazów cieplarnianych spowodowało wzrost wykorzystania **odnawialnych źródeł energii (OZE)**. Województwo lubelskie zaliczane jest do

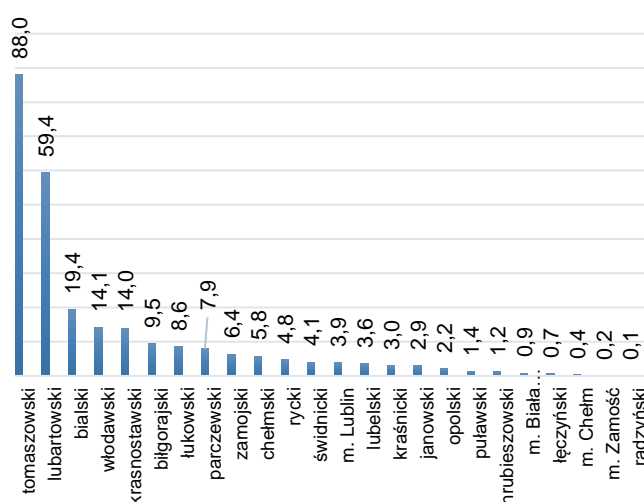
Zapewnienie stabilnych dostaw energii oraz zwiększenie samowystarczalności energetycznej na poziomie gminy czy powiatu sprzyja tworzeniu **klastrów energii**. W województwie lubelskim działa **8 klastrów** i **jedna spółdzielnia energetyczna**, w tym 4 posiadają status certyfikowanych klastrów energii, tj.: Klaster Energia Dolina Zielawy - Gmina Wisznice, Tomaszowski Klaster Energii – TermoSystemy Sp. z o.o., Włodawski Klaster Zrównoważonej Energetyki i Odnawialnych Źródeł Energii - Stowarzyszenie Inicjatyw Samorządowych oraz Klaster Energii Południowe Podlasie - BIO-POWER. Pozostałe 4 klastry, tj.: Parczewska Grupa Energetyczna AGRO- DMG Sp. Z o.o., Klaster Energii Niemce (utworzony w ramach projektu ENES-CE), Zamojski Klaster Energii oraz Lubelski Klaster Ekoenergetyczny nie posiadają certyfikatu. Jedyna spółdzielnia energetyczna w regionie – Spółdzielnia Nasza Energia funkcjonuje w Zamościu.

regionów posiadających największy potencjał w zakresie wykorzystania energii słonecznej w Polsce. Najkorzystniejszy pod tym względem jest obszar południowo-wschodni – **Polesie Lubelskie, strefa nadbużańska**⁸⁰ oraz **Roztocze**.

Wg danych URE na koniec 2021 r. na terenie Polski znajdowały się instalacje OZE o łącznej mocy ok. 11,4 GW, z tego na terenie województwa lubelskiego **225 instalacji o łącznej mocy 262,6 MW**, co stanowi jedynie ok. 2,4% mocy krajowych.

Rozmieszczenie instalacji OZE w województwie jest bardzo nierównomierne. Uzależnione od lokalnych uwarunkowań przyrodniczych oraz możliwości przyłączeniowych do sieci energetycznej. Instalacje o największej łącznej mocy znajdują się na terenie powiatu **tomaszowskiego (88,05 MW)** oraz **lubartowskiego (59,44 MW)** głównie za sprawą funkcjonujących tam elektrowni wiatrowych. Natomiast instalacje o najmniejszej łącznej mocy funkcjonują na terenie powiatu radzyńskiego (0,09 MW).

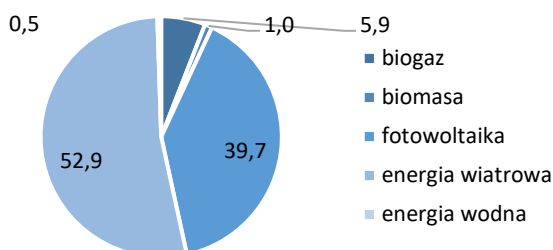
Wykres 58 Łączna moc instalacji OZE w MW wg powiatów w woj. lubelskim

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych URE, 2022 r.

Wg danych URE **53% mocy** zainstalowane jest w **farmach wiatrowych**, a kolejne **40%** w **farmach fotowoltaicznych** (**wzrost o 320%** od 2018 r.). Na pozostałe 7% składają się instalacje wykorzystujące biogaz, biomasę oraz elektrownie wodne, których udział w regionie jest marginalny ze względu na brak potencjału energetycznego rzek.

Wykres 59 Udział mocy instalacji OZE wg rodzajów

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych URE, 2022 r.

Energia z wiatru wytwarzana jest w **12 elektrowniach** wiatrowych o łącznej mocy **138,9 MW**, przy czym ponad 92% mocy zainstalowana jest w 4 farmach zlokalizowanych w powiatach: **tomaszowskim i lubartowskim**. Pozostałe elektrownie wiatrowe znajdują się w powiatach: parczewskim, krasnostawskim, chełmskim, lubelskim, biłgorajskim i ryckim.

Wg danych URE na koniec 2021 r. w województwie funkcjonowały **173 instalacje fotowoltaiczne** o łącznej mocy **104,16 MW**, przy czym znaczna większość miała moc poniżej 1MW. Największa łączna moc instalacji PVA zainstalowana była w powiatach: **białskim (16,2 MW)**, **włodawskim (13,1 MW)** i **krasnostawskim (10,4 MW)**.

W regionie funkcjonuje łącznie **17 instalacji** wykorzystujących biogaz o łącznej mocy

⁸⁰ Diagnoza Prospektywna Województwa Lubelskiego, UMWL, 2019.

15,56 MW, w tym 8 biogazowni rolniczych (10,82 MW) oraz instalacje wykorzystujące biogaz z: oczyszczalni ścieków (m.in. Puławy, Lublin, Biała Podlaska, Zamość, Lubartów), składowisk odpadów (m.in. Biała Podlaska, Rokitno) oraz z biogazowni przemysłowych (np. gorzelnie) o łącznej mocy 4,74 MW. W powiecie biłgorajskim funkcjonuje jedna instalacja na biomasę o mocy 2,6 MW.

Najmniejsze znaczenie w województwie ma energetyka wodna. Na koniec 2021 r. funkcjonowały 22 małe elektrownie wodne o łącznej mocy 1,36 MW.

Wg danych URE w 2021 r. nowe moce w OZE zostały zainstalowane wyłącznie w **instalacjach fotowoltaicznych – 43 instalacje o łącznej mocy 27,54MW.**

Inwestycje w OZE (fotowoltaika, kolektory słoneczne, kotły na biomasę, pompy ciepła) o łącznej mocy ok. 625MW były również realizowane w ramach projektów finansowanych z **RPO WL na lata 2014-2020**. Większość stanowiły niewielkie inwestycje prosumenckie.

Rozwój energetyki odnawialnej w województwie lubelskim wspierany jest przez programy krajowe. Dofinansowanie na zakup i montaż mikroinstalacji fotowoltaicznych można uzyskać z programu „**Mój prąd**” realizowanego przez NFOŚiGW. W trakcie trzech naborów w województwie lubelskim złożono ok. 24,6 tys. wniosków, a dofinansowano montaż instalacji o łącznej mocy ok. **134,4 MW**. Należy zauważyć, że największą popularnością cieszył się III nabór w 2021 r., w którym złożono prawie **12,7 tys. wniosków** i dofinansowano instalacje o łącznej mocy **69,6 MW**.

Inwestycje związane z poprawą efektywności energetycznej oraz wymianą źródeł ciepła, w tym na instalacje OZE realizowane były w ramach programu **Czyste Powietrze**. Od 2018 r. w województwie lubelskim zatwierdzono do dofinansowania ponad 17,7 tys. wniosków na kwotę 183,7 mln zł, na podstawie których wymieniono ponad 14,2 tys. źródeł ciepła oraz poddano termomodernizacji ok. 17,7 tys. budynków. Największą popularnością Program cieszył się w 2021 r., w którym zawarto ponad **7,6 tys. umów** na łączną kwotę dofinansowania **127,3 mln**. Dzięki temu poprawiono efektywność energetyczną ok. 4,7 tys. budynków, wymieniono ponad 4,3 tys. nieefektywnych źródeł ciepła na niskoemisyjne w istniejących budynkach oraz zamontowano 247 źródeł w nowych obiektach. Najwięcej zainstalowano kotłów gazowych kondensacyjnych (2656), kotłów na biomasę (973), powietrznych pomp ciepła (756) oraz kotłów na węgiel (754). W ramach Programu dofinansowano również realizację instalacji fotowoltaicznych o łącznej

Działania:

Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE

6 doradców UMWL
821 konsultacji
34 inwestycje EE i OZE ze wsparciem doradczym
31 warsztatów szkoleniowych z programów Czyste Powietrze i Mój Prąd

Opinie:

4 - do Projektów założeń do planów zaopatrzenia gmin w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe
5 - do Planów rozwoju przedsiębiorstw w zakresie zapotrzebowania na paliwa gazowe, energię elektryczną i ciepło
29 - dot. koncesji w zakresie wytwarzania paliw, energii elektrycznej lub ciepła, magazynowania lub dystrybucji

Programy międzynarodowe:

- AgroRES
- ENES-CE

mocy 2,48MW. Efektem ekologicznym podjętych działań jest ograniczenie zużycia energii końcowej o 87,6 GWh/r.

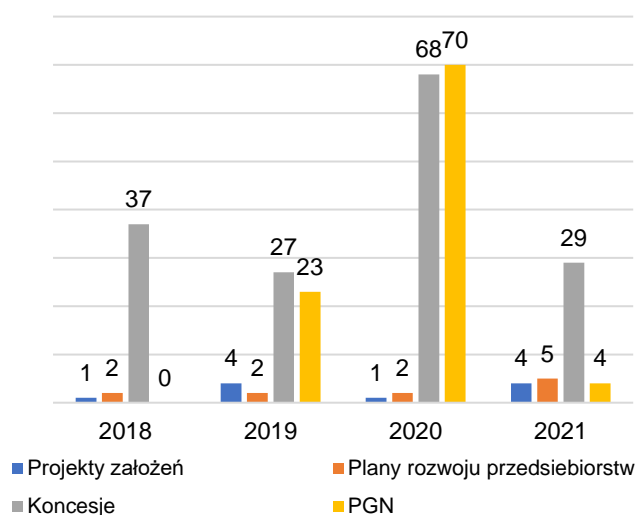
Nowym programem realizowanym od 2021 r., dedykowanym dla właścicieli gospodarstw rolnych jest **Agroenergia**. W ramach I naboru, w którym wsparciem objęte są mikroinstalacje fotowoltaiczne i wiatrowych, pompy ciepła oraz magazyny energii, w województwie lubelskim złożono 66 wniosków i udzielono dotacji na łączną kwotę 731,7 tys. Zrealizowano instalacje OZE o łącznej mocy 1,23 MW oraz magazyny energii o pojemności nominalnej 30kWh. W II części Programu wspierane będą biogazownie rolnicze, małe elektrownie wodne oraz magazyny energii⁸¹.

Działania w ramach obszaru: Energetyka realizowane są głównie przy pomocy Departamentu Środowiska i Zasobów Naturalnych (DSiZN).

W ramach projektu pn. **Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE**, którego głównym celem jest wsparcie w przygotowaniu i wdrażaniu inwestycji w zakresie poprawy efektywności energetycznej oraz OZE, a także zwiększenie świadomości w zakresie rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, **6 doradców z UMWL odbyło 821 konsultacji** i udzieliło ponad **2000 porad** w zakresie efektywności energetycznej, gospodarki niskoemisyjnej oraz możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii. **34 inwestycje** w zakresie EE i OZE zostało objęte wsparciem doradczym. W ramach współpracy z NFOŚiGW w 2021 r. przeprowadzono **31 warsztatów szkoleniowych** w gminach z programów priorytetowych: Mój Prąd oraz Czyste Powietrze w formie stacjonarnej oraz online, w ramach których przeszkolono ponad 460 osób.

Samorząd Województwa opiniuje dokumenty planistyczne gmin, przedsiębiorstw energetycznych oraz koncesje na wytwarzanie paliw i energii, w zakresie określonym w ustawie Prawo energetyczne. W 2021 zaopiniowano łącznie **13 projektów dokumentów** z zakresu energetyki oraz **29 wniosków** przedstawionych przez prezesa URE dot. koncesji w zakresie: wytwarzania paliw, energii elektrycznej lub ciepła, magazynowania paliw ciekłych oraz gazowych, przesyłania lub dystrybucji paliwa, energii elektrycznej oraz ciepła, obrotu paliwami, energią i ciepłem.

Wykres 60 Opinie i oceny dokumentów z zakresu energetyki w latach 2018-2021

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2022 r.

Istotnym elementem zmierzającym do dywersyfikacji źródeł energii oraz poprawy stanu środowiska są projekty międzynarodowe realizowane we współpracy Departamentu Środowiska i Zasobów Naturalnych oraz Departamentu Strategii i Rozwoju: **AgroRES** dotyczący możliwości wykorzystania OZE w rolnictwie i obszarach wiejskich oraz **ENES-CE** dotyczący rozwoju spółdzielni energetycznych i innych form obywatelskich grup

⁸¹ Dane NFOŚiGW, 2022 r.

energetycznych, w celu wsparcia organów publicznych w realizacji strategii energetycznych oraz włączenia społeczności lokalnych w proces planowania energetycznego i inwestycji w OZE.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów na podstawie, których ZWL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania w obszarze energetyki przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Tabela 29, Tabela 30).

Tabela 29. Strategie i programy w obszarze energetyki.

L.p.	Nazwa dokumentu	Nr, data i nazwa organu przyjmującego dokument	Działania formalne (np. opracowanie, aktualizacja, monitorowanie) zrealizowane w 2021 roku
1.	Program Rozwoju Energetyki dla Województwa Lubelskiego	Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego Nr CCXLVI/3054/09 z dnia 14 lipca 2009 r. w sprawie przyjęcia „Programu Rozwoju Energetyki dla Województwa Lubelskiego”	<ul style="list-style-type: none"> • dokument aktualny • zasady realizacji i monitorowania Programu zostały określone w treści dokumentu
2.	Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego	Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XLI/623/2014 z dnia 3 lutego 2014 r. w sprawie przyjęcia „Programu Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego”	<ul style="list-style-type: none"> • dokument aktualny • zasady realizacji i monitorowania Programu zostały określone w treści dokumentu

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DŚ UMWL, 2022 r.

Tabela 30. Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze energetyki.

L.p.	Nazwa zadania	Podstawa (formalna / prawna / organizacyjna) realizacji zadania	Miernik realizacji zadania (2021 r.)	Wartość finansowa (2021 r.) (w tym udział środków z Budżetu WL w zł) oraz źródło finansowania
1.	Działania informacyjne, promocyjne, szkoleniowe i doradcze			
1.1	Seminarium pn. "Uchwała antysmogowa na obszarze województwa lubelskiego oraz Program Stop Smog, jako narzędzie ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza"	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 w ramach I Osi Priorytetowej „Zmniejszenie emisyjności gospodarki” Projekt „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE”	124 uczestników	Finansowane w ramach projektu pn. „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE” (100% środki UE)
1.2	Webinarium pn. „Dofinansowanie prosumenckiej instalacji fotowoltaicznej w ramach programu Mój Prąd 3.0”	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 w ramach I Osi Priorytetowej „Zmniejszenie emisyjności gospodarki” Projekt „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE”	61 uczestników	Finansowane w ramach projektu pn. „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE” (100% środki UE)
1.3	Warsztaty szkoleniowe dla mieszkańców w gminach województwa lubelskiego z Programów Priorytetowych: Mój Prąd oraz Czyste Powietrze	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 w ramach I Osi Priorytetowej	• 462 osoby przeszkolone	Finansowane w ramach projektu pn. „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego

		„Zmniejszenie emisyjności gospodarki”	<ul style="list-style-type: none"> • 31 spotkań 	oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE” (100% środki UE)
		Projekt „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE”		
1.4	Spotkania w ramach pilotażowej akcji edukacji ekologicznej lokalnej społeczności pn. „Każdy mieszkaniec i przedsiębiorca z Gminy Niemce ma wpływ na czyste powietrze w gminie”, organizowanej w Gminie Niemce przez Klastr Energii Niemce - utworzony w ramach projektu ENES-CE	Program Interreg Europa Środkowa 2014-2020 Projekt „ENES-CE - Collaboration between public bodies and citizen energy groups in implementing local energy strategies in Central Europe”	<ul style="list-style-type: none"> • 68 uczestników • 3 spotkania 	Finansowane w ramach projektu pn. „ENES-CE - Collaboration between public bodies and citizen energy groups in implementing local energy strategies in Central Europe” (85% środki UE, 15% wkład WL) Koszty organizacyjne pilotażowej akcji edukacji ekologicznej, związane z zapewnieniem miejsc, sprzętu udziału pracowników gminy, poczęstunku do przeprowadzenia spotkań zostały pokryte ze środków własnych członków Klastra Energii Niemce.
1.5	Warsztaty dla mieszkańców i innych interesariuszy w Gminie Niemce, mające na celu zaangażowanie interesariuszy projektu w tworzenie obywatelskiej grupy energetycznej w Gminie Niemce w Województwie Lubelskim - „ENES-CE - Collaboration between public bodies and citizen energy groups in implementing local energy strategies in Central Europe”	Program Interreg Europa Środkowa 2014-2020 Projekt „ENES-CE - Collaboration between public bodies and citizen energy groups in implementing local energy strategies in Central Europe”	<ul style="list-style-type: none"> • 44 uczestników • 3 spotkania 	Finansowane w ramach projektu pn. „ENES-CE - Collaboration between public bodies and citizen energy groups in implementing local energy strategies in Central Europe” (85% środki UE, 15% wkład WL)
1.6	Warsztaty dla lokalnej grupy interesariuszy promujące działania w ramach projektu „AgroRES- Investing in Renewable Energies for Agriculture”	Program Interreg Europa 2014-2020 Projekt „AgroRES- Investing in Renewable Energies for Agriculture”	<ul style="list-style-type: none"> • 8 uczestników • 2 spotkania 	Finansowane w ramach projektu pn. „AgroRES- Investing in Renewable Energies for Agriculture” (85% środki UE, 15% wkład WL)
1.7	Obsługa Punktu Konsultacyjnego w zakresie programów priorytetowych i odnawialnych źródeł energii w związku z Porozumieniem zawartym z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 w ramach I Osi Priorytetowej „Zmniejszenie emisyjności gospodarki”, Projekt „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE”	<ul style="list-style-type: none"> • obsługa 95 osób 	Finansowane w ramach projektu pn. „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE” (100% środki UE)
1.8	Kampania informacyjno-promocyjna Projektu Doradztwa Energetycznego w radio oraz w mediach	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 w ramach I Osi Priorytetowej	<ul style="list-style-type: none"> • obsługa kampanii informacyjno - promocyjnej za pośrednictwem mediów 	Finansowane w ramach projektu pn. „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego

	społecznościowych (facebook)	„Zmniejszenie emisyjności gospodarki” Projekt „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE”	społecznościowych na portalu Facebook <ul style="list-style-type: none">emisja w radio 108 spotów	oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE” (100% środki UE) Wydatki: 10 867,05 zł
1.9	Emisja filmu/audycji o charakterze edukacyjno-informacyjnym w regionalnej stacji telewizyjnej na temat projektu Doradztwa Energetycznego (zrealizowano dwa filmy promocyjne poświęcone projektowi Doradztwa Energetycznego, efektywności energetycznej oraz OZE)	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 w ramach I Osi Priorytetowej „Zmniejszenie emisyjności gospodarki” Projekt „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE”	<ul style="list-style-type: none">opracowanie, przygotowanie i nagranie audycji edukacyjno-informacyjnej promującej Projekt Doradztwa Energetycznegoemisja w telewizji 20 filmów	Finansowane w ramach projektu pn. „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE” (100% środki UE) Wydatki: 41 205,00 zł
1.10	Kampania informacyjno-promocyjna pn. Lubelskie dla Środowiska. Emisja audycji o charakterze edukacyjno-informacyjnym w regionalnej stacji telewizyjnej (zrealizowano 10 odcinków poświęconych projektowi Doradztwa Energetycznego, efektywności energetycznej oraz OZE)	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 w ramach I Osi Priorytetowej „Zmniejszenie emisyjności gospodarki” Projekt „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE”	<ul style="list-style-type: none">zrealizowano 10 odcinków poświęconych projektowi Doradztwa Energetycznego, efektywności energetycznej oraz OZEemisja w telewizji 30 filmów	Finansowane w ramach projektu pn. „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE” (100% środki UE) Wydatki: 30 000,00 zł
1.11	Konsultacje eksperckie w sprawach związanych z tematyką OZE (6 doradców z UMWL)	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 w ramach I Osi Priorytetowej „Zmniejszenie emisyjności gospodarki” Projekt „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE”	<ul style="list-style-type: none">821 udzielonych konsultacji2007 udzielonych porad	Finansowane w ramach projektu pn. „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE” (100% środki UE)
1.12	Ocena Planów Gospodarki Niskoemisyjnej	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 w ramach I Osi Priorytetowej „Zmniejszenie emisyjności gospodarki” Projekt „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora	<ul style="list-style-type: none">4 ocenione plany	Finansowane w ramach projektu pn. „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE” (100% środki UE)

		publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE"		
1.13	Doradztwo przy inwestycjach z zakresu EE i OZE	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 w ramach I Osi Priorytetowej „Zmniejszenie emisyjności gospodarki” Projekt „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE”	<ul style="list-style-type: none"> 34 wspartych inwestycji (małych inwestycji w zakresie EE i OZE objętych wsparciem doradczym) 	Finansowane w ramach projektu pn. „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE” (100% środki UE)
1.14	Pomiary kamerą termowizyjną	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 w ramach I Osi Priorytetowej „Zmniejszenie emisyjności gospodarki” Projekt „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE”	<ul style="list-style-type: none"> Wykonano 31 pomiarów oraz raportów termowizyjnych dla budynków użyteczności publicznej należących do JST 	Finansowane w ramach projektu pn. „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE” (100% środki UE)
2. Działania opiniodawcze				
2.1	Opiniowanie projektów założeń do planów zaopatrzenia gmin w ciepło, energię elektryczną oraz paliwa gazowe w zakresie współpracy z innymi gminami oraz zgodności z polityką energetyczną państwa	Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne	<ul style="list-style-type: none"> 4 opinie 	nie dotyczy
2.2	Opiniowanie projektów planów rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na paliwa gazowe, energię elektryczną oraz ciepło przedsiębiorstw energetycznych	Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne	<ul style="list-style-type: none"> 5 opinii 	nie dotyczy
2.3	Opiniowanie przedstawionych przez prezesa URE wniosków dot. koncesji w zakresie: wytwarzania paliw, energii elektrycznej lub ciepła, magazynowania paliw ciekłych oraz gazowych, przesyłania lub dystrybucji paliwa, energii elektrycznej oraz ciepła, obrotu paliwami, energią i ciepłem	Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne	<ul style="list-style-type: none"> 29 opinii 	nie dotyczy

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DŚ UMWL, 2022 r.

7.15. Obszar: GOSPODAROWANIE MIENIEM WOJEWÓDZKIM

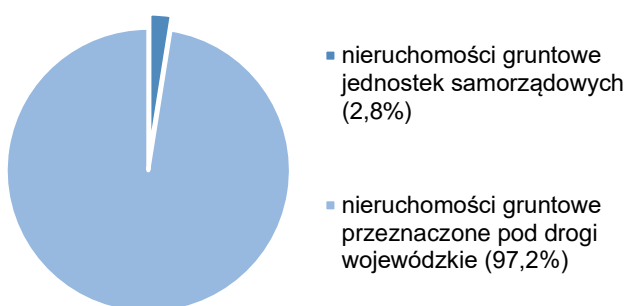
Samorząd Województwa Lubelskiego dysponuje łączną liczbą **20 315 nieruchomości gruntowych** o łącznej powierzchni **7,2 tys. ha** i łącznej wartości wynoszącej **514,72 mln zł** (według stanu na 31 grudnia 2021 r.), do których prawa posiadają łącznie **59** wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne działające w następujących obszarach:

- **ochrona zdrowia** – 18 jednostek,
- **edukacja** – 17 jednostek
- **kultura** – 12 instytucji,
- **inne** – 12 jednostek (m.in. jednostki infrastruktury technicznej, geodezji, rolnictwa i ochrony środowiska, rozwoju regionalnego).

Większość nieruchomości (**19 752**) stanowią grunty przeznaczone pod **drogi wojewódzkie**, pozostałe należą do jednostek samorządowych (wykres 61).

W latach 2020-2021, w odniesieniu do ogólnej wartości nieruchomości gruntowych, nastąpił ich **wzrost o ponad 17 mln zł (850 tys.** w odniesieniu do nieruchomości ujętych w **ewidencji bilansowej i ok. 16,5 mln zł** dot. nieruchomości ujętych w **ewidencji pozabilansowej**).

Wykres 61 Przeznaczenie nieruchomości gruntowych Samorządu Województwa Lubelskiego

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych DiIMW UMW, Lublin 2022 r.

Dochody uzyskane z tytułu wykonywania praw własności i innych praw majątkowych

Łączna wartość **opłat za władanie nieruchomościami** na koniec 2021 r. wyniosła **ponad 430 tys. zł**, w tym wynikająca z:

- użytkowania wieczystego - **83 tys. zł**,
- trwałego zarządu - **343 tys. zł**,
- przekształcenia prawa użytkowania wieczystego w prawo własności – **5 tys. zł**.

Dochody z tytułu **odpłatnego nabycia prawa własności/ użytkowania wieczystego** nieruchomości wyniosły ponad **1,9 mln zł** (stan na koniec 2021 r.) i zostały uzyskane w ramach:

- sprzedaży **3** nieruchomości (ponad **700 tys. zł**);
- **odszkodowań** wypłaconych przez GDDKiA (ponad **1 mln zł**); UM Lublin (ponad **63 tys. zł**), UM Biłgoraj (**62 tys. zł**) oraz Starostwo Powiatowe w Łęcznej (**1,3 tys. zł**);
- **zwrotu** zwaloryzowanej bonifikaty (**57 tys. zł**).

Dane i informacje o zdarzeniach mających wpływ na stan mienia komunalnego

Nieruchomości zbędne do działalności statutowej jednostek, przekazywane są (do momentu ich sprzedaży) w zarządzanie Zarządowi Nieruchomości Wojewódzkich w Lublinie.

W 2021 r. zaplanowano wpłaty w kwocie **2,4 mln zł** z tytułu **odpłatnego nabycia prawa własności oraz prawa użytkowania wieczystego** nieruchomości za sprzedaż nieruchomości Województwa Lubelskiego położonych na terenie Miasta Zamość (0,9 mln zł), Miasta Chełm (1 mln zł) oraz gminy Milejów (0,5 mln zł).

Akcje i udziały w spółkach prawa handlowego

Województwo Lubelskie posiada udziały i akcje w następujących spółkach prawa handlowego:

- 1) Lubelskie Dworce S.A. z siedzibą w Lublinie - **100%**
- 2) Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Zamościu sp. z o.o. w upadłości z siedzibą w Zamościu - **100%**
- 3) Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Międzyrzeczu Podlaskim sp. z o.o. z siedzibą w Międzyrzeczu Podlaskim – **100%**
- 4) Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju sp. z o.o. z siedzibą w Lublinie – **100%**
- 5) Lubelski Park Naukowo-Technologiczny S.A. z siedzibą w Lublinie – **96,66%**
- 6) Port Lotniczy Lublin S.A. z siedzibą w Lublinie – **46,34%**
- 7) Targi Lublin S.A. z siedzibą w Lublinie – **25,81%**
- 8) Centrum Innowacji i Transferu Technologii Lubelskiego Parku Naukowo – Technologicznego sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą w Lublinie – **21,19%**
- 9) POLREGIO sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie (od 1 grudnia 2021 r. POLREGIO S.A.) – **2,75%**
- 10) Lubelski Rynek Hurtowy S.A. z siedzibą w Elizówce k/Lublina – **1,02%**
- 11) Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Biłgoraju sp. z o.o. z siedzibą w Biłgoraju – **0,21%**

Województwo Lubelskie posiada **100% akcji/udziałów** w kapitale zakładowym w **4 spółkach**

Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju

W 2021 r. powstał **Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju**⁸² spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Głównym zadaniem Spółki jest wspieranie i promowanie rozwoju Województwa Lubelskiego poprzez wprowadzanie na rynek regionalny instrumentów finansowych asygnowanych na realizację celów polityki rozwoju województwa, w tym na kreowanie aktywności podmiotów gospodarczych.

LRFR stanowi jedno z narzędzi w realizacji celów określonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030. Jest skierowany głównie do **mikro, małych i średnich przedsiębiorstw**, których siedziba, oddział filia lub zakład znajdują się na terenie

Kapitał zakładowy Lubelskiego Regionalnego Funduszu Rozwoju wynosi 3,5 mln zł i w całości został pokryty przez Województwo Lubelskie.

⁸² Spółka Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju sp. z o.o. została utworzona na podstawie Uchwały Nr XXII/354/2020 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie wyrażenia zgody na utworzenie Spółki pod firmą Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju spółka z ograniczoną odpowiedzialnością oraz Uchwały Nr CCLV/4549/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 20 kwietnia 2021 r. w sprawie utworzenia Spółki pod firmą: Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Lublinie.

województwa lubelskiego.

LRRR odpowiada za przygotowanie, a następnie wdrażanie **regionalnego systemu finansowania zwrotnego** (pożyczki, poręczenia, wejścia kapitałowe), którego celem jest stworzenie odpowiednich warunków wspierających rozwój województwa lubelskiego. Zaproponowana przez ZWL, w sferze użyteczności publicznej, forma wsparcia realizowana przez LRRR, zakłada wysoki poziom elastyczności w dostosowaniu oferty do aktualnych potrzeb, przez co umożliwi dotarcie do jak najszerszej grupy odbiorców, ułatwiając zainteresowanym dostęp do finansowania działalności

LRRR ma na celu zapewnienie efektywnego wykorzystania środków publicznych przekazanych przez pośredników finansowych w ramach realizacji **polityki wyjścia z instrumentów finansowych** otrzymanych z budżetu UE oraz BP na etapie realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym zrealizowane w 2021 roku zadania w obszarze gospodarowania mieniem przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Tabela 31).

Tabela 31. Działalność ZWL w zakresie realizacji polityki w obszarze gospodarowania mieniem województwa.

L.p.	Nazwa zadania	Statut/ umowa spółki (Akt prawny regulujący zadania, strukturę organizacyjną i sposób działania podmiotu)	Udział w kapitale zakładowym (w %)	(a)Liczba posiadanych akcji oraz (b) wartość nominalna akcji (w zł)
1.	Nadzór właścicielski nad spółkami handlowymi, w których województwo posiada udziały lub akcje			
1.1.	Lubelskie Dworce S.A. z siedzibą w Lublinie. Wysokość Kapitału Zakładowego Spółki wynosi: 18.200.000,00 zł	Statut Spółki - został przyjęty uchwałą nr 2/2020 Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Spółki z dnia 31 sierpnia 2020 r. Akt notarialny Rep. A nr 3612/2020	100,00	(a) 1 820 000 (b) 18 200 000
1.2	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Zamościu sp. z o.o. w upadłości z siedzibą w Zamościu. Wysokość Kapitału Zakładowego Spółki wynosi: 5.827.000,00 zł	Umowa Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością –Umowa Spółki obejmująca zmiany wprowadzone uchwałą Nr 1/2012 NZW z dnia 6 listopada 2012 r. Aktem Notarialnym Rep. A nr 4499/2012 oraz Uchwałą Nr 1/2020 NZW z dnia 7 stycznia 2020 r. Akt notarialny Rep. A nr 157/2020.	100,00	(a) 58 270 (b) 5 827 000
1.3	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Międzyrzeczu Podlaskim sp. z o.o. z siedzibą w Międzyrzeczu Podlaskim. Wysokość Kapitału Zakładowego Spółki wynosi: 2.270.000,00 zł	Umowa Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością – tekst jednolity Umowy obejmujący zmiany wprowadzone uchwałą nr 1/2021 NZW z dnia 30 marca 2021 r. Aktem notarialnym Rep. A nr 1138/2021.	100,00	(a) 45 400 (b) 2 270 000
1.4	Lubelski Park Naukowo – Technologiczny S.A. z siedzibą w Lublinie. Wysokość Kapitału Zakładowego Spółki wynosi: 60.903.000,00 zł	Statut Spółki – tekst jednolity został przyjęty uchwałą Nr 2 Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Spółki z dnia 24 maja 2021 r. Aktem notarialnym Rep. A nr 1918/2021	96,66	(a) 58 870 (b) 58 870 000
1.5	Port Lotniczy Lublin S.A. z siedzibą w Lublinie. Wysokość Kapitału Zakładowego Spółki wynosi: 438.152.400,00 zł	Statut Spółki - został przyjęty uchwałą nr 35/2021 Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Spółki z dnia 25 października 2021 r. Akt notarialny Rep. A nr 5143/2021	46,34	(a) 2 030 248 (b) 203 024 800
1.6	Targi Lublin S.A. z siedzibą w Lublinie.	Statut Spółki - Załącznik do uchwały Nr 15/2021 Rady Nadzorczej z dnia 31 maja 2021 r. w sprawie przyjęcia tekstu jednolitego Statutu Targów Lublin S.A.	25,81	(a) 12 766 (b) 12 766 000

	Wysokość Kapitału Zakładowego Spółki wynosi: 49.467.000,00 zł	uwzględniająca zmiany statutu uchwalone przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Spółki uchwałą Nr 16/2021 z dnia 27 maja 2021 r. Akt notarialny Rep. A Nr 2560/2021		
1.7	Centrum Innowacji i Transferu Technologii Lubelskiego Parku Naukowo – Technologicznego sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą w Lublinie. ⁸³ Wysokość Kapitału Zakładowego Spółki wynosi: 236.000,00 zł	Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników Spółki w dniu 25 czerwca 2020 r. podjęło uchwałę nr 02/06/2020 dotyczącą rozwiązania Spółki poprzez przeprowadzenie postępowania likwidacyjnego oraz uchwałę nr 03/06/2020 dotyczącą powołania likwidatora przez odpowiedni wydział KRS Sądu Rejonowego. W dniu 18 maja 2021 r. likwidatorem Spółki została Pani Adamina Partycka-Skrzypek.	21,19	(a) 100 (b) 50 000
1.8	POLREGIO S.A. z siedzibą w Warszawie (dawniej POLREGIO sp. z o.o.) – od 1 grudnia 2021 r. nastąpiło przekształcenie w spółkę akcyjną. Wysokość Kapitału Zakładowego Spółki wynosi: 616.242.600,00 zł	Statut Spółki - został przyjęty uchwałą nr 3 Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników Spółki POLREGIO sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie z dnia 15 września 2021 r. w sprawie przekształcenia spółki w spółkę akcyjną.	2,75	(a) 84 733 (b) 16 946 600
1.9	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Biłgoraju sp. z o.o. z siedzibą w Biłgoraju. Wysokość Kapitału Zakładowego Spółki wynosi: 11.200.000,00 zł	Umowa Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością – tekst jednolity Umowy Spółki obejmujący zmiany wprowadzone uchwałą nr 12/2020 ZZW z dnia 29 czerwca 2020. Akt notarialny Rep. A. nr 4172/2020”.	0,21	(a) 475 (b) 23 750
1.10	Lubelski Rynek Hurtowy S.A. z siedzibą w Elizówce k/Lublina. Wysokość Kapitału Zakładowego Spółki wynosi: 59.015.000,00 zł	Statut Spółki - został przyjęty uchwałą Rady Nadzorczej Nr 18/2021 z dnia 25 czerwca 2021 r. uwzględniający zmiany Statutu uchwalone przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Spółki uchwałą Nr 6 z dnia 15 czerwca 2021 r. Akt notarialny Rep. A nr 3282/2021	1,02	(a) 6 000 (b) 600 000
1.11	Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju sp. z o.o. z siedzibą w Lublinie. Wysokość Kapitału Zakładowego Spółki wynosi: 3.500.000,00 zł	Umowa Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością – tekst jednolity Umowy przyjęty 20 kwietnia 2021 r. Akt notarialny Rep A nr 2287/2021	100,00	(a) 3 500 (b) 3 500 000

Źródło: Oprac. własne BNWiAE UMWL, 2022 r.

⁸³ Spółka Centrum Innowacji i Transferu Technologii Lubelskiego Parku Naukowo-Technologicznego Sp. z o.o. nie przekazuje żadnych informacji do Biura Nadzoru Właścicielskiego i Analiz Ekonomicznych. Brak jest sprawozdania finansowego za lata 2016-2020, natomiast bilans za rok obrotowy 2015 nie został zatwierdzony przez Zgromadzenie Wspólników. Udziały posiadane przez Województwo na dzień 31.12.2021 r. wynosiły 21,19%, a udział Województwa w kapitale zakładowym wynosił 50.000 zł.

8. Wdrażanie programów operacyjnych w województwie lubelskim⁸⁴

Polityka spójności to główna polityka inwestycyjna UE, której adresatem są wszystkie regiony i miasta w Unii Europejskiej, a jej celem jest wspieranie zatrudnienia, konkurencyjności przedsiębiorstw, wzrostu gospodarczego i zrównoważonego rozwoju, a także podniesienie jakości życia obywateli. W ramach Polityki Spójności 2014-2020 w **Polsce** (wg stanu na koniec II półrocza 2021 roku) ponad **97 tys.** projektów zostało zrealizowanych bądź jest w trakcie realizacji, ich łączna wartość stanowi **553,1 mld zł**, a wartość dofinansowania z UE jest na poziomie **336,2 mld zł**. Wartość dofinansowania UE w przeliczeniu na **1 mieszkańca wynosi 8,7 tys. zł**, zaś przeciętna wartość projektu dla Polski równa jest **5,6 mln zł**.

Polityka Spójności 2014-2020 w Województwie Lubelskim

- **9 926** liczba projektów zrealizowanych bądź w trakcie realizacji
- **32,3 mld zł** wartość ogółem
- **20,5 mld zł** wartość dofinansowania UE

Według stanu na koniec 2021 roku, z programów Polityki Spójności w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 w **województwie lubelskim** realizowanych jest **9 926 projektów**, których wartość ogółem wynosi **ponad 32,3 mld zł**, zaś **wartość dofinansowania UE osiągnęła kwotę 20,5 mld zł**. Wartość dofinansowania UE w przeliczeniu na **1 mieszkańca** wynosi natomiast **9,8 tys. zł**, co plasuje region na **2 pozycji** (Tabela 32).

Tabela 32. Wartość dofinansowania projektów wg. programów w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 realizowanych na terenie województwa lubelskiego wg stanu na dzień 31.12.2021 r.

Program	Wartość ogółem (PLN)	Dofinansowanie (PLN)	Dofinansowanie UE (PLN)	Liczba projektów	Wartość projektów per capita (PLN)	Dofinansowanie UE per capita (PLN)	Udział dof. UE poszczególnych programów w dofinansowaniu UE dla województwa (%)
POiŚ	9 829 357 167	6 012 033 408	5 356 835 315	148	4 691	2 557	26,12%
POIR	3 525 358 022	2 072 208 409	2 062 340 252	501	1 682	984	10,06%
POPC	1 046 723 288	707 156 711	704 127 588	38	499	336	3,43%
POPW	2 572 378 202	1 763 592 460	1 727 241 018	753	1 228	824	8,42%
POWER	858 371 016	846 807 523	745 570 708	357	410	355,84	3,64%
RPO	14 430 227 425	10 341 968 891	9 913 192 558	8 129	6 887	4 731	48,34%
Ogółem LUBELSKIE	32 262 415 120	21 743 768 969	20 509 307 438	9 926	15 398	9 788	100,00%

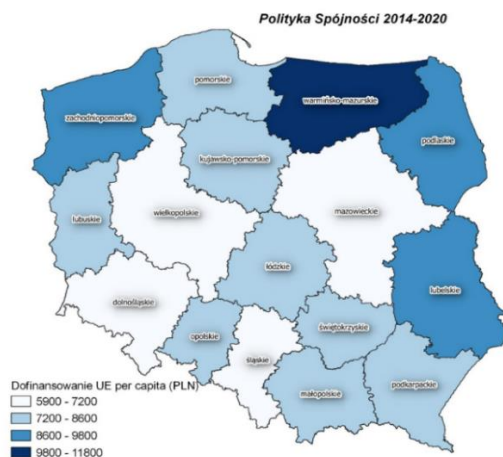
⁸⁴ Na podstawie: 21. Raport. Fundusze Europejskie w województwie lubelskim (wg stanu na 31.12.2021 r.) UMWL DSiR 2022 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych SL2014, wg stanu na dzień 31.12.2021 r.

W ramach Polityki Spójności 2014-2020 w województwie lubelskim:

- z **POiŚ** 2014-2020 zostało zrealizowanych bądź jest w trakcie realizacji **148 projektów**, ich łączna wartość wynosi **9,8 mld zł**, a wartość dofinansowania z UE wynosi **5,4 mld zł**;
- z **POIR** 2014-2020 zostało zrealizowanych bądź jest w trakcie realizacji **501 projektów**, o łącznej wartości **3,5 mld zł** i wartości dofinansowania z UE na poziomie **2,1 mld zł**;
- z **POPC** 2014-2020 zostało zrealizowanych bądź jest w trakcie realizacji **38 projektów**, a ich łączna wartość wynosi ponad **1 mld zł**, przy czym wartość dofinansowania z UE jest na poziomie **0,7 mld zł**;
- z **POPW** 2014-2020 zostało zrealizowanych bądź jest w trakcie realizacji **753 projektów**, o łącznej wartości **2,6 mld zł** i wartości dofinansowania z UE na poziomie **1,7 mld zł**;
- z **POWER** 2014-2020 zostało zrealizowanych bądź jest w trakcie realizacji **357 projektów**, a ich łączna wartość wynosi ponad **858,4 mln zł**, a wartość dofinansowania z UE jest na poziomie **745,6 mln zł**;
- z **RPO WL** 2014-2020 zostało zrealizowanych bądź jest w trakcie realizacji **8 129 projektów**, a ich łączna wartość wynosi ponad **14,4 mld zł**, wartość dofinansowania to **10,3 mld zł**, a wartość dofinansowania z UE jest na **9,9 mld zł**.

Mapa 20 Polityka Spójności 2014-2020 w województwach (dofinansowanie UE per capita w zł)

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych SL2014, wg stanu na dzień 31.12.2021 r.

Według stanu na koniec 2021 r. województwo lubelskie zajmowało:

- **1 miejsce w kraju** pod względem liczby realizowanych projektów w ramach Polityki Spójności 2014-2020
- **1 miejsce w kraju** pod względem wartości dofinansowania UE przypadającej na 1 projekt w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa
- **1 miejsce w kraju** pod względem liczby realizowanych projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego
- **2 miejsce w kraju** pod względem wartości dofinansowania UE w przeliczeniu na 1 mieszkańca w ramach Polityki Spójności 2014-2020

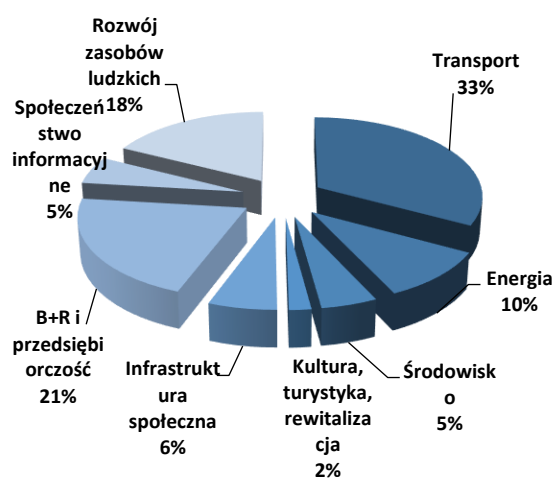
Polityka Spójności 2014-2020 dofinansowanie UE per capita:

- w kraju 8,7 tys. zł/os.,
- w województwie lubelskim 9,8 tys. zł/os.
- 2 pozycji w Polsce

Struktura dziedzinowa projektów realizowanych w województwie lubelskim w ramach Polityki Spójności w podziale na **obszary tematyczne** przedstawia się następująco: **Transport - 33%**, B+R i przedsiębiorczość - 21%, Rozwój zasobów ludzkich - 18%, Energia - 10%, Infrastruktura społeczna - 6%, Społeczeństwo informacyjne - 5%, Środowisko - 5%, Kultura, turystyka, rewitalizacja - 2% (wykres 62).

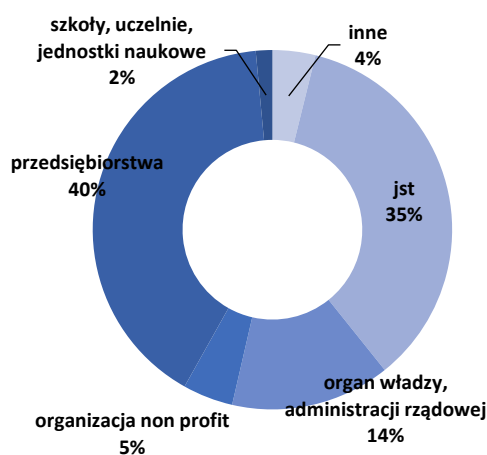
W strukturze beneficjentów realizujących w województwie lubelskim projekty z Polityki Spójności 2014-2020 największy udział w wartości pozyskanego dofinansowania UE mają **przedsiębiorstwa (40%)** i jednostki samorządu terytorialnego (35%). Najniższy udział odnotowano w grupie beneficjentów szkoły/uczelnie/jednostki naukowe (wykres 63).

Wykres 62 Udział poszczególnych obszarów tematycznych w wartości dofinansowania UE w województwie lubelskim w ramach Polityki Spójności 2014-2020

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych SL2014, wg stanu na dzień 31.12.2021 r.

Wykres 63 Udział beneficjentów wg formy prawnej w dofinansowaniu UE projektów w województwie lubelskim w ramach Polityki Spójności 2014-2020

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych SL2014, wg stanu na dzień 31.12.2021 r.

W **Kontrakcie Terytorialnym dla Województwa Lubelskiego**⁸⁵ ujętych jest **47 przedsięwzięć** z czego 24 znajdują się liście przedsięwzięć podstawowych, a 23 na liście przedsięwzięć warunkowych, których realizacja uzależniona jest między innymi od dostępności środków finansowych. Monitoring postępów rzeczowych realizacji przedsięwzięć znajdujących się w Kontrakcie wykonywany jest w ramach **corocznych informacji** przygotowywanych przez Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju we współpracy z resortami oraz poszczególnymi województwami. Realizując przepisy ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju dotyczące sprawozdawczości z realizacji kontraktów terytorialnych, Zarząd Województwa Lubelskiego odrębnie przedłoży Sejmikowi WL kompleksową informację **do 30 lipca bieżącego roku**.

⁸⁵ Szczególny mechanizm realizacji przedsięwzięć o priorytetowym znaczeniu dla województwa współfinansowanych z Polityki Spójności. Stanowi on deklarację współpracy pomiędzy stroną rządową i samorządem województwa obejmującej realizację właściwych programów operacyjnych na lata 2014-2020, służących realizacji Umowy Partnerstwa w zakresie polityki spójności oraz innych instrumentów, z których mogą być finansowane przedsięwzięcia priorytetowe przyczyniające się do osiągnięcia celów rozwoju kraju i regionu.

8.1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego⁸⁶

Zarząd Województwa Lubelskiego jest Instytucją Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020.

Alokacja na realizację RPO WL wynosi ponad **2,2 mld EUR w tym wkład** ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi 1 603,40 mln EUR, zaś 627,56 mln EU pochodzi ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

W wyniku prowadzonych w 2021 r. renegocjacji RPO WL 2014- 2020, alokacja na Program **zwiększyła się o 25,9 mln EUR⁸⁷ z I transzy środków** w ramach instrumentu **REACT-EU** (środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego), który gwarantuje dodatkowe środki w ramach Polityki Spójności na lata 2014-2020. REACT-EU stanowi formę pomocy w okresie przejściowym między perspektywą finansową na lata 2014-2020 a perspektywą finansową na lata 2021-2027, a jego celem jest wspieranie kryzysowych działań naprawczych w kontekście pandemii COVID-19 i jej skutków społecznych oraz przygotowanie do ekologicznej i cyfrowej odbudowy gospodarki zwiększającej jej odporność. Wdrażanie uzyskanych środków wymagało **utworzenia** w RPO WL 2014-2020 **dwóch nowych osi priorytetowych tj.:**

- Oś Priorytetowa 15 Odporne Lubelskie – zasoby REACT-EU dla Lubelskiego;
- Oś Priorytetowa 16 Pomoc techniczna REACT-EU.

W ramach RPO WL 2014-2020 środki z instrumentu REACT-EU zostały przeznaczone na wsparcie w zakresie ochrony zdrowia (projekt pozakonkursowy) – w kwocie 5 429 897 EUR oraz na OZE i poprawę efektywności energetycznej u przedsiębiorców (projekty konkursowe) – w kwocie 20 569 728 EUR. Ponadto, 129 998 EUR (0,5%) zostało przeznaczonych na pomoc techniczną.

W 2022 r. przeprowadzone zostaną kolejne renegocjacje RPO WL 2014-2020, których celem będzie m.in. implementacja II transzy środków z instrumentu REACT-EU, która dla Województwa Lubelskiego wynosi 4 983 580 EUR (środki EFRR).

W województwie lubelskim w ramach RPO WL 2014-2020 zostało zrealizowanych bądź jest w trakcie

REALIZACJA RPO WL

- **8 129** liczba projektów zrealizowanych bądź w trakcie realizacji
- **14,4 mld zł** wartość ogółem
- **10,3 mld zł** wartość dofinansowania
- **9,9 mld zł** wartość dofinansowania UE

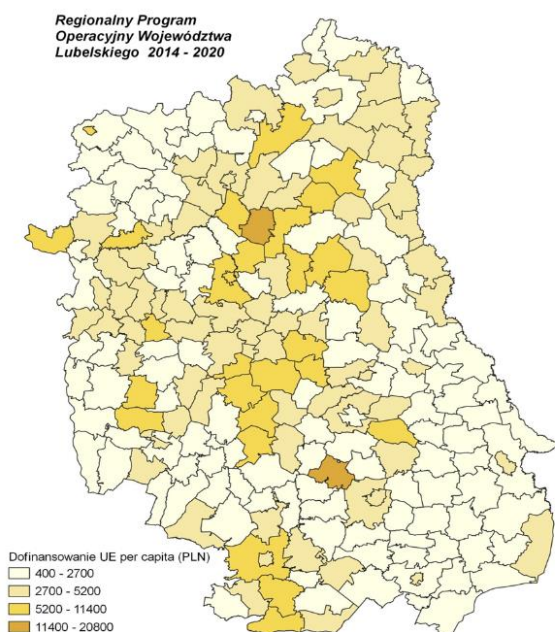
Skuteczne uzyskanie dodatkowego wsparcia na realizację Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 z I transzy instrumentu **REACT-EU** w kwocie **25,9 mln EUR**

⁸⁶ Szczegółowe informacje znajdują się w dokumentach sprawozdawczych z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, które są dostępne na stronie internetowej Programu <https://rpo.lubelskie.pl/>

⁸⁷ W materiale zastosowano alokację w PLN wyliczoną zgodnie z algorytmem opracowanym przez Ministerstwo Finansów dla pierwszego miesiąca po okresie sprawozdawczym (styczeń 2022 r.) wynoszącą 10 024 366 677,10 PLN. Kurs EUR wynoszący w styczniu 2022 r. to 1 EUR = 4,5960 PLN.

realizacji **8 129 projektów**, ich łączna wartość wynosi ponad **14,4 mld zł**, wartość dofinansowania to **10,3 mld zł**, a wartość dofinansowania z UE jest na poziomie **9,9 mld zł**. Średnia wartość projektu w woj. lubelskim kształtuje się na poziomie **1,8 mln zł**, a średnia wartość dofinansowania UE w przeliczeniu na projekt to **1,2 mln zł**. Po przeliczeniu wartości na 1 mieszkańca regionu, wartość projektów **per capita to 6,9 tys. zł/os.**, zaś **wartość dofinansowania UE per capita to 4,7 tys. zł/os.** (Mapa 21).

Mapa 21 Wartość dofinansowanie UE per capita w ramach RPO WL 2014-2020 [zł/os]

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych SL2014, wg stanu na dzień 31.12.2021 r.

Na koniec 2021 r. woj. lubelskie zajmuje **1 miejsce** w Polsce pod względem **certyfikacji środków** w ramach perspektywy na lata 2014-2020, co potwierdza **skuteczność wykorzystywania środków UE**.

W ramach RPO WL 2014-2020 na koniec 2021 r.:

- do KE przekazano **139 wniosków o płatność** na łączną kwotę wnioskowaną, będącą podstawą refundacji w wysokości **1,9 mld EUR**,
- województwo lubelskie zajmuje **5 miejsce** pod względem **wartości projektów ogółem** wśród wszystkich województw z kwotą 14,4 mld zł,
- pod względem **wartości dofinansowania z UE projektów** realizowanych w ramach RPO 2014-2020 woj. lubelskie zajmuje **4 pozycję** w kraju (9,9 mld zł),

REALIZACJA RPO WL

- **8 129** liczba projektów zrealizowanych bądź w trakcie realizacji
- **14,4 mld zł** wartość ogółem
- **10,3 mld zł** wartość dofinansowania
- **9,9 mld zł** wartość dofinansowania UE.

W latach 2018-2021 nastąpił wzrost:

- we wdrażaniu RPO WL w podpisanych umowach odofinansowanie o **53,3 p.p.**
- we wdrażaniu RPO WL w zatwierdzonych wnioskach o płatność o **69,3 p.p.**
- we wdrażaniu RPO WL we wnioskach o płatność przekazanych do KE o **76,1 p.p.**

Według stanu na koniec 2021 r. woj. lubelskie zajmowało 1 miejsce w kraju pod względem

- liczby podpisanych umów o dofinansowanie
- procentowego wykorzystania alokacji w podpisanych umowach o dofinansowanie.
- liczby zatwierdzonych wniosków o płatność
- procentowego wykorzystania alokacji w zatwierdzonych wnioskach o płatność.
- procentowego wykorzystania alokacji UE w wydatkach certyfikowanych KE

- po przeliczeniu **wartości dofinansowania z UE projektów na mieszkańca** woj. lubelskie plasuje się na **3 miejscu** wśród pozostałych województw (4,7 tys. zł/os.),
- pod względem **wartości projektów w przeliczeniu na mieszkańca** z RPO 2014-2020 województwo lubelskie zajmuje **3 miejsce w kraju** z wartością 6,9 tys. zł/os.,
- pod względem **liczby realizowanych projektów** w ramach RPO WL 2014-2020 województwo lubelskie zajmuje **1 miejsce w kraju** (8,1 tys. projektów).

Efekty rzeczowe realizacji RPO WL, na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie (EFRR) i realizowanych projektów (EFS) według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r., są następujące:

Praca i przedsiębiorczość

69 572 osoby bezrobotne otrzymały wsparcie

8 327 osób otrzymało bezzwrotne wsparcie na założenie działalności gospodarczej

7 783 wsparte przedsiębiorstwa

Badania i rozwój

133 przedsiębiorstwa współpracują z ośrodkami badawczymi

170 firm wprowadza zmiany organizacyjno-procesowe

733 przedsiębiorstwa uzyskały wsparcie w celu wprowadzenia produktów nowych dla firm

Transport

364 km przebudowywanych lub modernizowanych dróg

9 zakupionych jednostek taboru kolejowego

1 167 budowanych lub modernizowanych urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego

Środowisko i czysta energia

100 459 nowych jednostek wytwarzania energii z OZE

244 km budowanej kanalizacji sanitarnej

254 km budowanej sieci wodociągowej

Opieka nad dziećmi

42 wsparte obiekty infrastruktury przedszkolnej

3 072 dofinansowane miejsca wychowania przedszkolnego

2 646 utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3

Kształcenie zawodowe

100 wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego

281 szkół i placówek kształcenia zawod. doposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne

15 730 uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy

Zdrowie

86 wspartych podmiotów leczniczych

103 975 osób objętych programem zdrowotnym

67 199 osób, które zgłosiły się na badania profilaktyczne

Usuwanie barier

33 430 osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem

21 221 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem

8.2. Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

W 2021 roku kontynuowane były również prace nad przygotowaniem programu na nową perspektywę finansową na lata 2021-2027, czyli **Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027**.

Efektom tych prac było **przyjęcie projektu Programu przez Zarząd Województwa Lubelskiego w dniu 6 lipca 2021 r. oraz przeprowadzenie szerokich konsultacji społecznych projektu Programu, które trwały od dnia 28 lipca 2021 r. do dnia 30 września 2021 r.** W ramach konsultacji zorganizowano łącznie **70 spotkań**, w tym m.in. otwarte spotkania w każdym powiecie województwa, a także spotkania branżowe, np. dla przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji pozarządowych, organizacji badawczych czy też seniorów.

Konsultacje społeczne miały szczególne znaczenie dla przygotowania Programu **Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027**. Podjęto wszelkie działania by zapewnić konsultacjom wielostronny charakter. Do udziału w konsultacjach zaproszono szerokie grono osób i instytucji, wszystkie osoby i podmioty zainteresowane, w szczególności przedsiębiorców, jednostki samorządu terytorialnego, partnerów społeczno-gospodarczych, administrację rządową oraz organizacje pozarządowe.

Projekt Programu był także konsultowany i **pozytywnie zaopiniowany przez następujące gremia:**

- Komisja Wspólna Rządu i Samorządu Terytorialnego – 2 spotkania;
- Rada Działalności Pożytku Publicznego Województwa Lubelskiego – 1 spotkanie;
- Wojewódzka Rada Dialogu Społecznego Województwa Lubelskiego – 9 spotkań (2 spotkania na posiedzeniach plenarnych i 7 spotkań w ramach posiedzeń Stałych Zespołów Roboczych);
- Grupa wspierająca prace nad przygotowaniem Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027 – 1 spotkanie.

Mając na względzie transparentność podejmowanych działań, informacje o wszystkich spotkaniach były na bieżąco publikowane na stronie internetowej www.rpo.lubelskie.pl.

W okresie trwania procesu konsultacyjnego, 154 podmioty skorzystały z możliwości wyrażenia opinii na temat dokumentu, przekazując łącznie 475 uwag. Wszystkie zgłoszone uwagi i wnioski zostały poddane dokładnej analizie i pogłębionej ocenie pod kątem możliwości uwzględnienia i wykorzystania w kolejnej wersji projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027.”

Szczegółowe sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji społecznych zostało przyjęte przez Zarząd Województwa Lubelskiego w dniu 28 października 2021 r. i upublicznione na stronie UMWL w Lublinie.

Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 uwzględnia Cele Polityki i Cele Szczegółowe zdefiniowane przez Komisję Europejską oraz odpowiada na wyzwania regionu w zakresie stymulowania rozwoju społecznego i gospodarczego, zidentyfikowane między innymi w zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.

Istotnym osiągnięciem o oddziaływaniu regionalnym i ponadregionalnym było wynegocjowanie z Ministrem Funduszy i Polityki Regionalnej oraz podpisanie w dniu 8 grudnia 2021 r. **Kontraktu Programowego** dla Województwa Lubelskiego (KP). Przedmiotowy dokument określa kierunki i warunki dofinansowania programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 oraz przedsięwzięć priorytetowych i stanowi podstawę do negocjacji z Komisją Europejską zapisów Programu Regionalnego na lata 2021-2027. Alokacja łączna na realizację Programu Regionalnego na lata 2021-2027 wynosi **2 272 912 292 EUR**. W ramach KP zostało zaplanowanych **27 przedsięwzięć priorytetowych** o szczególnym znaczeniu dla rozwoju województwa lubelskiego, przewidzianych do realizacji w ramach Programu Regionalnego, na łączną kwotę dofinansowania ponad **518 mln EUR**, z czego:

- ponad **362 mln EUR** na 18 zidentyfikowanych przedsięwzięć planowanych do realizacji,
- ponad **156 mln EUR** na 9 pakietów działań wzmacniających interwencję przewidzianą w programie:
- ponad **94 mln EUR** na dodatkowe przedsięwzięcia dedykowane dla IIT,
- ponad **62 mln EUR** na dodatkowe przedsięwzięcia dedykowane dla ZIT MOF.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów na podstawie, których ZWL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania w obszarze funduszy RPO przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Tabela 33, Tabela 34).

Podpisanie **Kontraktu Programowego dla Województwa Lubelskiego** to ogromny **sukces** negocjacyjny Zarządu Województwa Lubelskiego. Alokacja łączna na realizację programu regionalnego na lata 2021-2027 **wynosi 2,3 mld EUR**.

Tabela 33. Dokumenty strategiczne/ planistyczne/ programowe wyznaczające ramy do prowadzenia polityki

L.p.	Nazwa dokumentu	Nr, data i nazwa organu przyjmującego dokument	Działania formalne (np. opracowanie, aktualizacja, monitorowanie) zrealizowane w 2021 roku
1.	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	Decyzja Komisji Europejskiej C(2015)887 z dnia 12 lutego 2015 r. ze zmianami zatwierdzonymi: Decyzją Komisji Europejskiej C(2018)3837 z dnia 12 czerwca 2018 r., Decyzją Komisji Europejskiej C(2020) 2066 z dnia 3 kwietnia 2020 r., Decyzją Komisji Europejskiej C(2020) 7378 z dnia 21 października 2020 r., Decyzją Komisji Europejskiej C(2021) 2606 z dnia 12 kwietnia 2021 r., oraz Decyzją Komisji Europejskiej C(2021) 9739 z dnia 22 grudnia 2021 r. (notyfikowaną dnia 03.01.2022 r.)	aktualizacja
2.	Projekt programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027	Uchwała nr CCLXXV/4850/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 6 lipca 2021 r.	opracowanie
3.	Sprawozdania z przebiegu i wyników konsultacji społecznych projektu programu „Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027”	Uchwała nr CCCVIII/5429/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 28 października 2021 r.	opracowanie
4.	Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	Uchwała Nr XXXVII/677/2015 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 9 czerwca 2015 r. w sprawie przyjęcia Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	aktualizacja
5.	Strategia komunikacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	Dokument zatwierdzony przez Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 uchwałą nr 11/2015 z dnia 20 sierpnia 2015 roku na mocy upoważnienia Zarządu Województwa Lubelskiego (Uchwała ZWL nr CLXXXIV/3457/2020) Uchwała KM RPO WL nr 311/2020 z dnia 11 sierpnia 2020 roku (aktualizacja)	monitorowanie
6.	Roczny plan działań informacyjnych i promocyjnych na 2021 rok Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	Akceptowany przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, zatwierdzony przez Dyrektora Departamentu Zarządzania RPO w dniu 10 listopada 2020 r. (aktualizacja 8 września 2021 r.) na mocy upoważnienia ZWL (Uchwała ZWL nr CLXXXIV/3457/2020)	aktualizacja, monitorowanie
7.	Roczny plan działań informacyjnych i promocyjnych na 2022 rok Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	Akceptowany przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, zatwierdzony przez Dyrektora Departamentu Zarządzania RPO w dniu 27 października 2021 r. na mocy upoważnienia ZWL (Uchwała ZWL nr CLXXXIV/3457/2020)	opracowanie
8.	Regulamin Grupy Roboczej do spraw informacji i promocji Funduszy Europejskich Województwa Lubelskiego	Uchwała Nr CLXXVII/3355/2020 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 25 sierpnia 2020 r. (aktualizacja składu Grupy Uchwała Nr CCCI/5274/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 5 października 2021 r.)	aktualizacja
9.	Roczny Plan Działań Pomocy Technicznej RPO WL na 2021 rok	Uchwała Nr CXCVII/3645/2020 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 20 października 2020 r.	aktualizacja
10.	Roczny Plan Działań Pomocy Technicznej RPO WL na 2022 rok	Uchwała Nr CCCXI/5451/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 09 listopada 2021 r.	opracowanie
11.	Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 za 2020 r.	Uchwała nr 332/2021 Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 z dnia 17 maja 2021 r. w sprawie zatwierdzenia Sprawozdania rocznego z realizacji RPO WL na lata 2014-2020 za rok 2020	opracowanie
12.	Informacja na temat realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 w roku 2020	Informacja została przedstawiona przez Zarząd Województwa Lubelskiego Sejmikowi Województwa Lubelskiego	opracowanie
13.	Plan ewaluacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	Dokument zatwierdzony przez Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 Uchwałą nr 27/2016 z dnia 11 lutego 2016 roku.	opracowanie, aktualizacja oraz realizacja badań wskazanych w planie ewaluacji.

Źródło: Oprac. własne DSIR UMWL na podstawie informacji od DZRPO UMWL, 2022 r.

Tabela 34. Działalność Zarządu Województwa Lubelskiego w zakresie realizacji polityki

L.p.	Nazwa zadania	Podstawa (formalna / prawna / organizacyjna) realizacji zadania	Miernik realizacji zadania (2021 r.)	Wartość finansowa (2021 r.) (w tym udział środków z Budżetu WL w zł) oraz źródło finansowania
1.	Zadanie polegające na wzmocnieniu zdolności gmin do programowania i wdrażania działań rewitalizacyjnych.	Umowa pomiędzy Skarbem Państwa - Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej a Województwem Lubelskim została zawarta na podstawie art. 150 w związku z art. 127 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 o finansach publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 869 ze zm.) a także mając na uwadze postanowienia Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 Zarząd Województwa Lubelskiego wyraził zgodę na uczestnictwo Województwa Lubelskiego w realizacji wspólnie z Ministrem Inwestycji i Rozwoju zadania polegającego na wsparciu gmin w zakresie wzmocnienia zdolności do programowania i wdrażania działań rewitalizacyjnych, działając na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2019 r., poz. 512 z późn. zm.) oraz z uwzględnieniem art. 150 w związku z art. 127 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2019 r., poz. 869 z późn. zm.).	W 2021 r. przeszkolono 153 osoby z 96 gmin w ramach I modułu tematycznego pt. <i>Wykorzystanie narzędzi ustawowych w rewitalizacji.</i>	W 2021 r. w ramach realizacji przedmiotowego Zadania wydatkowano 170 859,87 zł (17,99% środków przeznaczonych na realizację Zadania), z czego 17 085,99 zł pochodziło ze środków budżetu województwa lubelskiego.
2.	Sporządzenie Rocznoeg podsumowania końcowych sprawozdań z audytów i kontroli oraz Deklaracji zarządczej.	art. 125 ust. 4 lit. e) rozporządzenia (UE) 1303/2013; art. 59 ust. 5 lit. a) i b) rozporządzenia finansowego.nr 966/2012	Zadanie zrealizowane	Nie dotyczy
3.	Zadania dotyczące wdrażania Pomocy Technicznej w ramach Regionalnego Programu operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 Projekt nr 1 - Zatrudnienie pracowników zaangażowanych w RPO WL w 2022 r.	Uchwała nr CCCXI/5451/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 9 listopada 2021 w sprawie zatwierdzenia do dofinansowania Rocznoeg Planu Działań Pomocy Technicznej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego WL	Liczba etatomiesięcy finansowanych ze środków pomocy technicznej: 5028 szt.	Wartość ogółem – 42 114 000,00 Środki z budżetu WL - 6 317 100,00
4.	Zadania dotyczące wdrażania Pomocy Technicznej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 Projekt nr 2 - Wsparcie wdrażania RPO WL w 2022 r.	Uchwała nr CCCXI/5451/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 9 listopada 2021 w sprawie zatwierdzenia do dofinansowania Rocznoeg Planu Działań Pomocy Technicznej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego WL	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji: 360 osób Liczba przeprowadzonych Ewaluacji: 4 szt.; Liczba posiedzeń sieci tematycznych, grup roboczych, komitetów oraz ciał angażujących partnerów: 24 szt.	Wartość ogółem – 13 159 541,47 Środki z budżetu WL – 1 973 931,22
5.	Zadania dotyczące wdrażania Pomocy Technicznej w ramach Regionalnego Programu operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 Projekt nr 3 - Informacja i promocja Funduszy Europejskich w ramach RPO WL w 2022 r.	Uchwała nr CCCXI/5451/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 9 listopada 2021 w sprawie zatwierdzenia do dofinansowania Rocznoeg Planu Działań Pomocy Technicznej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego WL	Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego: 400 000 szt.; Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu: 1 szt.; Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów: 420 osób.	Wartość ogółem – 4 200 000,00 Środki z budżetu WL - 630 000,00
6.	Sporządzenie Sprawozdania rocznego z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 za 2020 r.	art. 50 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu	Zadanie zrealizowane	Nie dotyczy

		Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006		
7.	Sporządzenie informacji na temat realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 w roku 2020 i przedstawienie jej Sejmikowi Województwa Lubelskiego	art. 20 ust. 9 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju	Zadanie zrealizowane	Nie dotyczy
8.	Sporządzenie sprawozdania z przebiegu i wyników konsultacji społecznych projektu programu „Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027”.	art. 6 ust. 6 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.	Zadanie zrealizowane	Nie dotyczy

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DZRPO UMWL, 2022 r.

8.3. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

W ramach PROW 2014-2020 w województwie lubelskim wdrażane są działania ukierunkowane na realizację sześciu priorytetów tj.:

- Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.
- Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych.
- Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie.
- Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa.
- Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.
- Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

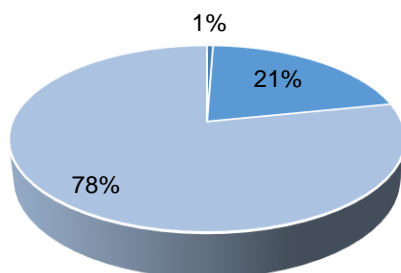
Realizacja Program Rozwoju Obszarów Wiejskich WL

- **4 430** złożonych wniosków na kwotę **1,4 mld zł**
- **2 152** podpisanych umów na kwotę **775 mln zł**
- **2 590** wniosków o płatność na kwotę **505,2 mln zł**

Na koniec 2021 r. łącznie złożono **4 430 wniosków** o przyznanie pomocy na kwotę **1,4 mld zł**, podpisano **2 152 umowy** na kwotę **775 mln zł** oraz złożono **2 590 wniosków** o płatność na kwotę **505 mln zł** (wykres 64, wykres 65).

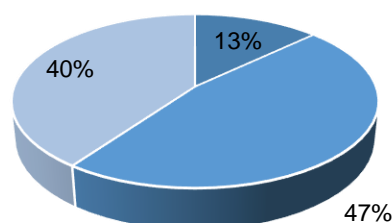
Limit środków dla województwa wynosi **1,1 mld** a jego wykorzystanie wynosi ok. **66,07%** względem podpisanych umów.

Wykres 64 Liczba złożonych wniosków w ramach PROW WL 2014-2020 w podziale na Działania na terenie woj. lubelskiego

- Inwestycje w środki trwałe
- Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich
- Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER

Wykres 65 Wartość zrealizowanych płatności w ramach PROW WL 2014-2020 w podziale na Działania na terenie woj. lubelskiego

- Inwestycje w środki trwałe
- Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich
- Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER

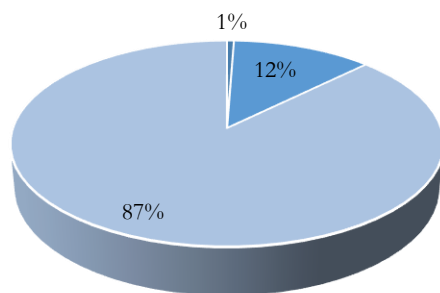
Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DRIROW UMWL, 2022 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DRIROW UMWL, 2022 r.

W roku 2021 złożonych zostało **460 wniosków** o przyznanie pomocy w ramach PROW

na kwotę **51 mln zł**, podpisano **371 umów** na kwotę **120 mln zł** oraz złożono **504 wnioski o płatność** na kwotę **83,4 mln zł** z czego zrealizowano płatności **564 wniosków**⁸⁸ na kwotę **85,4 zł** (wykres 66, wykres 67). Wykorzystanie limitu względem podpisanych umów w 2021 r. wynosi **4,76%**⁸⁹.

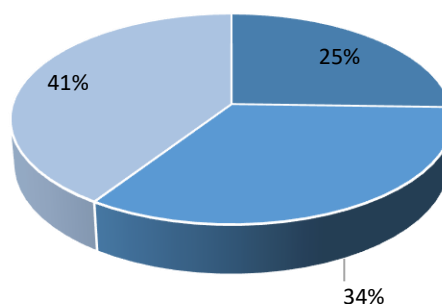
Wykres 66 Liczba złożonych wniosków o płatność w ramach PROW WL 2014-2020 w podziale na Działania w woj. lubelskim w 2021 r.

- Inwestycje w środki trwałe
- Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich
- Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER

Źródło: Oprac. własne DSiR na podstawie informacji od DRIROW UMWL, 2022 r.

Wykres 67 Wartość zrealizowanych płatności w ramach PROW WL 2014-2020 w podziale na Działania w woj. lubelskim w 2021 r.

- Inwestycje w środki trwałe
- Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich
- Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER

Źródło: Oprac. własne DSiR na podstawie informacji od DRIROW UMWL, 2022 r.

8.4. Program Operacyjny Rybactwo i Morze

Program Operacyjny Rybactwo i Morze na lata 2014-2020 oprócz rybołówstwa morskiego wspiera również rybołówstwo śródlądowe oraz akwakulturę i w niewielkim zakresie także przetwórstwo. Program zakłada realizację sześciu priorytetów. Samorząd Województwa Lubelskiego, podobnie jak inne samorzady wojewódzkie, jest Instytucją Wdrażającą dla Priorytetu IV „Zwiększenie zatrudnienia i spójności terytorialnej”.

Osiągnięcie celów określonych dla tego priorytetu wymaga zastosowania działań aktywizujących rynek pracy między innymi poprzez dywersyfikację zatrudnienia osób mających pracę związaną z sektorem rybactwa. Działania te polegają na stwarzaniu możliwości oraz zachęcaniu w szczególności młodych ludzi do przedsiębiorczości i zakładania działalności gospodarczej również w ramach dziedzin innych niż rybactwo. Wsparciem objęte są również działania w zakresie marketingu i promocji, m.in. poprzez tworzenie lub rozwijanie łańcucha dostaw produktów w sektorze rybołówstwa i akwakultury. Korzystanie ze środków w ramach Priorytetu IV odbywa się za pośrednictwem Lokalnych Grup Działania (LGD⁹⁰) funkcjonujących na obszarze województwa lubelskiego, gdzie rybactwo jest ważnym elementem lokalnej gospodarki.

⁸⁸ ze względu na ilość podmiotów w działaniu 19.3 składany jest jeden wniosek o płatność, natomiast płatności jest kilka,

⁸⁹ Na podstawie danych Departamentu Środowiska i Zasobów Naturalnych UMWL (DŚ), 2022 r.

⁹⁰ Stowarzyszenie Lokalna Grupa Rybacka „W dolinie Tyśmienicy i Wieprza” w Lubartowie oraz Lokalna Grupa Działania „Owocowy Szlak” w Opolu Lubelskim

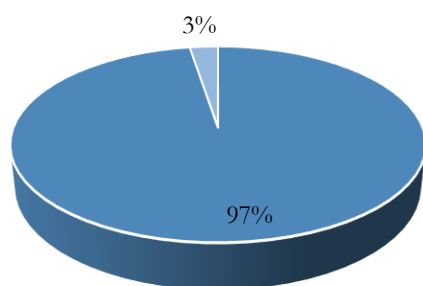
W ramach Priorytetu IV Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze na lata 2014-2020 Samorząd Województwa Lubelskiego wdraża:

- realizację lokalnych strategii rozwoju,
- działania z zakresu współpracy.

Do końca 2021 roku złożono łącznie **155 wniosków** na kwotę **26,6 mln zł**, z czego 151 dotyczyło realizacja lokalnych strategii rozwoju na kwotę 26,3 mln zł zaś 4 wnioski na kwotę 344 tys. zł były z zakresu współpracy.

Na koniec 2021 r podpisano ogółem **114 umów** na kwotę **18,9 mln zł** (Wykres 68). Złożono **88 wniosków o płatność** na kwotę **12,7 mln zł** z czego rozliczono i poświadczono wydatki dla 75 wniosków na kwotę dofinansowania 11,4 mln zł.

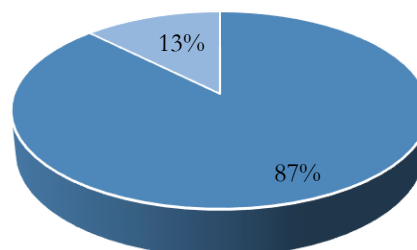
Wykres 68 Liczba złożonych wniosków w ramach Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze na lata 2014-2020 w podziale na Działania na terenie woj. lubelskiego

- Działanie 4.2 realizacja lokalnych strategii rozwoju
- Działanie 4.3 działania z zakresu współpracy

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DRIROW UMWL, 2022 r.

Wykres 69 Liczba złożonych wniosków w ramach Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze na lata 2014-2020 w podziale na Działania na terenie woj. lubelskiego w 2021 r.

- Działanie 4.2 realizacja lokalnych strategii rozwoju
- Działanie 4.3 działania z zakresu współpracy

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DRIROW UMWL, 2022 r.

W roku 2021 złożono ogółem **16 wniosków** na kwotę **3,06 mln zł** (Wykres 69). Zawarto **21 umów** na kwotę dofinansowania **2,96 mln zł** oraz złożono **30 wniosków** o płatność na kwotę **4,29 mln zł**. Wykorzystany limitu dla Działania 4.2 względem podpisanych umów w roku 2021 wyniósł **14,76%** zaś dla Działania 4.3 od początku trwania perspektywy wykorzystany limit względem podpisanych umów wyniósł **53,66%** zaś w roku 2021 0,00% (Tabela 35).

**Program Operacyjny
Rybactwo i Morze WL
Działanie 4.2 oraz 4.3**

- 155 wniosków na kwotę **26,6 mln zł**
- 155 podpisanych umów na kwotę **18,9 mln zł**
- 88 wniosków o płatność na kwotę **12,8 mln zł**

Tabela 35. Informacja dotycząca działalności ZWL w zakresie realizacji PO "Rybnactwo i Morze" na lata 2014-2020 oraz za rok 2020

Program Operacyjny Rybnactwo i Morze 2014-2020	Złożone wnioski				Zawarte umowy/wydane czynne				Wnioski odrzucone i poza limitem				Złożone wnioski o płatność				Zrealizowane płatności				limit dla województwa (mln zł)		% wykorzystania limitu względem podpisanych umów		% wykorzystania limitu względem zrealizowanych płatności	
	liczba		kwota (mln zł)		liczba		kwota (mln zł)		liczba		kwota (mln zł)		liczba		kwota (mln zł)		liczba		kwota (mln zł)							
Lata	2014-2021	2021	2014-2021	2021	2014-2021	2021	2014-2021	2021	2014-2021	2021	2014-2021	2021	2014-2021	2021	2014-2021	2021	2014-2021	2021	2014-2021	2021	2014-2021	2021	2014-2021	2021	2014-2021	2021
Działanie 4.2 realizacja lokalnych strategii rozwoju	151	14	26,32	2,94	111	21	18,70	2,96	35	4	6,45	0,73	85	28	12,79	4,15	83	24	13,69	3,67	20,06	20,06	93,22	14,76	68,25	18,30
Działanie 4.3 działania z zakresu współpracy	4	2	0,34	0,12	3	0	0,22	0,00	0	0	0,00	0,00	3	2	0,08	0,14	3	2	0,14	0,08	0,41	0,41	53,66	0,00	19,51	0,00
Razem:	155	16	26,66	3,06	114	21	18,92	2,96	35	4	6,45	0,73	88	30	12,87	4,29	86	26	13,83	3,75	20,47	20,47	78,46	14,76	87,76	18,30

Źródło: Oprac. własne DSiR na podstawie informacji od DRIROW UMWL, 2022 r.

9. Działalność Zarządu Województwa Lubelskiego w zakresie budżetu obywatelskiego

W 2021 roku Samorząd Województwa Lubelskiego nie realizował budżetu obywatelskiego.

10. Działalność Zarządu Województwa Lubelskiego w zakresie nadzoru i kontroli sposobu realizacji zadań

Podstawą prowadzonych działań w zakresie funkcjonowania systemu kontroli zarządczej są Zasady kontroli zarządczej w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie, które stanowią załącznik do Zarządzenia Nr 101/2021 Marszałka Województwa Lubelskiego z dnia 30 czerwca 2021 r. w sprawie Zasad kontroli zarządczej w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie.

Istotnym elementem działalności Zarządu Województwa Lubelskiego jest kontrola sposobu realizacji celów i zadań powierzonych poszczególnym komórkom i jednostkom organizacyjnym UMWL (m.in. w ramach systemu funkcjonowania kontroli zarządczej). Zadania w tym zakresie realizowane są przez Departament Kontroli i Audytu Wewnętrznego (KA).

W ramach przeprowadzonych **4 kontroli wewnętrznych** z zakresu funkcjonowania systemu kontroli zarządczej zakresem kontroli objęto:

- **Wiarygodność sprawozdań, w tym zgodność informacji zawartych w półrocznych sprawozdaniach z funkcjonowania systemu kontroli zarządczej.**
- **Efektywność i skuteczność przepływu informacji w komórce organizacyjnej.**
- **Proces zarządzania ryzykiem, w tym identyfikacja ryzyk i założone mechanizmy kontrolne.**

Departament Kontroli i Audytu Wewnętrznego w 2021 r. raz na pół roku zbiera informacje z dokonanych w komórkach organizacyjnych Urzędu przeglądów rejestrów ryzyk, jak również aktualizuje rejestr ryzyk Urzędu do celów i zadań aktualizowanego Planu działalności UMWL w Lublinie na rok 2021.⁹¹

NADZÓR I KONTROLA

- **4 kontroli wewnętrznych** z zakresu funkcjonowania systemu kontroli zarządczej
- **52** przeprowadzone kontrole własne
- **5** czynności sprawdzających
- **170 kontroli** przeprowadzonych przez Oddział Kontroli RPO ds. EFS
- **366 kontroli** przeprowadzonych przez Oddział Kontroli RPO ds. EFRR

⁹¹ Zarządzenie Nr 181/2020 z dnia 26 listopada 2020 r. Plan działalności Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego na rok 2021, Zarządzenie nr 23/2021 Marszałka Województwa Lubelskiego z dnia 22 lutego 2021 r., Zarządzenie nr 100/2021

Monitoring ryzyka miał na celu określenie czy ryzyko uległo zmianie, sprawdzenie czy punktowa ocena ryzyka wymaga podjęcia dodatkowych działań zaradczych, oraz **zapewnienie skuteczności wdrożonych** dotychczas mechanizmów kontroli.

Oddział kontroli w 2021 r. przeprowadził:

- **47 kontroli** własnych w wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych⁹²,
- **1 kontrolę własną w Urzędzie**⁹³,
- **kontrole poza planami** (w tym 3 w wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych oraz 1 w Urzędzie) na podstawie decyzji Zarządu Województwa Lubelskiego.

Ogółem Oddział Kontroli przeprowadził **52 kontrole**, ponadto brał udział w 1 kontroli prowadzonej w przez inną komórkę organizacyjną Urzędu.

Charakter przeprowadzonych kontroli:

kompleksowe	• obejmowały sprawy organizacyjne, kadrowe, gospodarkę finansową, zamówienia publiczne, prawidłowość gospodarowania mieniem oraz realizację zadań statutowych,
dotyczyły gospodarki finansowej	• obejmowały dochody/wydatki oraz przychody/koszty,
dotyczyły podmiotów leczniczych	• obejmowały gospodarowanie mieniem ruchomym oraz realizację zadań określonych w regulaminie organizacyjnym i statucie, dostępność i jakość udzielanych świadczeń zdrowotnych,
sprawdzające	• obejmowały realizację zaleceń pokontrolnych po kontrolach przeprowadzonych w latach 2019–2020,
wewnętrzne	• obejmowały realizację zadań wynikających z ustaw i przepisów wykonawczych oraz przepisów wewnętrznych.

Kontrole dokonywane DKiAW przez **Oddział Kontroli RPO ds. EFS** oraz **Oddział Kontroli RPO ds. EFRR** w 2021 roku przeprowadzane były u beneficjentów, z którymi zawarte zostały umowy o dofinansowanie projektu.

Marszałka Województwa Lubelskiego z dnia 30 czerwca 2021 r., Zarządzenie nr 143/2021 Marszałka Województwa Lubelskiego z dnia 10 września 2021 r

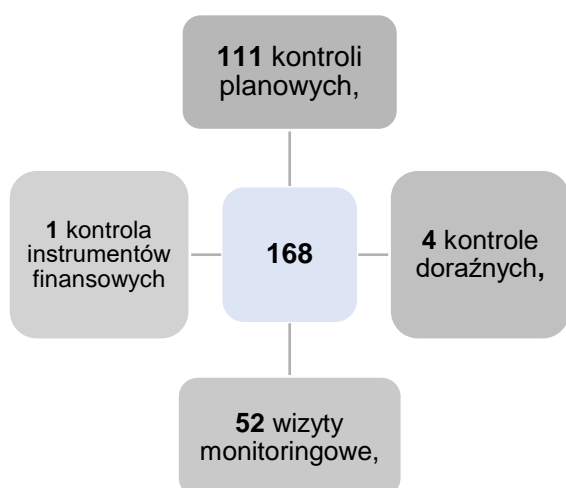
⁹² Na podstawie uchwały Nr CCXXI/4031/2020 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia Planu kontroli własnych w wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych Województwa Lubelskiego na rok 2021 (z późn. zm.)

⁹³ Na podstawie Planu kontroli własnych w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie na rok 2021, realizowanego przez Departament Kontroli i Audytu Wewnętrznego, zatwierdzonego przez Marszałka Województwa Lubelskiego w dniu 21 grudnia 2020 r. (z późn. zm.)

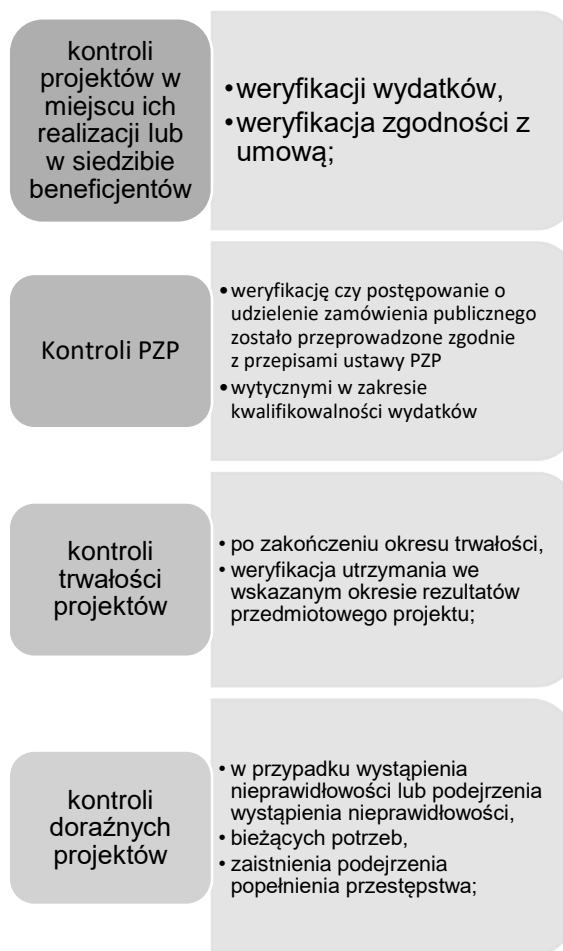
Działania kontrolne w **Oddziale Kontroli RPO ds. EFS** miały charakter:

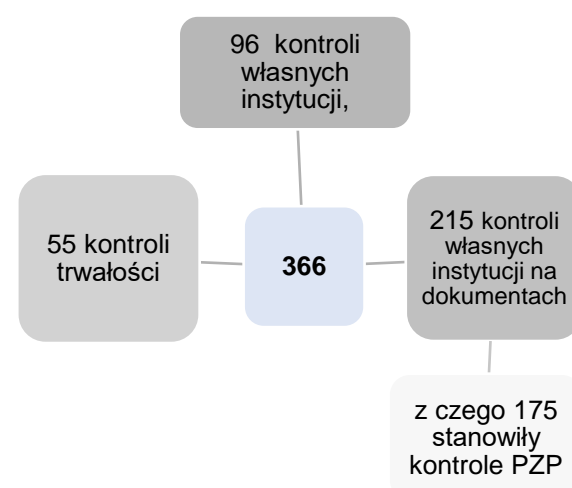
Oddział Kontroli RPO ds. EFS przeprowadził w 2021 r. łącznie **168 kontroli**, w tym:

Kontrole kontrolne w **Oddziale Kontroli RPO ds. EFRR** miały charakter:

Oddział Kontroli RPO ds. EFRR w 2021 r. przeprowadził łącznie **366 kontroli**, w tym:

W toku prowadzonych kontroli, w przypadku, gdy stwierdzone zostały nieprawidłowości, podmioty kontrolowane składały stosowne **wyjaśnienia, korekty** lub zobowiązane zostały do **podjęcia działań korygująco-naprawczych**.

11. Podsumowanie działań Zarządu Województwa Lubelskiego

Prowadzenie efektywnej polityki rozwoju i koordynacja działań mających na celu wdrażania zapisów obowiązujących dokumentów strategicznych wiąże się z odpowiedzialnym i sprawnym podejmowaniem decyzji. W tym kontekście, w ramach prowadzonych procesów decyzyjnych na poziomie regionalnym, szczególne znaczenie ma intensywność i częstotliwość obrad organów wojewódzkich, a także ilość podjętych decyzji wyrażonych stosownymi uchwałami.

W 2021 r. Zarząd Województwa Lubelskiego:

odbył **102 posiedzenia**

podjął **1 686 uchwał**
w następującym zakresie

wdrażanie Programów Operacyjnych w ramach funduszy strukturalnych na lata 2014-2020	235
udzielanie pełnomocnictw i upoważnień do działania	232
opiniowanie proj. wniosków dotyczących wydania decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji infrastrukturalnych w zakresie regionalnej polityki rozwoju przestrzennego	181
gospodarowanie mieniem Samorządu Województwa Lubelskiego	165
udzielanie zamówień publicznych w UMWL w Lublinie	122
przyznawanie nagród w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania i ochrony dóbr kultury	59
wykonywanie Budżetu Województwa Lubelskiego	57
zatwierdzanie rocznych sprawozdań finansowych wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych	31
ogłaszanie konkursów, zatrudnianie i zwalnianie kierowników wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych	29
udzielenie dotacji z Budżetu Woj. Lubelskiego na zadania realizowane przez NGOs i inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego	27
wyróżnienia Medalem Pamiątkowym za szczególne zasługi dla woj. oraz nadawanie Odznaki Honorowej „Zasłużony dla Województwa Lubelskiego”	27
opiniowanie projektów strategii JST w zakresie sposobu uwzględnienia ustaleń dotyczących polityki przestrzennej określonej w SRWL 2030.	23
zawieranie z jednostkami samorządu terytorialnego porozumień w sprawie powierzenia prowadzenia zadań publicznych	20
przyznanie nagród rocznych dyrektorom wojewódzkich instytucji kultury oraz SPZOZ	16
konsultowanie projektów aktów prawa miejscowego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami	16
programowanie interwencji na lata 2021-2027	10
zawieranie z JST porozumień w sprawie udzielenia pomocy finansowej na dofinansowanie realizacji inwestycji drogowych	5
pozostałe zagadnienia	431

wydał **59 decyzji administracyjnych**;

wydał **201 postanowień** (w trybie KPA);

wydał **195 postanowień** w zakresie zgodności lokalnych dok. planistycznych z regionalną polityką rozwoju przestrzennego;

rozpatrzył **80 protestów**

12. Podsumowanie

Raport o stanie województwa lubelskiego za rok 2021 jest **czwartą edycją** tego typu dokumentu, który **stanowi podsumowanie najważniejszych przedsięwzięć i działań, projektów, wydarzeń**, a także przedstawia bilans z **wdrażania instrumentów polityki rozwoju i realizacji celów strategicznych** w województwie.

1. W Raporcie o stanie województwa lubelskiego za rok 2021, w oparciu o **dostępne**, najbardziej **aktualne dane statystyczne** oraz **analizy własne**, przedstawiono sytuację regionu z uwzględnieniem obszarów wskazanych w art. 34 ustawy o samorządzie województwa, w tymi min. dotyczących demografii, bezrobocia, rozwoju gospodarczego, spraw społecznych, innowacyjności czy ochrony środowiska. Zasadniczą część Raportu stanowi **sprawozdanie z działalności ZWL w 2021 r.** wraz z oceną realizacji Uchwał Sejmiku WL.
2. W odniesieniu do wszystkich uchwał podjętych przez Sejmik Województwa Lubelskiego zostały podjęte **działania wdrażające**.
3. W stosunku do poprzednich 3 edycji Raportu, zasadniczym zmianom nie uległa jego struktura oraz przyjęty sposób prezentowania poszczególnych obszarów tematycznych. **Nowymi** elementami dokumentu są:
 - **informacja** wraz z **oceną wpływu pandemii Covid-19**
 - na sytuację społeczno-gospodarczą występującą w województwie,
 - organizację i stopień realizacji określonych działań podejmowanych przez ZWL w 2021 roku,
 - wskazanie **szerszego kontekstu i sytuacji społeczno-gospodarczej** w poszczególnych obszarach tematycznych.

Zmiany te mają na celu **dokładniejsze** wskazanie i **uczytelnienie** trudnych **uwarunkowań** dla prowadzonej polityki regionalnej oraz działań podejmowanych przez ZWL na rzecz rozwoju i **przeciwdziałania negatywnym zjawiskom**.

4. Wszystkie procesy rozwojowe które nadzoruje i za które bezpośrednio odpowiada ZWL prowadzone były w sposób **zorganizowany i optymalnie** dostosowany do trudnych uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych.

ZWL **sukcesywnie** reagował i podejmował **działania osłonowe** mające na celu **rekompensatę** i **minimalizowanie negatywnych skutków** wywołanych przez pandemię Covid-19 w w/w obszarach, zapewniając tym samym **ciągłość funkcjonowania** kluczowych elementów **życia społeczno-gospodarczego**

5. Zaobserwowane **zróżnicowanie wewnętrzne regionalne**, mające swoje **odbicie w danych statystycznych i wskaźnikach społeczno-gospodarczych** poddanych analizie, jest w dużej mierze wynikiem **oddziaływania pandemii Covid-19** i **obustrzeń** z nią związanych.

Wśród obszarów które zostały w największym stopniu dotknięte wpływem pandemii należy wskazać:

- ochronę zdrowia,
- sektor społeczny,
- gospodarka, w tym MŚP i sektor rolno-spożywczy,
- edukacja,

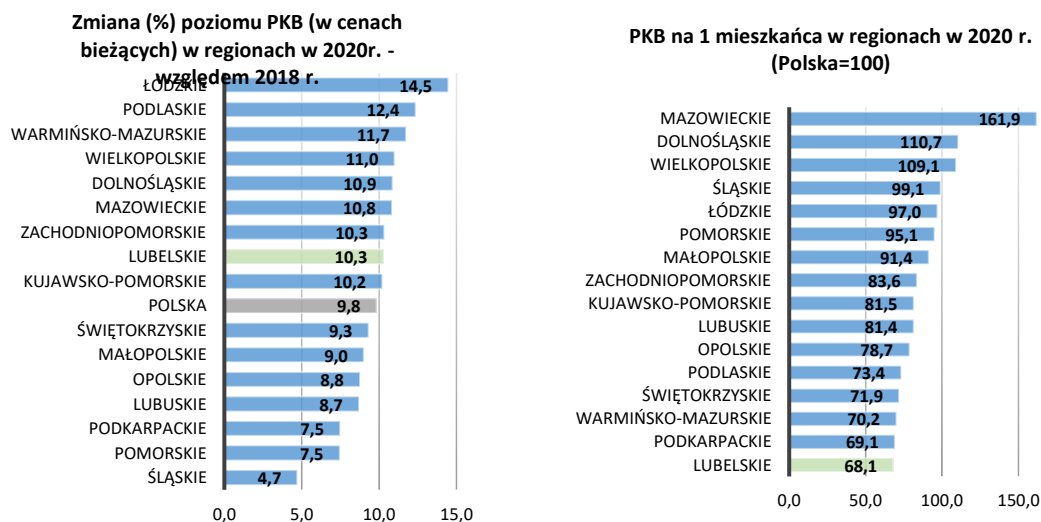
- bezpieczeństwo,
 - kultura i dziedzictwo,
 - infrastruktura transportowa i logistyka.
6. Rok 2021 był okresem intensywnych prac związanych z przygotowaniem **dokumentów stanowiących podstawę dla prowadzenia regionalnej polityki rozwoju** na nową perspektywę. Dotyczyły one przede wszystkim przygotowania bądź aktualizacji dokumentów wyznaczających **ramy dla planowanych działań**, w tym, m.in.:
- **opracowanie i przyjęcie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku**, głównego dokumentu strategicznego wyznaczającego strategiczne ramy dla prowadzenia polityki rozwoju na poziomie regionu i jednocześnie stanowiącego obligatoryjne odniesienie dla regionalnych polityk rozwoju / strategii sektorowych oraz programów rozwoju / dokumentów operacyjnych, do których należą przede wszystkim:
 - **Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku**,
 - **Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030**,
 - **Program Strategicznego Ochrony Zdrowia Województwa Lubelskiego na lata 2021-2027**,
 - **projekt Programu Strategicznego Rozwoju Transportu do roku 2030 (z perspektywą do 2040 r.)**,
 - **projekt programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027**;
 - przygotowanie dokumentów mających na celu operacjonalizację zapisów SRWL 2030 tj.:
 - opracowanie **Systemu wdrażania SRWL 2030**,
 - opracowanie **Zintegrowanej listy przedsięwzięć dla realizacji celów SRWL 2030**
 - opracowanie **projektu Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Lubelskiego**,
 - udział w pracach nad przygotowaniem **Krajowego Planu Odbudowy**;
 - poza działaniami bezpośrednio związanymi z operacjonalizacją zapisów SRWL 2030, zostały podjęte inne istotne działania obejmujące między innymi:
 - udział w projekcie **Centrum Wsparcia Doradczego**,
 - uzyskanie wsparcia w ramach **Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych**.
7. W odniesieniu do **oceny sytuacji społeczno-gospodarczej** województwa lubelskiego, na podstawie wybranych wskaźników statystycznych należy wskazać, że:
- **wartość PKB** wytworzona w województwie lubelskim stale wzrasta i według wstępnych szacunków w 2020 r.⁹⁴ wyniosła **86 899 mln zł**, przy czym udział PKB województwa w ogólnym PKB Polski wyniósł 3,7%;
 - **poziom rozwoju** mierzony **dynamiką wzrostu PKB** jest silnie i bezpośrednio powiązany ze specyficzną **strukturą gospodarczą regionu**. Główny wpływ na to ma dominujący udział rolnictwa w strukturze gospodarki oraz jego relatywnie niski

⁹⁴ Dane dotyczące regionalnego PKB zawarte w niniejszym opracowaniu mają charakter wstępny i będą przedmiotem rewizji, zgodnie z polityką rewizji stosowaną w rachunkach narodowych i regionalnych. Dane ostateczne za 2020 rok będą dostępne we wrześniu 2022 r.

wkład w tworzenie regionalnego produktu krajowego brutto (PKB);

- w 2020 r. woj. lubelskie uzyskało wartość **PKB na 1 mieszkańca** wynoszącą **41 315 zł⁹⁵** (68,1% wartości średniej krajowej), przy czym **dynamika** wzrostu w odniesieniu do roku 2018 była w regionie **wyższa od średniej** w kraju (Ryc. 9);
- tworzenie PKB jest **zróżnicowane regionalnie**: najwyższą wartość zarówno PKB, jak i PKB na 1 mieszkańca zanotowano w **podregionie lubelskim**;

Ryc. 9 PKB na 1 mieszkańca wg regionów w 2020 r.

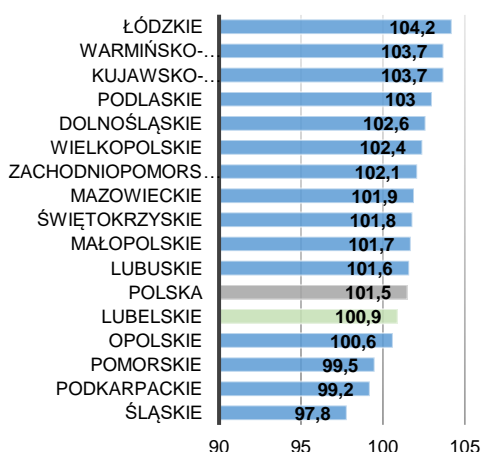

Źródło: Opracowanie własne DSiR na podstawie danych GUS

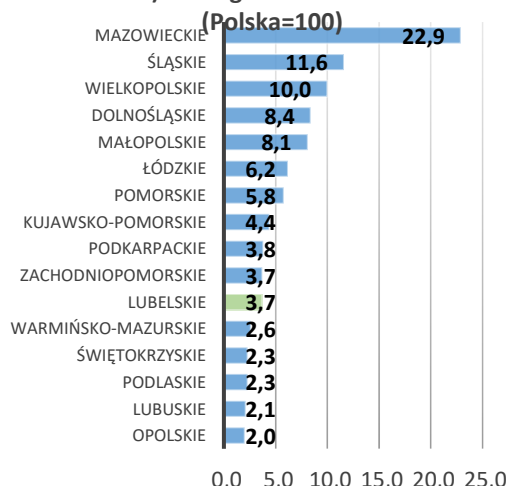
- należy odnotować, że najnowsze dane GUS wskazują, że w 2020 roku **wyższe od średniego w kraju tempo wzrostu** nominalnego PKB odnotowano w jedenastu regionach. W województwie lubelskim dynamika ta wyniosła **100,9%**, lokując region na **12 pozycji w kraju**; udział regionu w **tworzeniu PKB w kraju** wyniósł **3,7%** (Ryc. 10)

Ryc. 10 PKB wg regionów w 2020 r.

a) Dynamika PKB ogółem (%) w 2020 r. względem roku poprzedniego

b) PKB ogółem w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne DSiR na podstawie danych GUS

⁹⁵ Dane dotyczące regionalnego PKB zawarte w niniejszym opracowaniu mają charakter wstępny i będą przedmiotem rewizji, zgodnie z polityką rewizji stosowaną w rachunkach narodowych i regionalnych. Dane ostateczne za 2020 rok będą dostępne we wrześniu 2022 r.

- poziom **wydajności pracy** mierzony wskaźnikiem **WDB na 1 pracującego**, determinujący rozwój regionu, w woj. lubelskim w 2020 r. wyniósł 96 164 zł/os., co oznacza **wzrost o 1,6%** względem roku poprzedniego;
 - w strukturze podmiotów gospodarki narodowej w województwie przeważały **jednostki małe** o przewidywanej liczbie pracujących do 9 osób, które w 2021 r. stanowiły **96,8%** zarejestrowanych podmiotów;
 - **stopa bezrobocia** wyniosła 7,2% (**12 miejsce w kraju**) i była **niższa** o 1,0 p. proc. niż rok wcześniej (**spadek stopy bezrobocia o 0,8 p. proc.** w latach **2018-2021**).
8. Działania samorządu województwa, w miarę potrzeb, były na bieżąco korygowane, ze względu na zmieniające się warunki powodowane panującą pandemią Covid-19, w wyniku której **działania ZWL** zostały rozszerzone o **nowe zadania** związane z ograniczaniem jej rozprzestrzeniania się i likwidacją jej skutków, w tym m.in. o:
- wydatkowanie ok. **17 mln zł z Budżetu WL**, co w połączeniu z blisko **40 mln zł** z roku 2020, stanowiło istotny element ochrony i wsparcia m.in. takich obszarów jak: ochrona zdrowia, usługi społeczne, rynek pracy oraz gospodarka;
 - przeznaczenie na działania związane ze zwalczaniem negatywnych skutków pandemii COVID-19 ok. **348 mln zł środków w ramach RPO WL 2014-2020**, w tym:
 - ok. **78 mln zł** na działania związane ze wsparciem **ochrony zdrowia**;
 - udzielenie wsparcia dla MŚP o łącznej wysokości **270 mln zł**, w tym:
 - ok. **123 mln zł** w zakresie działań PUP w ramach wdrażania **Tarczy Antykryzysowej**,
 - ponad **114 mln zł** w formie **dotacji na kapitał obrotowy** udzielonych przez LAWP
 - ok. **33 mln zł** w formie **pożyczek obrotowo-płynnościowych** uruchomionych przez LAWP;
 - zapewnienie kontynuacji dodatkowego programu dla przedsiębiorców z terenu województwa lubelskiego obejmującego udzielanie **kompleksowej informacji** na temat **możliwości uzyskania wsparcia** w ramach **dostępnych instrumentów finansowych** na poziomie krajowym i regionalnym (**Program Tarcza Lubelska**).
9. Ważnym wyrazem **długofalowej polityki** w wymiarze ponadregionalnym był szereg działań mających na celu wzmacnianie współpracy z regionami państw obszaru Inicjatywy Trójmorza, efektem czego było zorganizowanie, w ramach Samorządowego Kongresu Gospodarczego, **II Forum Regionów Trójmorza** pod patronatem i przy udziale **Prezydenta RP**.
- Podczas Forum podpisano **deklarację o utworzeniu Sieci Gospodarczej Regionów Trójmorza**, która jest początkiem współdziałania samorządów 12 państw tworzących Inicjatywę Trójmorza w celu budowania współpracy w zakresie zrównoważonego i odpowiedzialnego rozwoju gospodarczego.
 - Ze względu na zmianę uwarunkowań zewnętrznych, współpraca międzynarodowa będzie wymagała **wypracowania nowych priorytetów** oraz **narzędzi jej realizacji**, a także wzmocnienia i nawiązania **nowych partnerstw**.
10. Istotnym elementem prowadzenia skutecznej polityki rozwoju było efektywne wdrażanie RPO WL 2014-2020 oraz pozyskanie dodatkowego **zewnętrznego wsparcia finansowego**, w tym przede wszystkim z **Funduszy UE**.

- Wdrażanie na terenie województwa lubelskiego programów **Polityki Spójności**, w ramach których:
 - realizowano **9 926 projektów** o łącznej wartości ponad **32,3 mld zł**, w tym dofinansowanie UE o łącznej wartości **20,5 mld zł (9,8 tys. zł/os.** w przeliczeniu na 1 mieszkańca);
 - realizowano **8 129 projektów** o łącznej wartości **14,4 mld zł** i wartości dofinansowania z UE na poziomie ponad **9,9 mld zł (4,7 tys. zł/os.** W przeliczeniu na 1 mieszkańca) w **ramach RPO**;
- Skuteczne **wdrażanie RPO**, w efekcie którego **województwo lubelskie** pozycjonuje się jako **wiodący region w kraju** i plasuje się na **1 miejscu** pod względem:
 - **certyfikacji** środków;
 - liczby podpisanych **umów o dofinansowanie**;
 - **stopnia wykorzystania alokacji** w podpisanych umowach o dofinansowanie;
 - liczby **zatwierdzonych wniosków o płatność**;
 - **stopnia wykorzystania alokacji** w zatwierdzonych wnioskach o płatność;
 - **stopnia wykorzystania alokacji UE** w wydatkach **certyfikowanych KE**;
- W wyniku **efektywnych starań** ZWL, uzyskanie **dotatkowego wsparcia** na realizację RPO z instrumentu **REACT-EU** w kwocie **25,9 mln EUR**;
- Podpisanie **Kontraktu Programowego** obejmującego alokację o łącznej wysokości **2,3 mld EUR** na realizację programu regionalnego na lata 2021-2027;
- Utworzenie **Lubelskiego Regionalnego Funduszu Rozwoju**, którego głównym zadaniem jest przygotowanie, a następnie wdrażanie **regionalnego systemu finansowania zwrotnego** (pożyczki, poręczenia, wejścia kapitałowe) w celu zapewnienia efektywnego wykorzystania środków publicznych przekazanych przez pośredników finansowych w ramach realizacji **polityki wyjścia z instrumentów finansowych** otrzymanych z budżetu UE oraz BP na etapie realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013.

11. Łączna wartość dodatkowego wsparcia uzyskana w 2021 r. w wyniku aktywności Zarządu Województwa Lubelskiego oraz pozostałych samorządów lokalnych wynosi **ponad 2 mld zł** (środki w ramach REACT-UE oraz Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych).

Zrealizowane w 2021 r. **zadania** i podejmowane przez ZWL **działania** w poszczególnych obszarach tematycznych oraz pozostałych formalno-prawnych elementach ujętych w przedmiotowym raporcie stanowią **kompleksową i komplementarną realizację polityk sektorowych** zgodnych z **priorytetami i celami rozwojowymi** określonymi w **Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku**.

Spis tabel

Tabela 1.	Wydatki majątkowe Województwa Lubelskiego według przyjętych obszarów tematycznych	8
Tabela 2.	Obszary tematyczne w układzie celów strategicznych SRWL	14
Tabela 3.	Liczba i wartość propozycji przedsięwzięć zgłoszonych do KPO przez woj. lubelskie	20
Tabela 4.	Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze edukacji, kultury, ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.	44
Tabela 5.	Strategie i programy w obszarze ochrony zdrowia.....	49
Tabela 6.	Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze ochrony zdrowia	49
Tabela 7.	Strategie i programy w obszarze pomocy i integracji społecznej	59
Tabela 8.	Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze pomocy i integracji społecznej.....	62
Tabela 9.	Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze rolnictwa i obszarów wiejskich	75
Tabela 10.	Strategie i programy w obszarze planowania przestrzennego	83
Tabela 11.	Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze planowania przestrzennego	84
Tabela 12.	Strategie i programy w obszarze ochrony przyrody i środowiska	93
Tabela 13.	Działalność ZWL w zakresie realizacji polityki w obszarze ochrony przyrody i środowiska	94
Tabela 14.	Inwestycje liniowe realizowane w latach 2018-2021 wg źródeł finansowania.....	102
Tabela 15.	Strategie i programy w obszarze transportu	109
Tabela 16.	Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze transportu	110
Tabela 17.	Dokumenty programowe wyznaczające ramy do prowadzenia polityki w obszarze sportu i turystyki.....	119
Tabela 18.	Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze sportu i turystyki	120
Tabela 19.	Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze obronność i bezpieczeństwo publiczne	128
Tabela 20.	Strategie i programy w obszarze bezrobocia i rynku pracy	136
Tabela 21.	Działalność ZWL w zakresie realizacji polityki w obszarze bezrobocia i rynku pracy	136
Tabela 22.	Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze telekomunikacji	144
Tabela 23.	Strategie i programy w obszarze współpracy zagranicznej.....	150
Tabela 24.	Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze EWT i EIS.	151
Tabela 25.	Strategie i programy w obszarze rozwoju gospodarczego.....	161
Tabela 26.	Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze rozwoju gospodarczego.	161
Tabela 27.	Strategie i programy w obszarze geodezji i regionalnej infrastruktury informacji przestrzennej..	167
Tabela 28.	Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze geodezji i regionalnej infrastruktury informacji przestrzennej.	167
Tabela 29.	Strategie i programy w obszarze energetyki.	178
Tabela 30.	Działalność Samorządu Województwa w zakresie realizacji polityki w obszarze energetyki.	178
Tabela 31.	Działalność ZWL w zakresie realizacji polityki w obszarze gospodarowania mieniem województwa.	184
Tabela 32.	Wartość dofinansowania projektów wg. programów w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 realizowanych na terenie województwa lubelskiego wg stanu na dzień 31.12.2021 r.	186
Tabela 33.	Dokumenty strategiczne/ planistyczne/ programowe wyznaczające ramy do prowadzenia polityki	194
Tabela 34.	Działalność Zarządu Województwa Lubelskiego w zakresie realizacji polityki.....	195
Tabela 35.	Informacja dotycząca działalności ZWL w zakresie realizacji PO "Rybnictwo i Morze" na lata 2014-2020 oraz za rok 2020.	200

Spis wykresów

Wykres 1 Wydatki majątkowe z Budżetu Województwa Lubelskiego według przyjętych obszarów tematycznych [stan na koniec 2021 r., w mln zł].....	7
Wykres 2 Zestawienie uchwał Sejmiku Województwa Lubelskiego podjętych w 2021 roku w podziale na obszary tematyczne.....	10
Wykres 3 Udział poszczególnych grup JST w wartości otrzymanego dofinansowania z Rządowego Funduszu Polski Ład: w ramach I edycji naboru w 2021 r.....	27
Wykres 4 Poziom wartości otrzymanego dofinansowania wg poszczególnych grup JST z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych w ramach I edycji naboru w 2021 r.	28
Wykres 5 Inwestycje dofinansowywane w województwie lubelskim z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych, w ramach I edycji naboru w 2021 r. w układzie obszarów inwestycyjnych.....	29
Wykres 6 Wsparcie finansowe z rachunku Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 na 2021 r. [mln zł]	32
Wykres 7 Wsparcie udzielone przez WUP w Lublinie (kwota wypłat w latach 2020 i 2021 w mln zł)	33
Wykres 8 Wsparcie udzielone przez PUP i MUP w Lublinie (suma z lat 2020 i 2021 w mln zł).....	33
Wykres 9 Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w latach 2018-2020	37
Wykres 10 Odsetek studentów cudzoziemców w woj. lubelskim i w Polsce w latach 2018-2020.....	38
Wykres 11 Liczba widzów i słuchaczy (wg miejsca prezentacji) w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności w woj. lubelskim i Polsce w latach 2018-2021	41
Wykres 12 Liczba lekarzy na 10 tys. ludności w latach 2018-2020	45
Wykres 13 Liczba pielęgniarek i położnych na 10 tys. ludności w latach 2018-2020	45
Wykres 14 Środki przeznaczone na działania związane z ochroną zdrowia z BWL i BP w latach 2018-2021 (mln zł).....	47
Wykres 15 Osoby, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności w latach 2018-2020	56
Wykres 16 Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny oraz Ogólnopolskiej Karty Seniora w latach 2018-2021.....	57
Wykres 17 Użytkowanie gruntów rolnych	70
Wykres 18 Powierzchnia zasiewów zbóż (tys. ha)	71
Wykres 19 Powierzchnia upraw maku niskomorficznego i konopi włóknistych (ha)	72
Wykres 20 Zróżnicowanie produktów z Listy produktów Tradycyjnych	73
Wykres 21 Główne kierunki zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa lubelskiego w 2021 r. 82	
Wykres 22 Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej (km).....	87
Wykres 23 Liczba umów w programie Czyste Powietrze zawartych do końca 2021 r. wg województw	88
Wykres 24 Masa zebranych odpadów komunalnych (Mg) w latach 2018-2020	89
Wykres 25 Przyrost nieszkodliwionych odpadów azbestowych (Mg) w latach 2018-2021	90
Wykres 26 Koncesje i decyzje z zakresu geologii wydane w latach 2018-2021	92
Wykres 27 Liczba odprawionych pasażerów (w tys.) w latach 2018-2021	107
Wykres 28 Ruch graniczny na przejściach drogowych w latach 2018-2021	108
Wykres 29 Ruch graniczny na przejściach kolejowych w latach 2018-2021.....	109
Wykres 30 Kluby sportowe w woj. lubelskim w 2020 r.....	112
Wykres 31 Udział ćwiczący wg grup sportowców w woj. lubelskim	112
Wykres 32 Klasyfikacja punktowa SSM wg sportów.....	114
Wykres 33 Stypendia i nagrody sportowe w latach 2018-2021	114
Wykres 34 Turystyczne obiekty noclegowe wg rodzajów	115
Wykres 35 Przystępstwa w 2020 r. wg powiatów	125
Wykres 36 Liczba wypadków drogowych na 1000 ludności w latach 2018-2020	126
Wykres 37 Liczba ofiar śmiertelnych na 1000 ludności w latach 2018-2020	126
Wykres 38 Pożary w latach 2018-2020 [tys.].....	127
Wykres 39 Liczba osób aktywnych zawodowo wg województw w 4 kwartale 2021 r. (tys. osób).....	129
Wykres 40 Pracujący według wieku w IV kwartale 2021 r. (%).....	130
Wykres 41. Pracujący według grup zawodów w IV kwartale 2021 r. (%).....	130
Wykres 42 Struktura wolnych miejsc pracy według PKD, stan na koniec 2021 r. (%)	131
Wykres 43. Struktura nowo utworzonych miejsc pracy według sekcji w 2021 r.....	131
Wykres 44 Stopa bezrobocia rejestrowanego w woj. lubelskim na przestrzeni lat 2015-2021 r. (w %)	132
Wykres 45 Bezrobotni zarejestrowani według wieku i płci	133
Wykres 46. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto wg województw w I półroczu 2021 r. (w zł)	133
Wykres 47 Liczba emerytów i rencistów ogółem w woj. lubelskim w latach 2017-2021 (tys. osób).....	134
Wykres 48 Liczba usług Internetu stacjonarnego w 2020 r.	142
Wykres 49 Liczba gospodarstw domowych z osobami w wieku 16-74 lata z dostępem do Internetu.....	143

Wykres 50 Osoby korzystające z usług e-administracji publicznej	143
Wykres 51 Udział regionów w tworzeniu produktu krajowego brutto w 2020 r. (ceny bieżące)	152
Wykres 52 PKB na 1 mieszkańca w latach 2015-2020* [zł/os.].....	153
Wykres 53 Wartość dodana brutto według rodzajów działalności w 2019 r. w %	153
Wykres 54 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w woj. lubelskim.....	154
Wykres 55 Struktura podmiotów gospodarczych według sekcji PKD w 2021 r. w woj. lubelskim.....	154
Wykres 56 Nakłady wewnętrzne na działalność B + R w latach 2016-2020 [mln zł]	157
Wykres 57 Liczba odwiedzających portal wojewódzki http://gis.lubelskie.pl	164
Wykres 58 Łączna moc instalacji OZE w MW wg powiatów w woj. lubelskim	174
Wykres 59 Udział mocy instalacji OZE wg rodzajów	174
Wykres 60 Opinie i oceny dokumentów z zakresu energetyki w latach 2018-2021.....	176
Wykres 61 Przeznaczenie nieruchomości gruntowych Samorządu Województwa Lubelskiego.....	182
Wykres 62. Udział poszczególnych obszarów tematycznych w wartości dofinansowania UE w województwie lubelskim w ramach Polityki Spójności 2014-2020	188
Wykres 63. Udział beneficjentów wg formy prawnej w dofinansowaniu UE projektów w województwie lubelskim w ramach Polityki Spójności 2014-2020.	188
Wykres 64 Liczba złożonych wniosków w ramach PROW WL 2014-2020 w podziale na Działania na terenie woj. lubelskiego	197
Wykres 65 Wartość zrealizowanych płatności w ramach PROW WL 2014-2020 w podziale na Działania na terenie woj. lubelskiego	197
Wykres 66 Liczba złożonych wniosków o płatność w ramach PROW WL 2014-2020 w podziale na Działania w woj. lubelskim w 2021r.....	198
Wykres 67 Wartość zrealizowanych płatności w ramach PROW WL 2014-2020 w podziale na Działania w woj. lubelskim w 2021 r.	198
Wykres 68. Liczba złożonych wniosków w ramach Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze na lata 2014-2020 w podziale na Działania na terenie województwa lubelskiego.	199
Wykres 69. Liczba złożonych wniosków w ramach Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze na lata 2014-2020 w podziale na Działania na terenie woj. lubelskiego w 2021 r.	199

Spis rycin

Ryc. 1 Cele strategiczne i operacyjne SRWL 2030	12
Ryc. 2 Wizja rozwoju województwa lubelskiego do 2030 roku	12
Ryc. 3 Wykaz obowiązujących dokumentów regionalnych w województwie lubelskim w 2021 r.	13
Ryc. 4 OSI wyznaczone na poziomie krajowym oraz regionalnym	14
Ryc. 5 Główne etapy prac nad identyfikacją przedsięwzięć w ramach Zintegrowanej listy przedsięwzięć dla realizacji celów SRWL 2030	17
Ryc. 6 Elementy składowe „Zintegrowanej listy przedsięwzięć dla realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku”	18
Ryc. 7 Główne etapy prac nad przygotowaniem projektu TPST WL	24
Ryc. 8 Efekty prac partnerstw w ramach projektu pilotażowego CWD	26
Ryc. 9 PKB na 1 mieszkańca wg regionów w 2020 r.....	207
Ryc. 10 PKB wg regionów w 2020 r.	207

Spis map

Mapa 1 Zasięg obszaru transformacji TPST WL	22
Mapa 2 Partnerstwa z terenu województwa lubelskiego biorące udział w pilotażu CWD	25
Mapa 3 Udział powierzchni objętej mpzp w ogólnej powierzchni gmin w 2020 r.	80
Mapa 4 SUIKZP przedłożone do uzgodnienia ZWL w 2021 r.	81
Mapa 5 Projekty strategii gminnych oraz strategii rozwoju ponadlokalnego opiniowane przez ZWL (stan na 30.IV.2022 r.).....	82
Mapa 6 Krajobrazy priorytetowe na terenie województwa lubelskiego	83
Mapa 7 Krajobrazy w obrębie obszarów i obiektów chronionych.....	83
Mapa 8 Formy ochrony przyrody w woj. lubelskim	85
Mapa 9 Poziom unieszkodliwienia odpadów azbestowych(Mg) wg powiatów (stan VIII 2021 r.)	90

Mapa 10 Inwestycje i remonty na drogach wojewódzkich wykonane do 2022 r.	101
Mapa 11. Turyści oraz stopień wykorzystania miejsc noclegowych w powiatach województwa lubelskiego w 2020 r.	116
Mapa 12 Stopa bezrobocia rejestrowanego w woj. lubelskim wg powiatów na koniec grudnia 2021 r.	132
Mapa 13 Regiony partnerskie Województwa Lubelskiego	145
Mapa 14 Kraje Inicjatywy Trójmorza.....	149
Mapa 15 Podmioty Gospodarki Narodowej w województwie lubelskim w 2020 r. według rodzajów działalności	155
Mapa 16 Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w 2020 r.	156
Mapa 17 Indeks konkurencyjności regionalnej (RCI) w 2019 r.	158
Mapa 18 Istniejące i projektowane sieci przesyłowe najwyższych napięć w woj. lubelskim	173
Mapa 19 Polityka Spójności 2014-2020 w województwach (dofinansowanie UE per capita w zł)	187
Mapa 20 Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 w gminach województwa lubelskiego (dofinansowanie UE per capita w zł)	190